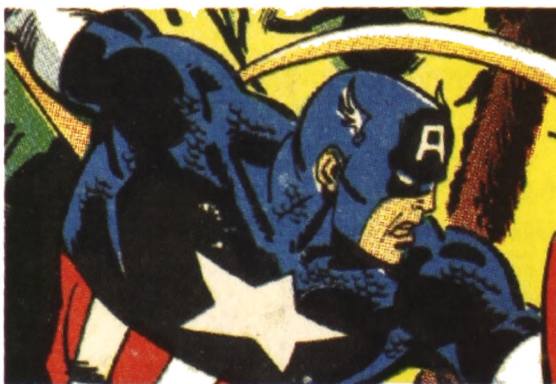

ΝΕΑ ΤΑΞΗ

Ε. ΣΕΒΑΡΝΤΝΑΤΖΕ

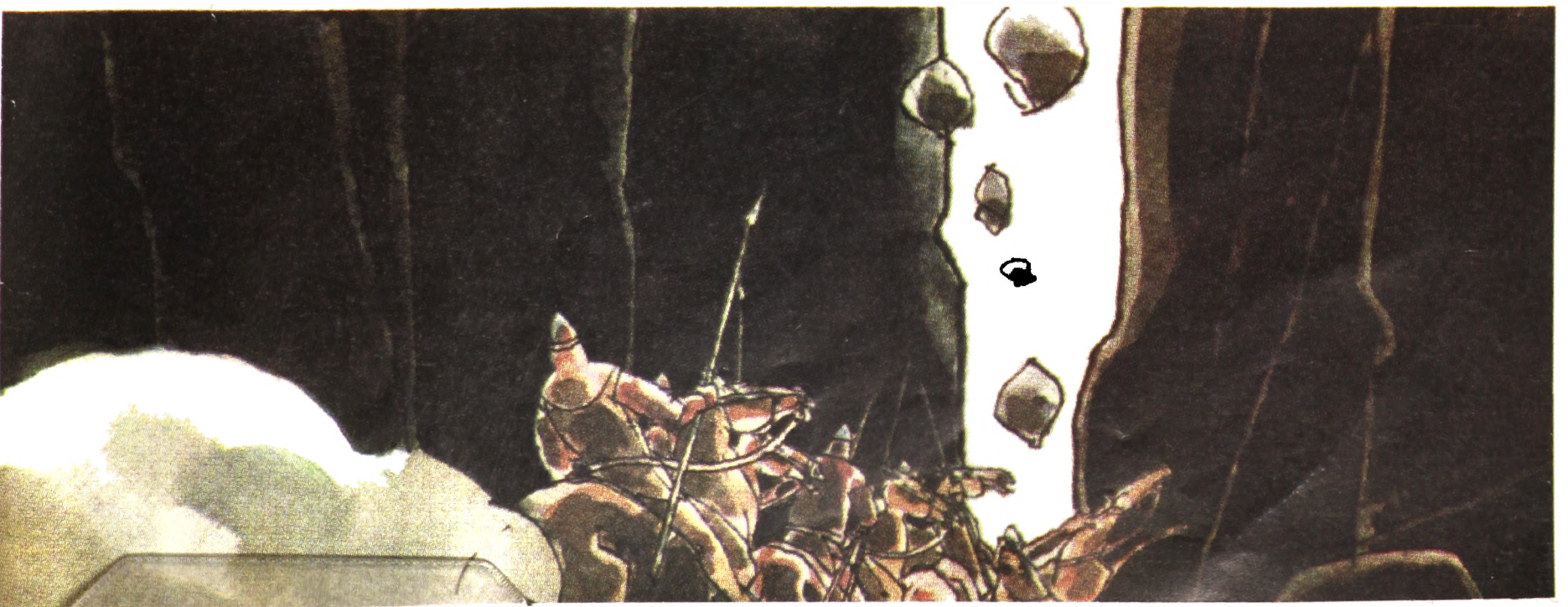
ΣΤΗ ΝΕΑ ΤΑΞΗ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Καραμανλής:
μαστέ μεταξύ ήττας
και εθνικής ταπείνωσης

ΠΡΟΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΜΙΑΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΗΣ «ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 — Τηλ. 36.09.712 - 36.02.007

BIBLIA GIA PAIDIA KAI NEOYS

Μάρω Λοΐζου ΣΑΚΑ, Ο ΤΡΟΜΕΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΩΝ ΖΟΥΛΟΥ

Τα ήθη κι έθιμα των Ζουλού, οι δημόσιες τελετουργίες, η σχέση τους με τη φύση και την παράδοση, η λατρεία των προγόνων τους, οι χοροί, τα τραγούδια τους γεμίζουν τις σελίδες του Σάκα, Ο τρομερός βασιλιάς των Ζουλού.

Ευγένιος Τριβιζάς ΤΑ ΜΑΚΡΟΥΛΑ ΜΙΚΡΟΥΛΙΚΑ

4 βιβλία με παράδοξες, έξυπνες, ξεκαρδιστικές ιστορίες με πλούσια εικονογράφηση.

Κίρα Σίνου ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΛΙΟ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η συναρπαστική ζωή του πρώτου βασιλιά της Μακεδονίας, του Αλέξανδρου του Πρώτου, του οποίου τρισέγγονος ήταν ο Μεγαλέξανδρος.

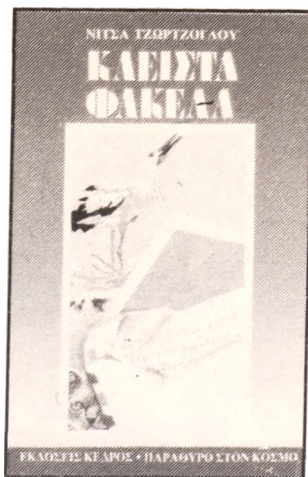
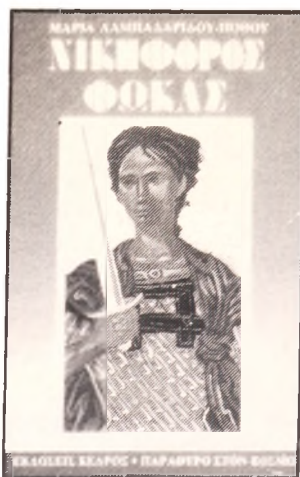

Σπύρος Τσίρος ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ

Το φως του βράχου είναι το βιβλίο της ελπίδας και φέρνει το αισιόδοξο μήνυμα πως η καλοσύνη και η ανθρωπιά μπορούν να νικήσουν την αδιαφορία και την παγωνιά του κόσμου που ζούμε.

Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ

Ένα μυθιστόρημα-εποποιία των βυζαντινών χρόνων, με κύριο πρόσωπο τον Νικηφόρο Φωκά, τον πιο δοξασμένο αλλά και προδομένο αυτοκράτορα του Βυζαντίου.

Νίτσα Τζώρτζογλου ΚΛΕΙΣΤΑ ΦΑΚΕΛΑ

Τα Κλειστά φάκελα είναι ένα διασκεδαστικό μυθιστόρημα γεμάτο γράμματα, με λεπτομέρειες άλλοτε διασκεδαστικές κι αστείες κι άλλοτε συγκινητικές, μα πάντα ενδιαφέρουσες.

Γιώργος Προκοπίου Ο ΙΠΠΟΤΗΣ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

Ένα βιβλίο διαφορετικό: αληθινό σαν μαρτυρία ζωής, μαγευτικό σαν παραμύθι, αρχαϊκό σαν θρύλος και συναρπαστικό σαν έπος.

Άντονι Χόουπ-Χώκινς Ο ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ ΤΗΣ ZENTA

Ένα συναρπαστικό έργο «μανδύα και ξίφους» που διαθέτει μian από τις πιο ρομαντικές ιστορίες αγάπης, έναν πνευματώδη ήρωα-αφηγητή κι έναν απ' τους πιο γοητευτικούς «κακούς» της μυθιστορηματικής περιπέτειας.

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 20ός
• Τεύχος 513
Ιαρασκευή 22 Ιανουαρίου 1993
ιρχ. 250

**ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
ΓΑΧ: 72.26.107 TELEX: 214179 ANTI

Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

Φωτοστοιχειοθεσία:

LEGATO ΕΠΕ

Χαλκοκονδύλη 9

Τηλ. 36.03.607 - 36.02.392

Εκτύπωση:

ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε.

Ιασίου 5 - Περιστερι

121 31 Αθήνα

Τηλ. 5722201

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.

Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ωτερικού

αμ. 2.700 δρχ.

ήσια 5.400

ήσια Οργανισμών,

απεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.

ιτητική ετήσια: 4.800

ωτερικού

ρώπη - Μεσογ. χώρες:

ίμνη: δολ. 27

ίσια: δολ. 54

Τ.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -

πραλία - Ωκεανία:

ίμνη: δολ. 30

ίσια: δολ. 60

Εμβάσματα, επιταγές:

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ

Δημοχάρους 60

115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250

ΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:

Περιοδικό «ΑΝΤΙ»

Δημοχάρους 60

τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240

- Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου.

Πουλونκτσή και Σια Ε.Ε.

Λασσάνη 9,

Τηλ. (031) 285.857

54 622 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

«Μεταξύ εθνικής ήττας και εθνικής ταπείνωσης»..... 13

«Στο Σκοπιανό κινούμεθα μεταξύ μιας εθνικής ταπείνωσης και μιας
εθνικής ήττας. Ελπίζω η κυβέρνηση να καταφέρει το δεύτερο»!

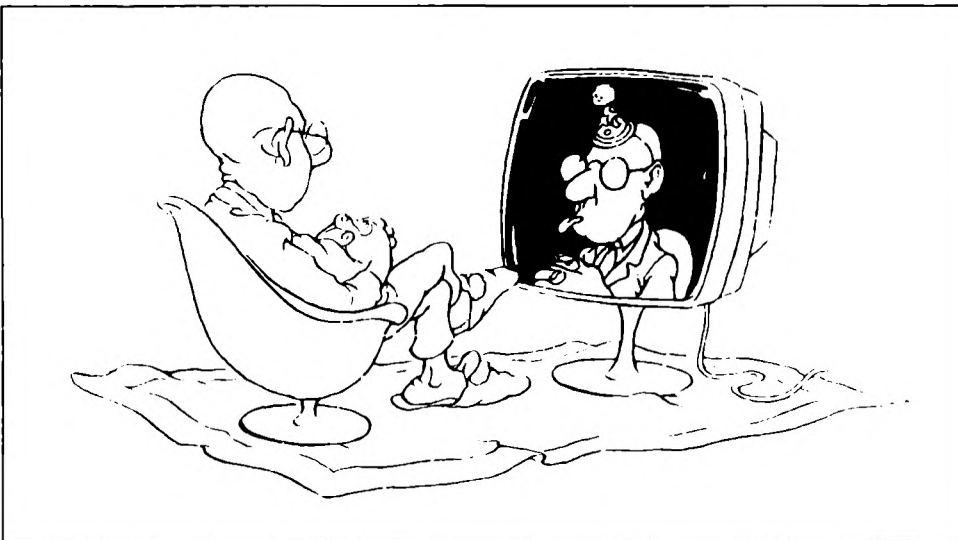
Ο πρόεδρος της δημοκρατίας αποστασιοποιείται από την κυβέρνηση
και θεωρεί απαράδεκτη τη στάση των πολιτικών δυνάμεων του
τόπου, που δεν μπορούν να χαράξουν μια εθνική στρατηγική.

Γράφει ο Μιχάλης Πατρινός.

**ΣΚΟΠΙΑ: ΜΙΑ ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΗ ΕΘΝΙΚΗ
ΤΡΑΓΩΔΙΑ**..... 14

Η ήττα της εξωτερικής μας πολιτικής στο θέμα των Σκοπίων δεν
είναι παρά μια «τεχνητά κατασκευασμένη εθνική τραγωδία». Η
πολιτική μας ηγεσία οφείλει να το παραδεχτεί. Γράφει η Μαρίνα
Βήχου.

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ: Η ΝΕΑ ΑΓΟΡΑ..... 17

Η πάνδημη ιδιώτευση έχει φυλάξει μεγαλοπρεπή θέση σε δυο από
τα κύρια προϊόντα της βιομηχανίας διαμόρφωσης και κάλυψης
αναγκών του ελεύθερου χρόνου: το Ι.Χ. και την τηλεόραση. Το
ΑΝΤΙ ξεκινάει σήμερα μια σειρά κειμένων για «το μέσο που, τελικά,
είναι το μήνυμα».

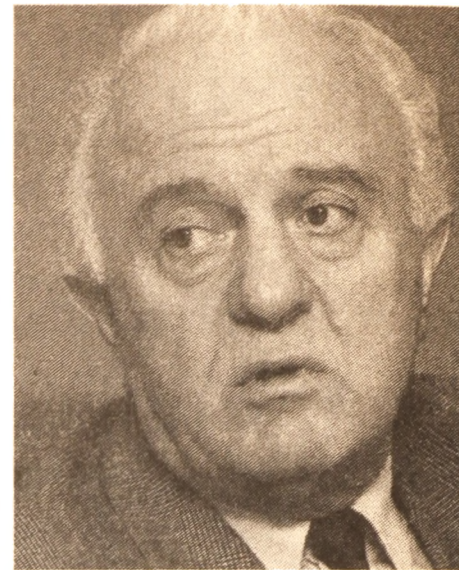
ΚΥΠΡΟΣ: ΣΕ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΦΟΝΤΟ..... 22

Οι διαβουλεύσεις για το Κυπριακό σε όψιμο στάδιο, κι οι εκλογές
που έρχονται θα είναι κρίσιμες: δεν «παιζεται» μόνο η λύση αλλά -
κυρίως - ποιά λύση. Γράφει ο Γ. Κολοकाσιδης.

ΑΝΤΙ-έρευνα..... 39

Επιτέλους. Τα «αποτελέσματα» της ΑΝΤΙ-έρευνας που
διοργανώθηκε με την ευκαιρία των 500 τευχών του περιοδικού.
Συμπέρασμα Έχουμε αναγνώστες που αξίζει να είμαστε υπερήφανοι
γι' αυτούς...

**ΣΕΒΑΡΝΤΝΑΤΖΕ:
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ**

«Πίσω απ' τις εθνικιστικές
συγκρούσεις στη Γεωργία είναι ο
πανισλαμισμός και ο φανατικός
μπολσεβικισμός. Και οι
αντιδραστικές δυνάμεις της Ρωσίας».
Αποκλειστική συνέντευξη στο ΑΝΤΙ
του Ένιβαρντ Σεβαρντνάτζε.

Σελ. 28

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 5

Στάθης

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ..... 6

Τα ελάχιστα και τα μέγιστα

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ..... 8

ΤΥΠΟΣ..... 16

ΒΟΥΛΗ..... 24

ΚΕΡΜΑΤΟΔΕΚΤΗΣ..... 25

Μια καινούργια στήλη για τις
εξελίξεις στην οικονομία.

ΚΟΣΜΟΣ..... 27

Νέα τάξη στη νέα τάξη. Το μάρος της
ανερχόμενης Γερμανίας.

Οδοιπορικού στη Γεωργία,

συνέχεια. Τι γίνεται με τους

Κούρδους της Τουρκίας; Ο πόλεμος

του Κόλπου, μέρος Β' (σε α' προβολή

από την τηλεόραση)... Και ένα

κείμενο του Πέτερ Χάντκε.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ..... 42

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ..... 45

10 χρόνια έκλεισαν για το θέατρο της

οδού Κυκλάδων. Η «Αντιγόνη», σε

σκηνοθεσία Λευτέρη Βογιατζή, από

το Εργαστήριο Αρχαίου Δράματος,

δίνει τη σκυτάλη σε μια δεύτερη,

περιπετειώδη και δημιουργική,

δεκαετία...

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

ΣΕ ΟΡΙΑΚΟ σημείο έφθασε πλέον το θέμα των Σκοπίων. Η απεγνωσμένη ελληνική διπλωματική προσπάθεια στα Ην. Έθνη για να αποσοδηθεί την ύστατη στιγμή η συζήτηση της αίτησης των Σκοπίων για ένταξη στον Οργανισμό και να αποφευχθεί μια οδυνηρή πράγματι διπλωματική ήττα φαίνεται να απέδωσε κάποιο μικρό χρονικό διάστημα «ανάσας». Αλλά από μέρα σε μέρα, από βδομάδα σε βδομάδα κι από μήνα σε μήνα το πρόβλημα δεν λύνεται. Αντίθετα, η θέση της Ελλάδας διαρκώς επιδεινώνεται σ' όλους τους διεθνείς οργανισμούς καθώς η αμυντική της προσπάθεια έχει τα όριά της.

Η ΣΤΑΣΗ του Δανού ΥΠΕΞ κ. Γιένσεν, προεδρεύοντος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ήταν αναμφισβήτητα ελαίσχυντη και απρεπής έναντι της χώρας μας. Αλλά στην ουσία εκστόμισε φωναχτά τα όσα κατ' ιδίαν σκέφτονται οι εταίροι μας κι όσα διαμείδονται στα διπλωματικά παρασκήνια. Είτε για λόγους συμφέροντος είτε διότι δεν επείσθησαν από την ελληνική στάση, συμπεριφορά και επιχειρηματολογία οι εταίροι μας δεν στήριξαν στην ουσία την ελληνική πολιτική στο θέμα μολονότι στο πολιτικό επίπεδο πήραν τις γνωστές αποφάσεις. Κι αυτό είναι ένα γεγονός που θα έπρεπε να μας είχε σοβαρά προβληματίσει.

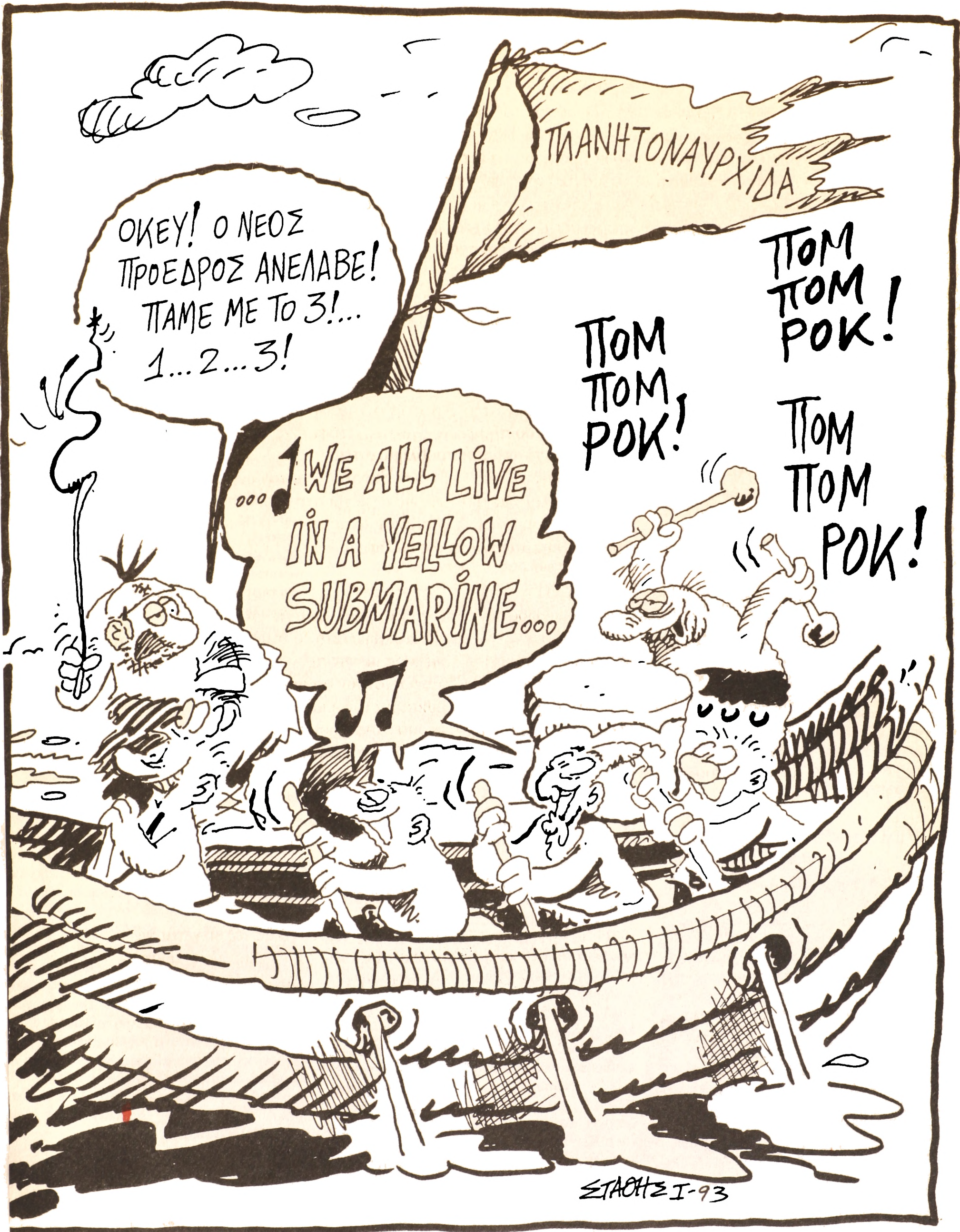
ΕΧΟΥΜΕ επανειλημμένα τονίσει ότι στο θέμα των Σκοπίων δαπανήσαμε πολύτιμο πολιτικό και διπλωματικό κεφάλαιο με αποτελέσματα μέχρι στιγμής κάθε άλλο παρά θετικά. Κι έχοντας στο έπακρο κομματικοποιήσει και καταστήσει το θέμα ακρογωνιαίο λίθο της εσωτερικής μας πολιτικής διαμάχης μοιραία αυτοπαγιδευτήκαμε στην ακαμψία και ακινησία.

ΕΙΝΑΙ ΑΜΕΣΗ και ΑΠΟΛΥΤΗ εθνική ανάγκη –το επιβάλλει το εθνικό συμφέρον της χώρας, το οποίο όλοι πλην των αφρόνων αντιλαμβάνονται αλλά δεν τολμούν να εκστομίσουν, με ελάχιστες εξαιρέσεις– να απεμπλακούμε από το θέμα αυτό. Η γαλλική πρόταση περί διαιτησίας μας προσφέρει μια διέξοδο με την προοπτική ενός έντιμου και ανώδυνου στην ουσία συμβιβασμού αν εξασφαλιστούν ορισμένες βασικές προϋποθέσεις. Θα πρέπει να αδράξουμε την ευκαιρία αυτή με θάρρος και ειλικρίνεια ιδιαίτερα έναντι του ελληνικού λαού. Οι προθεσμίες στενεύουν και η ανάπαυλα της αναβολής στον ΟΗΕ θα είναι μικρής διάρκειας αν δεν υπάρξουν σαφή δείγματα δημάτων προς συμπεφωνημένη λύση. Η ελληνική πλευρά θα πρέπει με τη στάση της να ενθαρρύνει τη Γαλλία στην «πρωτοβουλία» της όχι για να κερδίσει χρόνο αλλά για να εξευρεθεί λύση στο θέμα. Η ευθύνη για την προώθηση της διαδικασίας ανήκει σ' όλα τα κόμματα αλλά ιδιαίτερα στο κυβερνών και προσωπικά στον κ. Μητσοτάκη. Άλλη, καλύτερη ευκαιρία δεν νομίζουμε ότι θα παρουσιαστεί! Είναι η τελευταία. Και η ευθύνη του πρωθυπουργού είναι τεράστια. Τα κομματικά του προβλήματα μας αφήνουν αδιάφορους.

ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ του δρόμου η λύση βέβαια που θα δοθεί ή που λογικώς αναμένεται να δοθεί σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική δεν θα είναι αυτή που απαίτησαν τα ογκώδη και πρωτοφανή συλλαλητήρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Δεν θα είναι αυτή που θα επιθυμούσε ο απανταχού ελληνισμός που εκδήλωσε γνήσια πατριωτικά αισθήματα και υψηλό εθνικό φρόνιμα. Και δεν θα είναι κυρίως αυτή που ορισμένοι θερμοκέφαλοι και υπερεθνικιστές και όσοι τους ακολούθησαν για λόγους σκοπιμότητας μη αναλογιζόμενοι το χειρότερο επιδιώκουν. Θα είναι λύση ανάγκης και «διαιτησίας».

Αλλά θα επιτρέψει στη χώρα να ασκήσει μια πιο ενεργό πολιτική στα Βαλκάνια, όπως επιθυμεί κι όπως έχει τη δύναμη, και να αποχρεωθεί στην Κοινότητα και αλλού.

Η ΔΙΑΦΟΡΑ μεταξύ προώθησης της διαιτησίας και απόρριψής της είναι η διαφορά μεταξύ συμβιβασμού και ήττας. Ποιός θα αναλάβει την ευθύνη να επιλέξει τη δεύτερη με τις ανυπολόγιστες καταστροφικές της συνέπειες;

Τα μέγιστα και τα ελάχιστα

Η ΟΡΚΩΜΟΣΙΑ του Μπιλ Κλίντον έγινε μέσα σε ένα κλίμα ασύνορης ευφορίας: Βεγγαλικά, τραγούδια, σαξόφωνα, σαμπάνιες... Ήταν η φυσική συνέχεια εκείνου του «ατέλειωτου πάρτι» στο Λίνκολν Μεμόριαλ (με αναρίθμητους τραγουδιστές - Μπομπ Ντίλαν, Μάικλ Τζάκσον, Νταϊάνα Ρος, Αρίθα Φράνκλιν κ.ά.) και τους δέκα καλύτερους σαξοφωνίστες των ΗΠΑ - ανάμεσά τους ο Κένι Τζι, ο Γκρόβερ Ουάσιγκτον και ο Ντέιβιντ Σάνμπορν. Στο τέλος του «πάρτι» ο Κλίντον και ο Γκορ, ανήμποροι να συγκρατήσουν τον ενθουσιασμό τους, ανέβηκαν οι ίδιοι στη σκηνή και τραγούδησαν το περίφημο «We are the world».

«ΚΟΣΜΟΣ» όμως δεν είναι μόνον οι ένοικοι και το στενό περιβάλλον του Λευκού Οίκου... Ο κόσμος -και στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ευρώπη και στη Μέση Ανατολή και στην Αφρική και στην Ασία- είναι ένα ετερόκλητο πλήθος με οξύτατα (υπαρξιακά, πολλές φορές) προβλήματα. Πώς θα συμπεριφερθεί απέναντι στον κόσμο αυτόν ο νέος ηγέτης της μοναδικής υπερδύναμης; Ο αμερικανικός Τύπος άρχισε από τώρα να υπενθυμίζει στον Μπιλ Κλίντον μερικές από τις προεκλογικές υποσχέσεις του: Είναι ενθαρρυντικό να επισκέπτεσαι το πανεπιστήμιο της Τζορτζτάουν και οι φοιτητές να σε υποδέχονται με την κραυγή: «Μπιλ, Μπιλ, Μπιλ!». Τι πρόκειται να γίνει όμως με τις στρατιές των αμερικανών ανέργων; Πώς θα δώσει ο νέος Πρόεδρος περίθαλψη στα 37 εκατομμύρια Αμερικανών που παραμένουν ανασφάλιστοι -ερωτά το περιοδικό *Τάιμ*- χωρίς πρόσθετα κονδύλια;».

Μπιλ και «Pax Americana»

ΑΛΛΑ ΤΑ εσωτερικά προβλήματα των ΗΠΑ ενδιαφέρουν κυρίως τους Αμερικανούς. Με τα άλλα, τα καυτά προβλήματα εξωτερικής πολιτικής -προβλήματα ειρήνης ή πολέμου-, τι γίνεται; Παραμένει γεγονός ότι, σε όλη τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας, ο Μπιλ Κλίντον είχε αποφύγει κάθε αναφορά στην «Καταιγίδα της Ερήμης», στις σχέσεις ΗΠΑ-Ιράκ. Και τώρα, προτού καν αναλάβει την προεδρία των ΗΠΑ, έσπευσε να ευλογήσει την «αεροπορική θηριωδία» ενός ηττημένου και κομπλεξικού προέδρου εναντίον «ιρακινών στρατιωτικών στόχων», που ήταν και άνθρωποι και σπίτια και ξενοδοχεία! Αποτέλεσμα: Την ώρα που άρχιζαν οι εορτασμοί της ορκωμοσίας, η Βαγδάτη να κηδεύει τα θύματα των πυραύλων Τόμαχοκ-Κρουζ και των άλλων αεροπορικών επιδρομών: Πρώτη ημέρα: Νεκροί 19. Δεύ-

τερη ημέρα: Νεκροί 21. Τρίτη ημέρα Τέταρτη ημέρα...

ΚΑΠΟΙΟΙ θα υποστηρίξουν ότι ήταν δύσκολο για τον Μπιλ Κλίντον να εναντιωθεί σε μία «επιχείρηση» που η ηγεσία του Πενταγώνου έκρινε «αναπόδραστη», λόγω των «κατ' εξακολούθησιν προκλήσεων του Σαντάμ Χουσεϊν». Αλλά, άλλο τόσο, ο Τζωρτζ Μπους δεν θα τολμούσε να προωθήσει το προσωπικό του μένος κατά του Σαντάμ Χουσεϊν (με την ενθάρρυνση του φιλοϊσραηλινού λόμπι) χωρίς την ενδοτικότητα του Κλίντον. Θα αντιλεχθεί ίσως -και δικαίως- ότι τα πράγματα έχουν μεγαλύτερο βάθος και ότι, πέρα από υποκειμενικούς παράγοντες, το «μήνυμα» της αμερικανικής υπερδύναμης ήταν σαφές: Ότι καμία χώρα δεν νομιμοποιείται να εναντιώνεται στα συμφέροντα και τα σχέδια των ΗΠΑ, σε οποιαδήποτε περιοχή του κόσμου. Και ότι η εναντίωση αυτή συνεπάγεται -όπου είναι ευχερές- πλήγματα αεροπορικά και, σε ορισμένες περιπτώσεις, χερσαία. Να είναι τυχαίο ότι οι Γερμανοί Χριστιανοδημοκράτες θεωρούν ότι «τα χτυπήματα κατά του Ιράκ είναι ένας καλός πρόλογος για χτυπήματα κατά του Μιλόσεβιτς»;

ΤΩΡΑ και στον ευρωπαϊκό και στον ελληνικό Τύπο μπορείς να διαβάσεις τίτλους που βεβαιώνουν ότι «ο αιματηρός απολογισμός στον Κόλπο μεταστρέφει την κοινή γνώμη κατά των επιτιθέμενων συμμάχων». Και είναι τραγικό, πράγματι, παρά τις προσωπικές «επαναστάσεις» του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, Μπούτρος-Μπούτρος Γάλι, ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει μεταβληθεί -όπως έγραψε ο Μαρκ Κράβετς στη *Λιμπερασιόν*- σε «απλό κομπάρσο». (Κατά τον συνάδελφο Γιώργο Καπόπουλο της *Καθημερινής*, οι ΗΠΑ υπαρκτάζουν την έγκριση του ΟΗΕ, για τα λογής εγχειρήματά τους με μεγαλύτερη ευκολία από όση μπορούσες να αγοράσεις συγχωροχάρτι του Πάπα, στον μεσαίωνα.)

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ, ωστόσο, είναι πώς θα κινηθεί από εδώ και μπρος ο Μπιλ Κλίντον, μετά την ορκωμοσία του. Ο ίδιος δηλώνει ότι δεν εμφορείται από «οποιαδήποτε ψύχωση» κατά του Σαντάμ Χουσεϊν και ότι θα τον κρίνει, τελικά, από τις περαιτέρω πράξεις του. (Δεν χωρεί αμφιβολία ότι ο Σαντάμ Χουσεϊν επιδίωξε να εκμεταλλευθεί το κενό εξουσίας, κατά το πέρασμά της από τον Μπους στον Κλίντον.) Και ο μεν Σαντάμ Χουσεϊν είναι ο Σαντάμ, που όλοι γνωρίζουμε. Το θέμα είναι αν ο Κλίντον θα μπορέσει να απεγκλωβισθεί από το «δόγμα Μπους» - ένα δόγμα που ταυτίζει τη «νέα τάξη» με τη λογική των συνεχών επεμβάσεων και της «περιορισμένης κυριαρχίας» για όσες χώρες αμφισβητούν την Pax Americana.

Η «ειρήνευση» της Βοσνίας

ΕΙΝΑΙ ΦΥΣΙΚΟ να υποθέσει κανείς ότι μετά τη δήλωση του Σαντάμ, ότι δεν θέτει πλέον κανένα περιορισμό στην κίνηση των αεροσκαφών των Ηνωμένων Εθνών (ουσιαστικά αναγνωρίζει τη ζώνη εναέριου αποκλεισμού που επέβαλε το Συμβούλιο Ασφαλείας), οι αεροπορικές επιδρομές κατά του Ιράκ θα πάρουν τέλος. Τι γίνεται όμως με τα σχέδια (Αμερικανών και ΝΑΤΟ) για την «ειρήνευση» της Βοσνίας - διάβαζε: σχέδια κατά της Σερβίας;

ΩΣ ΤΗΝ ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές (Τετάρτη μεσημέρι) δεν είναι γνωστή η απόφαση του (τοπικού) σερβικού Κοινοβουλίου της Βοσνίας, σε σχέση με την αποδοχή -ή απόρριψη- του ειρηνευτικού σχεδίου των Σάιρους Βανς και λόρδου Όουεν. Όμως, θετική ή αρνητική η απόφαση του Κοινοβουλίου αυτού, «σχέδια» υπάρχουν. Ξεκινούν με την προώθηση «ζώνης εναέριου αποκλεισμού», για τα σερβικά αεροπλάνα που πετούν πάνω από τη Βοσνία και προχωρούν! Τα σχέδια προβλέπουν -μεταξύ άλλων- καταρρίψεις σερβικών αεροπλάνων και ελικοπτέρων, βομβαρδισμό σερβικών αεροδρομίων, ρίψεις εφοδίων και όπλων στους «Βόσνιους» (διάβαζε: Μουσουλμάνους), άρση του «εμπάργκο» υπέρ των «Βοσνίων», αποστολή στρατευμάτων στο Κόσσοβο «για τη προστασία της αλβανικής μειονότητας» (οι Άγγλοι, στα 1882, βομβάρδισαν την Αλεξάνδρεια, με τα πυροβόλα των θωρηκτών τους, για να «προστατεύσουν» τους Ευρωπαίους), βομβαρδισμό -πλην των σερβικών αεροδρομίων- «άλλων σερβικών στρατιωτικών στόχων» (διάβαζε σερβικών πόλεων) κ.λπ. Όλα αυτά θα καλυφθούν, φυσικά, με κάποια «απόφαση» του Συμβουλίου Ασφαλείας - όσο γίνεται περισσότερο γενικόλογα. Το *Νιουσγουϊκ* υπενθυμίζει το προηγούμενο του πολέμου στον Κόλπο και τη σχετική απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας που μιλούσε για λήψη «όλων των αναγκαίων μέτρων». Αλλά ενώ η απόφαση του Σ.Α. συνέδεε τα «αναγκαία» αυτά μέτρα με την απελευθέρωση του Κουβέιτ, επί έξι ολόκληρες εβδομάδες η πολυεθνική αεροπορία βομβάρδιζε τη Βαγδάτη και τις άλλες ιρακινές πόλεις ισοπεδώνοντας ανθρώπους και κτίρια.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ, ωστόσο, που απασχολεί τους επιτελείς του Πενταγώνου και του ΝΑΤΟ είναι ένα: Τα αεροπορικά πλήγματα μπορούν, από μόνα τους, να «κάμψουν τη σερβική εναντίωση»; Μπορούν να «εκπαραθωρήσουν» τον Μιλόσεβιτς; Και αν οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί αποδειχθούν, τελικά, αναποτελεσματικοί, ποιος θα δώσει το πρώτο φως για την έναρξη χερσαίων επιχειρήσεων στο έδαφος της Βοσνίας, αλλά και της ίδιας της Σερβίας; Και προπαντός: Ποιος θα αναλάβει την ευθύνη όταν τα πρώτα «ταίχια φέρετρα» θα αρχίσουν να φθάνουν στις ΗΠΑ.

Ο Κλίντον είχε «συμβουλευσει» τους Σέρβους να μην ψηφίσουν Μιλόσεβιτς, αν ήθελαν να αποφύγουν την καταστροφή της πατρίδας τους. Οι Σέρβοι όμως δεν τον άκουσαν. Και εφόσον δεν τον άκουσαν –λέγουν αυτή τη στιγμή οι σκληροπυρηνικοί του Στέιτ Ντιπάρτμεντ και του Πενταγώνου– έπεται ότι «ο πρόεδρος θα χρησιμοποιήσει σκληρότερα όπλα και όχι απλώς λέξεις». Θα ανταποκριθεί ο Μπιλ Κλίντον στην προσδοκία των «γερακιών»; Το μέλλον θα δώσει απάντηση.

Διαιτησία σημαίνει συμβιβασμός

ΜΕΣΑ ΣΕ αυτό το διεθνές κλίμα, το Συμβούλιο Ασφαλείας επρόκειτο να συζητήσει και την αίτηση του Κίρο Γκλιγκόροφ για ένταξη της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» στα Ηνωμένα Έθνη. Η εξέταση της αίτησης, σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες, μάλλον αναβάλλεται (για λίγες ημέρες) προκειμένου να διαπιστωθεί εάν υπάρχει έδαφος προσέγγισης Αθήνας-Σκοπίων, στη βάση κάποιας «διεθνούς διαιτησίας» (Μέχρι στιγμής, φαίνεται να ενεργοποιείται μάλλον η γαλλική πρόταση, χωρίς να αποκλείεται και η πρόταση Μπούτρος Γάλι.)

ΚΑΙ ΕΝΩ ακόμα και τα νήπια κατανοούν ότι «διεθνής διαιτησία» σημαίνει «συμβιβασμός»

στο θέμα της ονομασίας (οι προτάσεις υπάρχουν: «Μακεδονική Δημοκρατία των Σκοπίων» ή «Σλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» ή «Μακεδονική Δημοκρατία του Βαρδάρη» κ.ά.), οι περισσότερες εφημερίδες ασχολούνται με το αν «δραματοποιεί», ορθώς ή αδίκως, η κυβέρνηση την κατάσταση και με το αν νοείται «συμβιβασμός», όταν έχουμε διακηρύξει την «αταλάντευτη απόφασή μας να μη δεχτούμε όνομα που να περιέχει τη λέξη 'Μακεδονία' ή οποιονδήποτε επιθετικό προσδιορισμό της».

ΑΛΛΑ ΕΚΕΙ που έφθασαν τα πράγματα –το «τις πταίει;» είναι μία άλλη υπόθεση– είναι σαφές ότι δεν μας απέμεινε λύση άλλη καμιά, πέρα από την αποδοχή της γαλλικής πρωτοβουλίας. Όταν, επί ένα και πλέον χρόνο, το θέμα της ονομασίας είχε γίνει «το πρόβλημα των προβλημάτων» της εξωτερικής μας πολιτικής, όταν αποκηρύτταμε ως «εθνική μειοδοσία» κάθε ιδέα διαλόγου με τα Σκόπια, όταν κυβέρνηση και αξιωματική αντιπολίτευση πλειοδοτούσαν σε «εθνικοφροσύνη» –και όλα αυτά, ενώ διαπιστώναμε καθημερινά την ολοένα και μεγαλύτερη απομόνωσή μας– δεν πρέπει να απορούμε για την κατάληξη που έμελλε να έχει η όλη υπόθεση. Και όμως, αυτή την «αμοιβαίως αποδεκτή λύση» που –εκ των πραγμάτων– αποδεχόμεθα σήμερα, θα μπορούσαμε να την είχαμε αποδεχθεί, κάτω

από πολύ καλύτερους όρους, τον Μάρτιο του 1992, κατά τη μοναδική επίσκεψη στην Αθήνα αντιπροσωπίας του Γκλιγκόροφ. (Πόσοι να γνωρίζουν, άραγε, ότι η αντιπροσωπεία αυτή δεχόταν να συζητήσει ονομασίες, όπως «Μακεδονική Δημοκρατία του Βαρδάρη»; Αλλά εμείς, ευτυχείς και αυτάρκεις –επί υπουργίας Α. Σαμαρά–, δεν δεχόμασταν μύγα στο σπαθί μας! Ορισμένοι διπλωμάτες, μάλιστα, του στενού υπουργικού περιβάλλοντος, εκάγχασαν όταν ο μεταφραστής της αντιπροσωπείας του κ. Γκλιγκόροφ, πιστεύοντας ότι ο «Βαρδάρης» είναι τριτόκλιτο, μίλησε για «Μακεδονική Δημοκρατία του Βαρδάρεως»!).

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, είναι ενθαρρυντικό ότι η ηγεσία του Συνασπισμού –έστω με καθυστέρηση μηνών– δέχεται τώρα πως υπάρχει η λύση του «αξιοπρεπούς συμβιβασμού», στο θέμα της ονομασίας, υπό την αίρεση ότι θα γίνουν αποδεκτοί και οι δύο άλλοι κοινοτικοί όροι. Και όμως, η ίδια αυτή ηγεσία είχε απορρίψει μετά πολλών επαίνων ανάλογη πρόταση του Λεωνίδα Κύρκου!

ΕΠΙΜΥΘΙΟ: Τα θέματα εξωτερικής πολιτικής δεν επιδέχονται ούτε ερασιτεχνισμούς ούτε ευχολόγια ούτε πλειοδοσίες. Και «όταν κινηγás τα μέγιστα, θα πρέπει να προσέχεις να μη χάσεις τα ελάχιστα».

ANTHΝΩΡ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 — Τηλ. 36.09.712 - 36.02.007

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΚΩΣΤΑ ΜΥΛΩΝΑ

Ιστορία του ελληνικού τραγουδιού, 1970-1980

Προηγήθηκαν οι δύο τόμοι, ο πρώτος, με αφετηρία τα πρώτα χρόνια μετά την επανάσταση του 1821 μέχρι και το 1960, και ο δεύτερος, με την καταγραφή της δεκαετίας του '60, ξετυλίγουν την ιστορία του ελληνικού τραγουδιού. Με τον τρίτο τόμο ολοκληρώνεται οριστικά πλέον αυτή η μελέτη, όπως δηλώνει ο ίδιος ο συγγραφέας στην εισαγωγή του «αφού από τότε και μετά ό,τι συμβαίνει στο χώρο του τραγουδιού είναι – εκτός ορισμένων εξαιρέσεων – ανάξιο λόγου». Ο Κώστας Μυλωνάς παρακολουθεί και εκθέτει τα γεγονότα, τις συνθήκες και τους ανθρώπους που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην πορεία και διαμόρφωση του ελληνικού τραγουδιού. Από τις σελίδες των βιβλίων του γίνεται η παρέλαση όλων εκείνων των ονομάτων, μικρών και μεγάλων, που με τη δουλειά τους έδωσαν μέσα απ' το τραγούδι το στίγμα και την ταυτότητα του νεοέλληνα.

(τόμος 3ος)

Ορθή κίνηση

Η απόφαση του Κοινοβουλίου των Σέρβων της Βοσνίας για την αποδοχή του σχεδίου των Βανς και Όουεν αποτελεί ουσιαστικό βήμα προς την κατεύθυνση ουσιαστικών διαπραγματεύσεων και την προσπάθεια ανεύρεσης κοινώς αποδεκτής λύσης. Έγινε δε δεκτή με ανακούφιση απ' όλους όσοι υποστηρίζουν ότι πρέπει να αφαιρεθεί κάθε πρόσχημα τόσο από τους Μουσουλμάνους της Βοσνίας όσο κι από άλλες βαλκανικές και μη δυνάμεις να προκαλέσουν με κάθε τρόπο κλιμάκωση της βίας και στρατιωτική επέμβαση της Δύσης. Όταν μια ορθή απόφαση που πρέπει σύντομα να συνοδευτεί στη Γενεύη από την επίτευξη σταθερής ανακωχής ώστε να διευκολυνθεί η διάθεση της ανθρωπιστικής βοήθειας προς τον χειμαζόμενο άμαχο πληθυσμό και να δοθεί χρόνος ώστε οι διαπραγματεύσεις να προχωρήσουν.

Είναι φανερό ότι οι Σέρβοι έφτασαν στα όριά τους κι ότι έπρεπε να αντιληφθούν ότι κάθε περαιτέρω σκλήρυνση της στάσης τους θα οδηγούσε αργά ή γρήγορα σε τραγικές γι' αυτούς συνέπειες με μαθηματική ακρίβεια.

Ο δρόμος βέβαια για την ειρήνη θα είναι μακρύς. Τίποτα δεν έχει διασφαλιστεί στα σίγουρα. Δίνεται όμως η ευκαιρία να αποκαλυφθούν τώρα τα σχέδια και η συμπεριφορά Κροατών και Μουσουλμάνων που σφάζονται αγρίως και μεταξύ τους και να αποκατασταθεί κάποια στοιχειώδης αληθινή εικόνα για τους υπεύθυνους της αιματοχυσίας αυτής που δεν είναι μόνο οι Σέρβοι.

Το ειρηνευτικό σχέδιο είναι πολύπλοκο. Δεν είναι σίγουρο αν θα φέρει την ειρήνευση και την ειρήνη. Αλλά είναι και η μοναδική διέξοδος που προσφέρεται. Η στάση των Σέρβων παρέχει μια ευκαιρία. Δεν πρέπει να πάει χαμένη. Και δεν θα έπρεπε να πάει χαμένη με δική τους ευθύνη.

B.K.

ΠΟΛΥΔΥΝΑΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Τριάντα (30) δισεκατομμύρια περίπου υπολογίζεται ότι θα κοστίσει το «Πολυδύναμο Κέντρο», γνωστό ως «Μαρίκειον», χρηματοδοτούμενο με χίλιους δύο τρόπους – αρκεί να γίνει και να προστεθεί σε αυτό το όνομα του εμπνευστή του, της συζύγου του κ. Μητσοτάκη. Φτάνει να αναφερθεί μόνον, έτσι για να αποκατασταθεί κάπως το μέτρο των πραγμάτων, ότι το Αιγαίο ολόκληρο παίρνει μόλις 17 εκατομμύρια ECU από τους κοινοτικούς πόρους, έναντι 80 εκ. ECU του «Μαρίκειου».

Και ενώ το ΥΠΕΧΩΔΕ ανέβαλε για τρίτη φορά τη δημοπράτηση του έργου μετά τις πρόσφατες αποκαλύψεις από την *Καθημερινή*, το «Πολυδύναμο» έχει ήδη στο ενεργητικό του πολλά θύματα: από υπουρ-

γούς μέχρι νοσοκομεία από φυσικό περιβάλλον (200 στρ. δάσους στην Πεντέλη) μέχρι κανονισμούς υπουργείων και κανόνες ιεραρχίας και διαχείρισης του δημοσίου χρήματος. Μοχλός για την ευόδωση των φιλοδοξιών της κ. πρωθυπουργού είναι το Φιλανθρωπικό Σωματείο στο οποίο η ίδια προεδρεύει βοηθούμενη από στελέχη της κυβέρνησης που είναι μέλη της διοίκησης του σωματείου και από σωρεία υπουργών που σπεύδουν στην υπηρεσία της «κυρίας Μαρίκας» έναντι διατήρησης της οικογενειακής εύνιας, άρα και του θώκου τους.

Και αντί η κυβέρνηση να απαντήσει επί της ουσίας των καταγγελιών, μετατρέπεται σε παράρτημα του σωματείου της

«κ. πρωθυπουργού» βάζοντας τον εκπρόσωπό της κ. Μαγγίνα να μιλά εξ ονόματος και στη θέση του σωματείου των «φιλανθρώπων».

Πέρα από το μερίδιο των δικαστικών αρχών στην υπόθεση αυτή (χωρίς φυσικά να υπάρχει μέχρι τώρα κάποια ευαισθησία τους, σαν αυτή που υπάρχει για τους «εχθρούς» της οικογένειας), τίθεται για άλλη μία φορά επί τάπητος ένα απλό και κρίσιμο ζήτημα: γιατί η ηγεσία της κυβέρνησης κάνει ό,τι μπορεί για να δείξει ότι το μόνο που την ενδιαφέρει είναι, για χίλιοστή φορά, το πώς θα εξυπηρετούνται ψευδοκομπορημόνα μικροσυμφέροντα της οικογένειας; Είναι ανίκανη ακόμα και τα συμφέροντά της να προφυλάξει;

N.A.

ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΦΟΣ

Κατάντησε βαρετό να γράφει κανείς διαμαρτυρόμενος για το νέφος. Μοιάζει πια σαν να αναπαράγεις τον εφιάλη και να μειώνεις τη σοβαρότητά του, την απειλή του για βασικά αγαθά της καθημερινής ζωής, εξοκειλώνοντας τους πολίτες σε συμβίωση μαζί του – ένα είδος μοιρολατρικής αποδοχής κοντά σε όλες τις άλλες που επισώρευσαν τα στερεότυπα ενός κυνικού εγωτισμού.

Όμως δεν μπορεί να μην παρατηρήσεις κανείς ότι οι διαστάσεις του παραλογισμού αυξάνονται από τον αρμόδιο υφυπουργό ΠΕΧΩΔΕ κ. Βουλγαράκη που είναι σίγουρος ότι μόνον «αισθητικά επηρεάζει τον πολίτη ο καπνός των λεωφορείων» (!) και ότι δεν είναι δουλειά του ΥΠΕΧΩΔΕ αλλά του Υπ. Βιομηχανίας η άδεια επέκτασης που δόθηκε στην PETROLA..., μέχρι τον κ. Μάνο που είδε το περιβάλλον «υπό γωνία I.X.» και βοήθησε όσο μπορούσε ο άνθρωπος να ξεοδευτούν δισεκατομμύρια εθνικού εισοδήματος για αγορά αυτοκινήτων «πράσινης» τεχνολογίας που στο τέλος μάλιστα τα έθεσαν και αυτά εκτός δακτυλίου (!). Ούτε βέβαια μπορεί να μείνεις απαθής όταν συγκεκριμένες διατάξεις προστασίας περιβάλλοντος καταστρατηγούνται – όπως η διάταξη που προέβλεπε την καθιέρωση από 1-1-93 της κάρτας ελέγχου καυσαερίων και τώρα μετατίθεται για κανένα δμηνο. Για να μην αναφέρουμε την απαράδεκτη κατάσταση καθυστέρησης στη δημιουργία περιφερειακού οδικού δικτύου, που «καλύπτεται» πίσω από το άλλοθι ότι πρόκειται για έργα «μακράς πνοής».

Όμως το «ψάρι» (δεν) βρωμάει (μόνον) από το κεφάλι. Θα πρέπει π.χ. η κυρία η οποία μίλησε σε Ρ/Σ την ημέρα της λήψης μέτρων για το νέφος και είπε ότι «είχα σοβαρή δουλειά και έπρεπε να κατέβω με το αυτοκίνητό μου στο κέντρο» ή ο κύριος ο οποίος είπε «ανάρχα είμαι, ό,τι θέλω κάνω, όπως κάνουν ό,τι θέλουν αυτοί που είναι στην κυβέρνηση» ή κάποιοι άλλοι οι οποίοι «δεν είχαν ενημερωθεί» για τα μέτρα κυκλοφοριακής απαγόρευσης και κατέβηκαν στο κέντρο με το I.X. «τους», θα πρέπει όλοι αυτοί να καταλάβουν ότι η κοινωνική ανοχή απέναντι στην ογκούμενη κτηνωδία του μικροσυμφέροντος είναι ληξιπρόθεσμη. Ότι δεν μπορούν, αβίαστα πλέον, επικαλούμενοι τις αβελτηρίες της Πολιτείας, να κουρεύουν πολύτιμα αγαθά που συνιστούν το κοινό συμφέρον.

X.K.

ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

Μπορεί το Ι.Χ. να είναι το σύμβολο της εσωστρέφειας του πολίτη, όμως είναι και το μοναδικό μέσο μεταφοράς που μπορεί κανείς να εμπιστευθεί για να φθάσει στον προορισμό του. Ιδιαίτερα όταν τα, ιδιωτικά πλέον, μέσα συγκοινωνίας θεωρούν τον επιβάτη απλώς ως... εισιτήριο.

Ως τώρα είχαμε την συμπεριφορά των ταξιτζήδων. Πάει πολύ όμως να γίνεται πειρατική και η συμπεριφορά των οδηγών λεωφορείων.

Ωτακουστής, μεταφέρω την μαρτυρία οδηγού σε διάλογο με τρίτους.

— Ήμουν στην αφετηρία. Μέσα στο αυτοκίνητο είχε μπει ένας μόνο επιβάτης. «Δεν θα φύγουμε;» ρώτησε ο άνθρωπος την ώρα που συνήθως αναχωρούμε. Δεν θα φύγουμε του απάντησα αν δεν έρθουν κι άλλοι. Ιδιωτική συγκοινωνία δεν θέλατε;

Τέτοιες μαζικές συγκοινωνίες, να τις χαιρόσθε, κ. Κούβελα.

Ε.Π.

ΑΧ... ΝΑ ΞΕΡΑΤΕ
ΠΟΣΟ ΝΤΡΕΠΟΜΑΙ!...

ΠΑΕΙ ΝΑ ΣΚΑΣΕΙ
Ο ΚΑΗΜΕΝΟΣ!...

Του Δημήτρη Χαντζόπουλου

ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

Βολταίρος αλά γκρέκα

Η πρόκληση ενασχόλησης, ομολογώ χαιρεκάκως, με τα τεχταινόμενα στην παιδική χαρά του Συνασπισμού (εναντίον) της Αριστεράς και της Προόδου είναι μεγάλη αλλά η παροιμιώδης γαλλική αποτροπή πυροβολισμών σε ασθενοφόρο μου δένει τα χέρια. Αντίθετα, η γαλλική προτροπή, διατυπωθείσα από τον Βολταίρο, περί του ανενδότου αγώνα υπέρ του δικαιώματος των αντιπάλων μας να εκφράζουν ελεύθερα τη διαφωνία τους, αποτελεί μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία να δούμε την καθ' ημάς εφαρμογή της. Αφορμή η περίφημη κόντρα Μητσοτάκη-Αλαφούζων για την υπόθεση Ασπρονήσι-Σκάι. Γνωρίζω ελάχιστα την υπόθεση επί της ουσίας και ανάλογο είναι το ενδιαφέρον μου να μάθω περισσότερα γι' αυτήν. Αλλού είναι το πρόβλημα, κατά τη γνώμη μου, και συγκεκριμένα στην εντυπωσιακή παρέμβαση του λεγόμενου προοδευτικού πολιτικο-δημοσιογραφικού κατεστημένου, υπέρ των κ. Αλαφούζων. Υπάρχει μια προφανής

αντίφαση μεταξύ της εκστρατείας αυτού του κόσμου υπέρ της ελευθερίας της έκφρασης του Τύπου και κατά των παρεμβάσεων της κυβέρνησης στο έργο της δικαιοσύνης ενώ η τελευταία έχει, ήδη, επιληφθεί της υπόθεσης. Η πρόσφατη εμπειρία του σκανδάλου της Τράπεζας Κρήτης έχει περίτρανα αποδείξει ότι ποινικές υποθέσεις όταν διακυβεύονται τεράστια πολιτικά συμφέροντα καταλήγουν, μετά την ανάμειξη των αντιπάλων εξουσιών (της αντιπολίτευσης και του Τύπου, βεβαίως, συμπεριλαμβανομένων), σε τραγελαφικά αποτελέσματα εναντίον τόσο της δικαιοσύνης όσο και αυτής της κοινής λογικής. Και καλά ο σύμπαξ, σχεδόν, πολιτικός κόσμος. Δεν χρήζει τεκμηρίωσης ότι γράφει στα παλαιότερα των υποδημάτων του και την πρώτη και τη δεύτερη, αν και εκπλήσσει ακόμα και στη χώρα των λωτοφάγων, ότι ένα μόλις χρόνο μετά την οριακή απαλλαγή του από βαρύτατες παρεμβάσεις στη λειτουργία του Τύπου, ο κ. Παπανδρέου εξοργίζεται από αντίστοιχες ενέργειες του αιωνίου αντιπάλου του. Όπως, και η συμπαράταξη όχι μόνο των παρατρεχάμενων του αντιδεξιού συλλαλητηρίου του τύπου του κ. Λαφαζάνη αλλά και της φιλόσθενος κομμουνιστικο-οικολογικής αριστεράς του κ. Μπανιά. Όμως και οι δημοσιογράφοι, και μάλιστα κάποιοι έγκριτοι εξ αυτών; Γιατί ο κ. Σωμερίτης δεν έχει καμία σχέση, πιστεύω, με τη δημοσιογραφία των κ. Τράγκα, Κακαουνάκη, Κοκορίκου και των λοιπών αστέρων που αποτελούν το βαρύ πυροβολικό του «διωκόμενου» ραδιοσταθμού και εν τούτοις συνυπογράφει τη «διαμαρτυρία για τη δίωξη του Σκάι και την κατάσταση στα Μ.Μ.Ε. (εφ. Η Καθημερινή, 12.1.93). Και δεν είναι μόνο ότι οι συνυπογράφωντες υποπίπτουν στην προαναφερθείσα

αντίφαση όταν, αφενός, ισχυρίζονται ότι «δεν θα τοποθετηθούμε σχετικά με την ουσία των δικαστικών και διοικητικών διώξεων οι οποίες αυτή τη στιγμή κρίνονται», και, αφετέρου, σπεύδουν να την προεξοφλήσουν κρίνοντας ότι «όλες οι θεσμοποιημένες εξουσίες του κράτους» επιδεικνύουν «υπερβάλλοντα διωκτικό ζήλο». Πέρα από την, παρ' ολίγον έγκυο, λογική της δικής τους μη-παρέμβασης στη δικαστική εξέλιξη της υπόθεσης, το κυριότερο έως και κωμικότερο είναι ότι, στη συνέχεια, ανησυχούν για «το μέλλον των ατομικών ελευθεριών, το μέλλον του Τύπου και το περιεχόμενο της ίδιας της δημοκρατίας σε αυτή τη χώρα». Ωστε έτσι; Μέρα μπαίνει μέρα βγαίνει ο ελληνικός λαός καταδημαγωγείται, συστηματικά παραπλανάται και επίμονα διαπαιδαγωγείται στο κοινωνικό μίσος, την πολιτική μισαλλοδοξία και τον εθνικό διχασμό, από τα Μ.Μ.Ε. του φυράματος Σκάι και οι έγκριτοι δημοσιογράφοι μας από την κόντρα Μητσοτάκη-Αλαφούζων ανησυχούν; Η δική μου, και όχι μόνον, ανησυχία είναι πολύ βαθύτερη. Χρόνια τώρα περιμένουμε μια συλλογική διαμαρτυρία, από τους, υπάρχοντες, άξιους δημοσιογράφους για «την κατάσταση στα Μ.Μ.Ε.», σαν ένδειξη έμπρακτης αντίστασης στην προϊούσα μετατροπή τους σε εστίες πολιτικού και αισθητικού χουλιγκανισμού. Ο Βολταίρος θα ανατρίχιαζε πολύ περισσότερο με τα βρυχώμενα ελληνικά του κ. Κακαουνάκη και τα φασίζοντα πρωινά εγερτήρια του κ. Τράγκα παρά από τη δήθεν παραβίαση των δικαιωμάτων έκφρασης ενός τμήματος των πολυπλόκαμων μεγαλοεπιχειρηματικών δραστηριοτήτων της οικογένειας Αλαφούζου.

Λεωνίδας Λουλούδης

ΣΤΡΟΥΘΟΚΑΜΗΛΟΙ

Πότε με τη διπλή γλώσσα, πότε με τη λογική της στρουθοκαμήλου, πότε με τη λογική των non-papers και πότε με την πολιτική των «απορούμε πώς αλλάζουν έτσι τα πράγματα», η κυβέρνηση της Ν.Δ. έχει συνειδητά αναγάγει την κουτοπονηριά σε μοναδικό της «κανόνα παιχνιδιού», με σκοπό να αναβάλει όσο μπορεί την καταβολή του πολιτικού τιμήματος της πολιτικής της.

Έτσι, την προηγούμενη εβδομάδα είχαμε ένα συνεχές «σκωτσέζικο ντους» σχετικά με το θέμα των Σκοπίων, με αποτέλεσμα όλοι να κρέμονται από την «εξέλιξη ανά πάσα στιγμή» και να βλέπουν την κυβέρνηση να «αγωνίζεται» στον ΟΗΕ. (Στην ουσία, να αγωνίζεται για να πάρει παράταση) Από την άλλη βεβαίως, ο κ. Μητσοτάκης, μετερχόμενος τους χείριστους κανόνες προπαγάνδας, βάζει τον κυβερνητικό του εκπρόσωπο –μέσα ακριβώς σ' αυτό το κλίμα της «αγωνιώδους προσπάθειας»– να ανοίξει σιγά-σιγά τη στρόφιγγα και να αναγνωρίσει «εμμέσως» ότι η επιδιωκόμενη από την κυβέρνηση διαιτησία στο θέμα των Σκοπίων μπορεί και να καταλήξει σε λύση ονομασίας με παράγωγο της Μακεδονίας: πράγμα το οποίο ήταν γνωστό στον κ. Μητσοτάκη και όταν αποδέχθηκε την πρόταση Μιτσεράν και όταν δέχτηκε (προσοχή: χωρίς να δηλώσει ότι την δέχτηκε) τη «φόρμουλα Γκάλι». Ήταν σαφώς γνωστό στον αρχηγό της Ν.Δ. ότι η κυβέρνηση του πάει για συμβιβασμό, μόνο που δεν τό 'πε.

Όπως είναι γνωστό και το ότι η Κ.Ο. της Ν.Δ. έχει αποφασίσει να μην γίνει δεκτό όνομα με όρο “Μακεδονία”. Και επειδή δεν συμφέρει τώρα να συγκληθεί η Κ.Ο., ο κ. Μητσοτάκης διοχετεύει καταλλήλως την «άποψη» ότι «δεν υπάρχει σκέψη επί του παρόντος για κάτι τέτοιο», αλλά βάζει και τον κ. Κούβελα να «πληροφορήσει» κατ' ιδίαν τους δημοσιογράφους ότι δεν μπορεί να συγκαλείται για κάθε θέμα η Κοιν. Ομάδα, διότι καταργείται έτσι η δομή της εξουσίας!

Αυτό είναι το ύφος και το ήθος διακυβέρνησης της χώρας από ένα κόμμα που κατόρθωσε, επιτέλους, να πάρει το 47%, περίπου, των ψήφων. Και με αυτά τα «κόλπα», αλλά και με τον κυνισμό που κρύβεται στη φαινομενικά «ρεαλιστική» φράση του κ. Μητσοτάκη «δεν γνωρίζουμε τι τέξεται η επιούσα», προσπαθεί να κρατηθεί στην εξουσία

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΦΑΓΟΠΟΤΙ

Στη μεγάλη μάχη του Εδιμβούργου σχετικά με το «πακέτο Ντελόρ Νο 2», η ελληνική κυβέρνηση ήταν μεγαλοπρεπώς απύσχα, αφήνοντας το βάρος στον Ισπανό πρωθυπουργό Φελίπε Γκονζάλες. Στη συνέχεια βεβαίως, και παρά το ότι οι ποσοστώσεις κατανομής των κονδυλίων μεταξύ των 4 χωρών δεν έχουν ακόμα προσδιοριστεί, η κυβέρνηση άρχισε να προετοιμάζεται για την εκμετάλλευση των κονδυλίων για προεκλογικούς λόγους: επιδεικνύοντας τη χειρίστη μορφή αεριτζιτισμού, το επιτελείο του κ. Μητσοτάκη διαμορφώνει με την προπαγάνδα του μία εικόνα παράδεισου για την επομένη πενταετία, προσπαθώντας να «πιαστεί» από τα νέα κοινοτικά κονδύλια για να βελτιώσει, όσο μπορεί βέβαια, τις ισχνές πλέον πιθανότητες να αποκτήσει και πάλι την πλειοψηφία στις επόμενες εκλογές.

Ενώ λοιπόν η κυβέρνηση πασχίζει προκειμένου η κοινή γνώμη να πιαστεί στη φαντασίωση της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της ευημερίας μέσω έργων, τα οποία δεν πρόκειται να αρχίσουν πριν το 1995, οι

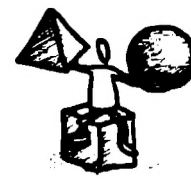
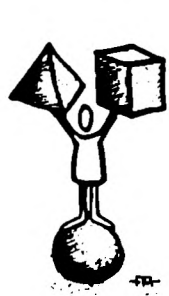
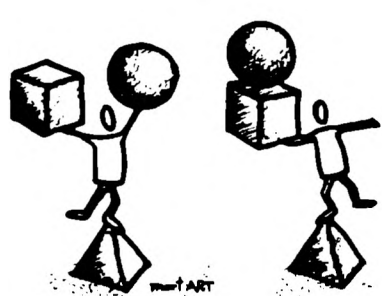
συνέπειες αυτής της λογικής στην αντιμετώπιση των κονδυλίων προσαρμογής και εκσυγχρονισμού της ελληνικής οικονομίας είναι ήδη ορατές:

Στην κυβέρνηση άρχισαν συγκρούσεις πολλών επιπέδων για το ποια θα διαχειρισθεί, πώς θα κατανεμηθούν και με ποια κριτήρια, τα κοινοτικά κονδύλια, επιδιώκοντας ο κάθε εμπλεκόμενος το μέγιστο δυνατό πολιτικό κόστος για τον ενδοκομματικό αντίπαλο και τη μέγιστη ωφέλεια για το δικό του εκλογικό ή κρατικό «τσιφλίκι».

Γνωστή από το παρελθόν η εικόνα αυτή του κατακερματισμού που προκαλεί η παλαιοκομματική πατρoneία. Απλώς τα φαινόμενα είναι τώρα εντονότερα, αφού η «πίτα» που διεκδικείται είναι μεγάλη και κάποια κομμάτια της μπορούν ήδη να δοθούν, π.χ. υπό μορφή κονδυλίων κάλυψης «εκτάκτων κοινοτικών αναγκών».

Ελλάς 1993, με μια κυβέρνηση που κομπορρημονεί για το «ευρωπαϊκό πνεύμα» της και τον «εκσυγχρονισμό» που φέρει στη χώρα.

Χ.Κ.

ΑΤΟΜΙΚΗ - ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΕΥΤΥΧΙΑ ΠΑΠΑΤΖΑΝΑΚΗ Πιτάνης 3, Λυκαβηττός, τηλ. 6457124

Η Ελλάδα «κάνει τσαμπουκά» στην Ευρώπη

του Ρεπόρτερ

Με την πάροδο του χρόνου, η δυναμική της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, και μάλιστα με τις βίαιες μορφές και τις ραγδαίες μεταστροφές της, απειλεί να θέσει ολοένα και περισσότερο υπό αίρεση μια σειρά πάγια δεδομένα των εξωτερικών σχέσεων της Ελλάδας και της θέσης της στο διεθνές πλαίσιο, η οποία ορίζει σε μεγάλο βαθμό και την ταυτότητά της μέσα σε αυτό. Και αυτό συμβαίνει, κυρίως, διότι τα κριτήρια, οι δομές, οι αντιλήψεις της και η ίδια η λογική που συγκροτούν από κοινού το πεδίο άσκησης εξωτερικής πολιτικής της χώρας δεν φαίνονται απλώς ανεπαρκή αλλά θεμελιωδώς πεπερασμένα.

Από μια άλλη άποψη, στο πεδίο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής της χώρας διαγράφονται ανάγλυφα όλα εκείνα τα στοιχεία του πολιτικού βίου που συνιστούν σχεδόν ιστορικής τάξεως εμπόδια στην πορεία της χώρας προς τον εκσυγχρονισμό. Ειδικότερα στο ζήτημα της «πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας, οι πάσης φύσεως ενώσεις και οργανώσεις, οι θεσμοί (από την Εκκλησία μέχρι τα Μ.Μ.Ε. και το σχολείο) έδειξαν πρώτα απ' όλα μια συμπεριφορά ετεροχρονισμένη, φαντασιώδη (όχι όμως μυθοπλαστική), θυμική, η οποία είχε έντονα χαρακτηριστικά μανιχαϊσμού, πόλωσης και αμυντικού επαρχιωτισμού. Καθώς δε το καταφύγιο σχεδόν όλων ήταν ο ιστορικισμός και όχι η ιστορία, ήταν πολύ εύλογο αυτή η συμπεριφορά να υπακούσει ευθύς εξ αρχής στους κανόνες των απαρχαιωμένων μορφών και ουσιών κομματικού και ενδοκομματικού ανταγωνισμού. Απότοκος αυτής της συμπεριφοράς και των αντίστοιχων πολιτικών πρακτικών είναι η αίσθηση η οποία δημιουργείται (καλλιεργούμενη επίσης), σήμερα, για μια Ελλάδα απομονωμένη, μμονόμενη σε όλα τα διεθνή περιβάλλοντα, απειλούμενη και έτοιμη για κάθε ενδεχόμενο», όπως διαβεβαίωσε ο κ. Ζαρβιτσιώτης μετά το τέλος της συνεδρίασης στο ΚΥΣΕΑ.

Τελευταίο, και ίσως σοβαρότερο, σύμπτωμα αυτής της κατάστασης δεν είναι η δημοσίως πλέον διατυπούμενη από την κυβέρνηση πολιτική της αναβολής λήψης αποφάσεων, αυτή τη φορά μάλιστα με αίτημα του κ. Μητσοτάκη στον ΟΗΕ· αυτή η τακτική της αναβολής, τελευταία μάλιστα όλο και πιο λαχανιασμένη, είναι πάγιο δεδομένο της κυβέρνησης της Ν.Δ., ένα χρόνο τώρα, και πακούει σαφώς στα συμφέροντα του αρχηγού της και τις κοπιμότητές της· ούτε είναι το σοβαρότερο σύμπτωμα αυτής της κατάστασης ιστορικισμού και εθνικιστικής φαντασίωσης η πλή γλώσσα της κυβέρνησης και οι δεσμεύσεις που έχει πέναντι σε κυβερνήσεις και πολιτικούς οι οποίοι έχουν τους λόγους των συμφερόντων τους στην πολιτική που ακολουθούν πέναντι στην κρίση της Γιουγκοσλαβίας. Το σοβαρότερο ζήτημα πλέον που θέτει αυτή η πολιτική αφορά στις σχέσεις με την οινότητα.

Η ελληνική κυβέρνηση αντέδρασε στις «ανθελληνικές» θέσεις του Δανού ΥΠΕΞ και προέδρου του Συμβουλίου ΥΠΕΞ της ΕΟΚ κάνοντας «τσαμπουκά» και όχι ασκώντας πολιτική σταθμισμένων αντιρρήσεων. Πριν προλάβει ο κ. Παπακωνσταντίνου να θέσει θέμα εμπιστοσύνης για τον κ. Γιένσεν σε κοινοτικό επίπεδο, ήλθε ο «μπάτσος και από τον Ντελόρ» (Ελευθεροτυπία, τίτλος πρωτοσέλιδος παρακαλώ). Ο κ. Παπακωνσταντίνου και ο αρχηγός του κ. Μητσοτάκης δεν κινδυνεύουν μόνον να γελοιοποιηθούν αφού μιλάνε ως Α. Παπανδρέου χωρίς να είναι τέτοιοι στην πολιτική τους· απειλούν να κάνουν την Ελλάδα καρικατούρα της Ευρώπης, υψώνοντας τόνους περί κοινοτικής αλληλεγγύης όταν δεν έχουν κάνει σχεδόν τίποτα για να δείξουν ότι εκπροσωπούν σημερινούς και υπαρκτούς λόγους και συμφέροντα της Ελλάδας τα οποία συντίθενται από κοινού με τις εκπροσωπήσεις συμφερόντων άλλων χωρών στον ιστό της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής. Με δύο λόγια, η Ελλάδα με τις αντιδράσεις αυτές της κυβέρνησής της εκτός από προβληματική μπορεί τώρα ν' αρχίσει να θεωρείται και εντελώς παρανοϊκή χώρα-μέλος. Και τούτο, μάλιστα, τη στιγμή που έχει δεχθεί την πρόταση διαιτησίας μιας από τις ισχυρότερες χώρες της κοινότητας, της Γαλλίας. Μπορεί βέβαια ο κ. Μητσοτάκης να εμπλέκεται στα αδιέξοδα της πολιτικής του και να υποχρεώνεται να «διαμαρτύρεται» για τον κ. Γιένσεν, επειδή, για λόγους εξόχως μικροκομματικούς, είχε παρουσιάσει ως «καθαρή νίκη» άλλη μια σύνοδο κορυφής, του Εδιμβούργου – όπου, ως γνωστόν, πρυτάνευσε πάλι ο στρουθοκαμηλισμός, αφού θεωρήθηκε «νίκη» το ότι έγινε επίκληση της «διακήρυξης της Λισσαβώνας» παράλληλα με την απορριφθείσα επισήμως ως «απαράδεκτη» έκθεση περί Σκοπίων του Ρ. Ο. Νηλ, απεσταλμένου της αγγλικής κυβέρνησης που είχε την προεδρία της ΕΟΚ (!). Η χώρα όμως δεν μπορεί αβίαστα να πληρώνει το τίμημα των αντιφάσεων της πολιτικής της κυβερνήσεως της.

Με αυτή την τακτική της μετατροπής του μαύρου σε άσπρο και τούμπαλιν, ανάλογα με τα μικροσυμφέροντα της ηγεσίας της ελληνικής κυβέρνησης, η χώρα θα απομονώνεται διαρκώς και περισσότερο και θα χάνει με γεωμετρική πρόοδο την αξιοπιστία της. Και επειδή η Ν.Δ. και η ηγεσία της εκπροσωπούν σήμερα το έθνος, ας σκεφτούν τι επιτάσσει το εθνικό συμφέρον και ας προχωρήσουν με παρρησία σε πρωτοβουλίες που θα απεμπλέξουν τη χώρα από το αυξανόμενο αδιέξοδο, θα εισαγάγουν τον ορθολογισμό και θα αποτελέσουν σήμα στον εκσυγχρονισμό. Μπροστά σ' αυτά, το όποιο πολιτικό κόστος είναι αμελητέο. Και αντιστρόφως, ο υπολογισμός του και η ιεράρχησή του σε πρωταρχικό κριτήριο συνιστούν αδιάσειστη ένδειξη ότι η χώρα θα εξακολουθεί να διοικείται από μια παλαιοκομματική, μικροσυμφεροντούχο και αεριτζήδικη ομάδα που πλειοδοτεί μόνον στα αρνητικά δείγματα του δημόσιου βίου.

Η διεθνής διαιτησία, καταλύτης των πολιτικών εξελίξεων

του Μιχ. Πατρινού

Η παρέμβαση Καραμανλή στις εξελίξεις γύρω από το Σκοπιανό και τη νέα φάση του είναι βέβαιο ότι δεν θα επιτείνει μόνο τον κατακερματισμό αλλά και τη ρευστότητα - μεταβατικότητα του ελληνικού πολιτικού συστήματος, το οποίο -όπως έχει ήδη επισημάνει το Αντί - μέσα στο 1993 θα επιδεινωθεί.

Η νέα φάση του Σκοπιανού, με την έντεχνη προεγγραφή του στο Συμβούλιο Ασφαλείας προκειμένου να διευκολυνθεί διαδικαστικά η «συναινετική διεθνής διαιτησία», μπορεί να προσφέρει κάποια άνεση χρόνου στον κ. Κ. Μητσοτάκη και την κυβέρνησή του. Κάνει όμως μεγαλύτερη την αυτοπαγίδευσή τους.

Τα περιθώρια των ελιγμών μειώνονται, η όποια πίστωση χρόνου εξαντλείται (είναι χαρακτηριστική η διάχυτη καχυποψία με την οποία αντιμετωπίστηκε η «κινδυνολογία» των τελευταίων ημερών) και οι διαφορές απόψεων εξακολουθούν να παραμένουν έντονες. Η σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών, που ζητεί μόνο η κ. Μαρία Δαμανάκη πλέον, προεξοφλείται ότι όχι μόνο δεν πρόκειται να εξυπηρετήσει την τυπική έστω διαδικασία του «εθνικού διαλόγου» αλλά αντίθετα ότι πρόκειται να αναζωπυρώσει νέες διενέξεις και αντιδικίες. Είναι ξεκάθαρο και επιδιωκόμενο σε μεγάλο βαθμό από την κυβέρνηση ότι η ίδια και προσωπικά ο κ. Κ. Μητσοτάκης επιθυμούν να έχουν τους κεντρικούς χειρισμούς -και κατά συνέπεια την αποκλειστική ευθύνη- για την τύχη του Σκοπιανού. Και ασφαλώς, σύμφωνα με αποκλειστικές πληροφορίες το Αντί από συζητήσεις στο Μαξίμου, η πατερνιστική αυτή τακτική δεν στηρίζεται στη φαντασίωση ότι οι εξελίξεις του Σκοπιανού (με ή χωρίς τη γαλλική διαιτησία) θα εξελιχθούν σε εθνική επιτυχία. Στηρίζεται στην επιδίωξη να υπάρξουν αποκλειστικοί κυβερνητικοί χειρισμοί σε ένα θέμα που έχει κυριαρχήσει σχεδόν αποκλειστικά στην εσωτερική πολιτική ζωή. Επιπλέον να μπορεί κάθε δυσμενή εξέλιξη στο μέλλον να την παρουσιάσει η Κυβέρνηση ως «το μόνο που μπορέσαμε να κάνουμε μετά τόση μάχη, αβοήθητοι από τα άλλα κόμματα και υπονομευόμενοι από τους δελφίνους».

Γιατί αποτελεί επιλογή του κ. Μητσοτάκη στο μέλλον η «επιθετική» του τακτική αυτής της μορφής στην περίπτωση μιας -βέβαιης- αρνητικής εξέλιξης του θέματος των Σκοπίων, το οποίο έχει σημείο αιχμής το όνομα της Μακεδονίας. Η ονομασία έχει αναχθεί στο μείζον θέμα της εξωτερικής μας πολιτικής και «στρατηγικής» και στο κυρίαρχο της εσωτερικής. Δεν σημαίνει ότι η «επίθεση-αντεπίθεση» Μητσοτάκη θα επιτύχει τους στόχους της, αλλά καταγράφεται ως σχεδιασμός και προοπτική. Γιατί έως τότε, δηλαδή την κρίσιμη απόφαση μιας μορφής διεθνούς διαιτησίας, που υπολογίζεται να εξασφαλίζει «εκκρεμότητα του θέματος» για 4- 5 μήνες (ιδιαίτερα μάλιστα εάν το όλο θέμα ενταχθεί στο σύνολο του γιουγκοσλαβικού, όπως επιδιώκει παρασκηνακά ο κ. Μητσοτάκης), θα έχουν υπάρξει άλλες τριβές και αντιπαραθέσεις.

Έτοιμοι είναι οι κ.κ. Α. Σαμαράς και Μιλτ. Έβερτ, παρά τα «φλερτ φιλίας» που θα επιχειρήσει στις επόμενες ημέρες το περιβάλλον του κ. Μητσοτάκη με συγκεκριμένα δημοσιεύματα, να διαφοροποιηθούν έντονα όταν ανακοινωθεί η συγκεκριμένη διαδικασία της διεθνούς διαιτησίας. Να θέσουν θέμα απομάκρυνσης από την απόφαση της Λισαβώνας, από την απόφαση-πλαίσιο για το όνομα, της Κοινοβουλευτικής Ομάδας, συγκεκριμένο και δεσμευτικό συνυποσχετικό, να ζητήσουν νέα ενημέρωση και συνεδρίαση των κυβερνητικών βουλευτών κ.λπ.

Δεν πρόκειται να είναι χωρίς κραδασμούς και μάλιστα έντονους η φάση της διεθνούς διαιτησίας, η οποία από πρώτη άποψη φαίνεται να προσφέρει «άνεση χρόνου» στην κυβέρνηση και αναστολή της διαδικασίας πίεσης εάν όχι εθνικής ζημιάς στον ΟΗΕ.

Ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου ομιλεί ήδη ότι βρισκόμαστε στα πρόθυρα

οδυνηρής διπλωματικής ήττας και θα συνεχίσει να ακολουθεί μια πολιτική η οποία θα τον διαφοροποιεί «οπωσδήποτε» από τον κ. Μητσοτάκη και την κυβέρνηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόλις έγιναν γνωστές εκτιμήσεις και πληροφορίες πως η κυβέρνηση δεν αποκλείεται να αποφασίσει το προσωρινό κλείσιμο των συνόρων, ο Α. Παπανδρέου μιλώντας με στενούς συνεργάτες του άλλαξε ριζικά την παλαιότερη θέση του και αποκάλυψε ότι θα αντισταθεί σε ένα τέτοιο μέτρο. Πριν από μήνες είχε νόημα το κλείσιμο των συνόρων γιατί θα απέδιδε, ενώ τώρα όχι, συνόψισε τη νέα στάση και μεταστροφή του ο κ. Παπανδρέου. Εάν όμως η μεταστροφή αυτή στο ΠΑΣΟΚ μπορεί να δημιουργεί προβλήματα συνέπειας στον κ. Σ. Παπαθεμελή ή μιας ακόμα ασυνέπειας στον κ. Θ. Πάγκαλο, μάλλον θα έχει διαιρετικές επιπτώσεις στο χώρο του «Συνασπισμού». Μετά περίοδο ταλαντεύσεων από τον Απρίλιο του 1992 έως σήμερα, η κ. Μαρία Δαμανάκη επέλεξε προχθές ως νέα θέση την πλήρη υποβάθμιση κάθε αξίας γύρω από το όνομα και την εμμονή στους υπόλοιπους δύο όρους της απόφασης της Λισαβώνας. Με τη μεταστροφή αυτήν, η κ. Δαμανάκη έρχεται κοντύτερα με τις θέσεις των κ.κ. Λεωνίδα Κύρκου και Φώτη Κουβέλη, φέρνει σε δύσκολη θέση τους κ.κ. Φιλίνη και Μ. Παπαγιαννάκη και επιλέγει μια τακτική ρήξης σχετικά με τους κ.κ. Ν. Κωνσταντόπουλο, Στ. Λογοθέτη, Π. Λαφαζάνη, Στ. Νέστορα κ.λπ.

Δεν χρειάζεται να επιμείνει κανείς ιδιαίτερα στο γεγονός ότι η μεταστροφή της κ. Δαμανάκη έχει σοβαρές εσωκομματικές σκοπιμότητες και συνέπειες.

Δεν μπορεί να μην επισημάνει κανείς τη σχετική σταθερότητα των θέσεων του ΚΚΕ γύρω από το θέμα αυτό, οι οποίες όμως συχνά ζημιώνονται από δηλώσεις της κ. Α. Παπαρήγα για τους «σλαβομακεδόνες» και τα Σκόπια.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής
για τις εξελίξεις στο πρόβλημα με τα Σκόπια

«Μεταξύ εθνικής ήττας και εθνικής ταπείνωσης»

Υπάρχει ένας ακόμη παράγοντας των εσωτερικών εξελίξεων, ο οποίος τον τελευταίο καιρό παρακολουθεί με ιδιαίτερη προσοχή τα τεκταινόμενα και δεν κρύβει την άποψή του.

«Στο Σκοπιανό κινούμεθα μεταξύ μιας εθνικής ταπείνωσης και μιας εθνικής ήττας. Ελπίζω η κυβέρνηση να καταφέρει το δεύτερο». Ο λόγος για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κων. Καραμανλή, ο οποίος ενώ σε όλο το φάσμα των οικονομικών, κοινωνικών και άλλων εσωτερικών θεμάτων ταυτίζεται –λίγο τολύ– με την κυβερνητική πολιτική, αποστασιοποιείται όλο και περισσότερο από τους χειρισμούς στα εθνικά θέματα, με επίκεντρο το Σκοπιανό και την Ευρώπη.

Ο κ. Κ. Καραμανλής, σύμφωνα με άριστες πληροφορίες του Αντί, θεωρεί ότι είναι απαράδεκτη η στάση των πολιτικών δυνάμεων του τόπου να μην μπορούν να χαράξουν και να εφαρμόσουν μια εθνική στρατηγική για τους εθνικούς κινδύνους και πιστεύει ότι **«τελικώς όσοι ευθύνονται θα πληρώσουν γι' αυτό».** Εννοεί προφανώς τη λαϊκή αποδοκιμασία και την κρίση της αρχηγικής τους ηγεμονίας μέσα στα κόμματα.

Ο κ. Καραμανλής πιστεύει ότι τα μεγάλα κόμματα και ιδιαίτερα η κυβέρνηση εφαρμόζουν μια καθαρά βαλκανική πολιτική στην Ευρώπη και όχι μια ευρωπαϊκή πολιτική στην βαλκανική. Πιστεύει ότι με την κυβερνητική πολιτική υπάρχει ο σοβαρός κίνδυνος να αναμειχθούμε ακόμη περισσότερο σε πιεμένους παραγοντισμούς, διαιρετικές αναμετρήσεις και οπικά συμφέροντα στη Βαλκανική, τα οποία θα βλάψουν τη ώρα συνολικά. **«Δεν έχουμε κανένα λόγο να ανακατευόμαστε τις διαφορές τους, με σκοπό προσωρινά κομματικά ή προωπικά ωφέλη»**, φέρεται να λέει ο κ. Καραμανλής και υποραμμίζει την ανάγκη για όσο το δυνατόν καλύτερες σχέσεις με όλες τις κυβερνήσεις και πολιτικές δυνάμεις των Βαλκανίων, με ριτήριο τα εθνικά μας συμφέροντα. Δεν πιστεύει ο κ. Καραμανλής ότι είναι αισθητός ο κίνδυνος για τη δημιουργία «μουσουλμανικού τόξου» στις πλάτες μας και θεωρεί ότι ο διαρκής κίνδυνος από την Τουρκία υπάρχει πάντα ως προς το Αιγαίο και τη Θράκη. Η ζοφερή ρήση του, που αποκαλύπτει το Αντί, ότι **«κινούμεθα μεταξύ εθνικής ήττας και εθνικής ταπείνωσης»**, ναφέρεται στις δυσοίωνες προοπτικές του Σκοπιανού, το οποίο κινείται μεταξύ της αναγνώρισης με το όνομα «Μακεδονία» του κράτους των Σκοπίων και της ονομασίας με κάποιο «μακεδονικό» επιθετικό προσδιορισμό. Τίποτε λιγότερο. Για το λόγο αυτό ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν κρύβει από ορισμένους συνομιλητές του την άποψη ότι **«όταν νομίζουμε ότι έχουμε λυθεί με κάποια απόφαση το θέμα των Σκοπίων, τότε υπάρχουν για εμάς τα μεγάλα προβλήματα»**

Και υπονοεί σαφώς συνέπειες και αντικτύπους στο εσωτερικό πολιτικό μέτωπο, για τους οποίους –όπως λένε έγκυρες πληροφορίες– σύντομα πρόκειται να μιλήσει και να προειδο-

ποιήσει. Η παρέμβαση Καραμανλή στις εξελίξεις γύρω από το Σκοπιανό και τη νέα φάση του είναι βέβαιο ότι δεν θα επιτείνει μόνο τον κατακερματισμό αλλά και τη ρευστότητα –μεταβατικότητα του ελληνικού πολιτικού συστήματος, το οποίο– όπως έχει ήδη επισημάνει το Αντί – μέσα στο 1993 θα επιδεινωθεί.

Ίδωμεν...

απηχούν παρωχημένο διεθνισμό, διάθεση ριζικής υστεροφημίας του ΚΚΕ και κάποτε κυργούν προκλητικά.

Η νέα κρίσιμη φάση του το Σκοπιανό είναι πλέον περισσότερο από βέβαιο όχι μόνο ότι πρόκειται να προσφέρει «άνεση χρόνου

και μείωση της έντασης στο εσωτερικό λόγω της εκκρεμότητας» αλλά αντίθετα –όπως δείχνουν τα παραπάνω δεδομένα– να επιτείνει το πρόβλημα του κατακερματισμού και της κρίσης στο σύνολο της πολιτικής ζωής και των κομμάτων. Η διεθνής διαιτησία θα είναι μια νέα

«εθνική μάχη», που θα δοθεί με κούραση, απογοήτευση, υποψίες και θα αποτελέσει τελικά τον καταλύτη των εξελίξεων του εσωτερικού πολιτικού τοπίου.

Μια τεχνητά κατασκευασμένη εθνική τραγωδία...

της Μαρίνας Βήχου

Η τροπή που πήρε το θέμα της αναγνώρισης των Σκοπίων, κάνει φανερό ότι η στρατηγική που είχε επιλεγεί — πολιτική εθνικής εσωστρέφειας, απομόνωσης από τη διεθνή κοινότητα και εμμονής στο θέμα της ονοματολογίας — ήταν λογικό να λειτουργήσει ως μπούμερανγκ.

Εκείνο που εξ' αρχής εμφανίζεται ακαθόριστο στην κυβερνητική πολιτική, είναι κατά πόσο θεωρεί σκόπιμη την ύπαρξη του κράτους των Σκοπίων σαν ένα «buffer zone» μεταξύ Σερβίας, Αλβανίας, Ελλάδας, Βουλγαρίας και βεβαίως Τουρκίας, παρ' όλο που δεν συνορεύει απευθείας η Τουρκία με τα Σκόπια. Η άρνηση αυτή στη λήψη μιας απόφασης — η άρνηση επιλογής — στέρησε εξ' αρχής την ελληνική πολιτική από την αναγκαία ύπαρξη στρατηγικής και την καταδίκασε σε μια αλλοπρόσαλλη πολιτική τακτικών ελιγμών και παλινδρομήσεων, σε μια πολιτική που εκμεταλλεύτηκε στο έπακρον η «αντίπερα όχθη» του Κίρο Γκλιγκόροφ.

Στο όνομα της πολυσυζητημένης παραδοσιακής φιλίας Ελλάδας-Σερβίας, η Αθήνα εμφανίστηκε παντελώς αδύναμη στον καθορισμό αυτόνομης πολιτικής έναντι των Σκοπίων τρεφόμενη με «ευσεβείς» πόθους, ότι «τα νότια σύνορα της Σερβίας θα φθάσουν στο Γευγελή» ή ότι «το Κοσσυφοπέδιο όπου να 'ναι θα εκραγεί συμπαρασύροντας μαζί του τα Σκόπια».

Έλα όμως που οι «ευσεβείς» πόθοι αποδείχθηκαν φρούδες ελπίδες. Αποτέλεσμα: η Ελλάδα σύρεται πίσω από την πρόταση της Γαλλίας και επιζητεί τη διεθνή διαιτησία — που όπως είναι φυσικό δεν φαίνεται να συμμερίζεται τις ελληνικές θέσεις περί της ονοματολογίας. Τους ίδιους αυτούς «ευσεβείς» πόθους εκμεταλλεύθηκε άριστα ο Κίρο Γκλιγκόροφ, επιδιώκοντας φέτος πλέον την άρον-άρον αναγνώριση του κράτους του από τον ΟΗΕ, ώστε ό,τι και αν συμβεί και όσο και να επεκταθεί ο πόλεμος προς νότον, να έχει τουλάχιστον στα χέρια του το προηγούμενο της διεθνούς αναγνώρισης που θα καθιστά δύσκολη την πλήρη εξαφάνιση του κράτους των Σκοπίων.

Η μικρόνους πολιτική και οι μεγάλες της συνέπειες

Τι πέτυχε όμως ο κ. Μητσotάκης με την αναποφασιστικότητά του, αναποφασιστικότητα που τον χαρακτήρισε τόσο κατά το διάστημα που άφησε

τον κ. Σαμαρά να «παίζει» το δράμα «Τα μυστικά του βάλτου» με σανίδι το υπουργείο Εξωτερικών όσο και μετά, όταν αποπέμποντάς τον από το υπουργείο συνέχισε την πολιτική Σαμαρά — πολιτική με την οποία ως γνωστόν διαφωνούσε και διαφωνεί — από το φόβο των εκατέρωθεν Ιουδαίων (Πασοκικών και Σαμαρικών).

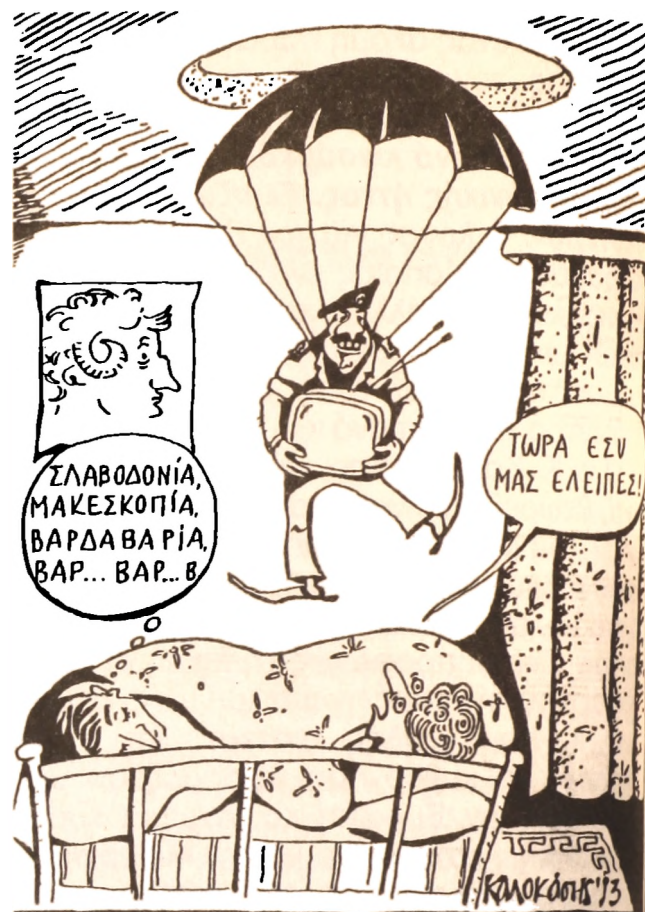
Καταρχήν πέτυχε να μας χαρακτηρίζει στο σύνολό της πλέον η διεθνής κοινότητα σαν περίεργα όντα, κάτι μεταξύ «υστερικών, προβληματικών και ταραχοποιών». Στο διάστημα δε που εμείς επενδύσαμε όλες μας τις προσπάθειες για την μη αναγνώριση των Σκοπίων, μέναμε τυφλοί στις λοιπές εξελίξεις στον βαλκανικό χώρο, αδυνατώντας να ασκήσουμε την οιαδήποτε διπλωματική, πολιτική και οικονομική παρέμβαση.

Παράλληλα αφήσαμε το πεδίο ανοιχτό στην Τουρκία για να καλύψει τα κενά της ανυπαρξίας μας. Πριν από ενάμιση ακριβώς χρόνο η αγορά των Σκοπίων κατακλυζόταν από ελληνικά προϊόντα, σήμερα σπανίζουν και όταν ακόμα εμφανίζονται έρχονται μέσω Βουλγαρίας, από Βούλγαρους επιχειρηματίες! Στο ίδιο διάστημα η Τουρκία διεισδύει αποτελεσματικά στην σκοπιανή αγορά χρησιμοποιώντας Τούρκους επιχειρηματίες «μακεδονικής» καταγωγής.

Αποξενώσαμε τον ίδιο των λαό των Σκοπίων, που συνήθιζε να περνάει τις διακοπές του στη Χαλκιδική και τον Πλαταμώνα, να κάνει τα ψώνια του στη Θεσσαλονίκη, να ακούει ελληνική μουσική, να βλέπει την Ελλάδα σαν πρότυπο. Τους χαρακτηρίσαμε «συνονθύλευμα εθνοτήτων» — ποιος είπε όχι; —, τους εμφανίσαμε σαν «απειλή» για την εθνική μας υπόσταση.

Ποιους; Δύο εκατομμύρια φοβισμένους ανθρώπους, από τα οποία το ένα σχεδόν είναι Αλβανοί — με υψηλό δείκτη γεννητικότητας —, που διαθέτουν ένα στρατό 10.000 ανδρών για «προστασία», με μια ετοιμόρροπη οικονομία, που δεν διαθέτει τις «πλάτες» ούτε του ΝΑΤΟ ούτε της ΕΟΚ για βοήθεια.

Διαδώσαμε στο υπερπέραν ότι ο κίνδυνος είναι τα Σκόπια να τα προσεταιριστούν μια μέρα οι Βούλγαροι, όταν εμείς οι ίδιοι είμαστε ο κίνδυνος διότι με την πολιτική μας τους σπρώχνουμε χα-

τευθείαν στην αγκαλιά της Βουλγαρίας, η οποία πολύ έξυπνα τους αναγνωρίζει «ως κράτος αλλά όχι ως έθνος».

Διοργανώσαμε συλλαλητήρια για την εθνικότητα της Μακεδονίας, δημιουργώντας πανεπιστημιακή σύγχυση όσον αφορά τη γεωγραφική, την ιστορική και την εθνολογική έννοια της λέξης «Μακεδονία».

Γιατί δεν τολμήσαμε να πούμε στον ελληνικό λαό ότι γεωγραφικά — ναι, έτσι είναι — ο κάτοικος της Έδεσσας, όπως και ο κάτοικος των Σκοπίων είναι Μακεδόνας. Ότι το πρόβλημα δημιουργείται όταν η γεωγραφική έννοια προσπαθεί να λυθεί διαστάσεις εθνολογικές.

Όπως επίσης ότι ιστορικά μόνο η Ελλάδα δικαιούται να μιλάει για την ιστορική Μακεδονία ως κληρονόμος του πολιτισμού της.

Η ελληνική κυβέρνηση παρέγραφε την ουσία

Αναγάγαμε σε απειλή τα Σκόπια με πρόσχημα τους εκάστοτε χάρτες, που δημοσιεύονται, της Μεγάλης Μακεδονίας, όταν ανάλογους χάρτες της ενιαίας Ηπείρου που κυκλοφορεί η ΣΦΕΒ και ο Σεβαστιανός τους χαρακτηρίζουμε «αστεία πράγματα».

Ναι, είναι αλήθεια, και οι χάρτες αυτοί σπρώχνουν πρόκληση και η υιοθέτηση της σημαίας

ον Ήλιο της Βεργίνας και κάποιες δηλώσεις κοπιανών αξιωματούχων συνιστούν πρόκληση. Άλλο όμως πρόκληση και άλλο απειλή, για να ξε-αθαρίζονται οι έννοιες.

Εξάλλου κάποτε υπήρξε ένα «πακέτο Πινέρο», το οποίο ακριβώς ελάμβανε υπ' όψη του και το θέ-α των εδαφικών διεκδικήσεων και το ζήτημα της ποκίνησης μειονοτικών προβλημάτων. Η μονό-λευρη ενασχόληση με το θέμα του ονόματος το θέσε στο «χρονοντούλαπο της Ιστορίας».

Τι έχουμε πετύχει μέχρι τώρα; Μα είναι φανε-ρό. Θριαμβευτικές ιαχές για την απόφαση της ισαβώνας, μετρημένα λόγια για την απόφαση του Εδιμβούργου και μετά το χάος, ο πανικός για την τροπή που θα οδηγούσε σε αναγνώριση του μειονοτικού κράτους από τον ΟΗΕ. Η πολεμολο-γία, η δραματοποίηση, οι μικρές παρατάσεις ζωής του «ασθενούς». Και ο «ασθενής», στη δεδομένη περίπτωση, είναι η ίδια η ελληνική πολιτική. Που αρνείται να δει έστω και στο παρά πέντε πού έχει οδηγηθεί η χώρα από τις αλλοπρόσαλλες κινήσεις

της, τι είδους ψυχολογία εθνικισμού και ηττοπά-θειας έχει ήδη αρχίσει να καλλιεργείται στον ελληνικό λαό;

Κι όμως. Συνετότερη διαχείριση της ελλη-νοσκοπιανής κρίσης θα έδινε τη δυνατότητα του γεωγραφικού προσδιορισμού της λέξεως «Μα-κεδονία», κάτι που ίδιος ο Κίρο Γκλιγκόροφ ουδέποτε έχει επίσημα αρνηθεί. Η δυνατότητα υιοθέτησης ταυτόσημης –ως προς την επιφάνεια, αλλά διαφορετικής ως προς την ουσία– με τους Βούλγαρους θέσης ότι «δεν υπάρχει μακεδονικό έθνος, διότι το κράτος αυτό αποτελεί κράμμα εθνοτήτων, συνεπώς δεν τίθεται και θέμα ανα-γνώρισης μειονότητας εκ μέρους της Ελλάδας για κάποιους δίγλωσσους κατοίκους της» –όπως επι-ζητούν τα Σκόπια– και παράλληλα «η υπογραφή συνθήκης εγγυήσεως των συνόρων και αποχής από την άσκηση αλυτρωτικής προπαγάνδας».

Εκτός από τον γάλλο Πρόεδρο, η ελληνική κυβέρνηση έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει προς αυτή την κατεύθυνση –κάποιων πρώτων βο-

λιδосκοπήσεων– το ΚΚΕ –που δείχνει πρόθυμο για διάλογο– και που επιπλέον διαθέτει δύο πλεο-νεκτήματα: ότι συγγενεύει ιδεολογικά με το καθε-στώς του Κίρο Γκλιγκόροφ και ότι διαθέτει την πρόσβαση σε κάποιους κύκλους «ελληνόφωνων» στα Σκόπια «που συνεχίζουν επί σειρά ετών και προμηθεύονται ανελλιπώς και σε καθημερινή σχεδόν βάση τον Ριζοσπάστη».

Η τελική πράξη του «δράματος» βρήκε την κυβέρνηση απaráσκευη και τελικά πανικόβλητη, να προσπαθεί να διασκεδάσει το κλίμα ηττοπά-θειας που δημιουργείται. Κι όμως. Τα πράγματα δεν είναι έτσι. Και η ήττα της ελληνικής εξωτερι-κής πολιτικής στο θέμα των Σκοπίων δεν είναι πα-ρά μια «τεχνητά κατασκευασμένη εθνική τραγω-δία».

Έστω και στο παραπέντε, η πολιτική μας ηγεσία οφείλει να το παραδεχτεί.

Ο δρόμος της καλής γειτονίας προς το κράτος των Σκοπίων –όπως και αν ονομάζεται– είναι μονόδρομος.

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

FOUR SEASONS
SUNROOMS

ΟΙ ΜΟΝΟΙ ΜΕ ΤΟΝ «ΜΑΓΙΚΟ» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ™

Ο ΟΠΟΙΟΣ :

- * Απορροφά τήν υπεριώδη ακτινοβολία
- * Τό καλοκαίρι αντανακλά τή ΘΕΡΜΙΚΗ ακτινοβολία τού ήλιου
- * Τό χειμώνα δέν αφήνει νά διαφύγει η εσωτερική θερμότητα τού σπιτιού
- * Ενισχύει τήν ηχομόνωση κατά 3 τουλάχιστον ντεσιμπέλ

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε. – ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΓΙΑΝΝΕΝΑ, Ν. Ζέρβα 39 (στοά), τηλ. : (0651) 31- 9 - 32, fax : 309-70

● Η συμφωνία επετεύχθη την περασμένη Τρίτη και δεν είναι καθόλου συμφέρουσα για τους δημοσιογράφους: Η Συλλογική Σύμβαση καθορίστηκε στο 13% και έμειναν να συζητηθούν κάποια θεσμικά αιτήματα, τα οποία όμως είναι αμφίβολο σε ποιο βαθμό θα δεσμεύουν τους εκδότες. Συλλογική σύμβαση λοιπόν για πρώτη φορά κάτω από τον πληθωρισμό. Η ΕΣΗΕΑ μπροστά στην κρίση που υπάρχει στο επάγγελμα φοβήθηκε την απεργία. Οι εφημερίδες, εκτός εξαιρέσεων, βρίσκονται σε κυκλοφοριακή πτώση και η απειλή να κλείσουν κάποιες τρομάζει πολλούς. Οι εκδότες μιλούν για πτώση της διαφήμισης, παρακάμπτοντας όμως επιμελώς ότι διοχετεύεται στην τηλεόραση. Κανείς δεν σκέπτεται πως όσα χάνουν από τα έντυπα τα κερδίζουν από τα κανάλια στα οποία –ως γνωστόν– συμμετέχουν οι περισσότεροι. Δεν φτώχνουν λοιπόν οι εκδότες, απλώς, συσπειρωμένοι όπως είναι τώρα, μπορούν και πιέζουν περισσότερο.

- Δεν δόθηκαν τελικά οι άδειες στα κανάλια την προηγούμενη Δευτέρα. Μόνιμα αποκλεισμένοι έπειτα από την πρόταση του προέδρου του Εθνικού Ραδιοηλεκτροπτικού Συμβουλίου που απηχεί και την κυβερνητική βούληση, ο SKY, το Κανάλι 29 και ο 902. Οι εκπρόσωποι των κομμάτων φωνάζουν, ωστόσο συνεχίζουν να συμμετέχουν με την ψήφο τους στο στημένο παιχνίδι, ελπίζοντας να προσκομίσουν κάποιο όφελος (διάβαζε σταθμό) για τον πολιτικό τους χώρο. Όταν όμως δεν θα τον εξασφαλίσουν –κλείστε τα αυτιά σας– τότε το ΕΡΣ ξαφνικά θα γίνει απαράδεκτο, ύποπτο, κατευθυνόμενο, «θεσμός» για πέταμα. Γιατί αλήθεια τέτοια υποκρισία;
- Στιγμιότυπο από ρεπορτάζ εφημερίδας σχετικά με συνεδρίαση του ΕΡΣ: «Στη χθεσινή συνεδρίαση του ΕΡΣ, η πρώτη ώρα αφιερώθηκε σε αγιασμό, που έκανε ο Δεσπότης Αλεξανδρούπολης, Ίνθιμος, μέλος του Συμβουλίου. Βοήθειά σας, παιδιά
- Αλλαγή διεύθυνσης και πάλι

στον Ταχυδρόμο. Έφυγε ο Γιάννης Καψής με την πρόφαση των επερχόμενων εκλογών και τον διαδέχτηκε ο Σταύρος Ψυχάρης, ο οποίος βεβαίως παραμένει και εκδότης-ιευθυντής του «Βήματος». Ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη φαίνεται ότι παίζει το τελευταίο –σκληρό– χαρτί του όσον αφορά τον πολύπαθο Ταχυδρόμο που από το 1984 έχει αλλάξει έξι διευθυντές. Το περιοδικό αλλάζει και πάλι πρόσωπο, γίνεται πιο χαρούμενο και αεράτο, πιο κοσμικό και καταναλωτικό, ελπίζοντας να προσελκύσει διαφημίσεις, αλλά και να αυξήσει την κυκλοφορία του που πραγματικά βρίσκεται πολύ χαμηλά. Κάτω από τον κ. Ψυχάρη βρίσκονται η Ρούλα Μητροπούλου, ο Βασίλης Μουλόπουλος, η Όλγα Ιωάννου και ο Μπάμπης Λιάπης. Πάντως ο κ. Ψυχάρης μπήκε δυναμικά αποφασίζοντας κατ' αρχήν οκτώ απολύσεις. Η εναλλακτική λύση να μπει το περιοδικό ένθετο στο Βήμα προς το παρόν απομακρύνεται από τον ορίζοντα, αλλά έως τότε;

● Αλλαγές όμως και στο πολιτιστικό τμήμα των Νέων. Σε αυτήν την εφημερίδα δεν ησυχάζουν ποτέ. Η επιτυχία σημαίνει υποχρεώσεις απέναντι στο κοινό και

αυτές με τη σειρά τους αλλαγές. Έτσι, απομακρύνθηκε από την αρχισυνταξία του πολιτιστικού ο Δημήτρης Δανίκας παραμένοντας όμως κινηματογραφικός κριτικός τόσο στα Νέα όσο και στο Βήμα. Τον αντικατέστησε ο Μηνάς Βιντιάδης, ο οποίος με τη σειρά του ανέλαβε την ενοποίηση δύο τμημάτων, του πολιτιστικού και του τηλεοπτικού. Μελλοντική εξέλιξη αυτής της ενοποίησης, η δημιουργία ενός καθημερινού ένθετου δωδεκάσελιδου, το οποίο θα περιλαμβάνει και τους δύο τομείς. Προς το παρόν πάντως, το βάρος και στους δύο τομείς έχει πέσει στο ρεπορτάζ, με αποτέλεσμα να μην έχει η εφημερίδα καμιά έλλειψη από ειδησεογραφικής πλευράς.

● Εμφύλιος στο συγκρότημα Τερεζόπουλου: Ο κ. Πέτρος Κωστόπουλος του Κλικ, προσπαθεί με πλάγια μέσα να εκτοπίσει την πετυχημένη και ιστορική Γυναίκα με την πολυθρύλητη Ντίβα.. Άσε που κλείνουν οι δημοσιογράφοι της Γυναίκας συνεντεύξεις και ξαφνικά βρίσκουν μπροστά τους τον Θέμο Αναστασιάδη από το ΜΕΝ. Καλά, δεν έχει ξαναγίνει τέτοιος ανταγωνισμός στο ίδιο συγκρότημα.

● Σταμάτησαν οι παραγωγές του

SEVEN X, με παρέμβαση του Μορώνη ο οποίος δηλώνει πως δεν έχει πλέον χρήματα. Έτσι προσπαθεί να καλύψει το κενό του προγράμματος με επαναλήψεις. Στο μεταξύ, λέγεται ότι έρχεται «απ' έξω» ο κ. Κουλουκουντής, διοκτήτης του καναλιού, για να συζητήσει το μέλλον του. Ειρήσθαι εν παρόδω ότι το SEVEN X ενδιαφέρονται να το αποκτήσουν, ολόκληρο ή μέρος του, οι κ.κ. Αίεφούζος, Κόκκαλης και Κυριακού. Τώρα που παίρνει άδεια έγινε παριζήτικο. Η άδεια όμως δεν δόθηκε άνευ παραχωρήσεων. Για παράδειγμα, την προηγούμενη Δευτέρα, αργά το βράδυ, εμφανίστηκε στην εκπομπή «Επόψεις» η Ντόρα Μπακογιάννη κι έκανε τις πρώτες της δηλώσεις ως υπουργός Πολιτισμού! Μίλησε λοιπόν για την ανάγκη καταγραφής της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, επί αυτή βρίσκεται στα μουσεία επί έξω από αυτά. Η καταγραφή θα αρχίσει, λέει, από το κατακλεμμένο Μουσείο Ακροπόλεως

● Αλλάξε και το «Ενώπιος Επαλάμνιος», αφού μας έκανε να ψαχνόμαστε και έγινε μία μερίδα από το ίδιο με το «Τέλος εποχής» του Πρετεντέρη στον ANTENNA. Καλά, κ. Χατζηνικολάου μας, δεν περιμένετε να κάνει μερικές εκπομπές ο άνθρωπος και να το ευχαριστηθεί, έσπευσε να τον αντικαταστήσει από τη δεύτερη εκπομπή του

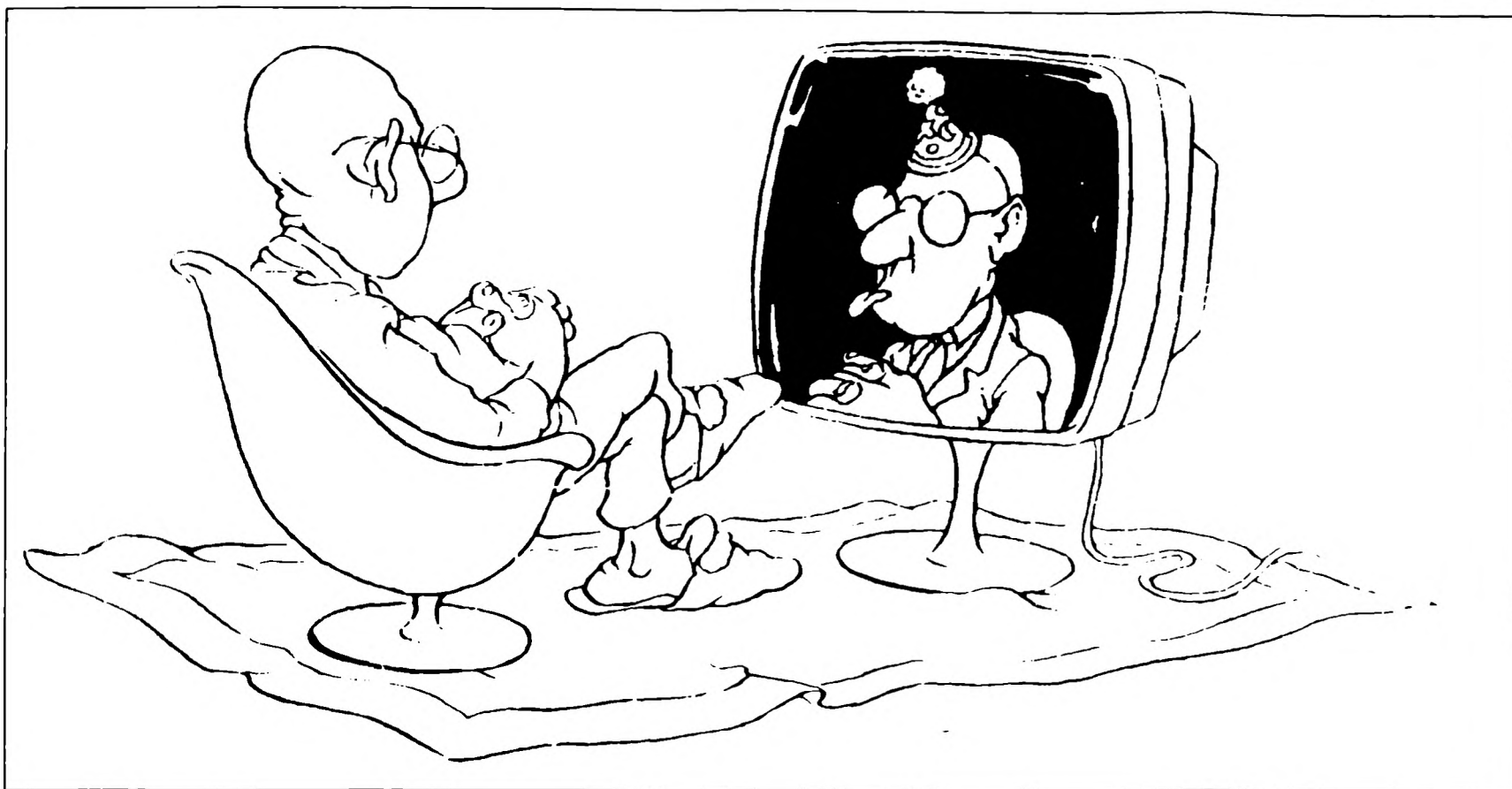
● Αναβρασμός στο Έθνος. Παθαίνουν οι καταγγελίες στην ΕΣΗΕΑ για εντατικοποίηση της δουλειάς και εργασιοθεραπεία (!) των συντακτών. Τόσο όμως ο εκδότης της εφημερίδας όσο και η νέα διεύθυνσή της μιλούν για κλείσιμο της εφημερίδας, έτσι ώστε να αναγκάσουν τους εργαζόμενους να υποχωρήσουν

● Διαβάστε και τούτο, για να έλθει να δέσει το πράγμα: Πρόεδρος στο τμήμα Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών εξελέγη καθηγητής αρχιτεκτονικής! Ας σημειωθεί πως αυτός ο καθηγητής διδάσκει στην πόλη ως επικοινωνιακό σύστημα με τα κτίρια, τους δρόμους και το περιβάλλον. Είναι αυτό θέμα που να εντάσσεται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης; Μην το λαθούμε εντελώς...

Η ΝΕΑ ΑΓΟΡΑ;

του Χρ. Κυριαζή

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Μετά το «έτος αγοράς αυτοκινήτου», το 1993, αν πιστέψουμε τους αναλυτές των τάσεων της αγοράς, θα είναι «έτος αγοράς ηλεκτρονικών συσκευών», δηλαδή τηλεοράσεων, συγκροτημάτων μουσικής, video κ.λπ. Παρά την ανακάλυψη κάποιων ότι «ξυπνήσαμε» και πάμε σε εκθέσεις ζωγραφικής, ξαναρχίζουμε να διαβάζουμε βιβλία, να βλέπουμε θέατρο, φαίνεται πως η πάνδημη ιδιώτευση έχει φυλάξει μεγαλοπρεπή θέση σε δύο από τα κύρια προϊόντα της βιομηχανίας διαμόρφωσης και κάλυψης αναγκών του ελεύθερου χρόνου: το ΙΧ –το οποίο, συν τοις άλλοις, εξακολουθεί καθ' ημάς να καταξιώνει κοινωνικά τον κάτοχό του– και την ολοένα και πιο υποσχετική σε «ρεαλισμό» τηλεοπτική συσκευή.

Γύρω από την τελευταία διαπλέκεται ένας ολόκληρος και διερυνόμενος κόσμος εικόνων, αντιλήψεων, συμφερόντων και σχημάτων ζωής. Όμως στην τηλεόραση αναφέρεται και ένα μέρος των εισοδηματοφόρων στρατηγικών της οικογένειας ή του ατόμου, αφού η τεχνολογία εδώ προχωρεί γοργά και υποχρεώνει σε αντίστοιχες καταναλωτικές συμπεριφορές παρακολούθησής της: πολλά νοικοκυριά στην Ελλάδα διαθέτουν δύο τηλεοπτικές συσκευές – τη μία «πρόχειρη» και την άλλη «καλή», τελευταίας εσοδείας και, γιατί όχι, σημείο αναγνώρισης της «ευμάρειας» και του βαθμού «εκσυγχρο-

νισμού» του σπιτικού. Άψευστος μάρτυρας της σημασίας της TV στη στρατηγική του οικογενειακού βαλάντιου είναι τα διαφημιζόμενα προσόντα και δυνατότητες της α' ή της β' συσκευής, που πολλές φορές απαιτούν ειδικές γνώσεις για να εννοηθούν, λειτουργώντας έτσι από μόνα τους ως μεταφυσικών διαστάσεων «κύρος» της διαφημιζόμενης TV.

Η αγορά όμως υποτίθεται πως διαθέτει εγγενώς μιαν ορθολογικότητα, αυτή που διαμορφώνει όρους για να πραγματοποιήσουν οι φορείς της την περίφημη rational choice. Οι εταιρείες παραγωγής ηλεκτρονικών συσκευών έχουν κάθε λόγο να επιφυλάσσουν κυρίαρχη θέση στα ερευνητικά τους κονδύλια και στο σχεδιασμό της παραγωγής για το μαγικό κουτί, τον μικρό πανεποπτικό οικογενειακό κινηματογράφο, αφού, της χρόνιας οικονομικής κρίσης βοηθούσης, έχουν επέλθει σημαντικές ανακατατάξεις στο ποσοστό που δαπανά το κοινό για δραστηριότητές του στον ελεύθερο χρόνο υπέρ της οικόσιτης διασκέδασης· και εδώ τη μερίδα του λέοντος καλύπτουν ατελείωτες ώρες μονήρους τηλεοπτικής «επικοινωνίας».

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΚΛΟΤΕΣ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ

Οι φροντίζοντες για την κάλυψη αυτής της καθημερινώς διευρυνόμενης πλέον ενασχόλησης του κοινού με την τηλεόραση επιδεικνύουν ζήλο και συστηματικότητα επιχειρηματική πολιτική. Η έκρηξη που σημειώθηκε πριν 3 χρόνια στο χώρο της διαχείρισης και της νομής του τηλεοπτικού πεδίου και η ανάδυση δυναμικών ιδιω-

τικών σταθμών (ανεξάρτητα από τη μικροκομματική λογική που οδηγεί τους σημερινούς κυβερνώντες σε παρέλκυση της νομοθετικής κατοχύρωσης των νέων καναλιών) ανέδειξε κάτι· αυτό είναι τα τεράστια συμφέροντα, τα οποία παίζονται στο νέο τηλεοπτικό τοπίο· συμφέροντα τα οποία, πέραν των σαφών πολιτικών τους προεκτάσεων, συνδέουν σε έναν ευρύτατο κύκλο εκδοτικές επιχειρήσεις –με βασικό στοιχείο τους, μεταξύ άλλων, τα τηλεοπτικά περιοδικά–, εμπορικές επιχειρήσεις, βιομηχανίες, δημοσιογραφικές ομάδες και πολιτικούς, χωρίς να υπολογίσουμε τις σαφείς και αποδεδειγμένες συνέπειες που έχει αυτή η εισβολή του τηλεοπτικού «κόσμου» στις εφημερίδες και την προσπάθεια τηλεοπτικής «μεταλλαγής» των τελευταίων.

Εκείνο που αλλάζει μέσα από την καθολική επικυριαρχία της τηλεόρασης στο συνολικότερο και πολύμορφο πεδίο της πολιτισμικής και πολιτικής επικοινωνίας είναι η θέαση του κόσμου που διαμορφώνεται στο κοινό. Και είναι μία αλλαγή θέασης που συγκροτείται στα κρίσιμα στοιχεία του «στυλ», του ήθους και της μορφής των σημείων και του λόγου μέσω των οποίων παράγεται και αναπαράγεται κατά το μέγιστο μέρος του το σύνολο των στερεότυπων που συνέχουν τον κοινωνικό ιστό. Η μόδα, στην ευρύτερη εκδοχή της που ερμηνεύτηκε αναλυτικά από τον Ρ. Μπαρτ, ξεκινά από τα ενδύματα των τηλεπαρουσιαστών και των πρωταγωνιστών των family stories, προχωρά στην επίπλωση των χώρων όπου διαδραματίζονται αυτές οι ιστορίες, αλλά και στο λαμπρό θέαμα των χώρων των συνεχώς αυξανόμενων κερδοφόρων τηλε-παιγνίων, περνά στη συνέχεια στα μακιγιάζ και στις «κουπ» των αστερών και φθάνει στη

γλώσσα και τους ποικίλλους κώδικες που εκπέμπονται τυποποιημένα και «αξιωματικά» από το φιλοθέαμον κοινό – από το στυλ του τάδε τηλεοπτικού δημοσιογράφου-αστέρα, ο οποίος κοσμεί ενίοτε και εξώφυλλα περιοδικών για τη γυναίκα ή για το «Σπίτι», μέχρι το ύφος του δείνα «παρεκκλίνοντος» ή «περιθωριακού» τύπου σε κάποια σειρά.

ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΜΑΖΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

Στο επίπεδο της καθημερινότητας αυτές οι ισχυρότατες επιρροές διαμορφώνουν πρότυπα ύφους και στερεότυπα κωδίκων που έχουν κύριο γνώρισμα την τυποποίηση μαζικής κλίμακας, μία τυποποίηση ανάλογη και ομότακτη προς τα υλικά και θεσμικά μεγέθη της «μαζικής κοινωνίας». Σε μεγαλύτερο και σε τελειότερο βαθμό από τα άλλα συστήματα μαζικής επικοινωνίας (ραδιόφωνο και Τύπος, μόδα και δομημένο περιβάλλον) είναι η τηλεόραση με τη λογική της, της αποτελεσματικά σειραϊκής διαμόρφωσης και αναπαραγωγής γεγονότων και «σημείων κοινής αναφοράς», που εξασφαλίζει ικανοποιητικά τη λειτουργία της κοινωνικής τυποποίησης. Μία λειτουργία τόσο περισσότερο αναγκαία για την κοινωνική ενσωμάτωση στο συμβολικό πεδίο όσο προχωρά συνεχώς η διαδικασία κατακερματισμού υλικών μηχανισμών και θεσμικών στοιχείων που αποτελούσαν μέχρι και τη δεκαετία του '60 τα σταθερά έρματα της κοινωνικής και πολιτικής μηχανής.

Στη λογική αυτή, τα είδη εξαντλούν γρήγορα τα όρια και την εμβέλειά τους, αφού έχουν αντιμετωπισθεί και υποταχθεί σε χειρισμούς και πρακτικές γένους: Επειδή

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ: Ο ΤΡΟΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΟΥ

Σκηνή πρώτη (Breakfast στον ANT-1): Στην ερώτηση της παρουσιάστριάς για τη σχέση τηλεόρασης και θεάτρου η Μαριέττα Ριάλλη απαντά «είναι ντροπή να τρέχουμε στα breakfast και στα τηλεπαιχνίδια για να πούμε για τη θεατρική μας δουλειά». Σκηνή δεύτερη (στην ιδιωτική τηλεόραση): Αναγγελία θανάτου του Νουρέγιεφ, ακολουθούν σκηνές από το CNN, κάλυψη που θύμιζε Περσικό κόλπο και μετά τέλος. Δεν βρέθηκε, δεν βρήκαν δηλαδή, έναν από τόσους Έλληνες που τον είχαν γνωρίσει ή έναν κριτικό, μια χορεύτρια, έναν φίλο έστω του χορού να πει δύο λόγια. Μόνο αν είναι κανένα ειδικό, καμιά αιμομειξία, θα σταλούν ρεπόρτερ να περιγράψουν λεπτό προς λεπτό, σκηνοθετημένες μάλιστα εκ των υστέρων, τις λεπτομέρειες. Αυτές έχουν και το ζουμί άλλωστε! Σκηνή τρίτη: Το επαναληφθέν τόσες φορές ρεπορτάζ με το ξεγύμνωμα της Σομαλής γίνεται το άλλοθι για να δούμε ένα απρόσμενο στριπ-τιζ και μάλιστα στο δελτίο ειδήσεων. Οι φεμινίστριες διαμαρτυρήθηκαν για το γεγονός της κακοποίησης αλλά όχι και για την κακοποίηση του γεγονότος από την τηλεόραση. Τα ανωτέρω είναι βέβαια ενδεικτικά μιας κατάστασης που όλοι την ξέρουν αλλά και εν μέρει την έχουν συνηθίσει.

Τρία χρόνια έκλεισε η ιδιωτική τηλεόραση και με τα επετειακά διαφημιστικά της μηνύματα ξύπνησε πάλι τα ερωτηματικά για το πού βαδίζει το πιο σύγχρονο, ανεπτυγμένο όσο και αγαπητό μέσο επικοινωνίας. Τρία χρόνια και είχαμε σχεδόν ξεχάσει ότι τα ιδιωτικά κανάλια λειτουργούν χωρίς άδεια, παραβιάζουν τις οδηγίες της ΕΟΚ για τα διαφημιστικά μηνύματα και ασελγούν μεταλλάσσοντας, εκτρωματικά πολλές φορές, τον στοιχειώδη περιορισμό για επικοινωνία - πληροφόρηση - ψυχαγωγία.

Στις σχετικές συζητήσεις που έγιναν διατυπώθηκαν απόψεις από όλη την γκάμα ξεκινώντας από την πλήρη άρνηση έως την εξευτελιστική απολογία (κήνσορες και θεράποντες δεν έλειψαν ποτέ) ενός μέσου που επηρεάζει όσο κανένα άλλο τη ζωή μας. Φυσικά ο Ν. Χατζηνικολάου στην τελευταία συζήτηση

του πρώτου κύκλου της εκπομπής του, όπως αναγγέλθηκε, όντας στέλεχος ιδιωτικού καναλιού, δεν είχε τα κότσια να αντιμετωπίσει το θέμα και οι τα τόσα γνωρίζοντες καλεσμένοι του (Διακογιάννης, Δεμίρη, Γερμανός) ήταν αρκετά σεμνοί για να μην προκαλέσουν σκάνδαλο προτιμώντας, με γαλλική φινέτσα, να αποδώσουν κάποιες γκριζες αποχρώσεις του εξεταζόμενου θέματος.

Ρεαλιστικότερος όλων ο γεν. διευθυντής του MEGA θα πει (Ελευθεροτυπία 15.1.93): Αν θέλετε κουλτούρα, επιμόρφωση, τέχνη και γενικώς προγράμματα ακόμα και ενδεχόμενης μικρής ακροαματικότητας απευθυνθείτε στην κρατική τηλεόραση, αυτή είναι αρμόδια γι' αυτό. Ο κύριος διευθυντής συμπεριφέρεται σαν οποιοσδήποτε έμπορος που θα διακήρυττε ότι εκτός από το συγκεκριμένο του προϊόν δεν φέρει καμία άλλη, κοινωνική ας πούμε, ευθύνη. Στην ίδια έρευνα, ο εκπρόσωπος του ANT- χρησιμοποιεί το άλλοθι της «Τόσκα», που παρουσίασε πέρυσι, ως αντίδοτο στο καθημερινό κιτς και τα εξευτελιστικά Biers που επιτυγχάνει σε βάρος του κοινού. Τέλος ο πρόεδρος της ET, σε ένα κανάλι που αλληλοσφάζονται και όπου όλα κινούνται βάσει ημερησίων διαταγών, παρουσιάζει μια ειδυλλιακή εικόνα, λες και μιλάει σε αλλοδαπούς που δεν έχουν δει ποτέ το κρατικό κανάλι.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της τηλεόρασης σήμερα; Η κρατική ζει ακόμα στο παρελθόν καθώς το πολυθεματικό, είναι αλήθεια, προγράμματά της διαμορφώνεται έως σήμερα με προδιαγραφές περασμένων δεκαετιών. Από την άλλη, η ιδιωτική τηλεόραση, τρία χρόνια τώρα, οδηγείται σε μια ξέφρενη κούρσα που την σέρνουν οι δημοσκοπήσεις και ο αγώνας για το κομμάτι της διαφημιστικής πίττας κάνοντας συνεχείς εκπτώσεις στο περιεχόμενο του προσφερόμενου προγράμματος. Σήριαλ και παιχνίδια εκποιούν την έννοια της ψυχαγωγίας –λες και μόνο αυτά σημαίνουν εξ ορισμού ψυχαγωγία– ενώ οι ειδήσεις γίνονται ηδονοβλεπτικές και οι πολιτικές εκπομπές υποτάσσονται σε ένα νέο σταριλίκι, αυτό του παρουσιαστή (βλ. και σχετικές δημοσκοπήσεις, Ελ. Τύπος, 10.1.93). Το τε-

«όλη η πραγματικότητα πρέπει να είναι ορατή, προκειμένου το α' ή το β' κανάλι να μην έχει ανταγωνιστική υστέρηση, η λογική που δεσπόζει στην κατάρτιση του θεματολογίου των δελτίων ειδήσεων (agenda setting), επιτάσσει να καλυφθεί όλη η τρέχουσα επικαιρότητα (από εγκλήματα μέχρι ποδόσφαιρο) με τρόπο που θα αρμόζει στην ιεράρχηση σημασιών την οποία κάνει η «μέση συνείδηση», συμφύροντας τα επιμέρους είδη με βάση την περιγραφική και ισοπεδωτική δραματικότητα η οποία «ταιριάζει» στους καιρούς της απαισιοδοξίας, της αποξένωσης, του κυνισμού. Το γεγονός μιας δολοφονίας, π.χ., παρουσιάζεται ομότακτα προς το γεγονός ενός βομβαρδισμού στο Σεράγεβο, αφού αυτό που ενδιαφέρει στον ανταγωνισμό είναι όχι το ποιοτικά διαφορετικό είδος των γεγονότων –άρα και η σειρά εγγραφής τους στην οθόνη– αλλά η ενιαία απεικόνισή του με ιτόνους φόρτισης και θυμικής έντασης.

Από αυτή την άποψη, μια εκπομπή συζητήσεων με πολιτικές προσωπικότητες, συνήθως πάγια παρουσιάζόμενες, δεν έχει πρόβλημα νομιμοποίησης από το κοινό της παρουσιάζοντας, π.χ., κάποιον κινηματογραφικό χιτώνα, αφού οι συμπεριφορές των δημοσιογράφων είναι στερεότυπες και στις δύο περιπτώσεις, αποτελώντας οι ίδιες «σχήματα» μιας star-ideology με στοιχεία λόγου και ύφους, που εξασφαλίζουν την, απαραίτητη για την υποκίνηση του ενδιαφέροντος των θεατών, δοσολογία «αλατοπίπερου» και σοβαρότητας, επιθετικότητας και ανοχής, «αποκαλύψεων» και επί τόπου «ανακαλύψεων», τροφοδοτώντας πολλές φορές τα συμπεριφορικά σύνδρομα της πολιτικής αντιπάθειας ή συμπάθειας του κοινού προς πολιτικά «πρόσωπα», ή «εισάγοντας» το

κοινό στα απόκρυφα της ζωής των αστέρων και στα παρασκήνια. Μία τέτοια τηλεοπτική εκπομπή μπορεί κάλλιστα να είναι «εκπομπή προσωπικοτήτων», ινδαλμάτων ή συμβόλων: τέτοιες προσωπικότητες, από κοινού με τον τηλεοπτικό αστέρα, μετατρέπονται μέσα από το τηλεοπτικό ύφος και την εικόνα σε μοντέλα καθολικής χρήσεως και αναφοράς, εξασφαλίζοντας λίγο ή ελάχιστα τις ανάγκες της ουσίας στην ενημέρωση, την πληροφορία, το διάλογο προς όφελος των αναγκών σε επιφάνεια λαμπρότητας του ίδιου του συστήματος του τηλεοπτικού κόσμου.

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ ΣΕ ΕΝΙΑΙΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Από αυτή την άποψη, οι χρυσοί κανόνες στη συμπεριφορά η οποία είναι κυρίαρχη σήμερα στα στελέχη της τηλεόρασης μετρούν την περιεκτικότητά τους σε χρυσό σύμφωνα με την ικανότητα που έχει το μέσον όχι μόνον να διευθετεί σε εικονιστικό γένος τα δικά του παράγωγα και δρώμενα, αλλά και να σκηνοθετεί σε ενιαίο δράμα το σύνολο, ει δυνατόν, του κοινού στους φαινομενικά απόμακρους και ιδιωτικούς οίκους του. Πέραν της χειραγώγησης, είναι αυτή καθεαυτή η διάκριση δημόσιου-ιδιωτικού, αυτή η θεμελιώδη αρχή των πλουραλιστικών κοινωνικών μορφών, που τίθεται ολοένα σαφέστερα και ευρύτερα υπό την αίρεση μιας άλλης, κυρίαρχα ανερχόμενης και ασφυκτικά ίσως συνεκτικής αγοράς: της τηλεοπτικής. □

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

«...λευταίο εξάλλου υπαγόρευσε και την προσωρινή αντικατάσταση των συνευξιαζόμενων πολιτικών από ηθοποιούς, μουσικούς (σταρ και συνήθως όχι καλλιτέχνες), με επίκεντρο όχι την όποια τέχνη τους αλλά τα σκανδαλάκια τους.

Από τα μεγαλύτερα μείον της ιδιωτικής τηλεόρασης ήταν ότι εξόρισε το γνωστικό στοιχείο από το πρόγραμμά της. Ντοκυμανταίρ, επιμόρφωση, τέχνες, ειδικά ενδιαφέροντα, αφιερώματα σε θέματα πέραν των τρεχόντων κ.ά. είναι απαγορευμένα (ως μικρής οικονομικής απόδοσης). Επέβαλε την τυποποίηση ώστε ακόμα και τα αξιόλογα, όταν παρουσιάζονται, να εκπίπτουν της αξίας τους. Ομογενοποιεί τις ηλικίες και τα ενδιαφέροντα, αποδιαικνώνει την έννοια του πραγματικού δημιουργώντας το, κατά τον Μπωντριγιάρ, «νεοπραγματικό», μια σύνθεση δηλαδή από στοιχεία, κώδικες, μορφές του πραγματικού που έχουν αναδομηθεί για να γίνουν βρώσιμα για κατανάλωση. Μέσα στο χωνευτήρι των τηλεοπτικών προγραμμάτων απαξιώνονται αξίες ακόμα ζωντανές στο κοινό ενώ αυτό ωθείται να καταναλώνει μια ψευδεπίγραφη θεματοποιημένη πραγματικότητα και ένα ψυχαγωγικό πρόγραμμα «μιας χρήσης». Στον κατήφορο ακολουθεί παραλλαγές, ως επαρχιώτης συγγενής, και η κρατική ΕΤ. Τελικό αποτέλεσμα: η ελαχιστοποίηση της πνευματικής, πολιτιστικής και παιδικής διάστασης του μέσου και η αποπραγματοποίηση της πραγματικότητας, ενταγμένη μέσα στη γιγάντια τηλεοπτική μυθοπλασία που την περιέχει.

Μέσα σε αυτή τη διαδικασία η ιδιωτική τηλεόραση ακολουθεί ένα φαύλο κύκλο. Κυνηγεί τη διαφήμιση γι' αυτό ρίχνει την ποιότητα, ρίχνει την ποιότητα για να πάρει περισσότερη διαφήμιση από τους ανταγωνιστές της, καταλήγοντας τελικά να κινείται στο κενό, να προτείνει το κενό, και όταν ακόμα το νιώθει αυτό –γιατί δεν είναι χαζοί οι άνθρωποι– ξέρει ότι πρέπει να ντύσει το κενό με οητεία, πρέπει να γοητεύσει προσφέροντας το πιο λαμπερό, το πιο εκτυφλωτικό κενό, τρέποντας μήπως οι ανταγωνιστές έχουν ένα πιο μεγάλο κενό να προσφέρουν. Μέσα σε αυτή τη διαδικασία φθείρονται και οι άνθρωποι της τηλεόρασης καθώς αρνήθηκαν την ανελευθερία της κρατικής για να υποταχθούν στους ιδεολογικούς νόμους της ιδιωτικής. Σε τόσους πολλούς διανοητικά εργαζόμενους

αντιστοιχούν όλο και λιγότεροι διανοούμενοι. Θα σταματήσει άραγε ποτέ αυτό το παιχνίδι;

Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα θα πρέπει να συνυπολογισθεί ότι τα τρία αυτά χρόνια υπήρξαν κατακτήσεις που η ιδιωτική τηλεόραση αγνόησε. Η κρατική τηλεόραση δεν ήταν σε θέση να πραγματοποιήσει αλλαγές. Το «μπούμ» των ιδιωτικών καναλιών απελευθέρωσε την είδηση από τον γραφειοκρατικό-κομματικό στραγγαλισμό που της είχε επιβάλει η κυβερνητική ΕΡΤ. Της έδωσε ρυθμό, εικόνα, την απελευθέρωσε εν ολίγοις από τη λογοκρασία για να της επιβάλει μία άλλη λογοκρασία υποτάσσοντάς την στα μέτρα ενός σώου, το οποίο μέσα από την ανασύνθεση της πραγματικότητας αποκαλείται δελτίο ειδήσεων. Επίσης, η ιδιωτική τηλεόραση έδειξε ότι οι εσωτερικές παραγωγές έχουν τη δυνατότητα να φτιάχνουν επιτυχημένα σήριαλ, που να συνδυάζουν το «μαζικό ενδιαφέρον» με την «ποιότητα», αλλά χρησιμοποίησε την ποιότητα (που σημαίνει καλό σενάριο, φροντισμένη παραγωγή, ηθοποιοί που παίζουν για την τηλεόραση και όχι για βίντεο ή για ταινία κ.λπ.) για να προβάλει και να επιβάλει όπου χρειαζόταν το θέαμα, το φτηνό περιεχόμενο, καρικατούρες θεάτρου, επιθεώρησης, τηλεταινίας. Εξαιρέσεις υπάρχουν για να επιβεβαιώνουν τον κανόνα, αλλά και αυτές γίνονται θύματα της επιτυχίας τους. Π.χ. οι αστυνομικές τηλεταινίες του ΑΝΤ-1 μετά τις πρώτες καλές κριτικές υπερέβαλαν σε βία και σεξ αποδυναμώνοντας έτσι τα καλά τους στοιχεία (ατμόσφαιρα, ηθοποιία, σενάριο κ.ά.).

Θα ήταν ουτοπία να υποθέσουμε ότι υπάρχει εναλλακτική δυνατότητα σ' ό,τι βιώνουμε τηλεοπτικά. Σε μια κοινωνία των καταναλωτών και όχι των παραγωγών, όπως την χαρακτηρίζει ο Α. Τουραίν, η τηλεόραση δεν μπορεί ν' αυτονομηθεί αν η ίδια η κοινωνία δεν πρωταγωνιστήσει σε μια ανανεωτική πολιτιστική κίνηση. Όμως ο τηλεοπτικός χάρτης δεν θα μείνει έτσι. Νέα κανάλια θα εισέλθουν στην αγορά, τα μερίδια τηλεθέασης και διαφήμισης θ' ανακατανομηθούν, αλλά η σχέση του τηλεθεατή μ' όλα αυτά θα παραμένει σχέση τραυματικής εμπειρίας.

Γιάννης Ν. Μπασκόζος

Η κρίσιμη ώρα των οριακών ποσοστών

Του Τάσου Παππά

Η περίπτωση να έχουμε ένα Κοινοβούλιο, μετά προσεχείς εκλογές, στο οποίο θα εκπροσωπούνται μόνο τα δύο μεγάλα κόμματα φαντάζει εφιαλτική, είναι όμως πολύ πιθανή. Ο δικομματισμός ή ο διπολισμός, αν προτιμάτε, που καταγράφεται στο κοινωνικό επίπεδο μπορεί να αποτυπωθεί και στο κοινοβουλευτικό πεδίο. Η Αριστερά, και στις δύο εκδοχές της, ενδεχομένως να μην καταφέρει να προσεγγίσει το όριο 3% που θέτει ο εκλογικός νόμος. Οι πιο έγκυρες δημοσκοπήσεις δίνουν στο Συνασπισμό και το ΚΚΕ ποσοστά που κυμαίνονται μεταξύ του 3% και του 4%. Βεβαίως, υπάρχει και μεγάλος αριθμός αναποφάσιστων από τον οποίο και τα δύο κόμματα προσδοκούν να αποσπάσουν ένα κρίσιμο μέγεθος, αλλά αυτή η ελπίδα δεν διώχνει την αβεβαιότητα που πλημμυρίζει τα εκλογικά επιτελεία της Θεμιστοκλέους και του Περισσού. Το τελευταίο μάλιστα διάστημα και οι δύο φορείς κάνουν ό,τι είναι δυνατόν για να απογοητεύσουν και τους δυνάμει ψηφοφόρους τους. Αρχής γενομένης από το ΚΚΕ, επιδίδονται σ' έναν αγώνα αλληλοεξόντωσης, το τέλος του οποίου είναι περίπου βέβαιο πως θα βρει και τους δύο στο «καναβάτσο»

Το ΚΚΕ προσπαθεί να αποδείξει πως ο Συνασπισμός δεν είναι τίποτα άλλο από τσόντα του συστήματος και δεν ανήκει στην Αριστερά, ενώ ο Συνασπισμός από την πλευρά του αποδίδει τα «ίσα» χαρακτηρίζοντας το ΚΚΕ σταλινικό απολίθωμα. Θα περίμενε κανείς πως η πρόσφατη ιστορία θα είχε διδάξει πολλά στους δύο μονομάχους της Αριστεράς. Την κρίση, τη διάσπαση και την αντιπαλότητα στο χώρο της ιστορικής Αριστεράς την πλήρωσε η ίδια και επωφελήθηκε το ΠΑΣΟΚ χρησιμοποιώντας τότε τη μια και τότε την άλλη συνιστώσα της Αριστεράς στα εκλογικά του παιχνίδια. Θα περίμενε επίσης κανείς πως η «οικοπεδομαχία» θα ανήκε στο μουσείο της πολιτικής ιστορίας.

Φαίνεται όμως ότι οι παλιμπαιδισμοί και οι άγονες αντιπαράθεσεις είναι ο «πνεύμονας» για την εγχώρια αριστερά, μόνο που δεν αντιλαμβάνεται πως με τη συμπεριφορά

της τείνει να περιπέσει στην ανυποληψία, για να μην πούμε ότι κινδυνεύει να γίνει γραφική, μοιάζοντας όλο και περισσότερο με τα αριστερικά γκρουπούσκουλα της μεταπολίτευσης τα οποία καμώνονταν ότι κατείχαν την επαναστατική αλήθεια κλείνοντας τα μάτια στο κραυγαλέο γεγονός πως οι αριστερές μάζες τους είχαν γυρίσει οριστικά τις πλάτες. Αν το αριστερό τοπίο ερημώσει, όποιος από τους δύο κι αν κληθεί να το διαχειριστεί θα βουλιάξει στη μίζερι.

ΚΚΕ Το ΚΚΕ επιλέγοντας τη μοναξιά του αδιάλλακτου επιχειρεί να ενσωματώσει στην «πολιτική» του τα καθυστερημένα πολιτικά στρώματα που αναζητούν εχθρούς για να δικαιολογήσουν την ανάπηρη παρουσία τους στο πολιτικό γίγνεσθαι. Δεν απαιτείται δα και καμιά ευφυής στρατηγική για να πεισθούν. Αντιπάλους ζητούν, αυτό τους δίνει το ΚΚΕ, έστω και με σχηματικό

και εξόφθαλμα απλουστευτικό τρόπο. Άσπρο-μαύρο. Καλοί-κακοί. Τώρα αν οι καλοί δεν είναι και τόσο ελκυστικοί, όπως για παράδειγμα η Κίνα του δειλού καπιταλισμού, η Κούβα των μεγάλων προβλημάτων και η Βόρειος Κορέα με τους φωτοδότες ήλιους –πατέρα και υιό–, αυτό είναι λεπτομέρεια. Η εξιδανίκευση, άλλωστε, του φαιού παρόντος είναι ένα σπορ στο οποίο το ΚΚΕ από καταβολής του έχει διακριθεί. Αν και εκεί, κάποια στιγμή, καταρρεύσουν τα «λαοφιλή» καθεστώτα, η δικαιολογία είναι έτοιμη να ανασυρθεί: «Εμείς δεν γνωρίζαμε».

ΣΥΝ Στο Συνασπισμό όμως τα προβλήματα είναι περισσότερα. Και γιατί ο κόσμος που εξακολουθεί να τον ακούει δεν παραμυθιάζεται με επίγειους παραδείσους και δεν φαντασιώνεται με περασμένα μεγαλεία αλλά και γιατί στο σχήμα αυτό συνωθούνται πρόσωπα με διαμετρικά αντίθετες

στρατηγικές, με άμετρη φιλοδοξία και καιροσκοπική συμπεριφορά. Στο έδαφος αυτό λειτουργεί η ηγεσία που παρά το γεγονός ότι βγήκε από το εναρκτήριο συνέδριο με μεγάλη πλειοψηφία δεν έχει πείσει ότι είναι ικανή να δώσει την προωθητική πνοή που έχει ανάγκη ο Συνασπισμός. Καθημερινώς γινόμαστε μάρτυρες φαιδρών καταστάσεων. – Αντικρουόμενες δηλώσεις, χτυπήματα κάτω από τη ζώνη, αμφισβήτηση της προέδρου, κάλεσμα για δημιουργία νέου κόμματος –άραγε με ποιο ανθρώπινο υλικό και με ποιες ιδεολογικές προδιαγραφές– συνιστούν την τρέχουσα πολιτική εικόνα του Συνασπισμού. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις η Κεντρική Πολιτική Επιτροπή που θα συνέλθει το τελευταίο διήμερο του Ιανουαρίου θα επιβεβαιώσει την άποψη πως το κόμμα δεν πρόκειται να πάει στις εκλογές με το δυναμικό που σήμερα το στελεχώνει.

Η πρωτοβουλία της Μαρίας Δαμανάκη να εξασφαλίσει τη

υμμετοχή των διαφωνούντων
ε μια εκλογική επιτροπή με
εριορισμένες αρμοδιότητες
πέτυχε παταγωδώς. Ο Γρη-
γόρης Φαράκος της ζήτησε να
αραιτηθεί. Ο Νίκος Κων-
ταντόπουλος απαίτησε αλ-
αγή προσανατολισμού για να
ροσφέρει τις υπηρεσίες του.

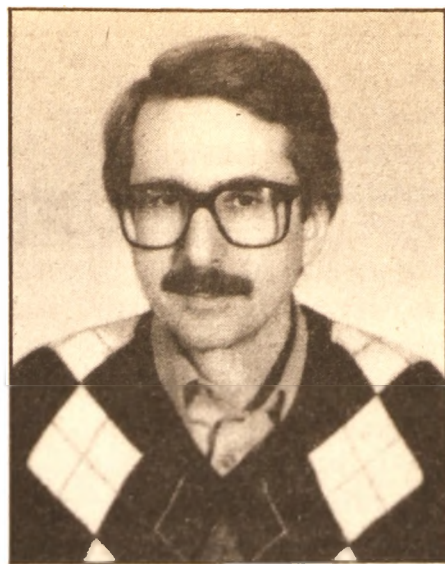
Ο Μίμης Ανδρουλάκης δεν
αταδέχτηκε καν να συναντη-
εί μαζί της καθιστώντας σα-
ές μ' αυτό τον τρόπο ότι δεν
πορεί η ηγετική ομάδα να υ-
ολογίζει στην παρουσία του.
Αλλωστε το τελευταίο διάστη-
α συμπεριφέρεται περισσό-
ρο ως εκπρόσωπος του εαυ-
ού του παρά ως βουλευτής
ου Συνασπισμού.

Το κείμενο -σχέδιο εισήγη-
ης στην Κ.Π.Ε.- που επεξερ-
ίστηκε η Πολιτική Γραμμα-
ία και έστειλε στις οργανώ-
εις να το συζητήσουν δεν εί-
ι δυνατόν να το δεχθεί η
επιπολίτευση. Περίπου απο-
ώνεται η πολιτική της ηγε-
ας, ενώ δεν λείπουν και ορι-
ιένες προειδοποιητικές βο-
ς -επίκληση του καταστατι-
ύ- προκειμένου να ικανο-
ιηθεί το περί δικαίου αίσθη-
του κομματικού
ηθισμού, το οποίο είναι α-
θία πως έχει κουρελιαστεί
ό τις οβιδιακές μεταμορφώ-
εις πολλών παραγόντων της
επιπολίτευσης. Παρά το αρ-
ετικό κλίμα οι «40» -πλην
ης Γράκου που βαδίζει το δικό
μυστικό δρόμο- θα προτείνουν να
ελεγεί επιτροπή η οποία να
φορτισθεί με την σύνταξη
ροδελτικού ντοκουμέντου αφού
ρηγουμένως αναλάβει να
αντηθεί με τους λογής-λο-
ες, διαφωνούντες σε μια προ-
ιτία να ανιχνευθούν οι
επιδόσεις σύνθεσης. Η
οήταση αυτή αποσκοπεί στη
βεβαιότητα όσο το δυνατόν
αλύτερου τμήματος της
επιπολίτευσης αλλά προϋπο-
οι, όπως είναι διακριτό, να
θεί η Μ. Δαμανάκη και
οί που την περιβάλλουν να

απαλλοτριώσουν τμήμα της ε-
ξουσίας τους για το καλό και
την ενότητα του κόμματος. Με
την ιδέα της σύνταξης συνθε-
τικού πολιτικού ντοκουμέντου
συμφωνεί και το «Φόρουμ»,
το οποίο πρώτο το είχε ειση-
γηθεί, ασχέτως αν του είχε
δώσει τον τίτλο «μανιφέστο».

Στην κατεύθυνση της οργα-
νωμένης παρέμβασης στη συ-
νεδρίαση της Κ.Π.Ε. κινείται
και η λεγόμενη φιλοπασόκ
ομάδα. Στελέχη της όπως οι Σ.
Λογοθέτης, Γ. Θεοδωρικάκος,
Ζ. Ζούπης κ.ά. ασκούν κριτι-
κή στην ηγετική ομάδα χρεώ-
νοντάς την με ατομία στην
προώθηση των αποφάσεων
του συνεδρίου και ειδικότερα
στο σημείο εκείνο που αναφέ-
ρεται στη δημιουργία προϋπο-
θέσεων για κυβέρνηση συνερ-
γασίας με το ΠΑΣΟΚ. Τέλος
να σημειωθεί ότι δυναμική εμ-
φάνιση αναμένεται να κάνουν
και οι Π. Λαφαζάνης, Γ.
Δραγασάκης, οι οποίοι έχουν
κινητοποιηθεί από την πρόε-
δρο και υπογραμμίζουν ότι ο
Συνασπισμός διολισθαίνει συ-
νεχώς σε σοσιαλδημοκρατική
τροχιά, απονευρωμένος, και
χωρίς αναφορές στα κοινωνι-
κά στρώματα που πλήττονται
βιαίως από τον «εκσυγχρο-
σμό» της κυβέρνησης.

Η ηγετική ομάδα
δεν θεωρείται πι-
θανόν ότι θα
υποχωρήσει στις
πιέσεις, για τον
απλούστατο λόγο ότι στην ε-
ναπομείνασα οργανωμένη βά-
ση οι διαφωνούντες δεν έχουν
και πολλά ερείσματα. Αντιθέ-
τως, θα λέγαμε ότι μάλλον
βρίσκονται εκτός κλίματος.
Αν όμως ο αγώνας γίνεται για
το ποιος θα κερδίσει την υπο-
στήριξη των μελών, τότε πρέ-
πει να μιλήσουν τα ίδια τα μέ-
λη με το μόνο τρόπο που είναι
προσδιορισμένος επακριβώς
από το καταστατικό του κόμ-
ματος. Δημοψήφισμα ή δι-
αρκές συνέδριο. □

Όλα τα βιβλία
του ΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ
Από τη ΝΕΦΕΛΗ

Ποίηση

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΓΑΤΩΝ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1950-1980
ΞΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Πεζά

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ
ΜΙΚΡΑ ΒΗΜΑΤΑ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΚΑΥΣΩΝΑ
ΤΟΛΜΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΛΙΣΤΕΣ - Το παιχνίδι με τους καταλόγους

Φιλοσοφία

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ
Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΒΟΥΔΔΑΣ
ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΒΛΙ

Μελέτες - Άρθρα - Δοκίμια

ΔΟΚΙΜΙΑ Ι - ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ
ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
ΚΙ ΕΣΣΕΙΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΗΣ ΓΙΟΧΑΝ ΣΕΜΠΑΣΤΙΑΝ
ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ Ν.Δ.
Η ΧΑΜΕΝΗ ΤΑΞΗ
Η ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΙΝΑ

Σάτιρα

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ
Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ
Η ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Φωτογραφία

ΤΟ ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΓΑΤΩΝ

1953-1993

ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ
ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ

Έκδόσεις Νεφέλη

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9 - ΑΘΗΝΑ 106 79
ΤΗΛ.: 3639962 - 3607744

Κυπριακό σε εκλογικό φόντο

του Γεωργίου Κολοκασίδη

Ενώ βρίσκονται σε όψιμο στάδιο οι περί το Κυπριακό διαβουλεύσεις, στην Κύπρο διεξάγονται ίσως οι πιο κρίσιμες εκλογές στη βραχεία ιστορία της Ζυριχικής δημοκρατίας. Και παλαιότερα η εκλογική αναμέτρηση έβρισκε αντιμέτωπους απορριπτικούς και ενδοτικούς – υπέρμαχους του ιστορικού συμβιβασμού και αρνητές των προτεινόμενων λύσεων. Τότε όμως το ερώτημα ανήκε στη σφαίρα της ακαδημαϊκής ενδιάκρισης καθώς δεν υπήρχε στο τραπέζι κανένα σχέδιο ή πρόταση που να συγκεκριμενοποιεί το δίλημμα. Τώρα το ερώτημα μπαίνει περισσότερο καταλυτικά παρά ποτέ.

Το συζητούμενο σχέδιο Γκάλι δημιουργεί όλες τις προϋποθέσεις για να δοκιμαστούν επιτέλους στο πεδίο της μάχης τα επιχειρηματολογικά οπλοστάσια των δύο απόψεων. Η διάταξη των δυνάμεων όμως δεν γίνεται χωρίς εκπλήξεις. Ο παραδοσιακός εμπνευστής της συμβιβαστικής άποψης, Γλαύκος Κληρίδης, πρόεδρος του Δημοκρατικού Συναγερμού, απουσιάζει από το στρατόπεδο των προασπιστών του σχεδίου Γκάλι. Το κόμμα αυτό, κατόπιν μιας πρόσφατης αναστροφής πορείας, τέθηκε κατά του σχεδίου και των χειρισμών του Προέδρου Βασιλείου. Ως λόγο προέταξε την αποδοχή του σχεδίου Γκάλι από τον κ. Βασιλείου ως «βάση για λύση» και όχι ως «βάση για διαπραγμάτευση» που προέβλεπε και η απόφαση του Κυπριακού Εθνικού Συμβουλίου. Είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι η πρόσφατη καταγραφή θέσεων των δύο πλευρών στις συνομιλίες που έγινε από τον Γ.Γρ. του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών δεν καταγράφει μια τέτοια επιφύλαξη από την πλευρά του κ. Βασιλείου. Αντίθετα, η ελληνική πλευρά παρουσιάζεται να έχει κατ' ουσίαν αποδεχθεί το σχέδιο. Και αυτά παρά τις σοβαρότατες επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν εκ στόματος όλων ανεξαιρέτα των Κυπρίων πολιτικών αρχηγών. Τέτοια δε ήταν η αντίδρασή τους, που μιά σύνθεση των απόψεών τους οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μιά ενδεχόμενη θεσμοθέτηση του σχεδίου Γκάλι θα κατέτεινε σε σταδιακή εξόντωση του κυπριακού ελληνισμού.

Με την πρόσφατη λοιπόν μεταστροφή του κ. Κληρίδη το στρατόπεδο των απορριπτικών βγαίνει σαφώς ενισχυμένο. Μιά απλή άθροιση των κομματικών ποσοστών βγάζει ότι ένα 70% περίπου του λαού τοποθετείται ενάντια στους κυβερνητικούς χειρισμούς επί του σχεδίου Γκάλι. Εκεί αθροίζονται τα εκλογικά ποσοστά των κομμάτων ΕΔΕΚ (περίπου 11%) του κ. Λυσσαρίδη, ΔΗΚΟ του κ. Κυπριανού (περίπου 20%) και του προαναφερθέντος κόμματος του κ. Κληρίδη (περίπου 36%).

Η προεκλογική όμως μετατόπιση Κληρίδη έχει εξασθενήσει και τη διαπραγματευτική ισχύ του κ. Βασιλείου. Γιατί μέχρι πρότινος ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας είχε την άνεση να διαπραγματεύεται επιδεικνύοντας την ευρεία υποστήριξη της οποίας έχαιρε η πολιτική του από τα δύο μεγάλα κυπριακά κόμματα, ΑΚΕΛ (περίπου 31%) και Συναγερμό. Από τον τελευταίο κύκλο των διαβουλεύσεων της Νέας Υόρκης και εντεύθεν ομιλεί με τους αξιωματούχους του ΟΗΕ με μόνο εναπομείναν έρεισμα μεταξύ των μεγάλων κομμάτων το ΑΚΕΛ. Αυτό δεν φαίνεται να ενοχλεί ιδιαίτερα τους συνομιλητές του κ. Βασιλείου στους κόλπους της Γενικής Γραμματείας. Το συμπέρασμα αυτό συνάγεται από το γεγονός ότι δεν έχουν

παγώσει οι παρασκηνιακές διεργασίες περί το Κυπριακό.

Πλην των Κληρίδη και Βασιλείου, όμως, υπάρχει και η υποψηφιότητα Πασχαλίδη. Αυτή η υποψηφιότητα στηρίζεται από το λεγόμενο Μέτωπο Αγωνιστικών Δυνάμεων. Βασικά απαρτιζόμενο από τα κόμματα ΕΔΕΚ και ΔΗΚΟ. Ο κ. Πασχαλίδης είναι μία νεοφανής παρουσία στο χώρο της ενεργούς πολιτικής, αλλά ως παλαιός σύμβουλος του αρχιεπισκόπου Μακάριου δεν είναι άγνωστος στα θέματα.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, συνωστισμός παρατηρείται στον απορριπτικό χώρο μετά τη φαινομενική προσχώρηση σε αυτόν και του κ. Κληρίδη. Η γραμμή διαφοροποίησης που επέλεξε ο κ. Πασχαλίδης είναι η αμφισβήτηση της γνησιότητας στη μεταστροφή Κληρίδη, ισχυριζόμενος ότι μόνο αυτός εκφράζει γνησίως τις αγωνιστικές απόψεις. Επισημαίνει δε με πειστικότητα ότι η πορεία Βασιλείου προς τη λύση Γκάλι τα τελευταία τεσσαράμισι έτη θα ήταν αδύνατη χωρίς τη συνδρομή Κληρίδη. Η θέση Πασχαλίδη δεν αποτελεί προεκλογική υπερβολή. Ο κ. Κληρίδης, μέχρι τον τελευταίο κύκλο των πρόσφατων συζητήσεων, δηλαδή μέχρι τον περασμένο Νοέμβριο, όχι μόνο πορευόταν δίπλα στον Πρόεδρο Βασιλείου αλλά προέβαλλε τον εαυτό του ως πατέρα των απόψεων Βασιλείου. Δεν τον λείπουν λοιπόν οι θέσεις του κ. Πασχαλίδη. Η μεγάλη του αγωνία όμως είναι να ανακτήσει η υποψηφιότητα του Μετώπου το τρωθέν κύρος της μετά τα τραγελαφικά πρώτα βήματά του. Όταν η κάθε δημοσιοποίηση φημών για το πρόσωπο του υποψηφίου του διαψευδούσαν τάχιστα από τον φερόμενο ως υποψήφιο – κάτι που έθεσε σε αμφιβολία την ίδια την επιβίωση του Μετώπου.

Οι βασικές παράμετροι μέσα στις οποίες συζητείται το Κυπριακό προεκλογικά αφορούν στο δέον γενέσθαι κατά την ορισθείσα για το Μάρτιο μετάβαση του Προέδρου της Δημοκρατίας στη Νέα Υόρκη, σε απάντηση της πρόσκλησης του Γ. Γραμματέα. Ουδείς εκ των υποψηφίων φαίνεται να θέτει υπό αίρεση την υποχρέωσή του να μεταβεί αν εκλεγεί. Όμως ο κ. Βασιλείου λέγει ότι θα μεταβεί για να ανανεώσει την χαραχθείσα πορεία προσπάθωντας να βελτιώσει το περιεχόμενο της δέσμης. Ο κ. Κληρίδης θα μεταβεί για να απεγκλωβίσει την πλευρά μας από τα αρνητικά της δέσμης Γκάλι· ο δε κ. Πασχαλίδης θα μεταβεί για να απεγκλωβίσει την πλευρά μας από την ίδια τη δέσμη, γιατί, όπως λέγει, τα όποια θετικά της δέσμης εκμηδενίζονται από τη συνολική καταστροφική της πολιτική.

Εκείνο πάντως που φαίνεται να ισχύει είναι ότι η πολιτική Βασιλείου έχει δώσει τεράστια ώθηση στην τελευταία πρωτοβουλία του Γ. Γραμματέα. Έχει δε διασυνδεθεί σε τέτοιο βαθμό το πρόσωπο του κ. Βασιλείου με την ακολουθούμενη πορεία που πολύ δύσκολα θα μπορέσει αξιόπιστα, ο ίδιος να φρενάρει τη διαδικασία, έστω και αν, όπως λέγει ο ίδιος, πολεμήσει «για να βελτιώσει τη δέσμη». Είναι δε εξίσου αμφίβολο αν η Γενική Γραμματεία είναι ενήμερη των λεπτών σημασιολογικών διαφορών που συνθέτουν το άλλοθι του Προέδρου Βασιλείου για τις ενέργειές του στη Νέα Υόρκη. Γιατί ισχυρίζεται ο κ. Βασιλείου ότι δεν απεδέχθη τη δέσμη ως βάση για λύση αλλά ως βάση για διαπραγμάτευση. Αυτός ο λεκτικός εξωραϊσμός των πεπραγμένων φαίνεται να στοχεύει μάλλον την ανησυχούσα για τη δέσμη ελληνική κοινή γνώμη παρά το κλίμα της πολιτικής που επικρατεί στη Νέα Υόρκη και μεταξύ των αρμοδίων του αμερικανικού Στέιτ Νηπάρτμεντ. Πολύ λίγη πέραση θα είχε μεταξύ των εκεί ιθυνόντων η επίκληση μιας τέτοιας διάκρισης για την αποφυγή κατάληξης στο πρόβλημα με βάση τη δέσμη Γκάλι. Ο κ. Βασιλείου ίσως βλέπει τον εαυτό του περίπου ως ένα σύγχρονο Μετεργίνο που έχει πέτυχει το ασύλληπτο· να μην υιοθετήσει τη

δέσμη αλλά συγχρόνως να εξασφαλίσει την ενοχοποίηση του Ντενκτάς και της τουρκικής πλευράς. Ας μην γελιέται όμως. Αν ο Ντενκτάς πει οτιδήποτε που να έχει κάποια συμβιβαστική απόχρωση, τότε οι πρωταγωνιστές της Νέας Υόρκης θα στραφούν με τέτοιες επιθετικές διαθέσεις προς την ελληνοκυπριακή πλευρά που καμία λεκτική φόρμουλα δεν θα μπορεί να μας σώσει από την πίεση για πλήρη αποδοχή της δέσμης. Η αδιαλλαξία του Ντενκτάς λοιπόν αποτρέπει το μοιραίο και όχι εξεζητημένοι χειρισμοί Βασιλείου.

Υπάρχει όμως και έτερη, πιο απλή ερμηνεία της προεδρικής στάσης. Ο κ. Βασιλείου γνωρίζει ότι η δέσμη δεν είναι ουσιαστικά αλλοιώσιμη και γνωρίζει επίσης την αναπόδραστη κατάληξη των χειρισμών του. Εσκεμμένα δε οδηγεί την ελληνική πλευρά σε αυτή τη μονόδρομη πορεία γιατί υιοθετεί αυτή τη λύση. Στην πρώτη περίπτωση αποκαλύπτεται άκριτος· στη δε δεύτερη εξαιρετικά βλαπτικός για τα ελληνικά συμφέροντα.

Ακρισία φαίνεται όμως να επικρατεί και στην ελλαδική πλευρά. Μια απλή λεκτική μορφή κατά του Τουρκοκύπριου ηγέτη (όχι της κατέχουσας Γουρκίας) στο τελευταίο ψήφισμα του ΟΗΕ ήταν αρκετή για να προκαλέσει βροχή εγκωμιαστικών σχολείων από την ελληνική πολιτική ηγεσία. Ουδείς ενδιαφέρθηκε να αποτιμήσει το κόστος σε διαπραγματευτικές υποχωρήσεις που κατεβλήθη από την ελληνική πολιτική ηγεσία. Ουδείς ενδιαφέρθηκε να αποτιμήσει το κόστος σε διαπραγματευτικές υποχωρήσεις που κατεβλήθη υπό την ελληνική πλευρά προς εξασφάλιση του απυροβλήτου.

Επιστρέφοντας όμως στους χειρισμούς, το αναγκαίο παρακολούθημα των πιο πάνω είναι ότι ο απεγκλωβισμός από την παρούσα δεινή θέση στην οποία έχει περιέλθει το Κυπριακό δεν μπορεί να γίνει από τον κ. Βασιλείου.

Αυτός έχει εξαντλήσει όλη τη φερεγγυότητά του στην χάραξη της παρούσας πορείας. Μόνο ο διάδοχός του, επισείοντας τη δική του λαϊκή εντολή, θα μπορούσε να αναστηλώσει τις ελληνικές απόψεις με ελάχιστο κόστος. Γιατί κάποιο κόστος θα υπάρξει από μια ενδεχόμενη αλλοίωση των θέσεών μας· κατά τρόπο μάλιστα που θα δυσαρεστήσει τους Αμερικανούς κηδεμόνες της τελευταίας προσπάθειας για λύση. Η Κυπριακή Δημοκρατία χρειάζεται μία προεδρία που θα επαναφέρει το Κυπριακό σε φιλικότερα λιμάνια χτίζοντας αργά αλλά υπομονετικά τη σωστή εικόνα της φυσιογνωμίας του Κυπριακού: ως προβλήματος κατοχής ανεξάρτητου κράτους και όχι ως φυλετικής σύγκρουσης. Και ίσως για λίγο καιρό θα πρέπει να μελετηθεί το ενδεχόμενο απομάκρυνσης του Κυπριακού από τον ΟΗΕ· σίγουρα τουλάχιστον από το εχθρικό Συμβούλιο Ασφαλείας. Γιατί σε αυτά τα λημέρια έχουν περιπέσει σε ανυποληψία οι ελληνικές θέσεις. Μία περίοδος λοιπόν ανάρρωσης και ανασύνταξης ενώπιον ίσως ευρωπαϊκών βημάτων είναι επιτακτική. Συγχρόνως θα πρέπει να γίνουν οι κατάλληλες επαφές ώστε να αξιοποιηθεί στο μέγιστον η προεδρία Κλίντον. Πολλά είπε αυτός ο κύριος προεκλογικά· τα περισσότερα αποκλειστικά ψηφροσυλλεκτικής αξίας. Αν μη τι άλλο όμως, φαίνεται να απαλασσόμεθα από την ασφυκτική πίεση στην οποία μας υπέβαλε η προεδρία Μπους. Και πέραν τούτου όμως, ο κ. Κλίντον δεν έχει κανένα λόγο να είναι βασιλικότερος του βασιλέως, όταν εμείς επιμένουμε να πλέουμε στο πλαίσιο των ιδεών Γκάι. Αυτοί οι σχεδιασμοί δεν θα λύσουν το Κυπριακό. Όχι. Τουλάχιστον όμως θα βοηθήσουν στη θωράκιση των θέσεών μας τον μακροχρόνιο αγώνα που φαίνεται να μας επιβάλλει η τουρκική ακαμψία.

στο ενημερωτικό δελτίο αρ. 5 του ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟΥ ΦΟΡΟΥΜ του Συνασπισμού

★ Στο ΦΑΚΕΛΟ: "ΣΚΟΠΙΑ" γράφουν οι
Π. Βαλλιάνος, Π. Δημητράς, Χ. Ιορδάνογλου,
Μ. Παπαγιαννάκης, Γ. Τζαννετάκος,
Σ. Χρυσοστομίδης

★ Στο ΦΑΚΕΛΟ: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ
γράφουν οι Ν. Γαβαλάκης, Ν. Διακουλάκης,
Γ. Καλογήρου, Γ. Σιγηνός, Α. Λυμπεράκη,
Ν. Μαραβέγιας, Ν. Χριστοδουλάκης

★ Στις ΙΔΕΕΣ ΣΗΜΕΡΑ
απόσπασμα από το βιβλίο του Αλ Γκορ
άρθρα των Θ. Γεωργίου, Θ. Γιαλκέτζη
και του Τζ. Βάκκα

★ Ένα ακόμα ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ
της Σοσιαλιστικής Διεθνούς.

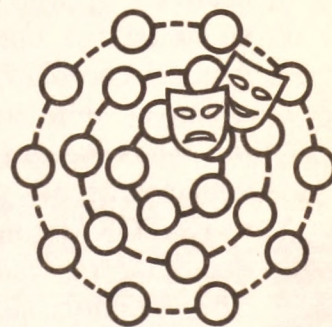
★ Άρθρα για τα... ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΙΚΑ των
Θ. Γεωργακόπουλου, Α. Δρέττα,
Τ. Κατσαρού, Γ. Παπιά

Το τεύχος αυτό και τα τέσσερα προηγούμενα θα τα βρείτε στα κεντρικά γραφεία του Συνασπισμού - στα βιβλιοπωλεία ΘΕΜΕΛΙΟ, ΚΟΜΜΟΥΝΑ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ (Αθήνα) - ΘΥΜΕΛΗ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ (Θεσσαλονίκη) - ΠΟΛΥΕΔΡΟ (Πάτρα).

... ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΤΗ ΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ
ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ...

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ ΔΗΜΕΡΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Αθήνα, 3 - 4 Απριλίου 1993

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 644.7533-643.5980-644.5140

Επιμέλεια:
Τάσος
Μπάφλας

Οι «εμμονές των αποκρατικοποιήσεων» του κ. Μάνου

Τα φίδια άρχισαν να ζώνουν την κυβέρνηση και τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνο, καθώς οι φιλόδοξοι στόχοι που έχουν τεθεί για έσοδα 700 δισ. δραχμών από αποκρατικοποιήσεις φαίνεται ότι είναι «όνειρα θερινής νυχτός». Οι πληροφορίες αναφέρουν ότι ο κ. Μάνος ζήτησε από τους επιτελείς του να διευρύνουν τους τομείς στους οποίους μπορεί να γίνει εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου χωρίς να ενδιαφέρεται για τις αντιδράσεις, οι οποίες θα υπάρξουν.

Η εκποίηση του ΟΤΕ, της ΔΕΗ και των κρατικών διύλιστηρίων φαίνεται ότι θα συνοδευθεί και από άλλες ιδιωτικοποιήσεις και αναμένεται το 1993 να είναι έτος συνεχούς αναταραχής στις κρατικές επιχειρήσεις, καθώς μάλιστα το ΠΑΣΟΚ διά στόματος Αν. Παπανδρέου έχει καταστήσει σαφές ότι θα επανεξετάσει όλες τις περιπτώσεις αποκρατικοποιήσεων σε περίπτωση που ανεβεί στην εξουσία.

Τη διαδρομή που ακολουθεί στην οικονομία η κυβέρνηση την είχε χαράξει ο πρώην υπουργός Οικονομικών Γ. Παλαιοκρασσάς, ο οποίος είχε δηλώσει λίγο πριν εγκαταλείψει τα οικονομικά υπουργεία ότι θα πουληθούν μέχρι και βραχονησίδες για να «κλείσει» ο προϋπολογισμός.

Η έλλειψη οποιασδήποτε πολιτικής από το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης, παρά μόνο αυτής της εκποίησης της κρατικής περιουσίας, και η βαθιά προσήλωσή της στο όραμα του νεοφιλελευθερισμού χωρίς όρια οδηγεί σε τέτοια έκρηξη την ανεργία ώστε μόνον ο κ. Μάνος δεν φαίνεται να την βλέπει. Και ενώ ακόμα και ο ΟΟΣΑ προβλέπει δραματική άνοδο του δείκτη της ανεργίας τα επόμενα χρόνια στη χώρα μας, το υπουργείο Οικονομικών προσδοκά μείωση το 1994, που θα προέλθει από την αύξηση των επενδύσεων.

Η φαντασία του «φιλελευθερισμού» στην εξουσία!

Πόλεμος για τη δραχμή

Η κυβέρνηση τονίζει σε όλους τους τόνους ότι κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων χρόνων κατάφερε να φέρει την οικονομία σε ένα επίπεδο αξιοζήλευτο σε σχέση με αυτό που παρουσιάζεται κατά τα χρόνια διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ. Τις πρώτες ημέρες όμως της νέας χρονιάς έχει ξεσπάσει μεγάλη διαμάχη μεταξύ της Τράπεζας της Ελλάδας και του υπουργείου Οικονομικών για τη διολίσθηση της δραχμής. Ο κ. Στ. Μάνος κατηγορεί τον διοικητή της Τράπεζας, κ. Χριστοδούλου ότι δεν ακολουθεί τη νομισματική πολιτική της κυβέρνησης για σκληρή δραχμή και το εθνικό μας νόμισμα παρουσιάζει

έντονη διολίσθηση σε σχέση με το ECU.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, αντίθετα, πιστεύει ότι σε περιόδους έντονης νομισματικής κρίσης δεν μπορεί να ακολουθείται μια δογματική πολιτική και πρέπει να παρακολουθείται συνέχεια η διακύμανση της αγοράς.

Η κυβέρνηση του κ. Μητσotάκης δεν κατάφερε, παρά τα όσα υποστηρίζει, ούτε σε ένα τόσο κεντρικό θέμα της οικονομικής πολιτικής να έχει ομοφωνία και να καθορίσει τους κανόνες του παιχνιδιού.

Ποιον λοιπόν θα καταφέρει να πείσει ότι τα μέτρα που λαμβάνονται φέρνουν την οικονομία στην έξοδο του τούνελ;

Ζητείται Ανάπτυξη

Οι κοινοτικοί αξιωμα-

τούχοι πιστεύουν ότι η ανάκαμψη στην οικονομία των χωρών της ΕΟΚ θα ξεκινήσει από το τέλος του 1993 για να συνεχιστεί το 1994, με ρυθμούς όμως ιδιαίτερα χαμηλούς. Το μέσον για να ξεπεραστούν τα προβλήματα είναι η ανάπτυξη για το σύνολο της Κοινής Αγοράς, η οποία θα φέρει τη μείωση της ανεργίας, ένα καίριο μέγεθος της κοινοτικής οικονομίας, το οποίο παρουσιάζει αύξουσα τάση τα τελευταία χρόνια. Και κύριος στόχος της Κοινότητας είναι ο προγραμματισμός σειράς επενδύσεων, που θα φέρουν και τόνωση της παραγωγής αλλά και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Η Κοινότητα θεωρεί αυτονόητο ότι στην προσπάθεια για αύξηση των επενδύσεων και μείωση της ανε-

ργίας λαμβάνει μέρος και η Ελλάδα. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας, Στ. Μάνος, όμως το μόνο που είπε ήταν περί νέων θεωρητικών επενδυτικών πρωτοβουλιών το 1994. Σωστά παρατηρείται λοιπόν ότι για την κυβέρνηση το 1993 είναι σαν να μην υπάρχει. Τελικά είναι αφέλεις ή αιθεροβάμονες οι οικονομικές κεφαλές της κυβέρνησής μας;

Εκπτώσεις για ποιον;

Παρά τις μεγάλες εκπτώσεις που παρατηρούνται στην αγορά, τα καταστήματα εξακολουθούν να παραμένουν άδεια, οι ιδιοκτήτες να διαμαρτύρονται και οι πωχεύσεις να σημειώνουν κατακόρυφη άνοδο. Τα Χριστούγεννα πέρασαν με άδεια τα μαγαζιά, και παρά τα μεγάλα ποσοστά εκπτώσεων μεθεορτίως, η προσέγγιση των εμπορευμάτων εξακολουθεί να παραμένει οπτική.

Πολλοί ελπίζουν ότι προς το τέλος της περιόδου των εκπτώσεων ο κόσμος θα αγοράσει με τις αυξήσεις, οι οποίες έχει κατά νου να δώσει η κυβέρνηση στους μισθωτούς και συνταξιούχους, αλλά η πιθανότητα αυτή απομακρύνεται όλο και περισσότερο.

Νέες απεργίες στις Τράπεζες;

Η κυβέρνηση έβαλε στο στόχο της τα αποθεματικά των ασφαλιστικών ταμείων των Τραπεζών. Με σχέδιο που κατάρτισε επιτροπή έπειτα από εντολή του διοικητή της Εθνικής Τράπεζας, κ. Βρανόπουλου, τα αποθεματικά των ταμείων μέσα σε δύο χρόνια θα έχουν εξανημιστεί και οι παροχές προς τους συνταξιούχους τραπεζικούς θα περικοπούν δραστηκά. Η ΟΤΟΕ, καταγγέλλοντας τις μεθοδεύσεις αυτές της κυβέρνησης, τονίζει ότι αυτές έρχονται σε αντίθεση με τις κοινοτικές οδηγίες και

Αρχή, από το τεύχος αυτό μιας καινούργιας στήλης, που φιλοδοξεί να καλύψει όψεις της οικονομικής πραγματικότητας.

το ενιαίο ταμείο κύριας ασφάλισης των τραπεζοϋπαλλήλων.

Η κυβέρνηση προσπαθώντας να προσεταιρισθεί τα χρήματα των ταμείων καταφέρει για μία ακόμα φορά να οδηγήσει σε απεργία τους τραπεζικούς και σε αναταραχή στην οικονομία.

ΠΑΣΟΚ: 1 δις. για διαφήμιση

Δεύτερο ήλθε το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης σε δαπάνες διαφήμισης κατά το 1992 με 1 δις. 8 εκατ. 149 χιλ. δραχμές, ξεπερνώντας πολλές δεκάδες πολυεθνικών προϊόντων. Καθώς το σποτ για τα ναρκωτικά (που προβάλλει ως αξία ζωής τη «μαγκιά») κόστισε 340 εκατ., μπορούμε να πούμε ότι έχουμε ήδη εισέλθει στην κοινωνία των πολιτών-εατών και ακροατών. Από την πλευρά της, βέβαια, η κυβέρνηση έχει το πλεονέκτημα της «έμμεσης» διαφήμισης κυρίως από τα κρατικά κανάλια που είναι στην ουσία δωρεάν. Και αφού ο ανταγωνισμός καλά κρατεί, δικαιούμαστε να υπολογίσουμε τα χρήματα που θα ξοδευτούν στις επόμενες εκλογές από τα κόμματα και

να δικαιολογήσουμε τη φτώχεια των επιχειρημάτων και την οικονομική άνθηση των ιδιωτικών καναλιών.

Αυξήσεις μισθών

Στα χέρια του πρωθυπουργού βρισκόταν το ποσοστό της αύξησης των μισθών στον δημόσιο τομέα μέχρι την ημέρα έκδοσης του πε-

ριοδικού με πιθανότερο η αύξηση να είναι 4%, αναδρομικά από την 1η Ιανουαρίου.

Μικρότερη αύξηση δεν σκέπτονται ούτε οι ειδήμονες της κυβέρνησης να δώσουν γιατί αυτό θα σημάνει μειώσεις επί ονομαστικής βάσης των μισθών και των ημερομισθίων, λόγω της αύξησης των κρατήσεων των ταμείων. Πληροφορίες, επί-

σης, αναφέρουν ότι δεν θα ορισθεί ποσοστό για το δεύτερο εξάμηνο και αυτό θα καθορισθεί από τις εξελίξεις των μεγεθών της ελληνικής οικονομίας. Είναι δυνατόν να πιστεύουν στην κυβέρνηση ότι με πληθωρισμό το 1992 14,2%, θα πείσουν τους εργαζόμενους για τις καλές τους προθέσεις και ότι 4 +; = 14,2. Μακάριοι οι αφελείς!!!

Τεράστιες είναι οι καταθέσεις κεφαλαίων από κατοίκους της Ελλάδας σε τράπεζες του εξωτερικού. Τα κεφάλαια αυτά με τα οποία μπορούσε να χρηματοδοτηθεί η ελληνική οικονομία αναπαύονται στο εξωτερικό. Πρέπει να γίνει μια προσπάθεια από τις κυβερνήσεις και την Τράπεζα της Ελλάδος, ώστε το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτά να γίνουν παραγωγικές επενδύσεις.

ΠΗΓΗ: ΔΝΤ - ΕΠΙΛΟΓΗ

ΠΕΡΣΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ: ΟΥΔΕΜΙΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΔΟΛΑΡΙΟ

Σαν να μην έγιναν ήταν οι αμερικανικές αεροπορικές επιδρομές κατά του Ιράκ για το δολάριο. Η επίδρασή τους στο αμερικανικό νόμισμα ήταν ελάχιστη και οι διεθνείς χρηματαγορές συνέχισαν τη διαπραγμάτευση χωρίς να ασχολούνται καθόλου με τις εμμονές του απερχόμενου Προέδρου, Τζ. Μπους.

Όλοι βέβαια αναμένουν με ενδιαφέρον τα πρώτα οικονομικά μέτρα του νέου Προέδρου των ΗΠΑ, Μπιλ Κλίντον, τα οποία θα δώσουν και το στίγμα της οικονομικής πολιτικής που θα ακολουθηθεί από το νέο οικονομικό επιτελείο της Ουάσιγκτον, για το οποίο πληροφορίες αναφέρουν ότι υποστηρίζει ασθενέστερο δολάριο έναντι του γιέν.

ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΟΣΟ ΖΩ ΕΛΠΙΖΩ

Ελπίδες ότι η βρετανική οικονομία θα καταφέρει να ξεπεράσει σε ρυθμούς ανάπτυξης τη γερμανική τρέφουν οι αξιωματούχοι της κυβέρνησης του Τζ. Μέιτζορ.

Ο υπουργός Οικονομικών της Βρετανίας, Λαμόντ, δήλωσε ότι βλέπει πολλά ενθαρρυντικά στοιχεία, όπως οι ευνοϊκές συνθήκες που διαμορφώνονται στις τιμές λιανικής πώλησης, οι πωλήσεις των αυτοκινήτων, καθώς και η αναμενόμενη αύξηση του ρυθμού της ανάπτυξης κατά 1%. Επικαλέσθηκε επίσης τα χαμηλά βρετανικά επιτόκια και την αύξηση των εξαγωγών, για να υποστηρίξει την άποψή του.

Ελπίδες λοιπόν για ανάκαμψη της χει-

μαζομένης οικονομίας τους τρέφουν οι πολιτικοί της Γηραιάς Αλβιόνας. Οψόμεθα.

ΓΑΛΛΙΑ: +ΑΝΕΡΓΙΑ, - ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Την καλύτερη επίδοση από το 1956 πέτυχε στον τομέα του πληθωρισμού η γαλλική οικονομία με άνοδο το 1992 της τάξης του 2%. Το 1956 ο πληθωρισμός αυξήθηκε κατά 1,2% ενώ το 1991 κατά 3,1%.

Αλλά ενώ ο πληθωρισμός πέφτει η ανεργία αυξάνεται, κλείνοντας για το 1992 στο ποσοστό του 10,5%.

Το μέλλον της γαλατικής οικονομίας προβλέπεται δυσοίωνο καθώς το εθνικό προϊόν σημείωσε μικρή αύξηση το 1992 και έπεσαν οι ιδιωτικές επενδύσεις.

Το «πόθεν έσχες» και ο συγγραφέας

Βουλή, Ελλάδα και πεντάγραμμο

● «Ελλάδα μου, σε τραγουδώ» θα είναι ο τίτλος του δίσκου που θα κυκλοφορήσει, αρχές Μαρτίου, ο καλλιφώνος βουλευτής της ΝΔ κ. Π. Ψωμάδης. Δεν έχει διευκρινιστεί αν θα συμμετάσχει και ο κ. Α. Σαμαράς στην παραγωγή του δίσκου. Οι στενές σχέσεις του βουλευτή με τον τέως υπουργό Εξωτερικών και οι καλλιτεχνικές ανησυχίες του κ. Α. Σαμαρά δεν αποκλείουν ανάλογη εξέλιξη.

Νέος χρόνος, νέα αίθουσα

● Μέσα στο 1993 αναμένεται να υλοποιηθεί ένα όνειρο αρκετών γενεών κοινοβουλευτικών συντακτών, με τη «μεταστέγαση» της δημοσιογραφικής αιθούσης των κοινοβουλευτικών ρεπόρτερ σε μεγαλύτερη αίθουσα, εκεί που βρίσκονται σήμερα τα γραφεία του ΠΑΣΟΚ στη Βουλή. Η νέα αίθουσα θα είναι πλήρως εξοπλισμένη από πλευράς μηχανοργάνωσης και τις γραφομηχανές θα τις αντικαταστήσουν κομπιούτερ και εκτυπωτές. Αμήν και τότε.

Τάνκερ των ουρανών

● Ένα πολύ σοβαρό θέμα, την εξασφάλιση αεροσκαφών τάνκερ για τον ανεφοδιασμό εν πτήξει των μαχητικών αεροσκαφών, έθιξαν με ερώτησή τους, που κατέθεσαν στη Βουλή, οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ κ. Γ. Ζμπώκος, Α. Δροσογιάννης, Δ. Αποστολάκης και Μ. Κουρής. Οι βουλευτές επισημαίνουν ότι, αν και τα αποσυρόμενα Μπόινγκ 707 της Ολυμπιακής μπορούν εύκολα να τροποποιηθούν από την ΕΑΒ σε αεροσκάφη-τάνκερ, δεν έχει υπάρξει μέχρι στιγμής κάποια ανάλογη ενέργεια. Αντίθετα η Τουρκία προχωρεί στην προμήθεια τέτοιων αεροσκαφών. Σωστή η επισήμανση των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ. Για την ιστορία και μόνο, θυμίζουμε ότι, όταν είχε τεθεί για πρώτη φορά ως θέμα εν έτει 1987, η τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είχε αφήσει να διαρρεύσει ότι «αποφεύγουμε τέτοιες ενέργειες οι οποίες θα καταδείκνυαν επιθετικότητα έναντι των γειτονικών μας λαών».

Πρόταση μομφής

● Πιθανή θεωρείται από πολλούς βουλευτές του ΠΑΣΟΚ η κατάθεση πρότασης μομφής εναντίον της κυβέρνησης σε περίπτωση που «στραβώσει» το θέμα των Σκοπίων. «Οι εισηγήσεις όλες συμφωνούν στο ότι πρέπει να κατατεθεί πρόταση μομφής» έλεγε βουλευτής από τους θεωρούμενους ως μέλη του «κύκλου της Εκάλυψης».

Πολύ κακό για το τίποτα

● Με πρωτοσέλιδα, πρώτα θέματα στα δελτία ειδήσεων των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών και δηλώσεις αρμοδίων «τιμήθηκε» η συζήτηση στη Βουλή για το δημογραφικό πρόβλημα. Πέραν αυτού, ουδέν. Αλήθεια, τότε θα σταματήσουμε να φωνασούμε και να αρχίσουμε να ενεργούμε. Διότι λύσεις υπάρχουν και τα πράγματα δεν είναι τόσο τραγικά όσο φαίνονται!

● Μια παράδοση «πεθαίνει», μια άλλη «γεννιέται»

Μια δημοσιογραφική-κοινοβουλευτική παράδοση τείνει, κατά τα φαινόμενα, να καταργηθεί. Πρόκειται για τη δημοσίευση, μια φορά κάθε χρόνο, του πόθεν έσχες των τριακοσίων «πατέρων του Έθνους», από την οποία, όχι σπάνια, «έβγαιναν ειδήσεις».

Το θέμα λόγω της σπουδαιότητάς του ήταν «κοινής λήψεως», όπως συνηθίζεται να λέγεται στη δημοσιογραφική ορολογία. Την παράδοση έσπασε πρώτη πέρυσι η ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ, με την αποκλειστική δημοσίευση των δηλώσεων του «πόθεν έσχες». Από τις υπόλοιπες εφημερίδες, οι περισσότερες για πρώτη φορά μετά από πολλά-πολλά χρόνια δεν δημοσίευσαν καθόλου δηλώσεις «πόθεν έσχες» των «εθνοπατέρων». Εφέτος ήταν η σειρά της ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ για το μεγάλο αποκλειστικό θέμα. Τη Δευτέρα 18 Ιανουαρίου, η εφημερίδα δημοσίευσε τις δηλώσεις «πόθεν έσχες» των κ. Κ. Μητσοτάκη, Α. Παπανδρέου, Μ. Δαμανάκη και Δ. Κωστόπουλου. Έτσι αρχίζει να δημιουργείται μια αντίθετη «παράδοση», όπου το πάλαι ποτέ κοινής λήψεως θέμα γίνεται πλέον το «αποκλειστικό της χρονιάς».

Επί της ουσίας των δηλώσεων «πόθεν έσχες» διακρίνουμε ορισμένα ενδιαφέροντα σημεία: Π.χ. ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου και η σύζυγός του φαίνεται ότι έκαναν χρήση του μέτρου της απόσυρσης και προμηθεύτηκαν μια Μερσεντές ο πρώτος και ένα Νισσάν 200 η δεύτερη. Πρόκειται για το αυτοκίνητο το οποίο οι «κακές γλώσσες» υποστηρίζουν ότι είναι δώρο προς την κ. Λιάνη του κ. Ν. Θεοχαράκη, αντιπροσώπου της εταιρείας και ιδιοκτήτη του ομώνυμου εργοστάσιου συναρμολόγησης στο Βόλο. Και οι δύο πάντως δηλώνουν ότι πούλησαν από ένα αυτοκίνητο. Στην περσινή δήλωση η κα Δ. Λιάνη ήταν κάτοχος ενός αυτοκινήτου 10 φορολογήσιμων ίππων, το οποίο φυσικά δεν έχει καμιά σχέση με το σούπερ σταρ Νισσάν 200. Άρα αγοράστηκε ένα δεύτερο αυτοκίνητο, από τον κ. Α. Παπανδρέου, ειδικά για απόσυρση.

Στη δήλωση του πρώην αντιπροέδρου της κυβερνήσεως κ. Α. Κανελλόπουλο, πλέον αξιοσημείωτο, πέραν της διόλου ευκαταφρόνητης περιουσίας του, είναι το επάγγελμα που δηλώνει ο ίδιος: Συγγραφέας. Φαίνεται ότι πλησιάζουμε ολοταχώς στην εποχή που θα μας κυβερνούν οι φιλόσοφοι. Από τις υπόλοιπες δηλώσεις το χαρακτηριστικό είναι ότι ως πλέον ευκατάστατοι, για μια ακόμα χρονιά, εμφανίζονται τα μέλη της Κ.Ο. της Ν.Δ., σε μεσαία οικονομική κατάσταση οι του ΠΑΣΟΚ, ενώ πένητες εμφανίζονται οι των Κ.Ο. των δύο κομμάτων της Αριστεράς. Από τις εξαιρέσεις της Κ.Ο. της Ν.Δ. ο υφυπουργός κ. Π. Δελημήτσος, ο οποίος θεωρείται από τους πτωχότερους όχι μόνο μεταξύ των συναδέλφων του της Ν.Δ., αλλά και του συνόλου των συναδέλφων του στο Κοινοβούλιο. Στον αντίποδα των εξαιρέσεων ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ κ. Γ. Παπαντωνίου, ο οποίος δηλώνει εμπράγματα δικαιώματα σε ακίνητα της συζύγου, περί τα 190.000 τετραγωνικά μέτρα, δασικής έκτασης στο Πήλιο. Σημειώνει πάντως ότι πρόκειται για «μή κατατμήσιμα δομήσιμα, μή προσοδοφόρα και διακατεχόμενα». Μην στενοχωριέστε, κ. Παπαντωνίου. Με υφυπουργό ΠΕΧΩΔΕ τον Χ. Κατσιγιάννη δεν θα πρέπει ποτέ να απογοητευόσαστε. Αύριο μπορεί να δώσουν άδειες δόμησης μέσα στο δάσος της Τσαγκαράδας. Στο περιουσιακό στοιχείο της συζύγου του κ. Γ. Παπαντωνίου περιλαμβάνονται και ορισμένα ακίνητα, από τα οποία ξεχωρίζει ένα κτίριο 2.814 τ.μ. στη Βασ. Σοφίας.

Όσο για τον πρωθυπουργό κ. Κ. Μητσοτάκη, ο οποίος είναι ένας από τους πλέον ευκατάστατους του Κοινοβουλίου, συγκριτικά με την περσινή δήλωση του, οι μεταβολές είναι ελάχιστες και επουσιώδεις. Ας μην ψάχνουν οι ενδιαφερόμενοι για οικόπεδα στην Σαβοΐα και διαμερίσματα στο Παρίσι.

Πάντως το τρέχον έτος θα είναι «έτος θανάτου» για πολλά περιουσιακά στοιχεία μελών του Κοινοβουλίου. Όπως έλεγε χαρακτηριστικά βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, «εν όψει των εκλογών του 1994 θα σκοτώσω και τα τελευταία μου κτηματάκια για να κάνω μια στοιχειώδη προεκλογική καμπάνια. Κι αν βγω, θα είναι η τελευταία φορά, γιατί έμεινα πανί με πανί». Θα μπορούσαμε να τον συστήσουμε σε ορισμένους συναδέλφους του, οι οποίοι, αν και στο πόθεν έσχες εμφανίζονται χωρίς περιουσιακά στοιχεία, κατά τη διάρκεια του προεκλογικού αγώνα διακρίνονται για την οικονομική τους άνεση. Παίρνουν λίγα από τους πολλούς ή πολλά από τους λίγους; Θα σας γελάσω...

ΝΕΕΣ ΚΑΤΑΓΙΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΟ

ΝΕΕΣ ΚΑΤΑΓΙΔΕΣ ξέσπασαν στη Μέση Ανατολή καθώς ο Σαντάμ Χουσεΐν συνεχίζει να διαπράττει σφάλματα κρίσεως και υπολογισμών και να μην είναι σε θέση να καταλάβει τις πραγματικές διαθέσεις της Αμερικής και των συμμάχων της. Νομίζει ότι συνεχώς μπλοφάρουν αλλά κάθε φορά που δοκιμάζει τα νεύρα τους υποχρεώνεται σε άτακτη υποχώρηση. Στο αστυνομικό κράτος του, ασφαλής μεταξύ των συγγενών πραιτωριανών του, ο Σαντάμ δεν κινδυνεύει φυσικά να ανατραπεί, διότι και «λαοπρόβλητος» είναι και ο λαός του δεν είναι σε θέση ούτε την αλήθεια να γνωρίζει ούτε να σταθμίσει τις συνέπειες της πολιτικής του. Παίζει επομένως αυτός ανενόχλητα τα παιγνίδια του και τον «ιερό» πόλεμο.

Ο Σαντάμ είχε τη δυνατότητα και την ευκαιρία ν' αποφύγει την αιματοχυσία και πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου στον Περσικό πριν δύο χρόνια αποχωρώντας από το Κουβέιτ που κατάλαβε διά της βίας και λεηλάτησε. Προτίμησε όμως τη σύγκρουση και την ήττα. Και δεν επέτυχε να διασπάσει το συμμαχικό μέτωπο ούτε να εμπλέξει το Ισραήλ.

Οι παράγοντες αυτοί καθώς και οι υπολογισμοί των διαφόρων μερών εκείνης της σύγκρουσης για τις προοπτικές στην περιοχή περιόρισαν εξ ορισμού τους πολιτικούς στόχους του πολέμου, ενώ τα συμμαχικά άρματα μάχης βρισκόνταν τρεις ώρες μόνο απ' την Βαγδάτη.

Ο ελάχιστος κοινός παρανομαστής ήταν αναγκαστικά για να επιτευχθεί η εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ο Σαντάμ διατηρήθηκε στην εξουσία.

Μεγάλο μέρος των στρατιωτικών του δυνάμεων φέθηκε να διαφύγει. Αλλά και μετά τον πόλεμο ο όβρος ελεγχόμενου από το Ιράν σιιτικού κράτους στο νότιο Ιράκ και η δημιουργία ανεξάρτητου κηρυδικού κράτους στο Βορρά που θα «απειλούσε» σταθερότητα στη Συρία και την Τουρκία επέβαλλαν την διατήρηση –υπό περιοριστικούς βέβαια όρους– της εδαφικής «ακεραιότητας» του Ιράκ και της υπόστασής του ως αξιόλογης μεν πλην όμως αποδυναμωμένης δύναμης στην περιοχή. Και ως «αντίτιμο» μετά από μαραθώνειες διπλωματικές προσπάθειες τέθηκαν σε κίνηση και οι ειρηνευτικές

διαδικασίες για την επίλυση του Παλαιστινιακού και για «δίκαιη και διαρκή» ειρήνη στη Μέση Ανατολή.

Μολονότι ο Σαντάμ έσφαλε και πάλι στις εκτιμήσεις του (προσπαθώντας με τις προκλήσεις του να ξαναμπεί στο παιγνίδι και να αποδείξει ότι κάθε άλλο παρά έχει εξουδετερωθεί ως «ηγέτης» των πιστών της περιοχής) για την αμερικανική και συμμαχική αποφασιστικότητα, η αντιμετώπισή του είναι σήμερα πολύ πιο δύσκολη. Διότι οι άλλες αραβικές χώρες βλέπουν με σκεπτικισμό τις αμερικανικές ενέργειες τις οποίες δεν είναι δεδομένο ότι κάθε φορά θα ευλογούν ή με τις οποίες θα συμπαράτασσονται.

Κι ακόμα η αμερικανική πολιτική χάνει την αξιοπιστία της όταν δεν μπορεί να επιβάλει στο Ισραήλ την αναμενόμενη συμπεριφορά κι όταν οι απελαθέντες Παλαιστίνιοι παγώνουν στα χιόνια.

Ο Μπους δεν θα άφηνε φυσικά αναπάντητες τις προκλήσεις του Σαντάμ τις τελευταίες μέρες της προεδρίας του μολονότι τόσο η επιβολή των απαγορευμένων ζωνών πτήσεων όσο και οι αεροπορικές επιδρομές εδράζονται περισσότερο σε εθιμικές, ηθικές και διπλωματικές αρχές παρά στο γράμμα του διεθνούς δικαίου και της απόφασης 688 του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Ο νέος αμερικανός πρόεδρος Κλίντον μπορεί να έδωσε τις ευλογίες του στην πολιτική Μπους αλλά είναι υποχρεωμένος να επανεξετάσει τη στρατηγική της Αμερικής έναντι του Σαντάμ και σ' ολόκληρη την περιοχή καθώς το Ιράν εξοπλίζεται μέχρι τα δόντια και οι άλλες αραβικές χώρες βλέπουν με καχυποψία τις αμερικανικές προθέσεις.

Χωρίς τη λύση του Παλαιστινιακού και την ειρήνη στη Μέση Ανατολή ο Σαντάμ θα βρίσκει ερείσματα και συμπάθειες καθιστώντας όλο και πιο δύσκολες νέες συμμαχίες εναντίον του.

Από μερικές αεροπορικές επιδρομές ή άλλες στρατιωτικές ενέργειες που δεν αποκλείεται να κλιμακωθούν δεν κλονίζεται ο Σαντάμ. Και δεν συνετίζεται. Οποιασδήποτε έντασης και έκτασης στρατιωτικές πιέσεις δεν έχουν νόημα χωρίς διασαφήνιση των πολιτικών στόχων του εγχειρήματος που εξ ορισμού υπερβαίνουν τη συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του ΟΗΕ.

Ο Κλίντον είναι υποχρεωμένος να επανεξετάσει τη στρατηγική της Αμερικής έναντι του Σαντάμ και σ' ολόκληρη την περιοχή.

Συνεχίζεται το ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ στη ΓΕΩΡΓΙΑ του συνεργάτη μας Μπάμπη Μπίκα.

Στο Α' μέρος, που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος του Αντί, ο απεσταλμένος μας αναφέρθηκε στα προβλήματα της χώρας: την οικτρή οικονομική κατάσταση, την κυριαρχία των ένοπλων δυνάμεων και την απουσία οργανωμένου κράτους και έννομης τάξης, τα σχέδια του πανισλαμισμού, του ρωσικού επεκτατισμού και της Τουρκίας, που απεργάζονται το διαμελισμό της χώρας στηρίζοντας τους αυτονομιστές της Αμπχαζίας, και τους κινδύνους γενίκευσης των συγκρούσεων στην περιοχή.

Στο Β' μέρος αναλύεται η πολιτική κατάσταση και επισημαίνονται οι μεγάλες ελπίδες που τρέφει ο λαός της Γεωργίας στο πρόσωπο του Έντβαρντ Σεβαρντνάτζε, ο οποίος στην αποκλειστική συνέντευξη που παραχώρησε προς τον συνεργάτη μας έχει πολλά και ενδιαφέροντα να πει.

ΕΝΤΒΑΡΝΤ ΣΕΒΑΡΝΤΝΑΤΖΕ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Παραθέτουμε αυτούσια τη συζήτηση που είχαμε με τον πρόεδρο του Κοινοβουλίου της Γεωργίας Έντβαρντ Σεβαρντνάτζε:

• **Η οικονομική κατάσταση του γεωργιανού λαού είναι χειρότερη απ' ό,τι στο παρελθόν, όπως άκουσα από πολύ κόσμο. Πού, κατά τη γνώμη σας, οφείλεται αυτό;**

– Αυτό συμβαίνει εξαιτίας του γεγονότος

ότι η Γεωργία ήταν μέρος του πλέγματος των οικονομικών σχέσεων της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία τώρα καταστράφηκε.

Έτσι προήλθε η κρίση.

Σε μια τέτοια κατάσταση είναι πολύ δύσκολο να αναπτύξουμε αμέσως τη δική μας οικονομία. Αυτό που σκεφτόμαστε είναι η οικονομία της αγοράς, κάτι που αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία.

• **Ποια είναι τα σχέδιά σας για μια σειρά σημαντικά ζητήματα και πρώτα για την οικοδόμηση νέων πολιτειακών δομών;**

– Ξεκινήσαμε μια νέα προσπάθεια με τη διεξαγωγή των πρόσφατων εκλογών. Το Κοινοβούλιο, που μόλις εκλέχτηκε, θα αποφασίσει για τις νέες πολιτειακές δομές.

Η νέα κυβέρνηση, επίσης, θα αναλάβει το δύσκολο έργο της πρακτικής εφαρμογής.

Οικονομία της αγοράς

• **Τα οικονομικά σας σχέδια;**

– Μπορούμε να βασισόμαστε στις δικές μας δυνάμεις.

Η οικονομία μας θα αναπτυχθεί στη βάση των αρχών της οικονομίας της αγοράς, με τη συμμετοχή ξένου κεφαλαίου και επιχειρηματιών.

Σ' αυτά τα πλαίσια επιδιώκουμε τη συμβολή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας και ιδιωτικών φορέων.

• **Στις διεθνολογικές σχέσεις;**

– Έχουμε δύο εστίες συγκρούσεων.

Η πρώτη με την Οσετία, η οποία όμως ήδη ρυθμίζεται. Δεν υπάρχουν συγκρούσεις και στρατιωτικές επιχειρήσεις, κάτι που φιλάσσεται με επιτυχία, μέχρι στιγμής.

Στην Αμπχαζία τα πράγματα είναι διαφορετικά. Στις προθέσεις μας είναι η διευθέτηση του θέματος στο προσεχές μέλλον.

Η Αμπχαζία είναι τμήμα της Γεωργίας και δεν μπορούμε να αφήσουμε στην τύχη τους τους ανθρώπους που ζουν εκεί, Αρμένιοι, Αζέροι ή όποιοι άλλοι με τους οποίους δεν έχουμε προβλήματα. Όπως και με τους Έλληνες, με τους οποίους έχουμε πολύ καλές σχέσεις.

• **Ποια διεθνής θέση της Γεωργίας θα επιδιωχθεί στο παγκόσμιο σκηνικό και ιδιαίτερα στην ευρύτερη περιοχή της πρώην ΕΣΣΔ;**

– Διατηρούμε τις σχέσεις μας με όλες τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ). Προσπαθούμε να τις κάνουμε καλύτερες και στενότερες, ειδικά με τη Ρωσία, κάτι που είναι φυσικό.

Οι καλές σχέσεις είναι προς το συμφέρον όλων των μερών της ΚΑΚ. Δεν έχουμε όμως την πρόθεση να συμμετάσχουμε σ' αυτήν.

Επιδίωξή μας είναι να αναπτύξουμε τις σχέσεις μας με όσο περισσότερες χώρες μπορούμε, για αμοιβαίο όφελος.

«Οι Εξτρεμιστές και η Κοινωνική Κατάσταση Αιτίες των Συγκρούσεων»

του Μπάμπη Μπίκα

Ο πρώην υπουργός Εξωτερικών της πρώην ΕΣΣΔ

Έντβαρντ Σεβαρντνάτζε μας δέχτηκε στο λιτό γραφείο του, στην έδρα του κυβερνώντος Κρατικού Συμβουλίου του οποίου προεδρεύει. Το ίδιο κτίριο θα αποτελέσει και την έδρα του νέου κοινοβουλίου, στο οποίο είναι πρόεδρος, εκλεγείς άμεσα από το λαό με το εκπληκτικό ποσοστό του 98%!

Η συνάντησή μας συνέπεσε να γίνει λίγες ώρες μετά τον μεγάλο σεισμό που συγκλόνισε όλη την Υπερκανκασία, κάτι που αναγκαστικά περιόρισε τη διάρκειά της.

Έντβαρντ Σεβαρντνάζε: σε συνέντευξή του προς το περιοδικό Time (5-12-92) αναφέρει: «Η Κοινοπολιτεία των Ανεξαρτήτων Κρατών δεν είναι ικανή να λύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χώρες. Αυστηρώς δεν αποτελεί μηχανισμό ικανό να πάρει σοβαρές αποφάσεις». Σ' ένα άλλο σημείο αναφέρεται στις «σκοτεινές δυνάμεις» που απειλούν τον Γέλτσιν στη Ρωσία, που τις χαρακτηρίζει, πολύ επικίνδυνες και που αποτελούνται από τα ακραία κομμουνιστικά και σωβινιστικά στοιχεία. Οι συγκρούσεις, προβλέπει, θα οξυνθούν.

Οι αιτίες των συγκρούσεων

Φοβάστε τη γιουγκοσλαβοποίηση της Γεωργίας και τη δράση ξένων δυνάμεων;

Υπάρχουν δυνάμεις που παρεμβαίνουν στην Αμπχαζία και είναι υπεύθυνες για όλα εγκλήματα που συντελούνται εκεί. Αυτές δυνάμεις όλο και κλιμακώνουν τη δράση τους.

Εκφράζω την πεποίθησή μου όμως ότι δεν φθάσουμε στο σημείο να γίνουμε γιουγκοσλαβία. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, θα είναι μεγάλο χτύπημα – μεγάλη καταστροφή. Αν ενταθούν όμως οι συγκρούσεις και γίνουν διαστάσεις ανεξέλεγκτες, τότε σίτοτε μπορεί να συμβεί.

Ισως είναι αυτές οι ξένες δυνάμεις;

Πίσω από αυτές τις συγκρούσεις είναι ο πανισλαμισμός, καθώς και ο φανατικός μπολσεβικισμός και οι αντιδραστικές δυνάμεις της Ρωσίας.

Αυτές οι δύο αντιδραστικές δυνάμεις υπο-

στηρίζουν τους Αμπχάζιους αυτονομιστές, στους οποίους παρέχουν όλα τα μέσα. Οι ίδιες αυτές δυνάμεις στη Ρωσία αντιτίθενται και στον Γέλτσιν.

Εδώ και καιρό πραγματοποιούνται επαφές μεταξύ γεωργιανής και ρωσικής πλευράς. Εσείς τι προϋποθέσεις θέτετε για τη λύση του προβλήματος στην Αμπχαζία;

Την επιστροφή στο πριν την 1η Οκτωβρίου 1992 καθεστώς, όταν η αμπχαζιανή πλευρά παραβίασε τη συμφωνία της 3ης Σεπτεμβρίου, για σεβασμό της εδαφικής ακεραιότητας και των συνόρων της Γεωργίας και επιτέθηκε εναντίον της.

Αυτό αποτελεί βασική προϋπόθεση για μας.

Τι πήγε στραβά;

Βλέποντας την κατάληξη της πρώην ΕΣΣΔ, με τα πολλά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα και τις εθνικιστικές συγκρούσεις, πολλοί μέμφο-νται την πολιτική μετά το 1985. Τι τελικά πήγε λάθος;

Είναι πολλά αυτά που πρέπει να λεχθούν. Κατ' αρχήν ήρθαμε αργά. Οι μεταρρυθμίσεις έπρεπε να αρχίσουν νωρίτερα και να αναπτυχθούν γρηγορότερα. Το ζήτημα, έπειτα, της κυριαρχίας των Δημοκρατιών έπρεπε να είχε τεθεί και λυθεί νωρίτερα.

Δεν έπρεπε να φθάσουμε στη σημερινή παράλογη κατάσταση.

Αυτά που βλέπουμε να συμβαίνουν στην πρώην ΕΣΣΔ, τη Γιουγκοσλαβία αλλά και αλλού στον κόσμο κρίνετε ότι αποτελούν μέρος της «νέας παγκόσμιας τάξης» και της Pax Americana;

Άμεση παρέμβαση της Αμερικής δεν βλέπω. Οι τάσεις αυτονομησης και οι εξτρεμιστές είναι οι αι-

«Πίσω απ' τις εθνικιστικές συγκρούσεις στη Γεωργία είναι ο πανισλαμισμός καθώς και ο φανατικός μπολσεβικισμός και οι αντιδραστικές δυνάμεις της Ρωσίας».

τίες των συγκρούσεων. Άλλος φόβος προέρχεται από την κοινωνική κατάσταση, που βαδίζει στην κοινωνική έκρηξη. Αυτή μπορεί να μας φέρει μπροστά σε μεγάλο κατακλυσμό. Γιατί οι ΗΠΑ θα είχαν συμφέρον από μια τέτοια ασταθή κατάσταση;

Για να ανασχηματίσει τον κόσμο, ώστε να ανταπεξέλθει στους νέους όρους κυριαρχίας.

Δεν νομίζω ότι αποτελεί συμφέρον της Αμερικής η αύξηση του ρόλου του στρατιωτικού παράγοντα έναντι του οικονομικού.

Κι όλα αυτά που εμφανίζονται έτσι «ξαφνικά»;

Οι αντιθέσεις και συγκρούσεις αναπτύσσονται εκεί όπου υπάρχουν κάποιοι παράγοντες. Τέτοιοι μπορεί να είναι το εθνικό μωσαϊκό, οι θρησκευτικές διαφορές, οι κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες, καθώς και οι ιστορικές και πολιτικές καταβολές.

Στην περίπτωση του Καυκάσου, αυτοί οι παράγοντες συνυπάρχουν σ' όλες τις προβληματικές περιοχές, ενισχυόμενες από την ιδιαιτερότητα της γεωπολιτικής κατάστασης. Εντοπίζονται δε στα σημεία όπου συγκρούονται τα συμφέροντα μεγάλων γεωστρατιωτικών δυνάμεων.

Η περιοχή μας ανέκαθεν λειτουργούσε ως πεδίο συγκρούσεων Βορρά-Νότου, Χριστιανισμού-Ισλαμισμού. Και ως αρένα των συμφερόντων ξένων δυνάμεων. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης άνοιξε τις ορξές για νέες αντιπαλότητες, εξαιτίας της πολιτικής, οικονομικής και στρατιωτικής της αδυναμίας.

Σχέσεις Ελλάδας - Γεωργίας

Μεταξύ των δύο λαών, της Γεωργίας και της Ελλάδας, υπάρχουν κοινά στοιχεία και ενδιαφέροντα.

Ποια θα είναι η πολιτική σας απέναντι στην Ελλάδα και ιδιαίτερα ως προς τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες που φεύγουν από τη Γεωργία χωρίς τα στοιχειώδη;

Μόλις συνέλθει το νέο κοινοβούλιο και σχηματιστεί η νέα κυβέρνηση, οι δύο χώρες πρέπει να ανταλλάξουν επισκέψεις υψηλού επιπέδου.

Θα πρέπει να ετοιμάσουμε τις αρχές μιας συμφωνίας σε όλα τα ζητήματα που υπάρχουν.

Για τέτοια προβλήματα, ξέρετε, έχουμε ήδη

συμφωνία με την Τουρκία και θα πρέπει γρήγορα να τα λύσουμε και με την Ελλάδα.

Φεύγοντας ρωτήσαμε τον Σεβαρντνάζε ποια στάση πρόκειται να ακολουθήσει ως προς το ζήτημα της «πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας». Μας απάντησε χαρακτηριστικά: «Έχουμε πολλά δικά μας προβλήματα να αντιμετωπίσουμε και δεν έχουμε το χρόνο για τέτοια ζητήματα».

Οι ελπίδες στον Σεβαρντνάτζε

Πολλά τα ανοιχτά μέτωπα που καλείται να αντιμετωπίσει η Γεωργία, όπως περιγράψαμε στο Α' μέρος του ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΥ.

Στο πολιτικό μέτωπο η διενέργεια βουλευτικών εκλογών και η έναρξη των διαδικασιών για τη θέσπιση νέων πολιτειακών οργάνων θεωρούνται ως τα πρώτα βήματα για τη συγκρότηση νέου πολιτικού συστήματος υπό την ηγεσία του Έντουαρντ Σεβαρντνάτζε. Πρόκειται για διαδικασίες που εκκινούν 2 χρόνια μετά την καθεστωτική αλλαγή του Οκτωβρίου 1990 και δέκα μήνες μετά την αιματηρή ανατροπή του εθνικιστή προέδρου της χώρας Σβιάντ Γκαμσαχούρντσια.

Ως «αρχή της αναγέννησης της Γεωργίας» χαρακτήρισε η εφημερίδα Σβαμπόντνια Γκρούζια (Ελεύθερη Γεωργία) τις εκλογές της 11ης Οκτωβρίου 1990 και την ανάδειξη του πρώην υπουργού εξωτερικών της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. Έντβαρντ Σεβαρντνάτζε στη θέση του προέδρου του γεωργιανού κοινοβουλίου, στην ανώτατη γεωργιανή πολιτειακή θέση, εφόσον δεν υπάρχει Προεδρία της Δημοκρατίας.

Το συντριπτικό ποσοστό του 98% (!) με το οποίο εκλέχτηκε ο γεωργιανός πολιτικός δείχνει αναμφίβολα την καθολική υποστήριξη του γεωργιανού λαού στο πρόσωπό του.

Ο Σεβαρντνάτζε κρίνεται ως ο μόνος πολιτικός που μπορεί να οδηγήσει τη χώρα προς ένα καλύτερο μέλλον, ξεπερνώντας τα σημερινά προβλήματα. Κάτι όμως που από άλλους κρίνεται εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα.

Η εδαφική ακεραιότητα και η ανεξαρτησία της χώρας αποτελούν τις πρώτες προτεραιότητες καθώς και η θεσμοθέτηση νέων δημοκρατικών πολιτειακών διαδικασιών, η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς και η βελτίωση μιας πραγματικά οικτρής οικονομικής κατάστασης. Είναι γενική η άποψη μεταξύ των Γεωργιανών ότι το σημερινό επίπεδο διαβίωσης είναι κατά πολύ κατώτερο των προηγούμενων χρόνων. (Στη συνέντευξή του ο Σεβαρντνάτζε δίνει ορισμένες εξηγήσεις γι' αυτό.)

Πιστεύουν όμως ότι η διεθνής ακτινοβολία και το κύρος του Σεβαρντνάτζε θα παράσχουν στη χώρα τους διεθνή ερείσματα και ευελπιστούν στην προσέλκυση ξένης βοήθειας και επενδυτικού ενδιαφέροντος.

Υπαίθριο μπακάλικο: η οικονομία... της Αγοράς στην έναρξή της.

Οι προσεκτικοί χειρισμοί θεωρούνται απαραίτητοι για τη μελλοντική πορεία αυτής της Δημοκρατίας με τη μεγάλη γεωπολιτική σημασία στην περιοχή της Υπερκαυκασίας.

Πολιτειακοί θεσμοί

Θέση Προέδρου της Δημοκρατίας δεν υπάρχει στη Γεωργία. Μετά την ένοπλη απομάκρυνση του Γκαμσαχούρντσια διεξήχθησαν εκλογές για την ανάδειξη άμεσα από το λαό του Προέδρου του Κοινοβουλίου και των 235 μελών του. Στο αξίωμα του Προέδρου, όπως αναφέραμε, εκλέχτηκε με το εκπληκτικό ποσοστό του 98% ο Σεβαρντνάτζε.

Ας σημειωθεί ότι από τις 234 έδρες του Κοινοβουλίου οι 150 αναδεικνύονται από τις κομματικές λίστες με το σύστημα της απλής αναλογικής αλλά τριπλής προτίμησης. Κάθε ψηφοφόρος δηλαδή μπορεί να δηλώνει διαδοχικά με την ψήφο τους την προτίμησή του σε υποψηφίους και των τριών κομμάτων (!).

Το κόμμα της πρώτης προτίμησης παίρνει πέντε μονάδες, της δεύτερης τρεις και της τρίτης δύο μονάδες. Οι υπόλοιπες 84 έδρες αναδεικνύονται με το πλειοψηφικό σύστημα από αντίστοιχο αριθμό μονοεδρικών εκλογικών περιφερειών, χωρίς κομματικά ψηφοδέλτια.

Η δύναμη των κομμάτων

Στις εκλογές, οι 150 έδρες που αναδεικνύονται με το σύστημα της απλής αναλογικής κα-

τανεμήθηκαν ως εξής:

- Συνασπισμός κομμάτων «ΕΙΡΗΝΗ» (πρόκειται στον Σεβαρντνάτζε)	29 έδρες
- Συνασπισμός «11 Οκτωβρίου»	18 »
- Συνασπισμός «ΕΝΟΤΗΤΑ»	14 »
- «ΕΘΝΙΚΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ»	13 »
- ΠΡΑΣΙΝΟΙ	11 »
- Λοιπά κόμματα (20 τον αριθμό)	65 »

Κοινό χαρακτηριστικό όλων σχεδόν των πολιτικών κομμάτων αποτελούν οι διακηρύξεις τους υπέρ της δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς.

Ας σημειώσω επίσης ότι μεταξύ των εκλεγμένων βουλευτών από τις περιφέρειες είναι και ο Έλληνας **Δημήτρης Τσίτλοφ**, δικαστικός από την περιοχή της ορεινής Τσάλκα, όπου το ελληνικό στοιχείο είναι συμπαγές και το οποίο τον εξέλεξε με τη συντριπτική πλειοψηφία του 97%.

Μπάμπης Μπίκας

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Στο επόμενο τεύχος του Αντί θα δημοσιευθεί το Γ' και τελευταίο μέρος του ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΥ: «Η Ελλάδα πρέπει να ενδιαφερθεί για τους Έλληνες», τονίζει ο Έλληνας βουλευτής της Γεωργίας **Δημήτρης Τσίτλοφ**. - Η Οδύσσεια των Ελληνοπόντιων συνεχίζεται. - Μελετητές του ελληνικού πολιτισμού χωρίς βοήθεια από Ελλάδα. - Ο Δήμαρχος της Τυφλίδας επείγεται για την αδελφοποίηση ΤΥΦΛΙΔΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

Το μικρό έπος των καπέλων

του Πέτερ Χάντκε

Τον Ιούλιο του 1991, ο αυστριακός ηγγραφέας Πέτερ Χάντκε, σλοβενικής καταγωγής από τη μητέρα του, αποχαιρετούσε υπό τις στήλες της Süddeutsche Zeitung του Μονάχου την οικεία του χώρα, τη Σλοβενία, του, αναπάντεχα γι' αυτόν, είχε πάρει το δρόμο του εθνικού κράτους. Ποτέ, έγραφε, ο σλοβενικός λαός δεν έτρεφε το όνειρο μιας αυτόνομης κρατικής οντότητας μέχρις ότου άλλοι τον έπεισαν πως όφειλε να ενταχθεί στην ευρωπαϊκή οικογένεια ως κράτος. Όταν, τον Ινγούστο του 1992, η Tageszeitung του Βερολίνου παρουσίασε μια σειρά άρθρων για τον πόλεμο στα Βαλκάνια, ο Χάντκε έστειλε αντί οποιουδήποτε δοκιμίου μια σελίδα από το ημερολόγιό του, από την εποχή που επισκεπτόταν τακτικά τις γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες. Ένας κατάλογος καπέλων που κυκλοφορούσαν στους δρόμους των Σκοπίων ετατρέπεται χωρίς άλλα λόγια σε επωδή για η χαμένη πολυμορφία, για το χάλασμα της λήθουσας ζωής στη Γιουγκοσλαβία. Ο Χάντκε υπήρξε συνεπής. Και άλλοι διεκτραγωδούσαν βέβαια τη διάλυση της γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας από τους ξένους δακτύλους, αλλά εύχονταν ταυτόχρονα το διαμελισμό των Σκοπίων, για να λυθεί «αισιώς» το μακεδονικό.

Σκόπια, 10 Δεκεμβρίου 1987: Στο κέντρο της πόλης περνάει μια παρέα ορειβατών με τα passe-montagne τους, που αφήνουν μονάχα δύο ανοίγματα για τα μάτια σαν κατεβαμένες περικεφαλαίες και γύρω τους τρέχουν συσουλμάνοι καροτσέρηδες με μικρά, μαύρα φρέσια, θαρρείς κολλημένα στο κρανίο τους. Σε μια άκρη του δρόμου ένας γέρος καυοδώνει την κόρη ή ίσως την εγγονή του, από το Τίτογκραντ στο Μαυροβούνιο ή ίσως από τη Βίπαβα στη Σλοβενία, κι αυτή κλαυσιάζει. Ο πολύπτυχος, κορδωτός σκούφος που μοιάζει με κείνα τα ισλαμικά κοσμήματα παραθύρα ή τα κιονόκρανα. Στο νοτιότερο άκρο της Γιουγκοσλαβίας ξαναχιόνιζε πάνω στο προηγούμενο χιόνι που μόλις είχε αρχίσει να λιώνει. Ανάμεσα στις χοντρές σταγυματιές πέρασε κάποιος μ' ένα λευκό σουφί ολοκέντητο με ανατολίτικα σχέδια. Από πίσω ένα ξανθό κορίτσι με χοντρό, ανοιχτόχρωμο σκούφο για σκι με μια φούντα στην Γερμανία, κι αμέσως μετά ένας διοπτροφόρος με γερμανικό μπερέ, από πάνω μια μύτη σκούρα λεί. Ακολούθησε ένας στρατιωτικός μπερές γρήγορο, στοιχισμένο βηματισμό κι ύστερα δύο βαθουλωτά αστυνομικά καπέλα με

μεγάλο γείσο. Ύστερα πέρασε κάποιος με έναν τραχύ, δερμάτινο σκούφο με ανασηκωμένα τα καλύμματα των αυτιών, ευδιάκριτος μέσα στο πλήθος από μαυρομαντηλούσες. Και μετά ένας με μια κουφία τυλιγμένη γύρω από τα αυτιά στο ασπρόμαυρο χρώμα της κίσσας, ο ετεροθαλής αδελφός του Πάρσιφαλ, ο διάστικτος Φαίρεφίς. Ο συνοδός του φορούσε έναν δερμάτινο σκούφο φοδραρισμένο με γούνα κι από πίσω τους ερχόταν ένα παιδί που προστάτευε τα αυτιά του με έναν ασπρόμαυρο επίδεσμο. Μέσα στις λάσπες του μακεδονικού παζαριού κινούνταν σβέλτα ένας με ξεπλυμένο καπελάκι σαν τους μαυραγορίτες τον καιρό της μεγάλης οικονομικής κρίσης. Ύστερα μια ομάδα στρατιωτών με το αστέρι του Τίτο στο γείσο του πηληκίου. Και μετά ένα τιρολέζικο καπέλο από καφετί αδιάβροχο ύφασμα, το μπροστινό μέρος έπεφτε στο μέτωπο, το πίσω ήταν ανασηκωμένο και στο πλάι είχε μια πλακέτα που ασήμιζε στο φως. Ένα κοριτσάκι χοροπηδούσε μέσα σε μια ανοιχτόχρωμη, φοδραρισμένη κουκούλα από καστόρι. Ένας βοσκός με πλατύγυρο γκριζωπό καπέλο και γύρω γύρω μια κόκκινη κορδέλα. Μια χοντρή, που μόλις είχε βγει από την κουζίνα της, με άσπρο, λινό φακιόλι

που άφηνε να κρέμονται πίσω του κάτι κρόσια. Ένας νεαρός με σκούφο φτιαγμένο από δερμάτινες λωρίδες με διαφορετικό χρώμα. Ένας άλλος έσπρωχνε ένα καρότσι κι είχε κρύψει το κεφάλι του σε ένα πλαστικό καπέλο και το πηγούνι του σε μια παλαιστινιακή μαντήλα. Ο επόμενος είχε ένα καπελάκι με σχέδια σαν τριαντάφυλλα. Και πού και πού εμφανίζονταν κι οι ακάλυπτοι διαβάτες με μόνη προστασία τα μαλλιά τους. Σε μια αγκαλιά ένα παιδί με πυργωτό σκουφάκι που το προσπέρασε με τον αέρα ντίβας μια γυναίκα με πλατύγυρο, γυρτό καπέλο. Μια ομορφονιά με γυαλιά και μωβ μπορσαλίνο λικνίστηκε λίγο κι ύστερα χάθηκε πίσω από μια γωνία. Στο κατόπι της ένας χειροποίητος μάλλινος σκούφος με σχέδια σαν πλεξούδες που εξείχε από το κεφάλι μιας μικροσκοπικής γυναίκας. Πιο πίσω ένα κορίτσι με τεράστιο μπερέ made in Hong Kong κρατούσε στα χέρια ένα βρέφος μ' ένα σομπρέρο που έπλεε πάνω στα χαλαρά του βρεγματικά. Ένα αγόρι που είχε χώσει το μισό του κεφάλι σε ένα φουλάρι. Ένας πιτσιρίκος με προστατευτικά για σκιέρ στ' αυτιά του που έγραφαν Tricot. Και πάει λέγοντας.

απόδοση: Σπύρος Μοσκόβου

Μερικοί, όταν πέφτουν στο νερό,
φτάνουν εύκολα στην απέναντι όχθη.
Άλλοι με δυσκολία κι άλλοι πάλι καθόλου.
Για το ποτάμι αυτό είναι αδιάφορο.

Μπ. Μπρεχτ "Περί δυσπιστίας",

Ποια είναι η Γερμανία του σήμερα, πού βρίσκεται και προς τα πού βαδίζει είναι το μείζον ερώτημα και το «ψάξιμο» εντός και εκτός γερμανικής επικρατείας και η περιγραφόμενη απορία ισοδυναμεί για πολλούς με αγωνιώδες θρίλερ, στην παρακολούθηση του οποίου ανασύρονται από τα ράφια της ιστορίας, σαν «τσιπς» ή «γαριδάκια», οι φοβικές μνήμες του παρελθόντος και οι επί μισόν αιώνα σχεδόν εμπεδωμένες αντιλήψεις (και προκαταλήψεις) σχετικά με τη «Γερμανία» και τους «Γερμανούς»

Η αγωνία βέβαια είναι καταρχήν δικαιολογημένη –πολύ περισσότερο απ' όσο την προκαλεί η «αναμέτρηση» των εκδηλώσεων μισοξενίας με τις διαδηλώσεις ξενοφιλίας και τις «αλυσίδες φωτός», ή των «κακών νεοναζί» με τους «καλούς πολιτικούς»– και γιατί το τι μέλλει γενέσθαι στη Γερμανία (και με τη Γερμανία) δεν έχει κριθεί, αλλά και γιατί οι συνταγές για το τι δέον γενέσθαι στη Γερμανία (και με τη Γερμανία) είναι παρελθούσης χρήσεως και χορηγούνται συχνά με ιδιοτελή κίνητρα.

Αλλά η αγωνία αυτή είναι δικαιολογημένη κυρίως για έναν άλλο λόγο: γιατί από (και με)

την έκβαση του γερμανικού «έργου» εξαρτάται (και συναρτάται) η διαμόρφωση του άμεσου μέλλοντος, όχι μόνο στην ευρωπαϊκή ήπειρο αλλά και στην παγκόσμια σκακιέρα, μετά το τέλος της αντιπαράθεσης Ανατολής-Δύσης.

Αυτό που «παίζεται» δεν είναι μόνο η τύχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι και η τελική διαμόρφωση των «τριγώνου» διεθνούς συγκυριαρχίας και ανταγωνισμού Ευρώπη - Ηνωμένες Πολιτείες - Ιαπωνία, είναι και το ποια γραμμή θα επικρατήσει τελικά και ως προς το «χειρισμό» της θυελλώδους αντίθεσης μεταξύ Βορρά και Νότου.

Το τέλος της αρχής...

Εν αρχή ην η ήττα της ναζιστικής Γερμανίας στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και το τέλος της αρχής αυτής ήρθε –ύστερα από τεσσαρακονταπενταετή «συμμαχική» κηδεμονία, κρατική κατοχύρωση της εθνικής διαίρεσης, ντε φάκτο πολιτικό ευνουχισμό και εκ των άνω εκπορευόμενη ιδεολογική αυτοαναδιαπαιδαγώγηση– με τη γερμανική ενοποίηση, βρίσκοντας όλους και για όλα, Ανατολικούς και Δυτικούς, Γερμανούς και μη, κυβέρνηση και αντιπολίτευση, λαό και εξουσία, ανέτοιμους.

Η γερμανική ενοποίηση, ως τυπική ληξιαρχική πράξη του τέλους, αφενός, της αυτόνομης κρατικής υπόστασης των δύο Γερμανιών και της γέννησης, αφετέρου, της νέας

μεγάλης, κυρίαρχης και ενωμένης Γερμανίας, έφερε πρώτα απ' όλα επί τάπητος το κοινωνιολογικό θέμα της εθνικής ταυτότητας, της εθνικής αυτοσυνείδησης των Γερμανών και, συνακόλουθα, ως προέκταση, το ιδεολογικό και συνάμα πολιτικό ζήτημα –κίνδυνος, ενδεχόμενο, νομοτέλεια– του «γερμανικού εθνικισμού».

Δυόμισι χρόνια σχεδόν μετά, ο επίσημος πολιτικός λόγος απελευθερώθηκε από τα τραύματα του κρατικού δισυπόστατου της Γερμανίας και αυτό που «τιθασσεύει» ακόμα σε έναν μεγάλο βαθμό τη διατύπωση μιας καθαρά «εθνικής» πολιτική –ανάλογης π.χ. με εκείνες των Ηνωμένων Πολιτειών, της Γαλλίας ή της πάλαι ποτέ Μεγάλης Βρετανίας– στο επίπεδο της προώθησης πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων, «σφαιρών επιρροής και ελέγχου», είναι αφενός ο φόβος και η επίγνωση των αντιδράσεων γειτόνων, εταίρων και συμμάχων, αλλά και το εγγενές πρόβλημα ενός διαταραγμένου ψυχισμού των Γερμανών, αναφορικά με την εθνική τους συνείδηση, τα «όρια του θεμιτού» της και τον εξορκισμό τού εξ ορισμού αθέμιτου.

Τόσο ο ένθερμος ευρωπαϊσμός σύσσωμης της γερμανικής πολιτικής ηγεσίας όσο και οι αντίστροφες τάσεις ευρω-απώθησης που καταγράφονται μέσω δημοσκοπήσεων –αλλά και των πρώτων δειλών ακόμη αντιευρωπαϊστικών πολιτικών κινήσεων «αποστατών»– καθώς και η λεκτική ένταση π.χ. των πολιτικών αντιπαραθέσεων σχετικά με την αναθεώρηση του συντάγματος αναφορικά με το άσυλο και την δυνατότητα των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων να αναλαμβάνουν δράση πλέον και εκτός των ορίων του ΝΑΤΟ, εξηγούνται με τη συσσώρευση διαφορετικών ψυχολογικών «απωθημένων», ένθεν κακείθεν του Καλού και του Κακού και με το ακαταστάλαχτο ακόμη συνειδησιακό «δια ταύτα» για το πού (και αν) τελειώνει η ιστορική ενοχή (και για το πού αρχίζει η ψύχωση), για το πόσο, πώς και γιατί (πρέπει ακόμα να) σταθμίζεται η εξωτερική ανοχή.

Και πέραν της υποκριτικής και ασυνεπούς σε τελευταία ανάλυση, στάσης των δυτικών συμμάχων και εταίρων έναντι της γερμανικής ενοποίησης και των εφ' όλης της ύλης αναβαθμιστικών συνεπειών της για τη Γερμανία «κλειδί» για την κατανόηση της γερμανικής αντιφατικότητας, των αναστολών στη χάραξη στρατηγικής και των δολιχοδρομήσεων της τρέχουσας πολιτικής, αποτελεί η «αχιλλείας πτέρνα» της τραυματικής υπαρξιακής αναζήτησης μιας νέας εθνικής ταυτότητας.

Το μαρς της ανερχόμενης δύναμης

του Πέτρου Στάγκου

Το γνωστόν εκ του λενινιστικού παρελθόντος της Αριστεράς ερώτημα «Τι να κάνουμε;» διατυπώνεται γερμανιστί και κατακερματίζεται διακομματικώς πως, στη σημερινή συγκυρία, με σωρεία ερωτημάτων –για την εξωτερική πολιτική, για το ρατσισμό, τους πρόσφυγες και τη βία, για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και της κοινωνικής αποδιάρθρωσης και άλλα, επιμέρους συναφή– που συμπυκνώνονται σε ένα: στην αναζήτηση δηλαδή του γεωμετρικού πολιτικού τύπου της Γερμανίας και του ρόλου που καλείται ή (και) μπορεί να διαδραματίσει στη διεθνή σκηνή, ύστερα από την ανατροπή των μέχρι πρότινος διεθνοπολιτικών δεδομένων και ισορροπιών.

...το έθνος στη μέση...

Η τελευταία κρατική ενοποίηση της Γερμανίας –για να μην ξεκινήσουμε από τον Μπίσμαρκ!– έφερε κοντά δύο εξαιρετικά διαφορετικές κοινωνίες και αντιφατικές, επί του προκειμένου, στάσεις:

■ Στην παλιά Δυτική Γερμανία του κατεξοχήν «φεντεραλιστικού» μοντέλου που επέβαλαν οι σύμμαχοι μετά τον πόλεμο, η ιδέα του εθνικού κράτους ήταν ελάχιστα δημοφιλής και ελάχιστα δημιουργικός συντελεστής. Οι Δυτικογερμανοί, αντίθετα, αντιλαμβάνονταν τον εαυτό τους περισσότερο ως μέλη μιας αστικής κοινωνίας, έντονα συνδεδεμένα με «περιοχές-πατρίδες» (που αντιστοιχούν κατά κανόνα στα παλιά ομόσπονδα κρατίδια) και με στραμμένη την προσοχή στην προοπτική της ενοποίησης της Ευρώπης.

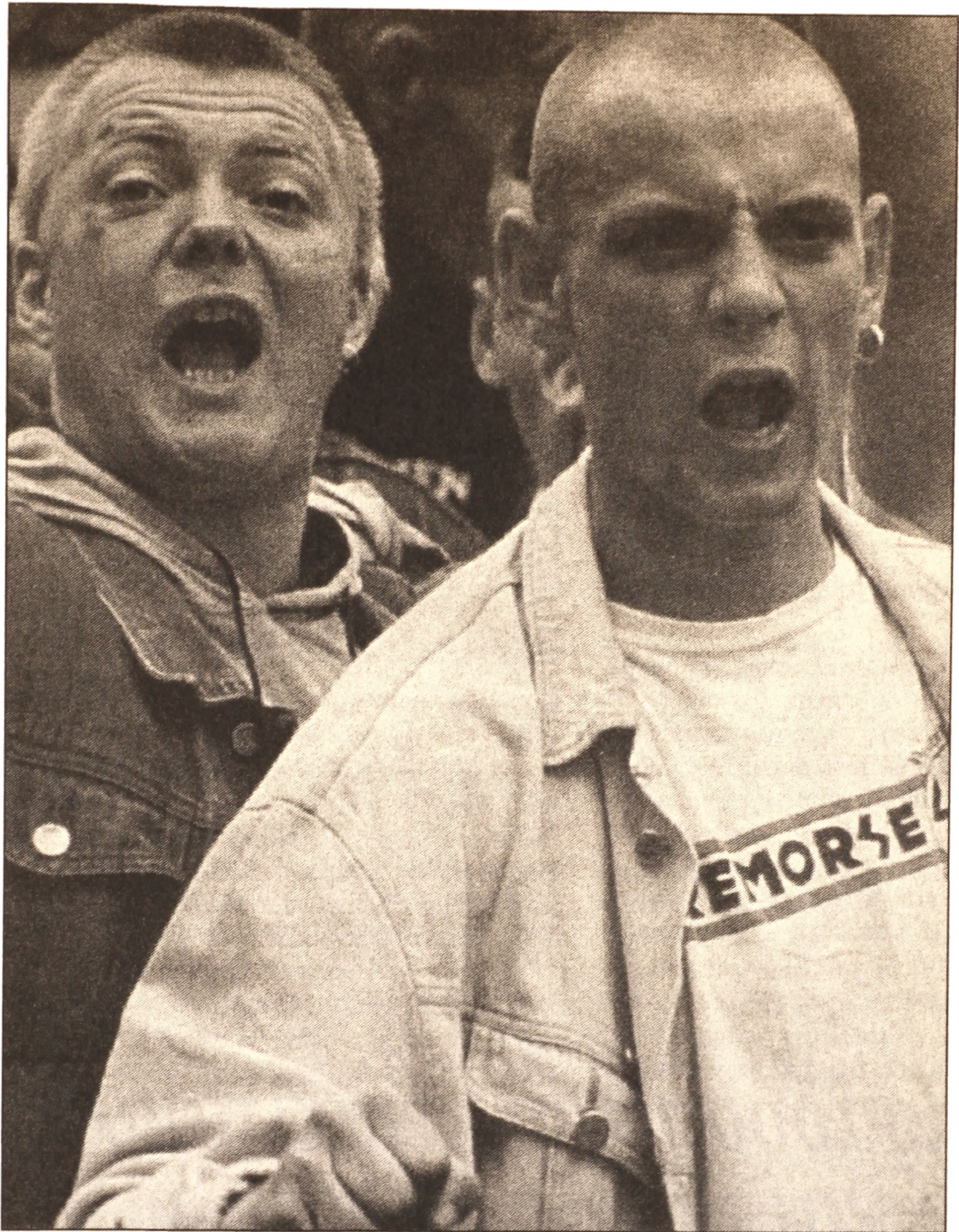
• Στην πρώην Ανατολική Γερμανία η ιδέα του εθνικού κράτους έγινε εξ αντικειμένου πολύ πιο οικεία λόγω των συγκεντρωτικών και ολοκληρωτικών δομών του καθεστώτος και έβρισκε επί σαρανταπέντε χρόνια τη «δικαίωσή» της π.χ. μέσω της επιδίωξης της διεθνούς αναγνώρισης της τότε DDR.

Οι δύο αυτές εντελώς διαφορετικές στάσεις και αντιλήψεις συγκρούστηκαν και η εν εξελίξει ακόμη διαδικασία της ενοποίησης, παρά το γεγονός ότι τελικά κατέληξε σε μία άνευ όρων προσχώρηση-προσάρτηση της Ανατολικής στη (και από τη) Δυτική Γερμανία, κατατείνει στο να βρεθεί, σαν κοινός παρονομαστής, όχι η «φεντεραλιστική» αντίληψη των δυτικών νικητών αλλά η εθνικοκρατική αντίστοιχη των ηττημένων ανατολικών «αδελφών», προς όφελος και χρήση, κατά το δοκούν βέβαια, της άρχουσας παγερ-μιανικά πολιτικής τάξης των πρώτων.

... και η τελική ευθεία

Και σε αυτό το σημείο βρίσκεται και η αρχή του τέλους μιας εποχής για την Γερμανία και ταυτόχρονα μία νέα, συνολικά κρίσιμη ιφετηρία:

Η ιδέα του εθνικού κράτους γίνεται επίαιρη –και «νομιμοποιημένη»– πολιτική πάμετρος της κοινωνίας, το «ειδικό καθετώ» του διαιρεμένου έθνους και ο «ειδικός όλος» των δύο γερμανικών κρατών έχουν πλέον τελειώσει, η «ομαλοποίηση» των σχέσεων της Γερμανίας με τον υπόλοιπο κόσμο ητάει αντικειμενικά την πραγμάτωσή της, όχι

Η έξαρση της ξενοφοβίας και του νεοναζισμού σηματοδοτεί την μετά φόβου νέα ώθηση του ρόλου της Γερμανίας στο παιχνίδι της παγκόσμιας επικυριαρχίας...

μόνον τυπικά στους διεθνείς οργανισμούς, και η χειραφέτηση του στερημένου πολιτικής ισοτιμίας οικονομικού γίγαντα των περασμένων δεκαετιών ανοίγει –μετά φόβου και τρόμου, για συμμάχους και εταίρους– ένα κεφάλαιο στην ιστορία.

Χωρίς τη Γερμανία «δεν μπορεί να γίνει πλέον παιχνίδι», ακόμα και με τη συμβατική ιμπεριαλιστική έννοια. Χωρίς την ενεργό και ισότιμη συμμετοχή της Γερμανίας σε ανακατανομές εξουσιών και αναδιατάξεις των όρων συγκυριαρχίας και ανταγωνισμού, δεν μπορεί να προσδιοριστεί κανένα πλαίσιο της υπό διαμόρφωση νέας παγκόσμιας ισορροπίας τρόμου:

• Ούτε το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα διεξαχθεί «η μεγάλη σφαγή» της μεταβιομηχανικής εποχής για την κατάκτηση και τον έλεγχο της σύγχρονης υψηλής τεχνολογίας, στο προαναφερθέν «τρίγωνο» Ευρώπη -Ηνωμένες Πολιτείες -Ιαπωνία.

• ούτε το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η «μεγάλη σύγκρουση» του πλούσιου Βορρά με τον εξαθλιωμένο Νότο, με τις χρεοκοπίες κρατών, την αλυσίδα τοπικών πολέμων και τις μετακινήσεις εκατομμυρίων απελτισμένων.

Η Γερμανία έγινε και πάλι –με το πλήρωμα του χρόνου, τη συμβολική αποπληρωμή των ιστορικών χρεών της και, κυρίως, με την εξ ανάγκης απόλυσή της στο «γήπεδο» του ελεύθερου πολιτικού ανταγωνισμού– δυνάμει καθοριστικός παράγοντας στην ευρωπαϊκή και τη διεθνή πολιτική σκηνή. Μπήκε πια με ομολόγους και ομοειδείς «συναθλητές» στην τελική ευθεία για να πάρει το μερτικό και το ρόλο που της αναλογεί, κι αυτό δεν μπορεί να είναι θέμα διαπραγματεύσιμο με αναδρομικές «ηθικές» κατηγορίες, μπορεί να είναι μόνον θέμα ρεαλιστικής (διάβαζε: κυνικής, έστω) πολιτικής προσέγγισης της δεδομένης πραγματικότητας. □

Στην πραγματικότητα, όλη η Δύση είχε τρομοκρατηθεί από τον χομείνισμό του Ιράν. «Τουρκία ή Ιράν;» Ποιο ήταν το πιο κατάλληλο πρότυπο για τις Δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας; Η δυτική απάντηση ήταν: Τουρκία. Έτσι, γίνεται κατανοητή η θέση του Γερμανού Προέδρου.

Όμως η ίδια Γερμανία αφήνει περιθώρια ελεύθερης δράσης στην πιο ριζοσπαστική τουρκική φονταμενταλιστική ομάδα που έχει ηγήσει τον *Cemaladdin Kaplan* (στην Τουρκία τον αποκαλούν «Μαύρη Φωνή») που δημοσίως υποστηρίζει ότι έχει σκοπό να αλλάξει το τουρκικό καθεστώς σε ισλαμικό.

Γκρίζοι Λύκοι και ισλαμιστές

Οι νεαροί νεοναζιστές στη Γερμανία προσποιούνται ότι ουδέποτε άκουσαν για Τούρκους ισλαμιστές φονταμενταλιστές στη δική τους χώρα ενώ δημοσίως λένε, απ' την άλλη μεριά, ότι έχουν καλές σχέσεις με τους *Γκρίζους Λύκους* στη Γερμανία. Κι απ' αυτούς ούτε στην Τουρκία ούτε στη Γερμανία ειπώθηκε καμιά λέξη συμπάθειας για τους ρατσιστικούς

φόνους και εμπρησμούς εναντίον Τούρκων στη Γερμανία.

Απ' την εποχή του Α Παγκόσμιου πολέμου, του οθωμανού πρωθυπουργού *Enver Pasha* και του γνωστού φιλόσοφου του τουρκικού εθνικισμού *Ziya Gokalp* (κουρδικής καταγωγής!) στόχος ήταν η ένωση των απανταχού Τούρκων υπό το ίδιο

Από τη σφαγή της Χαλάμπζα όπου ο Σαντάμ εξόντωσε το 1988 5.000 Κούρδους με χημικά αέρια. Μετά τη λήξη του πολέμου Ιράκ-Ιράν το 1988 ο Σαντάμ με 120.000 στρατό και 20.000 Κούρδους μισθοφόρους ισοπέδωσε τους Κούρδους στο Βόρειο Ιράκ αφήνοντας πίσω ερείπια και πτώματα.

Η παράδοση του κεμαλισμού και οι παράξενες (ιδεολογικές) συμμαχίες

του Ali Tartanoglou

Έτος 1987

Ο Πρόεδρος της Δυτικής τότε Γερμανίας Βάιτσεκερ μετά από επίσημη επίσκεψή του στην Τουρκία δηλώνει σε συνέντευξη Τύπου ότι οι Τούρκοι μετανάστες στη Γερμανία αποτελούν τη βάση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, τη γέφυρα που τους ενώνει.

Τα προβλήματα που ανέκυπταν δεν ήταν άλυτα. Η εναρμόνιση των Τούρκων εργατών με τη γερμανική κοινωνία έπρεπε να επιτευχθεί και το μόνο πρόβλημα ήταν ο ισλαμικός φονταμενταλισμός, είτε στην Τουρκία είτε μεταξύ των Τούρκων της Γερμανίας.

κράτος. Σήμερα, οι απλοί Τούρκοι εκπληκτικοί παρατηρούν τις συγκρούσεις και διαμάχες στις δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας μεταξύ «αδελφών», όπως μεταξύ Ουζμπεκών και Μεσκετών.

Ανέκαθεν Γκρίζοι Λύκοι και ισλαμιστές στην Τουρκία δεν τα πήγαιναν καλά. Ωστόσο στις εκλογές του 1991 η εκλογική τους συμμαχία τους απέφερε 40 έδρες στην εθνοσυνέλευση.

Πριν τις 12 Σεπτεμβρίου αριστεροί και Γκρίζοι Λύκοι ήταν οι μεγαλύτεροι εχθροί. Οι αριστεροί πιστεύουν στον προλεταριακό διεθνισμό. Οι Λύκοι στην ένωση όλων των Τούρκων του κόσμου. Πολλοί Τούρκοι ζούσαν στις Δημοκρατίες της πρώην ΕΣΣΔ. Όταν επομένως αιχμάλωτοι του κομμουνισμού. Και κατά συνέπεια, όλοι οι κομμουνιστές, όπου κι αν βρίσκονταν, έπρεπε να πεθάνουν. Κι αντίστροφα, για τους αριστερούς όλοι οι φασίστες έπρεπε να φονευθούν.

Οι ισλαμιστές ήταν κι αυτοί φανατικοί εχθροί των αριστερών. Ένοπλες συγκρούσεις είχαμε κυρίως μεταξύ αριστερών και Λύκων, αλλά όχι και μεταξύ αριστερών και ισλαμιστών.

Ο *Abdullah Ocalan*, ηγέτης του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK) που διεξάγει ένοπλο αποσχιστικό αγώνα, είναι μαρξιστής και υπέρμαχος του προλεταριακού διεθνισμού. Απ' την άλλη μεριά η εδαφική και κρατική ακεραιότητα της χώρας είναι η βασική αρχή πάνω στην οποία στηρίζεται η επίσημη τουρκική ιδεολογία. Η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται στην έννοια του εθνικού συμβολαίου (*misaki milli*) του Ατατούρκ, μια απ' τις βασικές αρχές του Κεμαλισμού. Πρακτικά, η αρχή αυτή σημαίνει διατήρηση των σημερινών γεωγραφικών συνόρων του τουρκικού κράτους.

Περίεργες συμμαχίες

Σήμερα όμως διαπιστώνουμε μια περίεργη συμμαχία μεταξύ αριστερών (που έχουν ξεχάσει τον προλεταριακό τους διεθνισμό), ισλαμιστών και ορισμένων μαρξιστών Κουρδιστών.

Ο Οζάλ υποστηρίζει τη λύση της «ομοσπονδίας» για το κουρδικό πρόβλημα λέγοντας ότι και ο ίδιος έχει κάποια κουρδική καταγωγή λόγω της καταγωγής της μητέρας του. Πριν από μερικά χρόνια η τουρκική κυβέρνηση είχε έντονα διαμαρτυρηθεί προς τις Ην. Πολιτείες για επίσημες επαφές του αμερικανού πρεσβευτή στην Άγκυρα με τον ηγέτη των Κούρδων του Ιράκ *Jelal Talabani*. Σήμερα και ο *Talabani* και ο άλλος ηγέτης *Mesut Barzani* συναντώνται με τον Οζάλ, στο προεδρικό μέγαρο, συζητούν μαζί του κι έχουν μάλιστα τουρκικά διπλωματικά διαβατήρια. Ο ίδιος ο Οζάλ ήταν εκείνος που συγκάλεσε τη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου και Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας, στο *Diyarbakir*, το κέντρο της κουρδικής περιοχής της Τουρκίας, πράγμα εντελώς αντίθετο με τις κυβερνητικές παραδόσεις της χώρας. Αλλά το πιο σημαντικό ήταν ότι κατά τη συνεδρίαση αυτή, στην οποία προήδρευσε ο Οζάλ, αποφασίστηκε και η διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων (τον περασμένο Νοέμβριο) κατά των ανταρτών του PKK. Τι συμβαίνει λοιπόν; Ποιος παραπλανεί ποιον;

Η Συνθήκη των Σεβρών

Η Τουρκία υπέγραψε τη Συνθήκη των Σεβρών μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Συνθήκη της Λωζάνης με τον πόλεμο της

Ανεξαρτησίας. Η Συνθήκη των Σεβρών απέβλεπε στη δημιουργία ανεξάρτητου Κουρδικού και αρμενικού κράτους ή αυτόνομες περιοχές υπό την εντολή των νικητών στην ανατολική Ανατολία. Αντίθετα η Συνθήκη της Λωζάνης επιβεβαίωνε την αρχή του *misaki milli* (της διατήρησης δηλαδή των συνόρων).

Σήμερα, αριστεροί, ισλαμιστές και Κουρδιστές (που πρέπει να τους διακρίνουμε από τους Κούρδους αυτονομιστές) βάλλουν εναντίον του Κεμαλισμού ως «ξεπερασμένου» και υποστηρίζουν την ελευθερία των λαών, όπως προνοούσε η Συνθήκη των Σεβρών.

Είναι ανεκτό βέβαιο Κούρδοι αυτονομιστές και Κουρδιστές να απορρίπτουν τον Κεμαλισμό, τη Λωζάνη, την αρχή του «*misaki milli*» και να ζητούν αυτονομία και ανεξαρτησία. Αλλά φαίνεται πραγματικά αντιφατικό που ξεχνούν την αρχή του προλεταριακού διεθνισμού και αρχίζουν να χρησιμοποιούν ισλαμικά κίνητρα –έχοντας και συνάψεις με τους ισλαμιστές– τη στιγμή που προσπαθούν να ξεσηκώσουν τους Κούρδους της νοτιοανατολικής Τουρκίας.

Το PKK, επειδή ακριβώς χρησιμοποιεί θρησκευτικά κριτήρια, μολονότι μαρξιστική οργάνωση, συμπίπτει με τους ισλαμιστές. Οι τελευταίοι απορρίπτουν τον Ατατούρκ διότι διέλυσε την Οθωμανική Αυτοκρατορία που ήταν θρησκευτικό κράτος, ενώ το PKK απορρίπτει τον Ατατούρκ διότι αντετάχθη στη Συνθήκη των Σεβρών που έδινε ανεξαρτησία στους Κούρδους.

Σημεία αντιφάσεων

Από την άλλη μεριά, το τουρκικό κράτος

διεξάγει πόλεμο κατά του PKK υπερασπίζοντας την αρχή του *misaki milli* αλλά ταυτόχρονα παρέχει την άδεια για την εγκατάσταση πολυεθνικής δύναμης στο έδαφός του για να εμποδίσει τον Σαντάμ Χουσεΐν να συντρίψει τους Κούρδους του Ιράκ και να τους εμποδίσει να συρρεύσουν στην Τουρκία.

Δεν είναι καθόλου σαφές εάν η λεγόμενη πολυεθνική αυτή δύναμη προστατεύει πραγματικά τους Κούρδους του Ιράκ από τον Σαντάμ και την Τουρκία από το ενδεχόμενο κύμα προσφύγων Κούρδων του Ιράκ. Η τουρκική κοινή γνώμη διατηρεί πολλές επιφυλάξεις ως προς αυτό. Διότι η πολυεθνική δύναμη παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας ανεξάρτητου κουρδικού κράτους υπό τον μανδύα της αυτονομίας και διευκολύνει τις κινήσεις του PKK που αποσκοπεί στην αναβίωση της Συνθήκης των Σεβρών.

Και η Δύση;

Κι αν έλθουμε πάλι στη Δύση, διαπιστώνουμε ότι αυτή πουλάει όπλα στην Τουρκία, στο PKK, στους Κούρδους του Ιράκ και στον Σαντάμ. Με τα όπλα αυτά ο Σαντάμ επιτίθεται εναντίον των Κούρδων του Ιράκ αλλά δεν τα βάζει με το PKK. Από τη μεριά της η Τουρκία επιτίθεται εναντίον του PKK, των δικών της δηλαδή Κούρδων, αλλά δεν τα βάζει με τους Κούρδους του Ιράκ (αντίθετα, συνεργάζεται με τους *Talabani* και *Barzani*). Οι Κούρδοι του Ιράκ συγκρούονται με τους Κούρδους του PKK ανταποκρινόμενοι στις βουλήσεις της Τουρκίας και της Δύσης, γιατί διαφορετικά δεν μπορούν να σταθούν στα πόδια τους. Η Δύση τηρεί σιγή ιχθύος για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Τουρκίας εναντίον των δικών της Κούρδων και εντός του εδάφους του Ιράκ, ενώ η Δύση διατείνεται ότι είναι υπέρ της εδαφικής ακεραιότητας του Ιράκ. Η Δύση τηρεί και πάλι σιγή ιχθύος για τις ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ PKK και Κούρδων του Ιράκ.

Στη Γερμανία, η οποία επικρίνει την Τουρκία για την πολιτική της έναντι των Κούρδων, Τούρκοι δολοφονούνται από νεοναζιστές απλώς και μόνο γιατί είναι Τούρκοι, και στην Τουρκία, η οποία είναι πολύ θυμωμένη για τις δολοφονίες αυτές, Κούρδοι δημοσιογράφοι και συγγραφείς δολοφονούνται απλώς και μόνο γιατί είναι Κούρδοι.

Κάποιοι λοιπόν παραπλανούν τους Τούρκους. Αλλά όχι μόνο αυτούς. Κάποιοι παραπλανούν τους Κούρδους, τους Άραβες, τους λαούς του τρίτου κόσμου. Το χειρότερο είναι ότι οι ίδιοι αυτοί λαοί παραπλανούν τον εαυτό τους.

Mesut Barzani, ηγέτης των Κούρδων του Ιράκ και με τούρκικο διπλωματικό διαβατήριο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Κ υ κ λ ο φ ο ρ ε ί

Οι «Ωδές» του Κάλβου

ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΡΙΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Επιμέλεια έκδοσης
ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

Οι Ωδές του Ανδρέα Κάλβου γνώρισαν ίσως την πλέον ενδιαφέρουσα περιπέτεια ποιητικού έργου στην ιστορία της νεώτερης λογοτεχνίας μας. Για περισσότερο από μισόν αιώνα έπειτα από τη δημοσίευσή τους αντιμετώπισαν την ουσιαστική αδιαφορία της κριτικής και του κοινού. Από τη λεγόμενη όμως ανακάλυψή τους από τον Παλαμά (1889) ως τις μέρες μας, ένα πλήθος φιλολογικών και κριτικών κειμένων έχουν εδραιώσει τη θέση του Κάλβου ως ενός από τους μεγάλους Νεοέλληνες ποιητές. Ο τόμος αυτός, με τον οποίο οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης συμμετέχουν στον εορτασμό των διακοσίων χρόνων από τη γέννηση του ποιητή, αποτελείται από εκείνα τα κριτικά κείμενα, τα οποία φωτίζουν με τον πλέον ικανοποιητικό τρόπο την ποίηση του Κάλβου και την πρόσληψή της από το αναγνωστικό κοινό.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ
Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ,
Τηλ. (081) 210035 FAX: 239735
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΡΙΝΗΣ, Σόλωνος 116, ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3608348
Για την Κρήτη: ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ,
Έβανς 85-87, Ηράκλειο, τηλ. (081) 285119

Ελληνική ποίηση

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ Τα ποιήματα του δολοφόνου μου
ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ Η χαμηλή φωνή
ΝΙΚΟΣ-ΑΛΕΞΗΣ ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ Δύσκολος θάνατος
ΝΙΚΟΣ-ΑΛΕΞΗΣ ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ Τρία ποιήματα
ΝΑΝΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ Στο κάτω κάτω της γραφής
ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ Η νοσταλγία των ουρανών
ΒΕΡΟΝΙΚΗ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑ Ο ύπνος
ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ Ποιήματα 1948-1988
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΝΙΗΛ Πρόκες
ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ Ποιήματα 1950-1980
ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ Το βιβλίο των γάτων
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΕΒΕΛΑΚΗΣ Θεράπων έρωσ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΕΒΕΛΑΚΗΣ Επαρχία Τεμένους
ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ Ονόματα
ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ 3Μ+3Μ=6Μ
ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΤΣΙΜΗΣ Ο Νάρκισσος
ΚΛΕΙΤΟΣ ΚΥΡΟΥ Τα πουλιά και η αφύπνιση
ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΩΣΤΑΒΑΡΑΣ Ο φόβος του ακροβάτη
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΑΝΤΕΛΛΗΣ Υπέρ της τυχαίας
αντιστροφής
ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΚΟΣ Ποιήματα 1944-1990
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΕΝΙΔΗΣ Το φως της νύχτας
ΜΙΚΡΑ ΛΥΡΙΚΑ από την αρχαία ελληνική ποίηση
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΑΛΑΝΑΣ Νύχτα
ΜΑΞΙΜΟΣ ΟΣΥΡΟΣ Στη νοσταλγία του ψυχιατρείου
ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΔΗ Το μαύρο του πράσινου
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΠΙΝΗΣ Αναγραμματισμοί
ΣΑΠΦΩ Ποιήματα
ΝΤΙΝΟΣ ΣΙΩΤΗΣ Κλιματιζόμενοι διάδρομοι
ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ Ο ήλιος του μεσονυχτίου
ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ Τα ποιήματα Α'
(1944-1965)
ΣΩΤΗΡΗΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ Βίος ασωμάτων
ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΑΚΝΙΑ Το μπαλκόνι
ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΤΣΙΧΛΙΑΣ Τα υπόγεια των ονομάτων
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΗΝΑΣ Χώρος λευκός
ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ Εσωτικά τοπία
ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ Ο χρόνος είναι πάντα με το μέρος του
ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΧΥΤΗΡΗΣ Τόποι νέοι
ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΧΥΤΗΡΗΣ Σαν να συνέβη

Μόλις κυκλοφόρησαν

ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ Υ.Γ.
ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ Τα ποιήματα Β' (1965-1983)
ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ Η δεύτερη πεταλούδα και η φωτιά
ΛΙΑΝΑ ΣΑΚΕΛΛΙΟΥ Αφές ρέουσες
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΤΑΜΕΛΟΣ Ad Absinthium
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ Ποιήματα 1968-1987
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΣΑΡΗΣ Οι Τριστόνοι

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3639962
ΠΩΛΗΣΗ: ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9, ΑΘΗΝΑ 106 79
ΤΗΛ. 3604793 - FAX: 3609697

■ Τάσος Γιαννίτσης, *Η Δυναμική των Σχέσεων Εξειδίκευσης μεταξύ Ελλάδας - Ισπανίας - Πορτογαλίας - Τουρκίας και ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα στη δεκαετία του 1980*, Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών, Εκδ. Παπαζήση, 1992.

Όσοι ακόμα αμφισβητούν την κατολίπωση της Ελλάδας στον διεθνή οικονομικό χώρο, κατά την περασμένη δεκαετία, και τη συνεχιζόμενη ανικανότητά της να ανταγωνιστεί με επιτυχία καλό θα ήταν να διαβάσουν την εμπειριστωμένη μελέτη του Γ. Γιαννίτση. Για να διαπιστώσουν επίσης την απώλεια εδάφους σε σχέση με την Τουρκία, της οποίας η δυναμική οικονομική παρουσία, παρά το κοινωνικό εσωτερικό κόστος, είναι έντονη. Σήμερα, ας προσθέσουμε, κάθε μάχη που χάνεται σε άλλα επίπεδα έχει ήδη πρώτα χαθεί στο πεδίο της οικονομίας. Η συγκριτική αυτή μελέτη, που φωτίζει τη θέση της χώρας στον διεθνή καταμερισμό της εργασίας, αναδεικνύει εκ των πραγμάτων το πρόβλημα της οικονομικής επίδοσης ως μέγιστο πρόβλημα εθνικής επιβίωσης.

■ Anthony King (ed.), *Britain at the Polls 1992*, Oxford, 1992.

Μελέτες για την εκλογική συμπεριφορά των Βρετανών στις βουλευτικές εκλογές του Απριλίου 1992, οι οποίες για τέταρτη συνεχή φορά ανέδειξαν τους Συντηρητικούς στην κυβέρνηση. Το ενδιαφέρον των μελετών (όπως και του βιβλίου των Daniel Butler και Dennis Kavanagh, *British General Election of 1992*), εντοπίζεται στο γεγονός ότι οι δημοσκοπήσεις προέβλεπαν νίκη -με διαφορά μάλιστα- των Εργατικών. Η αξία των δημοσκοπήσεων ως προς την πρόβλεψη του εκλογικού αποτελέσματος εξαρτάται από την υπόθεση ότι ο κόσμος λέει αυτά που σκέφτεται και εννοεί αυτά που λέει. Μήπως όμως ισχύει ο αφορισμός που προβάλλει ο Α. King στο βιβλίο, ότι «οι άνθρωποι δεν μπορούν οι ίδιοι να προβλέψουν τη συμπεριφορά τους»; Ενδιαφέρον βιβλίο και χρησιμότατο προσεχώς και για την ελληνική περίπτωση.

■ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι, *Περί της ελληνικότητας της Μακεδονίας*, Εταιρία Κρατικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο Κρήτης, 1992.

Μελετήματα του κορυφαίου Έλληνα

Η καταιγίδα και το ξίφος της ερήμου

Lawrence Freedman and Efrain Karsh, *THE GULF CONFLICT 1990-1991: Diplomacy and War in the New World Order*, Faber 1992.

Ένα βιβλίο για τον πόλεμο στον Περσικό είναι «πάντα» επίκαιρο καθώς η διαμάχη συνεχίζεται εφόσον ο Σαντάμ Χουσεΐν παραβιάζει τις αποφάσεις των Ην. Εθνών και караδοκεί για να ξαναμπει στο παιχνίδι της Μέσης Ανατολής.

Ήταν ένας πόλεμος σύντομος και «θαυματικός», πρότυπο ίσως των πολέμων στην εποχή της «Νέας Παγκόσμιας Τάξης»: η διεθνής κοινότητα -ή μάλλον ο ισχυρός πυρήνας της- αποφασίζει για την έκταση και το είδος της δράσης μέσω του μηχανισμού του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ην. Εθνών. Η Αμερική με τη συνδρομή ορισμένων άλλων δυνάμεων εφαρμόζει. Διότι βρίσκεται πέρα από κάθε αμφισβήτηση το γεγονός ότι η εφαρμογή των αποφάσεων του ΟΗΕ -όταν και όπου η σύγκλιση συμφερόντων συμπίπτει με τη σκοπιμότητα- είναι αδύνατη χωρίς την κινητοποίηση της αμερικανικής πολεμικής μηχανής.

Ο πόλεμος στον Περσικό, παρά τη νικηφόρα έκβασή του υπέρ των συμμαχικών δυνάμεων, άφησε πολλά «υπόλοιπα», την αίσθηση κατά κάποιον τρόπο ότι η επιχείρηση δεν ολοκληρώθηκε. Κι αυτό οφείλεται τόσο σε γενικότερους γεωπολιτικούς υπολογισμούς όσο και στην έκταση της εντολής του Σ. Ασφαλείας που αντικατόπτριζε τον κοινό συναινετικό παρονομαστή των πολιτικών στόχων του πολέμου.

Έτσι ο Σαντάμ παρέμεινε στη θέση του, τα συμμαχικά στρατεύματα δεν προχώρησαν στην ολοκληρωτική καταστροφή της πολεμικής του μηχανής και δεν κατέλαβαν τη Βαγδάτη. Το καθεστώς του Σαντάμ δεν ανετράπη, μολονότι η κυριαρχία του περιορίστηκε. Και το πρόβλημα παραμένει. Το παιχνίδι της γάτας και του ποντικιού θα συνεχιστεί μέχρι τον επόμενο γύρο.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι ο πόλεμος ήταν αναπόφευκτος. Τα «λάθη» της Δύσης είναι ολοφάνερα αλλά και αναπόφευκτα στο παιχνίδι της ισορροπίας δυνάμεων στην περιοχή. Τον Σαντάμ εξόπλισε η ίδια η Δύση ως «μικρότερο κακό» έναντι του Ιράν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80. Δημιούργησαν το «τέρας» που κατέστρεψαν. Τα διπλωματικά «σήματα» της Αμερικής προς τον Σαντάμ πριν την εισβολή του στο Κουβέιτ

δεν ήταν αρκετά ευκρινή. Οι προθέσεις του δεν «διαβάστηκαν» ορθά. Οι οικονομικές κυρώσεις δεν απέδωσαν. Και μέχρι την τελευταία

Όλοι οι θεοί είναι νεκροί
εκτός από το θεό του πολέμου

Eldridge Cleaver

στιγμή ο διπλωματικός ομορτισμός ορισμένων χωρών δημιούργησε προσκόμματα στην υιοθέτηση κοινής στάσης. Ωστόσο ο «περιορισμένος» πολιτικός στόχος του πολέμου επετεύχθη με ελάχιστες απώλειες, παρά τις προβλέψεις διαφόρων, οι συνομιλίες για την ειρήνευση στη Μ. Ανατολή άρχισαν, η ενότητα της συμμαχίας με τη συμμετοχή σημαντικών αραβικών κρατών διατηρήθηκε.

Όλα αυτά δε σημαίνουν ότι το πείραμα μπορεί εύκολα να επαναληφθεί στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας.

γλωσσολόγου για την ελληνικότητα των αρχαίων Μακεδόνων που εκπλήσσουν για την επιστημονική τεκμηρίωση και επιχειρηματολογία. Λησμονημένα, λόγω του χαρακτηρισμού του Χατζιδάκι ως «σκοταδιστή» από τους εξτρεμιστές του δημοτικισμού, τα μελετήματα αυτά δικαίως επανεκδίδονται σε στιγμές που έχουμε ανάγκη όχι από φωνασκίες αλλά από αυτεπίγνωση και αυτογνωσία.

Ο ίδιος έγραψε ότι «στον φθαρτόν τούτον κόσμον εκείνο το οποίο πράγματι μένει άφθαρτο και αιώνιον είναι η αλήθεια, ότι η ζήτηση αυτής είναι εις την πατρίδα μας ιθαγενές φυτόν κι ότι αυτή αποτελεί

την ασάλευτον βάσιν προόδου διά τε άτομα και τα έθνη».

■ Régis Debray, *Vie et Mort de l'image*, Gallimard 1992, σ. 420.

Επαναφορά της προβληματικής του μονοδιάστατου ανθρώπου της σύγχρονης κοινωνίας, όχι της μαζικής κοινωνίας, αλλά ενός νέου κόσμου που ο Ντεμπραί βαπτίζει «βιντεοσφαίρα». Είναι η μεταπτικοακουστική εποχή, η πραγματικότητα της κυριαρχίας της εικόνας. Η μόνη πραγματικότητα. Στη νέα «εικονολατρεία» οι μη εικονιζόμενοι, οι κάπως «αόρατοι», απλώς εξαφανίζονται.

■ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ

Νέοι νεκροί στον νέο ημι-πόλεμο του Περσικού. Τι κατέλιπε ο προηγούμενος πόλεμος;

146 Αμερικανοί νεκροί (σκοτώθηκαν εν δράσει)

159 Αμερικανοί νεκροί (εκτός πεδίου μαχών)

244 νεκροί μεταξύ των συμμαχικών κρατών

70.000 - 115.000 νεκροί Ιρακινοί στρατιώτες πριν την ανακωχή της 28-2-91.

2.500 - 3.000 άμαχοι νεκροί από τις αεροπορικές επιδρομές

100.000 - 200.000 άμαχοι νεκροί μετά την ανακωχή από τις αναταραχές που ακολούθησαν και τις γενικότερες συνέπειες του πολέμου.

■ ΠΡΟΣΧΗΜΑΤΑ

Η απειλή για τη δυναμική εφαρμογή της απαγόρευσης των πτήσεων στη Βοσνία, που επεβλήθη στις 8-10-92, ως μέσον δήθεν εξαναγκασμού των Σέρβων να συμφωνήσουν στο σχέδιο ειρήνευσης των Βανς και Όουεν, δεν

αποτελεί παρά πρόσχημα κλιμάκωσης της στρατιωτικής πίεσης επί των Σέρβων και ενίσχυσης των Κροατών και Μουσουλμάνων. Διότι είναι πασίγνωστο στους διπλωματικούς κύκλους ότι παραβιάσεις της ζώνης δεν γίνονται από τους Σέρβους. Οι δε *Times* του Λονδίνου αναφέρουν (121-3) ότι σύμφωνα με

εμπιστευτικές εκθέσεις δυτικών μυστικών υπηρεσιών, που το περιεχόμενό τους είναι σε θέση να γνωρίζουν, αυτοί που παραβιάζουν την απαγορευμένη ζώνη είναι οι Κροάτες και οι Μουσουλμάνοι.

Οι εκθέσεις, δις της εβδομάδας, των τοπικών στρατιωτικών ηγετών των Ην. Εθνών επιβεβαιώνουν το γεγονός αυτό. Ο γεν. γραμματέας Μπούτρος Γκάλι έχει αναφέρει στο Συμβούλιο Ασφαλείας ότι στρατιώτες του τακτικού στρατού της Κροατίας μάχονται στη Βοσνία ενώ δεν έχει παρατηρηθεί καμιά ανάμειξη του γιουγκοσλαβικού στρατού προς βοήθεια των Σέρβων της Βοσνίας.

Παρ' όλα αυτά και το Συμβούλιο Ασφαλείας και άλλες δυτικές χώρες κωφεύουν, καθώς η μονομερής και συμπαγής προπαγάνδα κατά των «κακών» Σέρβων αρχίζει να παρουσιάζει τα πρώτα ρήγματα.

■ Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΦΙΑΣ

Για 80 φόνους κατηγορείται το συλληφθέν ύπατο αφεντικό της ιταλικής Μαφίας

Σαλβατόρε Ρίνα ή Τότο, που «διέφευγε» τη σύλληψη για 23 χρόνια! Κοντά στη δική του οικογένεια (φυλή) των σισιλιάνων Κορλεόνε, οι Σανταπάλο, Κόζα Νόστρα, Καρουάνα-Μινόρε, Λα Ρόζα, Καμόρρα κ.τ.λ. απ' τη μια μεριά στο κατεστημένο, του υπο-πολιτικού υποκόσμου κι απ' την άλλη το πολιτικό κατεστημένο διακομματικό, διαχρονικό, Αντρεότι, Κράξι και ΣΙΑ, συνθέτουν το πολιτικό πρόβλημα της Ιταλίας.

Υπεύθυνοι συλλαμβάνονται. Το σύστημα παραμένει.

■ ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ

Η χήρα του Χότζα της Αλβανίας δικάζεται στα Τίρανα. Ο Χόνεκερ τη γλίτωσε και βρίσκεται στη Χιλή όπου θα πεθάνει ήσυχα. Τα θύματά τους ποιος θα τα αποζημιώσει;

■ ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ

Πωλούνται κασσέται συννομιλών μελών της βασιλικής οικογένειας (Κάρολος, Νταϊάνα και παρέα) στην Oxford Street - με ζουμερό ροζ περιεχόμενο. Επαγγελματική ποιότητα εγγυημένη.

Ιρακινοί αιχμάλωτοι πολέμου κατά τον πόλεμο του Περσικού πριν από δύο χρόνια. Τέτοιες «επέτειοι» μαρτυρούν τη βαρβαρότητα που διέπει ακόμα τις σχέσεις των κρατών και την ανθρώπινη τραγωδία - που δεν μετρείται μόνο σε αριθμούς - που παράγει κάθε πόλεμος. Η συνεχιζόμενη διαμάχη στον Περσικό μπορεί και πάλι να οδηγήσει σε νέα αναμέτρηση.

• Ο Uffe Ellemann-Jensen, υπουργός Εξωτερικών της Δανίας και Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κατά το α' εξάμηνο του 1993. Παρά την πολιτική κρίση που μαστίζει τη Δανία και την παραίτηση του πρωθυπουργού της χώρας, ο ίδιος δεν διστάζει να συμπεριφέρεται ως Δανός κι όχι ως Προεδρεύων της Κοινότητας. Είτε ομιλεί αυτοβούλως είτε καθ' υπόδειξιν, με τα βλάχικα αγγλικά του λέει

αυτό που θέλει.

Ε! δεν θα λυπηθούμε αν τον χάσουμε συντόμως, λόγω ανασχηματισμού. Αρκετά προκλητικός είναι έναντι χώρας-μέλους της Κοινότητας.

Ο κ. Γιένσεν δεν γνωρίζει τους κανόνες του club; Προφανώς η λέξη «κοινοτική αλληλεγγύη» και το νόημά της του διαφεύγουν. Κι ας προσέτρεξε ο ίδιος παρακαλών για να εξασφαλίσει τα opting outs στο Εδιμβούργο ώστε να δελεάσει τους Δανούς ψηφοφόρους να ψηφίσουν τώρα υπέρ της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Να περιμένεις από Δανούς «λεπτότητες» πάει μάλλον πολύ. Έπρεπε να έχει αντίπαλο τον Ι. Καψή και τότε θα βλέπαμε.

Βέβαια υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες να μας λείψει ο κ. Γιένσεν καθώς ο Σοσιαλδημοκράτης ηγέτης Rasmussen κινείται δραστήρια για σχηματισμό κεντρο-αριστεράς κυβέρνησης και δεν αποκλείεται να είναι ο επόμενος πρωθυπουργός. Τότε θα διαπιστώσουμε αν ο νέος Δανός ΥΠΕΞ θα μιλήσει ως Ευρωπαίος ή ως Δανός.

ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

Δεν υπάρχει καλύτερος δείκτης, ζωτικότερος τροφοδότης, από την άποψη που έχουν οι ίδιοι οι αναγνώστες σου και όταν τους υποχρεώνεις να συμπυκνώσουν και να συμπτύξουν τις απόψεις τους μέσα σε τετραγωνάκια.

Στο 500ό τεύχος είχαμε ενσωματώσει ένα ερωτηματολόγιο ελπίζοντας ότι θα κλέψουμε λίγο χρόνο από τους αναγνώστες μας για να απαντήσουν σ' αυτό.

Πραγματικά συμπληρώθηκαν πάνω από 400 ερωτηματολόγια, και πιστεύουμε ότι αποτελούν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των αναγνωστών που έχουν την ενεργητικότερη σχέση με το Αντί.

Το Αντί, ως περιοδικό που κυκλοφορεί σε μια αγορά, είναι εμπόρευμα. Μέσω της αγοράς η διεύθυνση και οι συντάκτες του εισπράττουν πλείστα όσα μηνύματα – δηλαδή μεταγραφές διαφόρων ποσοτικών μεγεθών που ορίζουν την εμβέλεια του περιοδικού, την αντοχή του στο χρόνο, τις διακυμάνσεις κ.λπ. Όμως, κάτι η δυσπιστία στην εγκυρότητα της μόνης αγοραίας μαρτυρίας, κάτι η εν γένει αμφιβολία για τον ημίθεο «αγορά» (μάρτυρας γι' αυτό ακόμα και οι ενδοφιλελεύθεροι ρεβιζιονισμοί), κάτι η ελλειπτικότητα που περικλείει η μόνη ποσοτική διάσταση, οδηγηθήκαμε, εδώ και πολλά χρόνια, σε περισσότερο «χειραγωγικές» τεχνικές, σε εκδοχές μάρκετινγκ: Προσφύγαμε στην έρευνα της αγοράς και, τις περισσότερες φορές, στη διάθεση και την καλή θέληση των αναγνωστών μας να συμπληρώσουν μόνοι τους τα ερωτηματολόγια που περιλαμβάνουμε κατά καιρούς στις σελίδες ενός τεύχους.

Είναι και ένα είδος διαλόγου, χρήσιμο για εσάς προκειμένου να διατυπώσετε απόψεις, κρίσεις, γνώμες και ωφέλιμο για εμάς, που επιδιώκουμε πάντα να διατηρούμε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ισορροπία με τις απαιτήσεις που έχει δημιουργήσει η ιστορία του Αντί και με τις δικές σας προσδοκίες που τροφοδοτούν, εντέλει, τις απαιτήσεις αυτής της ιστορίας του περιοδικού.

Κατακαλόκαιρο, πέρυσι, φθάσαμε στη μισή χιλιάδα τευχών, κάτι σαν μισός αιώνας ζωής, αφού το κάθε τεύχος πάντα θέλει να ξεπεράσει το χρόνο του, το δεκαπενθήμερο, πάντα βεβαίως με σεβασμό

σ' αυτή την ιστορική του πλέον χρονική υπόσταση. Στο 500ό τεύχος είχαμε ενσωματώσει ένα ερωτηματολόγιο, φοβούμενοι ότι είχαμε ίσως υποπέσει στον πειρασμό της φλυαρίας. Μάλλον διαψευστήκαμε. Τα ερωτηματολόγια όχι μόνον συμπληρώθηκαν μέχρι κεραίας αλλά και πολλοί ήταν οι αναγνώστες, οι οποίοι, φιλοτίμως αποκρινόμενοι στη δική μας ανάγκη για επικοινωνία μαζί τους, φρόντισαν να διατυπώσουν απόψεις, παράπονα, κριτικές πέρα από τις 4 σελίδες του ερωτηματολογίου μας.

Δεν ισχυριζόμαστε ότι η εικόνα που παρουσιάζεται για το περιοδικό μέσα από τις απαντήσεις σε αυτό το «εσωτερικό ερωτηματολόγιο» είναι αντικειμενική και ότι βασίζεται σε κριτήρια αντιπροσωπευτικότητας. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε ερωτηματολόγιο άλλου τύπου, δειγματοληψία κοινού σε ευρεία κλίμακα, προκειμένου το σύτως ή άλλως μικρό κοινό, ειδικά του Αντί, να έχει ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα, συμπληρωματικές τεχνικές έρευνας αγοράς κ.λπ. Πράγματα που, όλα τους, προϋποθέτουν πολύ χρήμα, ενώ το περιοδικό δεν φημίζεται για τις επιδόσεις του σε τέτοια μεγέθη.

Παρ' όλα αυτά, θεωρούμε τα απαντηθέντα ερωτηματολόγια σαν ένα δείγμα αντιπροσωπευτικό, αν όχι του αναγνώστη, εν γένει, του Αντί, τουλάχιστον των ομάδων εκείνων των αναγνωστών που ενδεχομένως έχουν και τις υψηλότερες απαιτήσεις και έχουν τέτοια διάρκεια, συχνότητα και πυκνότητα στις σχέσεις τους με το περιοδικό που του προσδίδουν το χαρακτήρα ενός οιονεί θεσμού στα μέσα ενημέρωσης: Υποθέτουμε πως οι αναγνώστες οι οποίοι απάντησαν

στο ερωτηματολόγιο είναι αυτοί που έχουν μία περισσότερο ενεργητική σχέση με το *Αντί* (μας πρότειναν ακόμα και εξειδικευμένες συνεργασίες!) και αυτοί που το κάνουν γνωστό, συζητώντας το, σε ευρύτερη μερίδα κοινού.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1, στο σύνολο των περισσότερων από 200 αναγνώστες που απέστειλαν συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, ένα ποσοστό 80% περίπου διατηρεί μία αρκετά μακρόχρονη σχέση με το περιοδικό, δηλωτική σταθερών και αδιάλλειπτων δεσμών του με το αναγνωστικό κοινό. Αυτό θα μπορούσε να δικαιολογήσει την υπόθεση ότι το *Αντί* διαθέτει πλέον στη 19χρονη πορεία του μια οργανική σχέση με τους αναγνώστες του και έχει διαμορφώσει όρους για μια δική του θέση στην αγορά της επικοινωνίας,

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Αναγνωστική ηλικία του κοινού

Διαβάζουν το *Αντί* από την περίοδο

	%
-1974-1980	54,7
-1981-1985	24,4
-1986-1990	18,4
-1991-	2,5
Σύνολο	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Η ηλικία του κοινού του *Αντί*

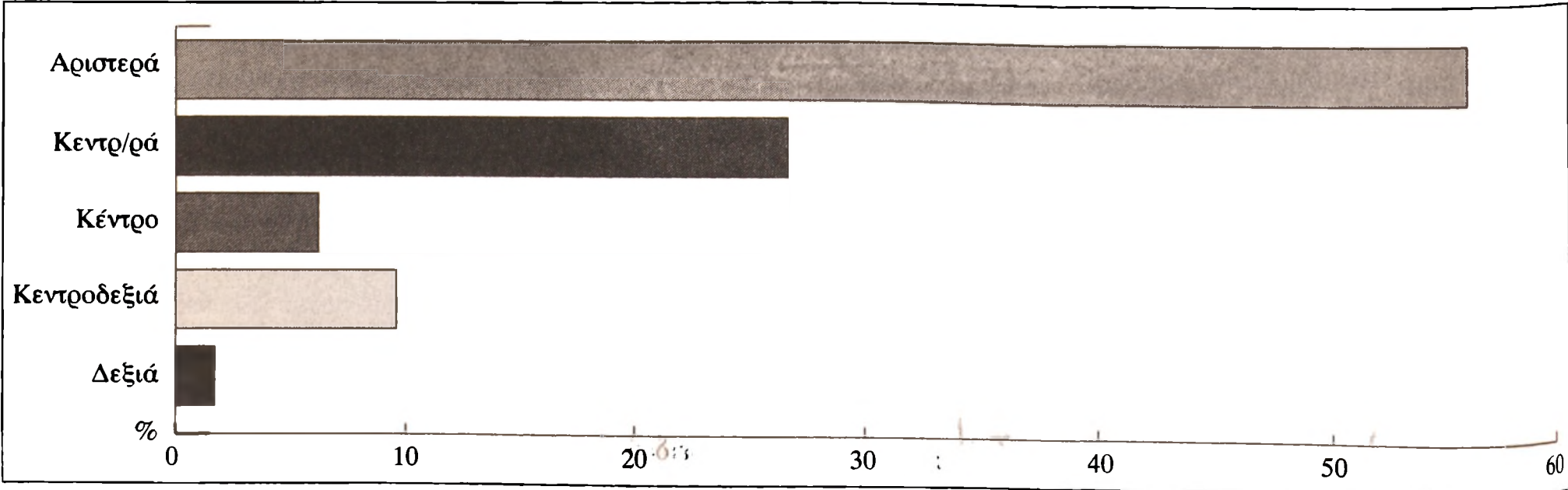
	%
-18-25	11,9
-26-35	37,3
-36-45	28,5
-46-55	11,9
-56+	10,4
Σύνολο	100,0

νωνίας, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι ο δείκτης της ενημέρωσης του κοινού για το *Αντί* είναι κατά πολύ μεγαλύτερο του ποσοστού εκείνων που δηλώνουν αναγνώστες.

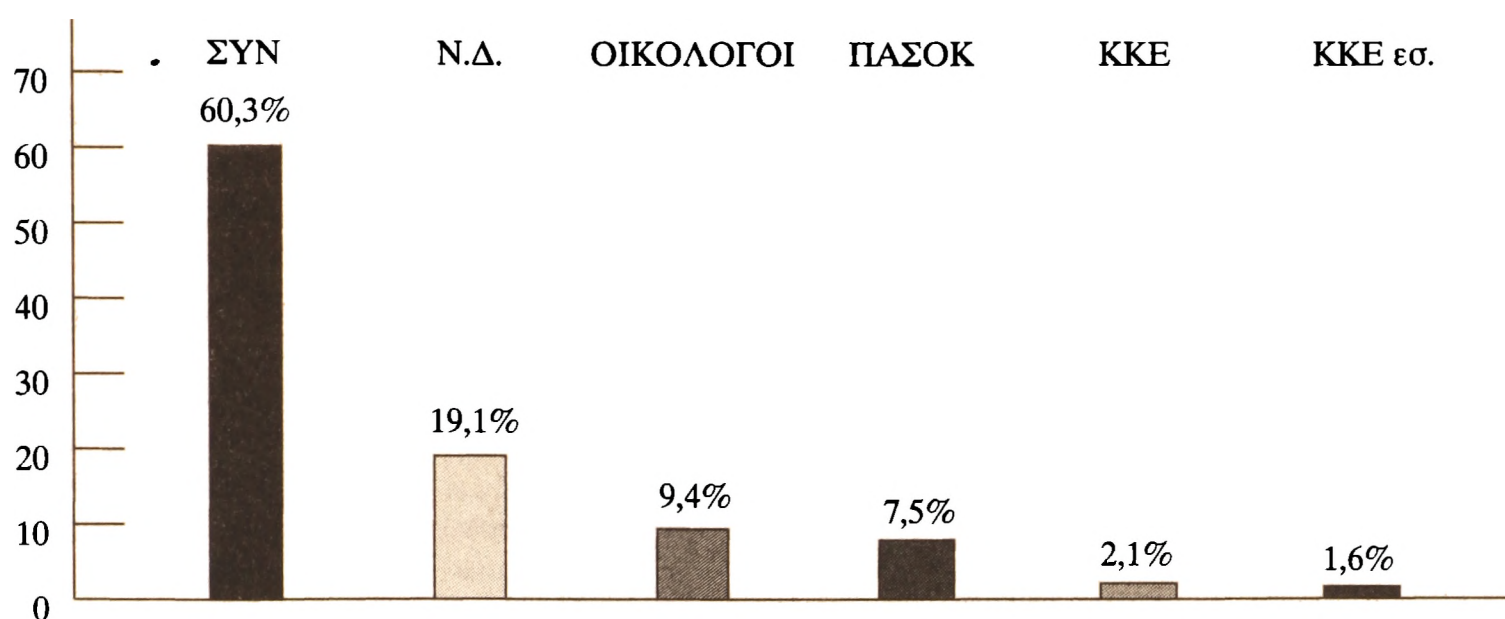
Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την ποιότητα της οργανικής αυτής σχέσης του κοινού του *Αντί* με το περιοδικό «του», για τις δυνατότητές που αυτή η σχέση προσφέρει πρώτα απ' όλα στο ίδιο το περιοδικό και για τη θέση του τελευταία στις ποιοτικές διαστάσεις της επικοινωνιακής αγοράς. Με τον κίνδυνο της αυτοευλογίας μας, μπορούμε να πούμε ότι το *Αντί* διαθέτει ένα εξαιρετικά δυναμικό και απαιτητικό κοινό, το οποίο έχει ορισμένα από τα αντικειμενικά προσόντα για να λειτουργήσει σε ρόλους, οι οποίοι συγκροτούν το

ΓΡΑΦΗΜΑ 1
Ιδεολογική Τοποθέτηση του κοινού του *Αντί*

ΓΡΑΦΗΜΑ 2
Πολιτικές προτιμήσεις του κοινού του Αντί

ιεδίο του opinion leadership: όπως φαίνεται στους πίνακες 2 και 3, το κοινό του *Αντί* συνδυάζει, σε μεγάλα ποσοστά, τη δυναμικότητα της ηλικίας –οι 2 στους 3 είναι στο φάσμα 26-35 ετών– με υψηλό μορφωτικό επίπεδο – το 81% περίπου έχει τριτοβάθμιους και άνω τίτλους σπουδών, ποσοστό το οποίο βρίσκεται κατά πολύ υψηλότερα του αντίστοιχου μέσου όρου του ενήλικου πληθυσμού της χώρας. Τα ποιοτικά αυτά τονίζονται ακόμα περισσότερο αν ληφθεί υπόψη ότι

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Μορφωτικό Επίπεδο

-Γυμνάσιο	2,4
-Λύκειο	16,9
-Ανώτερη-Ανώτατη Εκπαίδευση	51,2
-Μεταπτυχιακοί τίτλοι, διδακτορικά	29,5
Σύνολο	100,0

πρόκειται για ένα κοινό το οποίο επιζητά και διαθέτει πολλαπλή πρόσβαση στις πηγές της ενημέρωσης, της γνώσης, της πληροφόρησης: μόνον ως προς τον ελληνικό Τύπο, οι αναγνώστες του περιοδικού διαθέτουν πρόσβαση σε τουλάχιστον δύο εφημερίδες, διαβάζοντας μάλιστα εκείνες που θεωρούνται ως «εφημερίδες γνώμης» – 71,1% *Το Βήμα*, 68,3% την *Ελευθεροτυπία*, 47,2% την *Καθημερινή*, 29,4% την *Αυγή*, 30,5% *Τα Νέα*.

Αυτές οι ηλικίες, αυτό το επίπεδο μόρφωσης, αυτή η δυναμική ενημέρωσης, συνθέτουν ένα «δύσκολο», απαιτητικό κοινό. Κάτι που είναι εντονότερο στη σημερινή ιστορική φάση που χαρακτηρίζεται από έντονη ρευστότητα, ραγδαίες ανατροπές, ριζικές ανακατατάξεις αξιών, διεύρυνση της «μεθοδικής αμφιβολίας» και της ευπροσήγορης αμφισβήτησης. Αυτές οι στάσεις προκύπτουν μετά από απαντήσεις που δίνει το κοινό του *Αντί* σε άλλες ερωτήσεις, όχι ποσοτικού χαρακτήρα. Φαίνεται όμως ότι η ρευστότητα και οι ανατροπές βιώνονται από μία οπτική, ότι οι αμφισβητήσεις έχουν σαφείς αφετηρίες. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 1 –και συνεπικουρείται, αν και όχι πάντα συμβατά, ίσως δε περισσότερο συμβατικά, από το Γράφημα 2–, το συγκεκριμένο αυτό κοινό του *Αντί*, εις πέρισμα των ανοησιών περί «τέλους» σε διάφορα –τέλος της ιστορίας, τέλος της ιδεολογίας και τα τοιαύτα–, είναι ένα κοινό που, κατ' αρχάς, τοποθετείται ως προς την ιδεολογία και, κατά δεύτερο λόγο, τοποθετείται σε ποσοτά 56% στην «Αριστερά» και 27% περίπου στην «Κεντροαριστερά», ενώ αξιοσημείωτο είναι το εξαιρετικά οριακό ποσοστό της αμιγούς «Δεξιότητας». Στο κοινό αυτό είναι τελείως εύλογο να αναλογεί ένα, για κάποιους «απογοητευτικά», υψηλό ποσοστό του Συνασπισμού (60,3%), ενώ το 19,1% των οπαδών της Ν.Δ. (κατ' ανάγκην «κεντροδεξιών» και όχι «δεξιών») εντοπίζεται στο αναγνωστικό κοινό που απέκτησε το περιοδικό κυρίως στην περίοδο 1988-1989. Συνυπολογίζοντας το εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό οπαδών του ΠΑΣΟΚ, μπορούμε να πούμε ότι το κοινό του *Αντί* είναι η Ελλάδα της κυβέρνησης Τζαννετάκη, μόνον που έχει αντεστραμμένες τις αναλογίες. Ή, αλλιώς, το κοινό του *Αντί* κατοπτρίζει ένα σαφές ιστορικό πολιτικό στρώμα και ρεύμα, εκείνο της μεταπολιτευτικής αριστεράς, που μάλλον επιμένει να βλέπει την ιστορία ως ιστορία κοινωνικών κινήσεων, κινημάτων και ιδεών και όχι ως ανεβοκατέβασμα καθεστώτων (υπαρκτού σοσιαλισμού ή ρηγκανοειδούς «φιλελευθερισμού»). □

Πλήθος ευχετηρίων καρτών πήραμε για τις γιορτές και το νέο έτος. Από τις πιο ενδιαφέρουσες, αυτή της ζωγράφου Μαρίας Γιαννακάκη, που δημοσιεύουμε σήμερα αντενχόμενοι σε όλους τους αναγνώστες.

γοντάς του: «Φέρατε την κατασχύνη, αλλά και τον πόλεμο θα τον έχετε». Όπερ και εγένετο.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία

Σταμ. Σχουρσίδης
Καλαμωτή Χίου

ΕΚ ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΣ

• Μία αναγκαία διόρθωση στο κείμενό του για τον Στρατή Τσίρκα κάνει ο εκλεκτός συνεργάτης μας, Σοφιανός Χρυσοστομίδης.

Αγαπητό Αντί,

Στο κείμενο που δημοσίευσες με τίτλο «Ο Στρατής Τσίρκας ως δημοσιογράφος» (τεύχος αρ. 509) και στην αναφορά που κάνω σε ένα άρθρο των *Τάμς* (15.2.91), από δική μου παραδρομή το «490 π.Χ.» εμφανίζεται ως έτος του Πελοποννησιακού πολέμου, ενώ, αν κάτι συγκρατούμε όλοι, από τα γυμνασιακά μας χρόνια, είναι ότι το «490 π.Χ.» ταυτίζεται με τη μάχη του Μαραθώνα.

Στο αρχικό μου κείμενο, υπήρχε αναφορά και σε ένα θαυμάσιο άρθρο του Αντρέ Φονταίν, άλλοτε διευθυντή της *Μοντ*, που συνέδεε τον «ιστορικό χρόνο» του πολέμου στο Βιετνάμ με τον «ιστορικό χρόνο» του Πελοποννησιακού πολέμου, με μία ωραία, μάλιστα, παρένθεση από τον Θουκυδίδη: «Αυτός ο πόλεμος για τον οποίο συζητάτε σήμερα, πιθανόν να ήταν μία υπόθεση χωρίς ιδιαίτερη σημασία, όπως θα διαπιστώνατε, αν σκεπτόμαστε ψύχραιμα» κ.λπ.

Κατά τη συρρίκνωση του κειμένου, για λόγους οικονομίας, δεν ξέρω πώς οι συνειρμοί του Αντρέ Φονταίν εξετόπισαν αναίρετα τον αρθρογράφο των *Τάμς*, με αποτέλεσμα το «490 π.Χ.» να εμφανισθεί ως 431-404 π.Χ. – όσο κράτησε δηλαδή η εμφύλια σύρραξη ανάμεσα στην Αθήνα και τη Σπάρτη.

Όλα τα παραπάνω αυτά δεν δικαιολογούν, βέβαια, την παραδρομή, για την οποία ζητώ, από τους αναγνώστες του *Αντί*, συγνώμη.

Σοφιανός Χρυσοστομίδης

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ (1)

• Στον Στέλιο Κούλογλου απονέμει εύσημα για την περί τα εθνικά αρθρογραφία του ο αναγνώστης μας, μονίμως παρεπιδημών στην Ολλανδία.

Αγαπητέ Κύριε Κούλογλου

Με ιδιαίτερη ικανοποίηση διάβασα το άρθρο σας «Πολιτική διελκυστίνδα στο θέμα των Σκοπίων» που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Αντί* στις 30.10.1992.

Τους τελευταίους δύο μήνες είχα την ευκαιρία να διαπιστώσω προσωπικά μια σταδιακή μεταβολή στη νοοτροπία ενός μέρους των Θεσσαλονικέων, υπό την έννοια ότι ο «εθνικιστικός κρετινισμός», όπως χαρακτηρίστικά τον περιγράφετε, οδηγεί τη χώρα μας σε μια δεύτερη μικρασιατική καταστροφή.

Πολλοί διανοούμενοι και γενικά σκεπτόμενοι άνθρωποι, παρά το γεγονός ότι αισθάνονται την αναγκαιότητα μιας συμβιβαστικής λύσης στο περιφερειακής σημασίας θέμα της ονομασίας του κράτους των Σλαβομακεδόνων, αποφεύγουν να εκφράσουν δημόσια τη γνώμη τους αυτή φοβούμενοι μήπως κατηγορηθούν για έλλειψη «πατριωτισμού».

Άρθρα σαν το δικό σας βοηθούν το λαό να εκφράζει δημόσια τη γνώμη του, ώστε ο «ένδοξος ελληνικός στρατός» να μην περάσει τα σύνορα για να «απελευθερώσει» τα Σκόπια, όπως απελευθέρωσε τόσο τη Σμύρνη

και την Άγκυρα, το 1922, όσο και την Κύπρο, το 1974.

Εύχομαι να συνεχίσετε στο άμεσο μέλλον την πατριωτική σας αυτή δράση ώστε να περυσωθεί ό,τι μπορεί να περισωθεί.

Με φιλικούς χαιρετισμούς

Γεώργιος Νακρατζάς
Διευθυντής
Πνευμονολογικής κλινικής
του νοσοκομείου *Ikazia*
Rotterdam – Ολλανδίας

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ (2)

• Δεν είναι όμως μόνον έπαινοι που απευθύνουν αναγνώστες μας στον Στ. Κούλογλου. Είναι και ψόγος, που μπορεί να φθάσει ως και στη διακοπή της συνδρομής στο περιοδικό.

Κύριε Παπουτσάκη, γειά σας

Με το γράμμα μου αυτό θα ήθελα να διακόψω τη συνδρομή μου. Συγγνώμη, αλλά η αιτία είναι η αηδία που μου προκαλεί ο κ. Κούλογλου με τα γραφόμενά του για το Σκοπιανό πρόβλημα.

Ευχαριστώ και Καλή Χρονιά. Ειλικρινά θα μου λείψει το *Αντί*.

Αν ποτέ ο κ. Κούλογλου χάσει το δρόμο για το τυπογραφείο σας, θα χαρώ να είμαι και πάλι συνδρομητή σας. Το απόκομμα της εφημερίδας για την ενημέρωση του κ. Κούλογλου (του Έλληνα) από τον απόδημο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ.

Φιλικά
Αλέκος Σιψής
Καναδάς

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ (3)

• Κι άλλη μία επιστολή, προς ψόγον του συνεργάτη μας, χωρίς άλλες συνέπειες – καθώς φαίνεται.

Συμβιβασμό, λοιπόν, εδώ και τώρα! Συμβιβασμό και ας κρῶζουν οι κόρακες, δηλαδή οι θερμοκέφαλοι υπερπατριώτες.

Έτσι νομίζουν οι περιδεείς και ο κ. Κούλογλου (*Αντί*, τεύχος 508). Όλοι τους τρέμουν τον πόλεμο. Μόνο που η αγνωσία τους δεν τους επιτρέπει να γνωρίζουν ότι τον πόλεμο τον υφίστανται εκείνοι που τον φοβούνται. Επομένως, αν οι Έλληνες εξακολουθήσουμε να δείχνουμε συνέχεια τα πεισινά μας, τότε και τον πόλεμο θα έχουμε και τον εξευτελισμό θα υποστούμε.

Η επί του προκειμένου αλήθεια δεν έχει ανάγκη απόδειξης, αποτελεί αξίωμα. Αλλά επειδή μερικοί κάνουν πως δεν καταλαβαίνουν, αντί αποδεικτικών επιχειρημάτων θα αναφερθώ σύντομα σε γεγονός της σύγχρονης ιστορίας.

Όταν ο βρετανός πρωθυπουργός Τσάμπερλαιν επέστρεψε στο Λονδίνο από το Μόναχο, ύστερα από τη γνωστή συνδιάσκεψη όπου οι Δυτικοί είχαν συνομολογήσει με τον Χίτλερ για την ειρήνη, δήλωνε περιχαρής κατεβαίνοντας τη σκάλα του αεροπλάνου: «Φέραμε στον κόσμο την ειρήνη». Την ίδια όμως στιγμή, του επιτίθεται ο Τσώρτσιλ, λέ-

ΓΙΑ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΚΑΛΒΟΥ

• Διαφωνεί με τον κ. Μ. Μερακλή και τα συμπεράσματα του άρθρου του, που φιλοξενήθηκε στο τεύχος-αφιέρωμα στον Ανδρέα Κάλβο, ο

επιστολογράφος μας, που επισημαίνει:

Κύριε Διευθυντά

Το μισό άρθρο του κ. Μ. Μερακλή, στο αφιέρωμα του περιοδικού σας για τον Κάλβο, γράφηκε ουσιαστικά ύστερα από παρανόηση μιας φράσης του Μ. Μητσάκη, και η οποία παρανόηση προέρχεται από την αυθαίρετη ερμηνεία μιας λέξης.

Στο απόσπασμα λοιπόν του Μητσάκη, η επίμαχη φράση έχει ως εξής: «εις πάντα γνωρίζοντα διαβάσει στίχους και να εννοί τι εστί γλώσσα και ύφος, τα τέτρα και οι βαθμοί, το τε ύφος και η γλώσσα του Ανδρέου Κάλβου προσπίπτουσιν οικειότατα, κτροπα ίσως και αήθη και τολμηρά και καινοφανή» κ.λπ. (οι πογραμμίσεις του αρθρογράφου).

Η αυθαιρεσία, και στη συνέχεια η παρανόηση, οφείλεται στο ότι ο κ. Μερακλής μεταφράζει τη λέξη «αήθη» με το «ανοίκεια», και τότε το κείμενο γίνεται αντιφατικό και δυσνόητο, δεδομένου ότι «ανοίκειος» είναι ο μη οικείος, ο μη φιλικός, και κατ'επέκταση ο ανάρμοστος, ο απρεπής. Με την έννοια αυτή λέμε μ'εμνοούμε: ανοίκειος διωγή ή συμπεριφορά, ενώ «αήθης», η πρώτη και κύρια σημασία του (σε όλα τα λεξικά) είναι μη συνηθισμένος, ο ασυνήθιστος (αντίθετά του τα έθος = έθνη, και εθός = ο συνηθισμένος σε κάτι).

• Έντεκα μήνες μετά, ο Οικονομικός Ταχυδρόμος θυμήθηκε να σχολιάσει κείμενο του συνεργάτη μας κ. Νεκτάρη Μητρόπουλου στο Αντί, που έκανε κριτική σε θέματα λειτουργίας του Μεγάρου Μουσικής. Ο συνεργάτης μας θεωρεί ότι οφείλει ανταπάντηση για μια άδικη, εν πολλοίς, επίθεση.

Ο έγκριτος Οικονομικός Ταχυδρόμος, μετά πάροδο 11 μηνών, αποφάσισε να σχολιάσει μια κριτική μας, του Ιανουαρίου του '92, για το Μ.Μ.Α. Όμως ο συνεργάτης του περιοδικού, χωρίς να ενδιαφερθεί για αυτές καθεαυτές τις παρατηρήσεις μας, επικεντρώθηκε σε μια παράγραφο «παρομοίωσης» των αυλών του εκκλησιαστικού οργάνου με το Μ.Μ.Α. και μάλιστα ελαφρώς παραποιημένη.

Ένα χρόνο σχεδόν αδιαφόρησε για τα σχόλιά μας, περί «διακόσμου» και «αδυναμίας των υπευθύνων να αξιοποιήσουν απολύτως τον πολιτιστικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα του Μ.Μ.Α.» και τώρα που, κατά τα φαινόμενα, οι ατέλειες αυτές τείνουν να εκλείψουν, στο περιοδικό που διευθύνει ένας εκ των υπευθύνων του Ο.Μ.Μ.Α. σχολιάζεται μια παράγραφος την οποία ο σχολιαστής ούτε φρόντισε να κατανοήσει το σκεπτικό της ούτε και να την εντάξει

σμένος σε κάτι). Με αυτή την κύρια σημασία η λέξη αναφέρεται στον Θεαίτητο του Πλάτωνα (:«υπό αηθείας») όπου ο Τατάκης μεταφράζει: «ασυνήθιστος», στις Ικέτιδες του Αισχύλου (:«όψιν αήθη», ΙΚ. 567), στον Θουκυδίδη (: «οι αήθως αγαθόν τι λαμβάνοντες» = οι ασυνήθως, εκτάκτως λαμβάνοντες), το δε ρήμα «αηθέω» απαντάται με τον τύπο «αηθέσσω» στην Ιλιάδα (: Κ. 493), «αήθεσσον γαρ ετ'αυτών», όπου ανάλογα μεταφράζουν οι Καζαντζάκης, Κακριδής, Όλγα Κακριδή, Πάλλης κ.λπ., ενώ ο Αριστοτέλης αναφέρει τη φράση «αήθης τραγωδία», όχι βέβαια «ανοίκεια», όπως θα ήθελε ο αρθρογράφος, αλλά με την άλλη σημασία της λέξης, εκείνην της έλλειψης χαρακτήρος - ως γνωστόν η τραγωδία δεν έχει χαρακτήρες, αλλά μύθο,

γιατί είναι «μίμησις ουκ ανθρώπων αλλά πράξεως και βίου» (Ποιητική).

Έτσι λοιπόν «αήθης» είναι ο ασυνήθιστος, οπότε ο Μητσάκης δεν «εκφράζεται αντιφατικά» ούτε στη συνέχεια «κατά κάποιον τρόπο αναδιπλώνεται», καθώς ισχυρίζεται ο κ. Μερακλής, αλλά η φράση είναι σαφής και όσα λέει ο Μητσάκης «προσπίπτουσιν οικειότατα αν και ασυνήθιστα και τολμηρά και καινοφανή». Πού βρίσκεται σ' αυτή την απλή φράση η «αντίφαση» και στη συνέχεια η «αναδίπλωση» που επισημαίνει ο κ. Μερακλής, ειλικρινά δεν μπορώ να καταλάβω κι αν ακόμα ο νους μου βγάλει σπυριά. Κι όσο για τον ίδιο τον Μητσάκη, απ'ότι φαίνεται γνώριζε πολύ καλά τα αρχαία ελληνικά και να μην αμφιβάλλει γι' αυτό ο αρθρογράφος, ο οποίος στη συνέχεια ανα-

στο πνεύμα του κειμένου.

Αν όμως δεχτούμε την κριτική σε μια αποκομμένη και παραποιημένη παράγραφο, σας πληροφορούμε ότι και «Te Deum» αντάξια του μεγαθηρίου των 6.080 αυλών γνωρίζουμε και οργανίστες που θα μπορούσαν ίσως να αξιοποιήσουν τις τεράστιες δυνατότητές του.

Με τη διαφορά ότι, έως τότε που ο ιδανικός ερμηνευτής συμβρεθεί με το υπάρχον έργο, οι πολυδιαφημισμένοι επιβλητικοί αυλοί του (ημιτελούς ή όχι) οργάνου απηχούν την εικόνα που μας παρουσίαζαν την εποχή εκείνη οι επιλογές του Μ.Μ.Α.

Τέλος, προσεκτικότερη ανάγνωση και αντιγραφή της επίμαχης παραγράφου δεν θα έβλαπτε, μια που άλλο νόημα συνάγει το: «να βρεθούν έργο και εκτελεστής» (με την έννοια του συμβρεθούν) που γράψαμε τότε από το: «να βρεθούν έργα και εκτελεστές» που χρησιμοποίησε ο συνεργάτης του περιοδικού.

Με εκτίμηση
Νεκτάρης Μητρόπουλος

φος, ο οποίος στη συνέχεια αναφέρεται στους φορμαλιστές και μέσα από κάποια ακροβατικά και όχι στέρεα επιχειρήματα προσπαθεί να συμβιάσει τα ασυμβίβαστα έτσι όπως τα έθεσε από την αρχή.

Οι ρώσοι φορμαλιστές δεν υποστήριζαν πως «προορισμός της λογοτεχνίας είναι να κάνει να φαίνεται παράδοξο κάτι που είχαμε συνηθίσει να θεωρούμε οικείο», αλλά η κεντρική άποψη γύρω από την οποία περιστρέφεται και αναπτύσσεται η φορμαλιστική σκέψη σαν μέθοδος προσέγγισης της λογοτεχνίας, είναι αυτό που διατύπωσε με δύο λέξεις ο Γιάκομπσον: «Η λογοτεχνικότητα της λογοτεχνίας». Αν δηλαδή, και κατά πόσο, ένα κείμενο είναι λογοτεχνία ή οτιδήποτε άλλο, δεδομένου ότι, όπως ισχυριζόταν ο Σκλόβσκι,

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

JOHN ARDEN

ΣΙΩΠΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΟΠΛΑ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

Για τους υπόδουλους λαούς,
υπόδουλους δηλαδή στους ίδιους τους
τους κυβερνήτες, στους κυβερνήτες
κάποιων άλλων, στους κυβερνήτες
τους δικούς μας. Για μας.

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ, Μαυρομιχάλη 5 - Τηλ. 36.01.551 FAX 36.23.553 ΑΘΗΝΑ 106 79

«η μορφή είναι η ουσία του έργου», δηλαδή η αισθητική του ποιότητα σαν μια αυτόνομη αξία που δεν χρειάζεται να παρακολουθείται ή να επιβεβαιώνεται από άλλες παραμέτρους όπως έλεγαν πριν οι συμβολιστές (για περισσότερα, στα έργα των Jakobson, Shklovsky, Eichenbaun, Tunianov, κ.λπ., αλλά και στους «αντίποδες», από τον επαμφοτερίζοντα Τρότσκι μέχρι τον σταλινικό Ζντάνοβ). Η θεωρία των φορμαλιστών είναι μια σύνθετη αλλά πολύ συγκεκριμένη μέθοδος χωρίς «ιδεαλιστικές διαστάσεις», όπως διατείνονται οι πολέμοί της, όμως ταυτόχρονα είναι ένα αισθητικό παλίμψηστο όπου με συνεχείς και συναρπαστικές αποκαλύψεις θα οδηγηθούμε μέσα από ένα πλήθος συγγραφέων όχι μονάχα στο *Περί συνθέσεως ονομάτων* αλλά στον ίδιο τον Αριστοτέλη, όπου: «λέξεως δε αρετή, σαφή και μή ταπεινή είναι».

Αντί λοιπόν στη συνέχεια του

άρθρου να απολαύσουμε παρόμοιους συσχετισμούς, φθάνουμε παραδόξως στον Μπρεχτ όπου τα πράγματα θολώνουν ακόμη περισσότερο, μια και ο Μπρεχτ δεν είχε καμία σχέση με όλα αυτά, γιατί δεν τον απασχολούσαν οι λέξεις αλλά τα προβλήματα και προϋπόθεση της Τέχνης δεν ήταν το «πώς» αλλά το «τι». Όπως λέει ο Ζενέ, «θα μπορούσαν να ειπωθούν και αυτά που λέει (ο Μπρεχτ) αλλά τελικά ειπώθηκαν με πεζό τρόπο». Εγώ θα έλεγα και με «ανοίκειο», πράγμα στο οποίο θα συμφωνεί και ο κ. Μερακλής, μια και του αρέσει η λέξη.

Αλλά ο Μητσάκης είναι ένας κατ' εξοχήν «φορμαλιστής» πεζογράφος όταν κυριολεκτικά εξοντώνει με τον λεκτικό του χείμαρρο το θέμα του. Η μεικτή γλωσσική του γενναιότητα, ο τוניσμός και το ακουστικό αποτέλεσμα της φράσης, η συχνή εναλλαγή του ρηματικού χρόνου, η ευστοχία της ελευθεροστομίας του και οι αποχρώσεις του σαρκασμού του, κάνουν τα ασημάνα να αποκτούν ανάστημα ίσο με το αισθητικό μέγεθος των λέξεων που επιστρατεύει η σπάνια φαντασία του. Και προκειμένου για τη λέξη «αήθης», την ξέρει πολύ καλά: «και το τενεκεδοφορούν γιατί εξαπελύθη, με το παράρτημα το άηθες αυτού, τον στολισμόν του τον παράξενον» (βλ. Ν. Μητσάκη: «Το γατί»)

Η λέξη, εδώ, είναι ένας ωραίος προπαροξύτονος ήχος, που τον χρειάζεται στα μουσικά του σχεδιάσματα.

Τζίμης Παπανικολόπουλος

Αθήνα

ΠΟΙΚΙΛΑ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ

• Από τον συνεργάτη μας στη Γερμανία Βαγγέλη Σακκάτο, η επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Επειδή καθιερώσατε και βραβείο λαθών, το τυπογραφι-

κό λάθος στο κείμενό μου για τη ρατσιστική χιονοστοιβάδα στη Γερμανία έγινε δις και πάει να τριτώσει, περίπτωση, νομίζω, επίσης άξια βραβείου.

Το αρχικό σωστό ήταν «κυβερνητικά κόμματα», που έγιναν «εργατικά κόμματα», στο τεύχος 505, και όχι 504 (δικό μου λάθος στον αριθμό του τεύχους), λάθος που επαναλαμβάνεται και στη διόρθωση του τεύχους 508, σελ. 10, «Αντιθέσεις».

Εκ των υστέρων βλέπω πως ευθύνομαι εν μέρει και εγώ, γιατί στην επανόρθωση έγραφα «να γίνει», ενώ αν έγραφα «να διαβαστεί» «κυβερνητικά κόμματα», δεν θα υπήρχε περιθώριο παρερμηνείας.

Εντέλει, το αρχικό σωστό πολύπαθο απόσπασμα ήταν και εξακολουθεί να είναι το εξής:

«Στο μεταξύ εμφανίστηκε και ο αντιπρόεδρος του κόμματος και πρωθυπουργός του Σάαρ Όσκαρ Λαφοντέν, ο θεωρούμενος παλιά αριστερός οικονομολογιστής, που στο παρελθόν (1988) είχε ξεσηκώσει τα συνδικάτα εναντίον του κόμματός του, με τις φιλοεργοδοτικές θέσεις του για ταυτόχρονη μείωση ωρών εργασίας και αποδοχών, που σε πλήρη ευθυγράμμιση με τα *κυβερνητικά κόμματα* ζητάει κι αυτός τη διαγραφή του άρθρου 16 και παραπομπή στη σύμβαση της Γενεύης, γεγονός που προκάλεσε θύελλα στους κόλπους της SPD» (τεύχος 505, σελίδα 32), σημείο ιδιαίτερα επίκαιρο ύστερα από τον χθεσινό συμβιβασμό της SPD με τα κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού της Βόννης και την επακολουθήσασα συμφωνία τους για το θέμα του ασύλου και των προσφύγων, θέματα για τα οποία θα ακολουθήσει σχετικό άρθρο μου.

Αλλά και η παράλειψη του W από το όνομα του Günter Wallraff, στο ίδιο τεύχος, στο κείμενό μου το σχετικό με το «σκάνδαλο Σχινά» στο «Διάλογο», όπως και η παράλειψή του

επίσης από το WDR (Δυτικο-γερμανική Ραδιοφωνία), στο ίδιο κείμενο, μα και το: «Όπως μου είπε εύστοχα κάποιος κουμπάρος του», αντί του σωστού: «Όπως μου είπε εύστοχα κάποιος, κουμπάρος τους των Σχινάς» κ.λπ., πράγμα που σημαίνει απλά πως ο Α.Σ. είναι κουμπάρος των Αϊντενάιερ, επίσης δεν επανορθώθηκαν ως τώρα, κάτι απόλυτα αναγκαίο λόγω της υφής και του χαρακτήρα του θέματος.

Και με την ευκαιρία, αναφερόμαι, τέλος, και για τελευταία φορά, στα γραφόμενα του κ. Σχινά, τα σχετικά μ' εμένα, τεύχος 507, σελίδα 44:

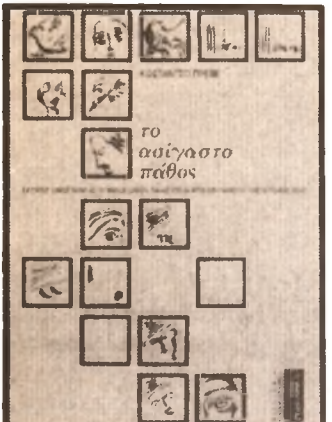
Για τις εναντίον του κατηγορίες μου, που κατ' αυτόν είναι «προϊόν ελλιπέστατων γερμανικών και κακόβουλων μυθεμάτων», ως προς τα «μυθεύματα» έχει επιβεβαιώσει ήδη ο ίδιος το μεγαλύτερο μέρος τους.

Ως προς τα γερμανικά, η μια από τις δύο παραθέσεις κειμένων του, με τους τότε ύμνους του προς τους Αϊντενάιερ, ήταν στα ελληνικά, απόσπασμα από ελληνική εκπομπή του.

Για τη μετάφραση του αποσπάσματος για τους λόστρους και τους γκασταρμπάτερ, έχω γράψει ήδη και εξακολουθώ να υποστηρίζω πως είναι καλή μετάφραση, δηλαδή αντικειμενική απόδοση του γερμανικού κειμένου. Όμως, αφού ο κ. Α.Σ. το αμφισβητεί, γιατί δεν κάνει άλλη, επίσημη, και στη συνέχεια να επιχειρήσει την ανασκευή των κατηγοριών μου, αντί, μπροστά στις δυσκολίες και στις κακοτοπιές να καταφεύγει στην υπεκφυγή.

Τέλος, για τα περί ευτέλειας οι παροικούντες την Ιερουσαλήμ, την Κολωνία και την Ευρώπη, γνωρίζουνε καλά τους έχοντες ήθος, χαρακτήρα και ευπρέπεια, καθώς και τους ευτελείς. Και εις έτη πολλά.

Φιλικότατα
Βαγγέλης Σακκάτος
Λεβερκούζε

Κυκλοφορεί σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Κοστάντσο Πρέβε

ΤΟ ΑΣΙΓΑΣΤΟ ΠΑΘΟΣ

Σκέψεις ενός μαρξιστή φιλοσόφου πάνω στην κρίσιμη καμπή της εποχής μας.

Ένα βιβλίο που:

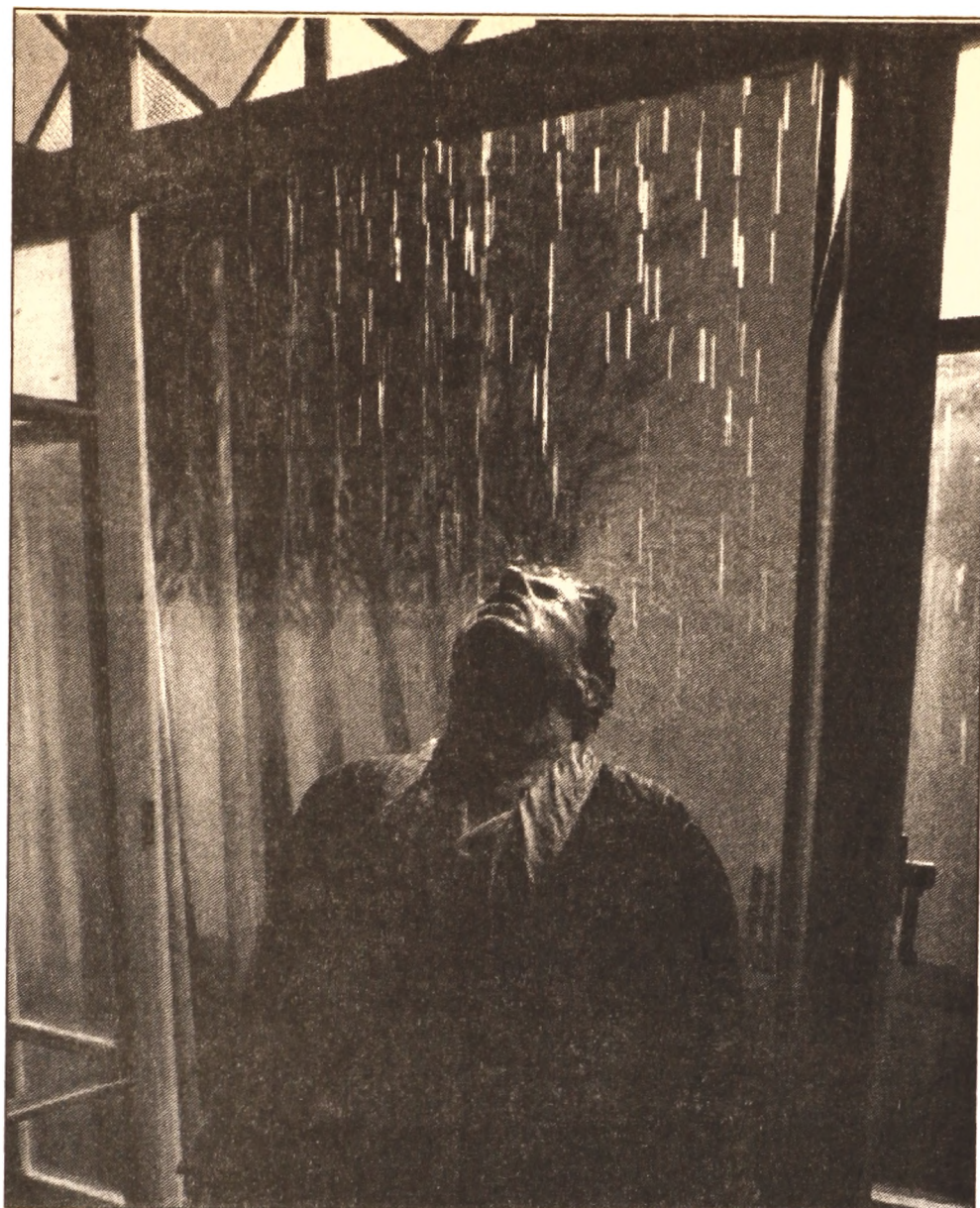
- Πυροδοτεί το διάλογο
- Συνδέει τη φιλοσοφία με την καθημερινή πραγματικότητα
- Αποδεικνύει τη δυνατότητα μιας νέας αρχής

Εκδόσεις **ΣΤΑΧΥ**

Κινητή Διεύθυνση: ΠΡΟΔΟΣ • Μεσογγίου 5, Αθήνα • Τηλ.: 3621001 • FAX 3629207

Ο θάνατος του Ν.Γ. Πεντζίκη έδωσε την ευκαιρία στην ηγεσία του ΥΠΠΟ να κάνει δηλώσεις. Μιά «υποχρέωση» αναγκαία στο αγοραίο πολιτικό παιχνίδι που καλύτερα να έλειπε. Τί να τα κάνουμε τα γενικόλογα φληναφήματα, τι να τις κάνουμε τις αερολογίες, τις κενολογίες, τις ανακρίβειες, τις κοινοτοπίες του τύπου «φτωχύνουμε»; Καλύτερη η βουβή σιωπή. Αν τηρούνταν, θα εξέφραζε πιο καίρια το αποπνευματοποιημένο - αποϊδεολογικοποιημένο πεδίο της πολιτικής πραγματικότητας και δεν θα ανάγκαζε όσους στην κυριολεξία αδιαφορούν για τις πολιτισμικές ψηφίδες και το ξεχωριστό με το οποίο καθεμιά συμβάλλει στον πραγματικό πλούτο της ζωής μας να χτυπούν βάνανσα «μιά στο καρφί και μιά στο πέταλο».

Όσο για τη δημοσιότητα, αφού από αυτήν (και γι' αυτήν) υπάρχουν οι πολιτικοί «κατευθυντές» των πολιτιστικών μας πραγμάτων, ας την επιζητήσουν με ουσιαστικές και γενναίες αποφάσεις που εκκινούν από συγκεκριμένες κατευθύνσεις κι όχι, ως μαϊντανοί, προσβάλλοντας την αγωνία προσώπων και υποθέσεων που φαίνεται ότι δεν τους αφορούν...

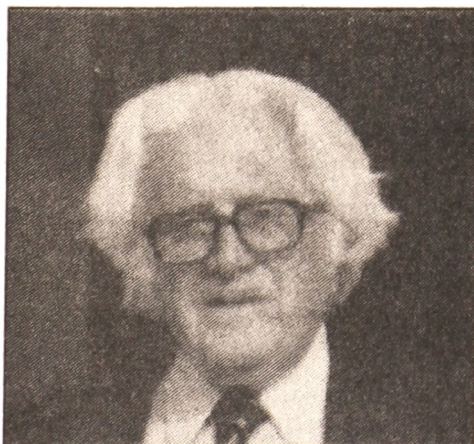

ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΩΝ

Στο θέατρο της οδού Κυκλάδων, η πορεία από το 1982 και τη Σπασμένη Στάμνα του Κλάιστ ως σήμερα και την Αντιγόνη του Σοφοκλή από το Εργαστήριο Αρχαίου Δράματος αντιστοιχεί σε μία ανήσυχη και δημιουργική περιπέτεια. Η κριτικός θεάτρου Ελένη Βαροπούλου την περιγράφει. Και ένα κείμενο του Γάλλου George Banu για την Αντιγόνη, που γράφτηκε για το τεύχος Ιανουαρίου 1993 του περιοδικού Art-press (στη φωτογραφία, ο Λευτέρης Βογιατζής στον Θείο Βάνια του Τσέχωφ, όπως ανέβηκε στο θέατρο της οδού Κυκλάδων).

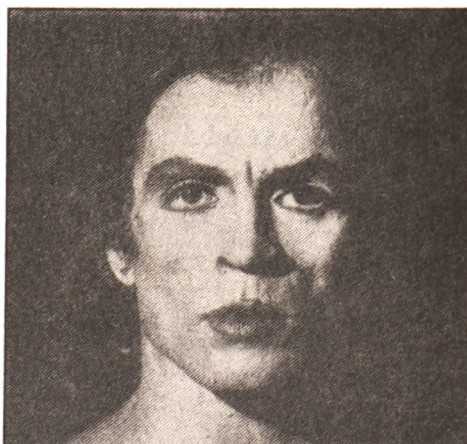
ΠΕΝΤΖΙΚΗΣ

«Μιάς εξαρχής η τάση μου ήταν μυθικής και παραμυθικής ερμηνείας των εγχοσμίων». Ο Νίκος Γ. Πεντζίκης έφυγε πλήρης ημερών. Εν όψει ενός εκτενούς αφιερώματος, μία προσωπική αφιέρωση από τον Νίκο Τριανταφυλλόπουλο.

Σελ. 54

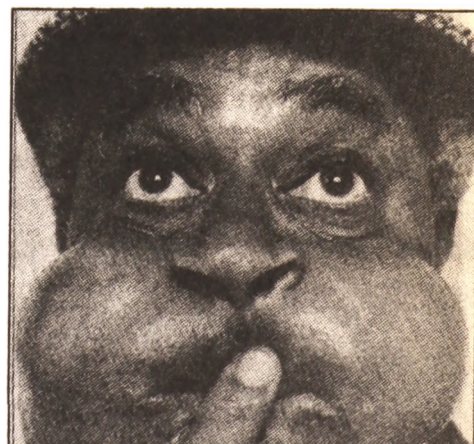
ΝΟΥΡΕΓΙΕΦ

Υπήρξε πρωτοπόρος της χορευτικής τέχνης επειδή, ως ισότιμος παρτεναίρ δίπλα στην πρίμα μπαλαρίνα, άλλαξε τις κατευθύνσεις μιας τέχνης που δεν εναντιώνεται στην παράδοση. Για τον φτερωτό Τάταρο γράφει η Λήδα Καζαντζάκη.

Σελ. 58

ΓΚΙΛΕΣΠΙ

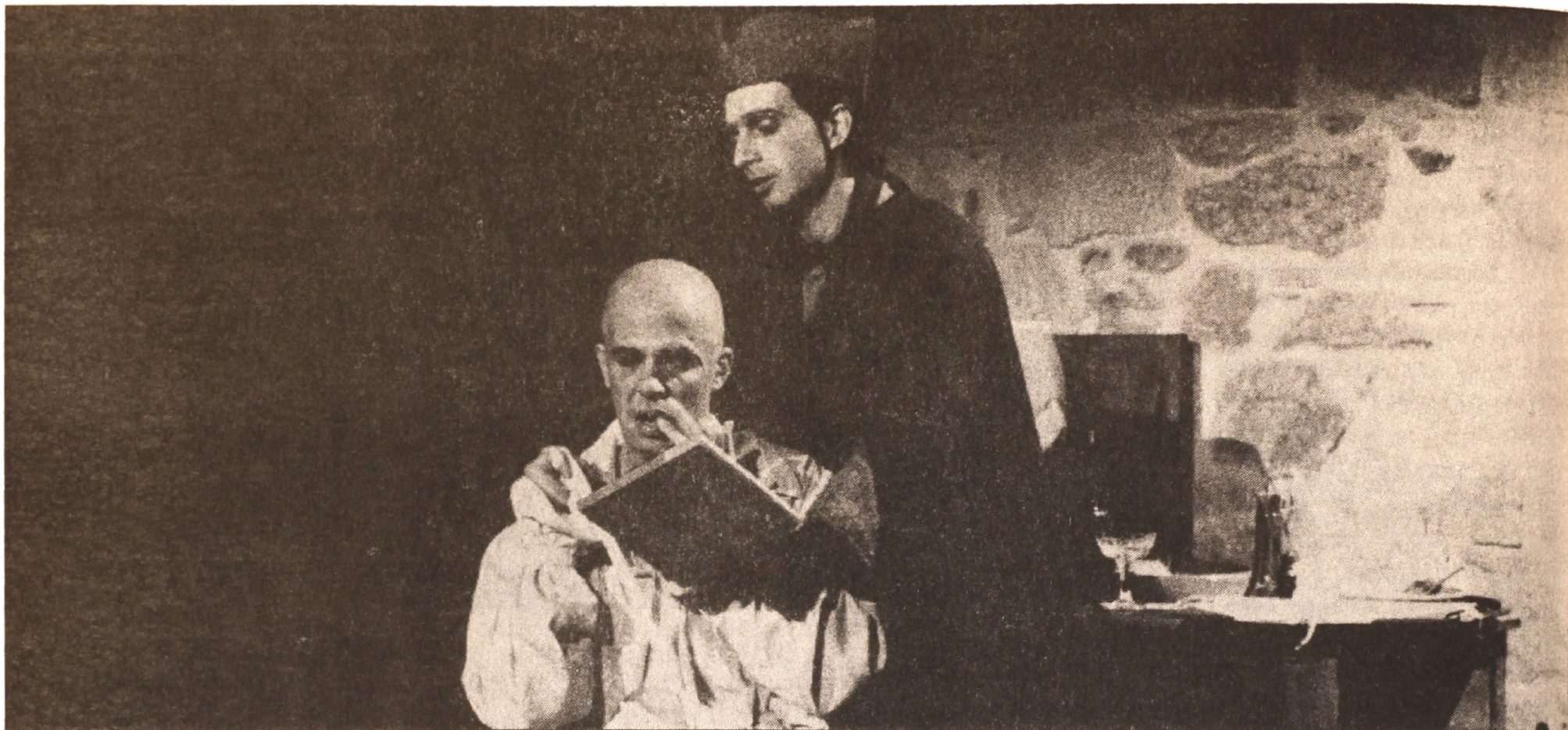
Πρεσβευτής του ατέρμονος αυτοσχεδιασμού και της μοναδικότητας του σολίστα, ο άνθρωπος που επέβαλε το be-bop έφυγε χωρίς τιμές. Για τη ζαλισμένη τρομπέτα της τζαζ γράφει ο Ν. Βρατσάνος.

Σελ. 56

Γ. ΑΡΣΕΤΗΝΟΣ
G. BANY
ΕΛ. ΒΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ν. ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ
Λ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ
Π. ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ
Ν. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΤ. ΠΑΓΩΝΗΣ
Η.Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘ. ΣΧΙΝΑ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
Δ. ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ

Η περιπέτεια της δημιουργίας

της Ελένης Βαροπούλου

Η σπασμένη στάμνα του Χάινριχ φον Κλάιστ (1982)

Στο θέατρο της οδού Κυκλάδων, η πορεία από την πρώτη «Σκηνή» του 1982, με τη *Σπασμένη Στάμνα* του Χάινριχ φον Κλάιστ, ως τη «Νέα Σκηνή» του 1991 με το *Ρίτερ, Ντένε, Φος* του Τόμας Μπέρνχαρντ, αλλά και ως την τελευταία παραγωγή της Σοφόκλειας *Αντιγόνης* από το Εργαστήριο Αρχαίου Δράματος, αντιστοιχεί σε μία δεκάχρονη περιπέτεια δημιουργών της σκηνής. Περιπέτεια που συμπληρώνει την καλλιτεχνική βιογραφία καθενός από τους δημιουργούς αυτούς σημασιδοτώντας την προσωπική τροχιά του και συγχρόνως τη στάση του απέναντι στην ελληνική θεατρική υπόθεση. Η ίδια εξάλλου δεκαετής πορεία, έτσι καθώς συγκεκριμενοποιείται με τη μορφή μιας σειράς παραστάσεων, από τις οποίες αναδύεται δυναμικά η περίπτωση του Λευτέρη Βογιατζή, ηθοποιού, σκηνοθέτη και εμψυχωτή του σχήματος, έχει αποκτήσει ξεχωριστό βάρος. Καθιερωμένη πλέον, έχει καταλάβει μια προνομιούχο θέση στην πραγματικότητα του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου. Χάρη ασφαλώς στην αλυσίδα των σκηνικών επιτευγμάτων –παραστάσεις με υψηλές προδιαγραφές, αδιαφιλονίκητη ποιότητα, υφολογική τελειώση–, κυρίως όμως χάρη στη φύση και το ρόλο των θεατρικών διαβημάτων με τα οποία συνδέεται το παραστασιακό corpus. Μια ποιητική του χώρου έχει καλλιεργηθεί στο θεατράκι της οδού Κυκλάδων –θέατρο τσέπης με περιορισμένες σκηνικές δυνατότητες– όπου σκηνογράφοι όπως ο Δαμιανός Ζαρίφης, η Θάλεια Ιστικοπούλου, η Λιλή Κεντάκα, ο Αθανάσιος Σουντουλίδης και ο Αλέκος Λεβίδης έχουν πλάσει μοναδικούς

«τόπους» για παραστάσεις οι οποίες δεν στήνονται απλώς στο εσωτερικό κάποιας σκηνογραφίας ή σκηνογραφημένων ταμπλώ ούτε υποβάλλουν ένα κλίμα με τη συνδρομή μιας λειτουργικής σκηνογραφικής λύσης. Εδώ η σκηνοθεσία ζητάει από το χώρο ολοένα και περισσότερο να συμμετάσχει στη δραματολογία της παράστασης. Να ζυμωθεί με την ομιλία, τις φωνές, τη χειρονομία έτσι ώστε ποιητικός λόγος και ποίηση της σκηνής να γίνουν ένα. Γι' αυτό ο θεατής δυσκολεύεται να συλλάβει ή να ανακαλέσει στη μνήμη του μεμονωμένα τα συστατικά μιάς παράστασης. Να παρακολουθήσει την *mise en place* της χωριστά από το ερμηνευτικό διάβημα. Η *Σπασμένη Στάμνα* του Κλάιστ (1982), Οι *Αγροίκοι* του Κάρλο Γκολντόνι (1983), το *Συμφορά* από το πολύ μυαλό του Αλεξάντρ Σεργκέγεβιτς Γκριμπογιέντοφ (1986), το *Σε φιλώ στη μούρη* του Γιώργου Διαλεγμένου (1987), Ο *Θεός Βάνιας* του Τσέχωφ (1989), το *Ρίτερ, Ντένε, Φος* του Μπέρνχαρντ (1991) και η *Αντιγόνη* του Σοφοκλή (1992) ακολουθούν, κάθε παράσταση από τη σκοπιά της, τη λογική της αδιάσπαστης ολότητας. Έτσι ώστε από τα σκηνικά δεδομένα, την υλικότητα και τις μεταφορικές προεκτάσεις τους, να ξεπηδάει η ιδέα του οράματος. Η αντάρκεια, η απολυτότητα, ο ολοκληρωτικός χαρακτήρας που έχει το όραμα, διέπουν τις παραστάσεις με την υπογραφή του Λευτέρη Βογιατζή, καθώς όλοι οι συντελεστές, μεταφραστές, ηθοποιοί, σκηνογράφοι υποτάσσονται στο σκεπτικό της πρωτόφαντης, οριακής αλλά και οριστικής συνάντησης με το κείμενο, με τον άλλο, με τον εαυτό τους. Οντολογική στην αφετηρία της και *essentialiste* στα στάδια της, η

θεατρική αναζήτηση του Λευτέρη Βογιατζή είναι μια εμπνευσμένη απόπειρα επανάκτησης του «χαμένου θεάτρου» ως εμπειρία, ως βίωμα, ως υπαρξιακός κίνδυνος, ως μαθητεία ενώδρα στο κενό που αφήνει ο στεγνός σκηνοθετικός και υποκριτικός επαγγελματισμός με τις αδιάσειστες κατασκευές και τις πληκτικές βεβαιότητές του.

Κάτω από το σήμα ενός ιδιότυπου ποιητικού ρεαλισμού μπορούν να τοποθετηθούν όλες οι παραστάσεις στο Θέατρο της οδού Κυκλάδων. Από τους αλησμόνητους Αγροίκους με τις θαμβωτικές πρωτορεαλιστικές γκολντονικές εκλάμπεις μέχρι την πανοραμική θέα πάνω στη ρωσική κοινωνία των αρχών του 19ου αιώνα που προτάθηκε αμέσως μετά, όταν ανέβηκε το τετράπτακτο σκηνικό ποίημα του Γκριμπογέντοφ. Ο

ερμηνευτικός δρόμος που ακολούθησαν οι ηθοποιοί για τον ανατριχιαστικό σκουπιδότοπο με τα ανθρώπινα απομεινάρια, τους στυγερούς φονιάδες, το καταρρακωμένο περιθώριο του Σεφιλώ στη μούρη, είχε ως προϋπόθεση και θεμέλιο τις κλασικές και μεγάλες ρεαλιστικές δραματοουργίες. Το δέος με το οποίο οι συντελεστές της παράστασης κοίταξαν τα πρόσωπα του νεοελληνικού αυτού δράματος και το ζοφερό μεγαλείο που τους προσέδωσαν εκμηδένισαν κάθε ενδεχόμενη γραφικότητα. Η διδασκαλία των ηθοποιών από τον Λευτέρη Βογιατζή έκανε τον θεατή να καταλάβει πώς από τη στατισλαβική οδό, μετά τη ροπή ολοκλήρωση μιας βιογραφίας, και την εξονυχιστική τροβολή του ρόλου στη σκηνή, ο χώρος αποκαθαίρεται και πυλίζει τις νατουραλιστικές λεπτομέρειες σε μια ποιητική αχλύ.

Εντονό Βάνια, παιγμένον σε μια διαυγή, ευθεία, κυριολεκτική γλώσσα (μετάφραση Χρύσας Προκοπάκη), η σκηνοθεσία αντανακλούσε τη νεότερη σε ευρωπαϊκή κλίμακα τάση να αντιμετωπίζονται τα τσεχοφικά έργα σαν πυκνοί υφασμάτινοι δόσοι με τις μικρές καθημερινότητες και τις μεγάλες αλήθειες κτεθειμένες στη σκηνή χωρίς αισθηματολογία, εύγλωττες χροιάς, νοσταλγικά ημίφωτα. Υπήρχε στον Θείο Βάνια μια

υγιόμενη αίσθηση της λεπτομέρειας και της ψυχολογικής πόχρωσης, ακόμα και μια προσεκτική αναφορά στον νατουραλιστικό ηχητικό περίγυρο ύστερα από τη διεξοδική ανάλυση κάθε κατάστασης. Η πρόθεση πάλι του Λευτέρη Βογιατζή στο Ρίτερ, Ντένε, Φος ήταν να παιχτούν τα πάντα: Να είναι επί σκηνής όλες οι όψεις του μπερνχαρντικού λόγου και να εξαντλείται το Είναι των προσώπων του δράματος, που από τα πλάσματα των επαύλεων», με τις φοβίες και τις έμμονες ιδέες, τις φυγές, τις προσφυγές και διαφυγές, τις μικροψυχίες και τις ποτεινές ζωές του ερωτισμού, ανάγονται σε φιγούρες-βλήματα για τα ερείπια του έλλογου υποκειμένου και το

κλινοριοποιημένο Εγώ, για το τέλος της Φιλοσοφίας και της αλήθειας στους σημερινούς καιρούς, για τη γελοιότητα των όντων που σπάζει στην απέλπιδα και ατελέσφορη προσπάθεια να δώσουν ένα νόημα στη ζωή τους. Εδώ η παράσταση απεκάλυπτε όχι μονάχα έρεβος και τις αστραπές ενός λόγου που αγγίζει την ποίηση, αλλά και τον λυρικό από το δρόμο του υπαρξιακού τρόπου, της

ατάρας, της κατεδάφισης, αλλά και επέτρεπε σε τρεις ηθοποιούς, στην Όλια Λαζαρίδου, τη Λυδία Κονιόρδου και τον Λευτέρη Βογιατζή να εγγράψουν το δικό τους Είναι στο παιχνίδι των ειδώλων που έστησε ο Μπέρνχαρντ για το αλύτρωτο άτομο, το ταδικασμένο στη μοναχική τροχιά και πτώση του. Ο ρεαλισμός, τέλος, της Αντιγόνης ήταν ρεαλισμός ενός Lehrstück, του διδακτικού που αποκτάει ποιητική διάσταση στο εσωτερικό

της υπερβατικής σκηνικής αισθητικής, ενός χώρου που κομίζει εικαστική ρετροσπεκτίβα τον δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό

Ελένη Βαροπούλου

Αγροίκοι του Κάρλο Γκολντόνι (1983)

Συμφωρά από το πολύ μυαλό του Αλεξάντερ Σεργκέγεβιτς Γκριμπογέντοφ (1986)

Σε φιλό στη μούρη του Γιώργου Διαλεγγμένου (1987)

Ρίτερ, Ντένε, Φος του Τόμας Μπέρνχαρντ (1991)

Η Αντιγόνη της οδού των Κυκλάδων

του George Banu

Το τραγικό ως είδος δεν έπαψε ποτέ να αποτελεί σταθερό αντικείμενο διερεύνησης και ιδιαίτερα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια μετά τους πειραματισμούς της Helen Stewart και του Klaus Michael Grüber. Από τις απόπειρες και τις προσπάθειες που έγιναν και που κινήθηκαν, με περισσότερη ή λιγότερη επιτυχία, μεταξύ μινιμαλισμού και μεγαλοπρέπειας, η *Αντιγόνη*, που ανέβασε στην Αθήνα ο Λευτέρης Βογιατζής, μοιάζει να έχει βρει τον ακριβή τόνο και πετυχαίνει μια τέλεια ισορροπία ανάμεσα στο Διονυσιακό και το Απολλώνιο, «αποκλείοντας τη στάση της τραγωδίας για να εγκατασταθεί καλύτερα στην καρδιά του τραγικού».

Η τραγωδία πλανιέται πάνω από την Ευρώπη, όπως κάποτε εκείνο το «φάντασμα» το θλιβερά διάσημο. Ο καινούργιος αυτός κύκλος ξεκίνησε πριν από δεκαπέντε περίπου χρόνια. Στην αρχή βρίσκονται δύο σχήματα ριζικά διάφορα το ένα από το άλλο: Η Schaubühne, δημιουργώντας έναν δικό της ορίζοντα καλλιτεχνικής και τεχνικής εντέλειας, και το La Mamma, με εμπνευστή την Helen Stewart, σχήμα βιοτεχνικού μάλλον χαρακτήρα με το δυναμισμό αλλά και τα περιορισμένα μέσα που συναντούσαμε στις πρωτοπορίες της δεκαετίας του '20.

Οι περίφημες *Βάκχες* του Ευριπίδη, που σηματοδοτούν το τέλος του τραγικού κύκλου ερευνώντας τις πηγές του, στη σκηνοθεσία του Klaus Michael Grüber, αναγγέλλουν και στο συμβολικό επίπεδο την επιστροφή της τραγωδίας στην ευρωπαϊκή σκηνή στα μέσα της δεκαετίας του '70. Ενώ η διάσημη *Ορέστεια* του Πέτερ Στάιν αποκαθιστά, μερικά χρόνια αργότερα, τις αρετές του τραγικού κύκλου. Μας έδωσε δηλαδή η Schaubühne δύο εκδοχές προσέγγισης της τραγωδίας, διαμετρικά αντίθετες. Και οι δύο διαθέτουν από κοινού ευρύτητα αντίληψης και άφθονα μέσα, αλλά ενώ ο Grüber διακατέχεται από την εμμονή της άμετρης συσπείρωσης στην καρδιά του τραγικού, ο Stein θέλει να αποκαταστήσει τη μνημειακή διάσταση των ηρώων, με φόντο την πολιτική ανάλυση που απηχούσε τους νέους καιρούς. Ως

Η Βαγγελιώ Ανδρεαδάκη, *Αντιγόνη-Εξάγγελος* στην παράσταση του θεάτρου της οδού Κυκλάδων.

αντίλογος στη διπλή πρόταση της Schaubühne μπορεί να θεωρηθεί η πρόταση του Αντρέι Σεργμπάν, που στη Νέα Υόρκη ένωσε τρεις τραγωδίες –τη *Μήδεια*, την *Ηλέκτρα* και τις *Τρωάδες*– τοποθετώντας τις ολοκληρωτικά κάτω από ένα στίγμα απώτατης αρχαιότητας μέσα από την προσφυγή του στην αρχαία ελληνική γλώσσα και την πρωτόγονη τελετουργία. Επικαλέστηκε τη θερμή μνήμη στον αντίποδα της ψυχρής μνήμης που καλλιέργησε ο Στάιν.

Επιστροφή στην τραγωδία

Στη Γαλλία, ο Αντουάν Βιτέζ ανέβασε

τρεις φορές την *Ηλέκτρα*. Στην πρώτη της εκδοχή, που θα ονόμαζα συμβολική, κυριάρχησε η εικόνα της αιώνιας Ελλάδας, ενώ στη δεύτερη, χάρη και στην παρεμβολή των στίχων του Γιάννη Ρίτσου, ο τραγικός λόγος συνδέθηκε με τη σύγχρονη ιστορία μιάς Ελλάδας στραγγαλισμένη από τη δικτατορία των συνταγματαρχών. Η τρίτη, παράσταση αξιομνημόνευτη, αποκάλυπτε τη δύναμη της τραγωδίας μέσα στην ίδια την καθημερινότητα που, με μεγάλη λεπτότητα, διαπερνούσαν μνήμες αρχαίων φονικών βασιλιάδων.

Η *Αντιγόνη* των Michel Deutch και Philippe Lacoue-Labarthe, μια παράσταση που δεν έγινε ευρύτερα γνωστή, εισήγαγε στο γαλλι-

*Η προσέγγιση του γάλλου κριτικού George Banu στην *Αντιγόνη*, όπως ανέβηκε από το θέατρο της οδού Κυκλάδων δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Art Press*, τχ. Ιανουαρίου 1993.

ό θεάτρο τη σπαρακτική εκείνη νεω-
ρικήτητα που πρώτος διαισθάνθηκε ο
rüber. Στην παράσταση αυτή, πρόσωπα και
εατές μοιράστηκαν τον ίδιο ήλιγο που εκ-
ράστηκε πάνω στη σκηνή με τρόπο υλικό,
χεδόν σωματικό. Στο ίδιο πνεύμα, ο André
ngel υπέγραψε έναν *Προμηθέα* που δεν
ρόλαβε να γίνει σημείο αναφοράς γιατί
χίχτηκε πολύ λίγο. Στο Στρασβούργο και το
ανσύ, οι απόπειρες που προαναφέραμε
ρεραν το Γαλλικό Θέατρο κοντά στην
ιρηκτικότητα των αντιλήψεων για την τρα-
ωδία, την τόσο χαρακτηριστική των παρα-
άσεων της άλλης πλευράς του Ρήνου.

Η Ariane Mnouchkine, με τους *Ατρείδες*
ης, πραγματοποίησε ένα μεγαλόπνοο φορ-
λιστικό όραμα με τη συνδρομή των τρό-
ων του Θεάτρου της Ανατολής και ιδιαίτε-
χ του ινδικού. Το εγχείρημα της Μνουσκίν,
εγχείρημα σφαιρικό και καινούργιο μορφο-
γικά, σημάδεψε τις αρχές της δεκαετίας
ν '90. Σήμερα είναι κομμάτι ανθολογίας.

Από την Αγγλία είδαμε την *Ηλέκτρα* που
κηνοθέτησε η Deborah Warner - εξώθησε
α άκρα τις αντιστάσεις της ηρωίδας, ως
ν αυτοκαταστροφή. Σε αυτόν τον παραλ-
ρηματικό πυρετό, σε αυτήν την ύβρι, απά-
ησε ένας σιωπηλός και μνημειακός *Αίας*
ου έφερε την υπογραφή του Bruno Meys-
t. Εδώ, ο πόνος απολιθώνει, μαρμαρώνει.
ον τελευταίο καιρό είδαμε και άλλους *Οι-
ποδες*, *Αίαντες* και *Φιλοκτήτη*. Στη Γαλλία,
τη Γερμανία, την Ιταλία και φυσικά στην
λάδα, όπου η τραγωδία αποτελεί τη στα-
ρά πάνω στην οποία ακουμπάει το θέ-
ρο.

Στην Τουρκία, πρόσφατα, ανέβηκε μία
ρέστεια που αποκαθιστούσε εκείνην την
οτίμηση για ελαφράδα και μεταμόρφωση,
ν χαρακτηριστική στις παραστάσεις μετά
'68. Μία ομάδα ηθοποιών αναλαμβάνει
διηγηθεί την ιστορία, καταλαμβάνει το
ρο, τον αναποδογυρίζει σαν γάντι, εγκα-
πταται. Η *Ορέστεια* αυτή δεν θέλει τα τε-
άσματα και το στόμφο της τραγωδίας και
οκρίνει μία παράσταση μέσα από από τα
ματα και τις μορφές, που έχει αμεσότητα
ι εύθραυστη θεατρικότητα. Εδώ κυ-
ρχησε η εφευρετικότητα και η ομάδα
όρεσε, πατώντας σε γερές βάσεις και μα-
ιά από κάθε τυπική αντίληψη για την τελε-
ργία, να ξαναζωντανέψει μία παλιά αφή-
τη.

Μπροστά στα μεγάλα εγχειρήματα, που
ουν την αξία να συγκεντρώνουν την προ-
χή στην τραγωδία, ορθώνονται καμιά φο-
ρωτοβουλίες περιθωριακότερες που
είλουν μάλλον την πρωτοτυπία τους στην
ιθυμία που εκφράζουν να ξεφύγουν από
νόμο της υπέρβασης και της μεγαλοσχη-
σύνης. Στην Αθήνα, μία άλλη *Αντιγόνη*

Η Ράνια
Σχίζα,
Αντιγόνη-Εξάγγελος.

μοιάζει να ανοίγει ένα δρόμο διαφορετικό,
μιάν άλλη δυνατότητα, της οποίας ίχνη είχα
αρχίσει να υποπτεύομαι στην τουρκική
Ορέστεια.

Η δροσιά της ελληνικής *Αντιγόνης* με δι-
ακατέχει ακόμα και τώρα που οι συνήθειες
κραυγές κοπάζουν, μόνον ο ψίθυρος της
Αντιγόνης της οδού των Κυκλάδων εξα-
κολουθεί να δονεί. Στη Γαλλία ακούστηκε
μόνο μία φορά, στην παράσταση του *Οι-
δίποδα επί Κολωνώ* που σκηνοθέτησε ο
Bruno Bayen ανάμεσα στο στενό χώρισμα
των τοίχων ενός καμπαναριού.

Ένας τραγικός ψίθυρος

Είναι κάποιες παραστάσεις, πάρα πολύ
σπάνιες, που ριζώνουνε στα φύλλα της καρ-
διάς. Όχι μόνον μια εικόνα ή μια στιγμή, η
παράσταση ολόκληρη αναμοχλεύει την καρ-
διά σαν ένα αυθεντικό πετράδι, σφηνωμένο
στα βάθη της. Σήμερα αυτές οι παραστάσεις
δεν στηρίζονται στην υπέρβαση, αλλά στη
συμπύκνωση, όπως αυτή η *Αντιγόνη* της
Αθήνας, της οποίας η τραγική γλυκύτητα
μοιάζει περισσότερο με προσευχή παρά με
κραυγή, την οποία και αποποιείται. Αναγνω-
ρίζουμε εδώ την εσωτερική εκείνη πυκνότη-
τα που είχε προσεγγίσει ο Alain Milianti σε

μία παράσταση εμπνευσμένη από τα παλαι-
στινιακά κείμενα του Jean Genet.

Στο Θέατρο της οδού Κυκλάδων, ο Λευ-
τέρης Βογιατζής συγκέντρωσε μία ομάδα νέ-
ων ηθοποιών και κάτω από τη διεύθυνση του
Σπύρου Σακκά διερεύνησαν το κείμενο
φυσικά, αναζήτησαν την ηχητική του ενό-
τητα, επαναθέρμαναν τα στόματά τους και
ζύγισαν τις κινήσεις τους. Ξεκίνησαν από
μία καινούργια μετάφραση του ποιητή Νί-
κου Παναγιωτόπουλου, στην οποία η γλώσ-
σα καλλιεργεί την οικονομία και απορρίπτει
το περιττό. Σαν σύλληψη, η όλη δουλειά εγ-
γράφεται στο πνεύμα εκείνο που ενα-
ντιώνεται στο ξεχειλισμα της οδύνης και την
καταχρηστική της έκφραση. Με αυτήν την
έννοια το όλο εγχείρημα δηλώνει στάση πο-
λεμικής, γιατί ο Βογιατζής γυρνάει την πλά-
τη σε αυτό το θαυμαστικό ακουστικό κουτί
που είναι το Θέατρο της Επιδάυρου, όπου η
σκηνή τοποθετημένη στο άκρον μιάς γρανι-
τένιας χοάνης συγκεντρώνει και παροξύνει
τα πάθη. Στο Θέατρο της οδού Κυκλάδων τα
πάθη δεν εξορίζονται, ενυπάρχουν, μπορείς
να τα αγγίξεις και δεν είναι ποτέ φωναχτά.

Είναι μια παράσταση που θα άρεσε στον
Jacques Lassalle, μια παράσταση στο όριο
της εξομολόγησης, όπου κυριαρχεί ο σεμνός
ήχος. Μοιάζει να αναδύεται παρά τη σιωπή

που περιβάλλει πάντα τα πρόσωπα, τα πεισματικά κλειστά σε κάθε ρητορεία.

Ο Βογιατζής απομακρύνεται από την εκπεφρασμένη ρητορική της τραγωδίας, που ο Λέσινγκ στον *Λαοκόοντα* θεωρούσε ιδιον του θάρρους των Ελλήνων να σηκώνουν την κραυγή που οι Ρωμαίοι λογόκριναν. Ο Βογιατζής αναζητάει μάλλον τη γαλήνη της οίμωγής· οι φωνές αναδιπλώνονται, αγγίζουν τον πυρήνα της ύπαρξης εκεί όπου η κατάρα σωπαίνει.

Ο τόνος έχει την ενότητα της λειτουργίας. Εδώ οι λέξεις απογυμνώνονται ως το κόκαλο και χωρίζονται για να επιτρέψουν στην ανάσα νησίδες ελευθερίας. Ο αέρας δεν ξοδεύεται ποτέ ασυλλόγιστα· γεμίζει τα στόματα και κάνει το λόγο βελούδινο. Μία μοναδική φωνή αναδύεται για να ανασυνδέσει την ομάδα. Ούτε απελπισμένη, ούτε ανήκουστη, είναι πάντα εκεί, ένας αδιάκοπος τραγικός ψίθυρος.

Την ώρα του αιώνιου μεσημεριού

Όχι μόνον η φωνή αλλά και ο χώρος έχει αποποιηθεί κάθε διάθεση υπερβολής. Τα πολλά, διαδοχικά σχέδια του Αλέκου Λεβίδη μαρτυρούν την έρευνα προς αυτήν την κατεύθυνση. Παρακολουθούμε, από τη μιά μεριά, την αναζήτηση εκείνου του εμβληματικού στοιχείου, του ικανού να ανακαλέσει την Ελλάδα των Λαβδακιδών, και από την άλλη, την επιθυμία να διαμορφωθεί ένας χώρος οικείος, ένα υπόγειο καταφύγιο. Έτσι, τελικά, ανάμεσα στις ελληνικές αναφορές, επιλέχθηκε το πλαίσιο μιάς παλατινής θύρας, της θύρας του παλατιού των Θηβών. Ενώ ταυτόχρονα η όλη ατμόσφαιρα παραπέμπει σε εκείνες τις ασφαλείς κρύπτες όπου κατέφευγαν οι κυνηγημένοι χριστιανοί.

(Αργότερα, στη ρωμαϊκή εκκλησία του Σαν Κλεμέντε, ξαναβρέθηκα σε αυτό το κλίμα –το μείγμα της ασφάλειας και της αρχαιότητας– και αναγνώρισα το πνεύμα στο οποίο κινήθηκαν οι επιλογές του Λεβίδη.) Λοξά σε σχέση με την είσοδο του παλατιού, υπάρχει ένα μεγάλο παραλληλόγραμμο τραπέζι· στο σχέδιο που το καλύπτει αναγνωρίζουμε το πλακόστρωτο που υπάρχει στο Θέατρο του Διονύσου.

Ο χορός συγκεντρώνεται γύρω από αυτό το τραπέζι που προβάλλει στο κέντρο μιας ανασκαφής. Το πάτωμα του θεάτρου μαζί με τα κρηπίδωματα έχουν ξηλωθεί για να αποκαλυφθεί το χώμα με τα εξογκώματα και τα χαλίκια του.

(Μήπως και η ίδια η *Αντιγόνη* δεν

περιστρέφεται γύρω από μια χούφτα χώμα; Η νεαρή γυναίκα θα πάρει, κάποια στιγμή, μιά χούφτα χώμα στην παλάμη της και θα το σκορπίσει φυτώντας το – σκόνη συμβολική.) Σε αυτήν την υλική, τη χειροπιαστή αλήθεια της σκηνικής επιφάνειας αναλογεί και η αίγλη του κεντρικού τοίχου, θαυμαστού πίνακα που ιστορεί τον παρελθόντα χρόνο και τη δύναμη που έχει να γεννάει την ομορφιά μέσα από τη φθορά που έχει, στο μεταξύ, επέλθει. Πίσω από τις μισοσβησμένες τοιχογραφίες φανερώνονται κομμάτια του πέτρινου απελέκητου τοίχου ενώ σαν πάνω σε φόντο λυρικών ερειπίων ξεπροβάλλει το τέλειο και στους αιώνες ανέπαφο πλαίσιο της χρυσής θύρας του τραγικού παλατιού. Αυτήν ο χρόνος την έχει αφήσει ανέγγιχτη. Προβάλλει την τελειότητά της ως υλικό ανάλογο του κειμένου. Και αυτό σώθηκε μέσα στο χρόνο.

Ο Βογιατζής και ο Λεβίδης εγκαταλείπουν τον ανοιχτό χώρο, χωρίς ωστόσο να θυσιάσουν το φως της ημέρας. Η τραγωδία, ως μην το ξεχνάμε, είναι το άκρον άωτον της οδύνης μέσα στο άπλετο φως. Δεν περιέχει τίποτα νυχτερινό, καλλιεργεί την υπέρμετρη έκθεση της φρίκης κάτω από τις αχτίδες του ήλιου. Στην παράσταση, κάτω από ένα σύστημα φωτισμών εντελώς καλυμμένων πίσω από ένα ταβάνι από άσπρο, διάφανο πανί, ηθοποιοί και θεατές λούζονται στο φως μιας πνευματικής ημέρας. Δεν υπάρχει σκιά ούτε απόκλιση του φωτός: η τραγωδία εκτυλίσσεται τη ώρα του αιώνιου μεσημεριού, «την ώρα την μακρύτερη», όπως έλεγε ο Νίτσε.

Οι θεατές βρίσκονται σε ελάχιστη απόσταση από τον σκηνικό χώρο, ωστόσο καθισμένοι κυκλικά – η μορφολογία του αρχαίου θεάτρου είναι παρούσα αλλά σε σμί-

κρυνση, σαν πυρήνας αρχαίου θεάτρου, απελευθερωμένος από κάθε ιστορική αναφορά. Το κοινό όμως, παρά την τοποθέτησή του, δεν συγκροτεί συλλογικό σώμα· ο διάλογος με τη δράση γίνεται σε αυστηρά προσωπικό επίπεδο. Ο κάθε θεατής ξεχωριστά αντιμετωπίζει τον εαυτό του μόνος μπροστά στην πληρότητα που του προσφέρει αυτή η *Αντιγόνη*. Αυτός λοιπόν ο χώρος δεν είναι με κανέναν τρόπο ρεαλιστικός παρά την απτή υλικότητά του. Είναι ένας χώρος φανταστικός και πνευματικός, χώρος θερμός και συμπυκνωμένος, ένας χώρος υποδοχής, θρησκευτικός. Της θρησκείας στο ξεκίνημά της.

Η ιερή αδεξιότητα του Φρα Αντζέλικο

Μήπως και η παράσταση δεν αρχίζει με τη νεανική σύναξη γύρω από το τραπέζι, τα χέρια ήσυχα να ακουμπούν επάνω του, σαν τις κρυφές λειτουργίες των πρώτων χριστιανών; Ολόκληρη η στάση που υιοθετούν τα σώματα συνηγορεί για την ιερή εκείνη αδεξιότητα που συναντάμε στον Φρα Αντζέλικο: χέρια λυτά, ώμοι στρογγυλοί, τα πόδια ακουμπούν στο χώμα χωρίς καμία πρόθεση συμμετρίας. Το σώμα φέρει διακριτικά, ένα είδος πρωτόγονου αρχαϊσμού, που τα σύγχρονα κοστούμια, κοστούμια δουλειάς πάνω στο σανίδι –καζάκες, γιακαδάκια, κάλτσες–, τονίζουν ακόμα περισσότερο. Κάτω από το σύγχρονο ρούχο προβάλλει η πρωταρχική, φυσική αγνότητα. Όρθιοι οι ηθοποιοί υιοθετούν μια στάση που δεν έχει τίποτα το άκαμπτο ή το επηρεμένο. Μία στάση αιδημοσύνης υιοθετημένης αλλά όχι επιδεικνυόμενης.

Γεράσιμος Μιχελής (Κρέων) και Νίκος Ζορμπάς (Αίμων).

Η αναφορά στον Φρα Αντζέλικο είναι προφανής, υπάρχει όμως, στις κινήσεις της Αντιγόνης, κινήσεις αυστηρής λιτότητας, ένα στοιχείο που ανακαλεί ταυτόχρονα το χωριάτικο κορμί. Ένα κορμί ούτε απελευθερωμένο ούτε σφιγμένο, ένα σώμα ήσυχο. Μέσα από αυτήν τη διπλή αναφορά στην τρώμη Αναγέννηση από τη μιά και το αγροτικό δρώμενο από την άλλη, η Αντιγόνη αυτή βρίσκει και στο σωματικό επίπεδο την αντιποικιλία του ηχητικού της συγκρατημού. Από αυτό αναδύεται το αίσθημα της γενικής σορροπίας που κυριαρχεί στην παράσταση. Γίτοπα δεν θα διαταράξει την οργανική της ισονομία – ακόμα και η οδύνη θα καταλαγιάσει.

Ο Βογιατζής οργανώνει την παράσταση με επίκεντρο το χορό, μια σύναξη νέων ανδρών, που τους ενώνει η πίστη και που η απόγνωση δεν την αναταράζει. Μια κοιότητα από την οποία βγαίνουν τα πρόσωπα, υχνά με τη βοήθεια ενός απλού αξεσουάρ: ένα χρυσό κορδόνι στο μέτωπο του Κρέοντα, μία λεπτότατη λόγχη, ένα τίποτα, σχεδόν διόρατο. Τα πρόσωπα λοιπόν, αν και εγκαταλείπουν το χορό, ανήκουν πάντα σε αυτόν. Τα διακριτικά σημάδια που φορούν, πιο πολύ υποδηλώνουν παρά τονίζουν την έξοδό τους. Το κυρίαρχο αίσθημα είναι το αίσθημα της ενότητας, χαρακτηριστικό στα αγροτικά δρώμενα, όπου μαθητευόμενοι και νέοι χωριοί, όλοι έφηβοι, παίζουν σκηνές από τη βίβλο. Η λεπτότητα της παράστασης πηγάζει από την τέχνη της να εκμαιεύσει τη φρεσκάδα που μόνον ένας λαϊκός τεχνίτης είναι ικανός ακόμα να χαρίσει. Αυτή η Αντιγόνη, τειδής είναι οικεία, σεμνή και «πρωτόγονη» στην έννοια των ιταλών πρωμιτίφ, μπορεί να φανερώσει τη χριστιανική διάσταση που έκρινε ο Κίρκεγκωρ στο κείμενο του ροφκλή. Ο Κίρκεγκωρ δεν μιλάει για μια Αντιγόνη, θυγατέρα του Θεού, απεσταλμένογγελιαφόρο της Αποκάλυψης;

Ο Κρέων είναι ο πιο απομονωμένος, σχεδόν πάντοτε απ' έξω, ενώ τα άλλα πρόσωπα αινοβγαίνουν στον χορό όπου αγόρια και γυναίκες συγχέονται. Είναι άνθρωποι που την αυγή της ζωής αντιμετωπίζουν την ύβρι. Και όταν ακόμα εξαφανίζονται από τη σκηνή, αυτό δεν έχει τίποτα το σπασμωδικό. Η Ευρυδίκη, η γυναίκα του Κρέοντα, μπήγει το χαιρί στο σκύτι της και στη συνέχεια καθορίζει απαλά, σύμφωνα με τους αισθητικούς κανόνες της ιταλικής εικονογραφίας. Και η Αντιγόνη χάνεται ανηφορίζοντας αρμιά πλαγιά που θα την οδηγήσει μακριά από τη σκηνή.

Συμνόστερνος ο Κρέων αγκαλιάζει τον νεώ γιο του κι αυτόν γυμνό, με την αποσιτιστικότητα του ανθρώπου της γης, που

Όλα τα πρόσωπα επί σκηνής:
Ράνια Σχίζα (Αντιγόνη-Εξάγγελος), Γεράσιμος Μιχελής (Κρέων), Μάρα Μπαρόλα (Άγγελος), Ταξιάρχης Χάνος (Φύλακας), Θανάσης Ευθυμιάδης (Τειρεσίας), Νίκος Ζορμπάς (Αίμων), Κερασία Σαμαρά (Ισμήνη), Δέσποινα Γκάτζιον (Ευρυδίκη), Βαγγελιώ Ανδρεαδάκη (Αντιγόνη-Εξάγγελος).

τολμάει να κρατήσει νεκρό αυτόν που ήταν σάρξ εκ της σαρκός του. Ακόμα και εδώ, σε αυτές τις κορυφαίες στιγμές του τέλους, τα πρόσωπα αποφεύγουν κάθε ακραία έκφραση, κάθε ξεχειλίσμα. Υπάρχει μία πρωτογενής υπαρκτική σεμνότητα που η παράσταση υπηρετεί από την αρχή ως το τέλος. Έτσι αυτή η Αντιγόνη αποκλείοντας τη στάση της τραγωδίας εγκαθίσταται στον πυρήνα του τραγικού. Το τραγικό στοιχείο είναι γαλήνια αποδεκτό. Γι' αυτό και όταν κάποιες στιγμές υγραίνονται τα μάτια μετανοούμε για αυτήν τη βεβήλωση που επιφέρουν τα δάκρυα στην οικουμενική γαλήνη. Ο θεατής βυθίζεται στην παράσταση που τελικά τον κατακυριεύει. Μπορούμε να την παρομοιάσουμε με ένα ωραίο χειροποίητο αντικείμενο, ανυπόγραφο, γιατί το μόνο που ενδιαφέρει εδώ είναι η τελείωση της δουλειάς. Καλλιτέχνες που πλησιάζουν τα πενήντα οδήγησαν τους νεαρούς ηθοποιούς σε αυτήν την έκφραση συμφωνίας με το τραγικό.

Είναι μία ενήλικη παράσταση που μέσα της βρίσκονται αφομοιωμένοι οι εμπνευστές της. Με τη μορφή της τραγωδίας δωματίου η Αντιγόνη αυτή εμφανίζεται ως τραγωδία της συγκατάνευσης αλλά όχι και της συνθηκολόγησης. Τα πρόσωπα κάνουν αυτό που έχουν να κάνουν, όπως γινότανε στα χωριά τον παλιό καιρό: κανένας δεν μπορεί να ξεφύγει. Εδώ δεν αντηχούν η εξέγερση και ο αγώνας αλλά η ηθική επιταγή εξυψωμένη σε «ηθική ουσία» απόλυτα αφομοιωμένη.

Η φωνή της Αντιγόνης του Βογιατζή απηχεί τα λευκά ειδώλια των κυκλαδικών νησιών, όπου ο άνθρωπος, καθαρμένος από τα δευτερεύοντα, ξανακερδίζει την πρωταρχική ενότητα. Πέρα και πάνω από την τραγική απομόνωση μετράει η πρωταρχική ενότητα του ανθρώπου πριν από τη μοίρα. Τον ήχο αυτής της θεμελιακής συμφωνίας χωρίς συσπάσεις και σπασμούς ακούμε σε όλη τη διάρκεια της Αντιγόνης της οδού των Κυκλάδων. □

Για έβδομη χρονιά, πραγματοποιήθηκε, στο τέλος του 1992, η εικαστική Συνάντηση, επιλεκτικά διακρινόμενων και υπεύθυνα προκρινόμενων καλλιτεχνικών μονάδων, στο πλαίσιο ενός θεσμού που αναπτύσσεται και εξελίσσεται χρόνο με το χρόνο, στοχεύοντας στην επισημάνση νέων δημιουργών και στην ανταλλαγή απόψεων, σχετικών με την κοινά πλέον διαμορφωνόμενη ευρωπαϊκή εμπειρία, μέσα από τις εκφραστικές περιπτώσεις των ξεχωριστών της ιδιαιτεροτήτων.

Πρόκειται για τον οργανωτικό θεσμό που, στη γλώσσα μας, θα μπορούσε ο όρος προσδιοριστικά να μεταφερθεί ως ένα συνιστώμενο είδος καλλιτεχνικού φυτωρίου. Ενός φυτωρίου που η δημιουργία του βασίζεται στην πρωτοβουλία –αρχικά της γαλλο-γερμανικής συνεργασίας των προγραμμάτων για τη νεολαία– βρίσκοντας, στο εικαστικό πεδίο, ανταπόκριση από τις σημαντικότερες ευρωπαϊκές Ανώτατες Σχολές Καλών Τεχνών και τις Ακαδημίες, όπως επίσης από αναγνωρισμένα Κέντρα Τέχνης και Εργαστήρια. Δραστήριες δηλαδή και ενεργητικά συμμετέχουσες εστίες δημιουργίας τέχνης, με προοδευτικό προβληματισμό και έργο, οι οποίες, οικονομικά υποστηριζόμενες με κρατικές και κοινοτικές επιδοτήσεις, αναλαμβάνουν να υποδείξουν, να επιλέξουν και να προωθήσουν, μέσα από μία αντιπροσωπευτική εικαστική γνωριμία, νέους τελειόφοιτους ή μόλις αποφοιτήσαντες, που διακρίνονται για τις καινούργιες τάσεις που τα έργα τους προδιαγράφοντας υπαινίσσονται ή για τις προθέσεις που αυτά, ως προς το μέλλον, υποθηκεύουν.

Η εκπροσώπηση της πρωτοπορίας

Η κάθε «Germination» δεν προσφέρει απλώς μιά συνολική έκθεση των διαφόρων ευρωπαϊκών κρατών και των καλλιτεχνών τους. Προσφέρει έναν στίβο, όπου τα έργα παρουσιάζονται αδιαμεσολάβητα από τρίτους παράγοντες (όπως είναι π.χ. οι γκαλερί ή τα όποια οικονομικο-επενδυτικά συμφέροντα, οι ντίλερς και μάνατζερ τέχνης). Εκπροσωπούνται λοιπόν οι όποιες πρωτοποριακές αντιλήψεις και η συμβολή τους, η ποιοτική συνεισφορά των κέντρων αυτών, απ' όπου οι καλλιτέχνες προέρχονται, δημιουργώντας πριν και πάνω απ' όλα έργα, που, παρά τις κατά περίπτωση εκφραστικές διαφορές τους, τείνουν ως προς το να είναι αλληλέγγυα, απ' ης στιγμής έχει προηγηθεί περίοδος 3-4 μηνών, κατά την οποία οι επιλεγέντες καλλιτέχνες έχουν εργαστεί σε συντροφική βάση και ανταλλαγή απόψεων. Έχουν δηλαδή, πριν από την τελική έκθεση, συνεργαστεί σε διάφορα Ευρωπαϊκά Εργαστήρια (π.χ. της Πράγας, της Βουδαπέστης, της Grenoble, όπως εφέτος), πράγμα που δημιουργεί τις προϋποθέσεις της αμεσότερης επικοινωνίας και της *in situ* εκτέλεσης έργων. Τα αποτελέσματα αυτής της

Φυτώριο της αυριανής ευρωπαϊκής πρωτοπορίας

της Αθηνάς Σχοινά

Ο ιδιαίτερα σημαντικός ρόλος της αυριανής καλλιτεχνικής πρωτοπορίας αναδεικνύεται, μέσα από το φυτώριο αυτό των νέων δημιουργών, προάγγελος της μελλοντικής ευρωπαϊκής ταυτότητας της τέχνης, των αναζητήσεων και των αποκλίσεων της συνισταμένης της, καθώς και του πολύπτυχου πρίσματος της σύγχρονης προοπτικής της.

Ο Πρύτανης της Α.Σ.Κ.Τ., Νίκος Κεσσανλής, με τους έλληνες καλλιτέχνες που συμμετείχαν στην έκθεση, μπροστά από το έργο της Αλίκης Παλάσκα (τέταρτη από αριστερά).

επικοινωνίας και των εικαστικών διατυπώσεων της καλούνται κατόπιν να γνωρίσουν οι κριτικοί, οι θεωρητικοί της τέχνης και το κοινό, και όχι μόνον στην πρώτη γενικότερη έκθεση αλλά και στις υπόλοιπες που θα ακολουθήσουν, εφόσον η έκθεση ή χαρακτηριστικά δείγματά της θα περιοδεύσουν και σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις.

Από αυτές τις απόψεις η «Germination» καινοτομεί, φανερώνοντας αδιαμεσολάβητες από εξωκαλλιτεχνικούς παράγοντες τις εν σπέρματι αναθεωρήσεις και επανατοποθετήσεις απέναντι στη διευρυνόμενη πλέον ευρωπαϊκή συνείδηση, υπό το πρίσμα των καινούργιων επιταγών που οι συνθήκες, ο προβληματισμός και οι αντιλήψεις της εποχής μας εξυφαίνουν.

Η εκπροσώπηση της Ελλάδας

Για πρώτη φορά εφέτος, και στην έβδομη κατά σειρά ευρωπαϊκή αυτή συνάντηση,

συμμετείχε η Ελλάδα, εκπροσωπούμενη από τον πρύτανη της Α.Σ.Κ.Τ. καθηγ. Νίκο Κεσσανλή, και έναν θεωρητικό της τέχνης (με προτάσεις και προσκλήσεις του ίδιου αυτού Οργανισμού). Εδώ οφείλει κανείς να τονίσει την πρωτοβουλία, τη συμβολή, την ενημέρωση και τη δραστηριότητα του Νίκου Κεσσανλή, προκειμένου να δημοσιοποιήσει έγκαιρα το ήδη ποιοτικά υψηλό επίπεδο της Α.Σ.Κ.Τ. όπως φαίνεται μέσα από τα έργα των σπουδαστών και αποφοίτων της, προκαλώντας το ενδιαφέρον και την άμεση ανταπόκριση της «Germination». Την ελληνική καλλιτεχνική ομάδα συνόδευσαν ο ίδιος ο πρύτανης, ο καθηγ. Τρ. Πατρασκίδης και ένας θεωρητικός. Την συγκρότησαν δε –για εφέτος– τέσσερις νέοι δημιουργοί που είχαν προταθεί, καθένας χωριστά, από τους υπεύθυνους των εργαστηρίων της Α.Σ.Κ.Τ. Ήταν λοιπόν ο Μιχάλης Αργυρού, η Ντομνίκ Κριπαράκου, η Αλίκη

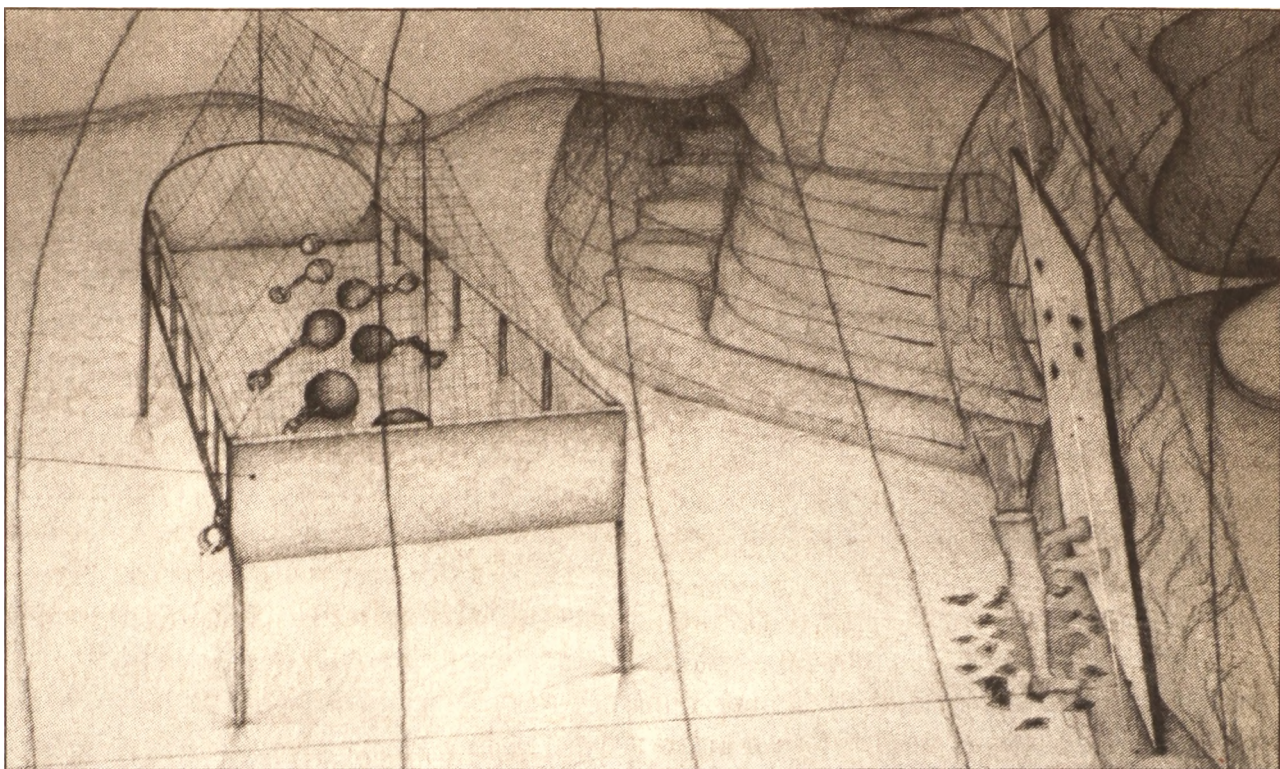
Παλάσκα και ο Αλέξανδρος Ξανθάκης.

Είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω αυτήν τη Συνάντηση και την Έκθεση, μαζί με άλλους κριτικούς και θεωρητικούς από τα κράτη που συμμετείχαν, καθώς βρεθήκαμε όλοι μαζί στο Εθνικό Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης της Grenoble (Γαλλία) και στο φημισμένο για τη δραστηριότητά του «Magazin», που τρία χρόνια τώρα διευθύνεται από την *Adelina von Fürstenberg*. Δεκατρία ήταν εν συνόλω τα κράτη, με τις εθνικές τους αντιπροσωπίες. Από τις με 12 χώρες-μέλη της Ε.Ο.Κ. συμμετείχαν οι 10 (απουσίαζαν το Λουξεμβούργο και παραδόξως η Ιταλία, που πιθανότατα η μη προσέλευση της δεύτερης να οφείλεται σε εντελώς άλλους παράγοντες). Από τις υπόλοιπες χώρες, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ήταν η συμμετοχή της Πολωνίας, της Ουγγαρίας και της Τσεχοσλοβακίας, που ήδη η τελευταία, την ώρα που θα τυπώνεται αυτό το κείμενο, θα αποτελεί πλέον δύο ξεχωριστά κράτη. Με την εκπροσώπηση λοιπόν 13 κρατών και 62 καλλιτεχνών, η 7η «Germination» άνοιξε τις πύλες της, τις παραμονές της ευρωπαϊκής ενοποίησης, προλειανόντας το έδαφος των συναφειών μιας κοινής, μέσα από τις ξεχωριστές της ιδιαιτερότητες, κουλτούρας, καθώς πιστοποιούσε ένα γεγονός που η γλώσσα και ο προβληματισμός της τέχνης το έχουν ήδη υλοποιήσει, πολύ πριν τις επικυρώσεις των διαφόρων νομοθεσιών.

Η Γκρενόμπλ του πολιτισμού

Η Grenoble, που φιλοξένησε αυτή την εκδήλωση, είναι μία πόλη με τεράστια παράδοση στις τέχνες και στα γράμματα. Ιδιαίτερα στις επιστήμες και στη λογοτεχνία, που αναπτύχθηκαν μέσα σε ένα ευδόκιμο περιβάλλον παιδείας και καλλιέργειας, ακόμα διακρινόμενο, συντηρημένο εκπληκτικά και αποτυπωμένο στην πολεοδομία και την αρχιτεκτονική. Στην πατρίδα λοιπόν του *Stendhal* και στον τόπο που γάπησε και κατοίκησε ο *Rabelais*, στην πόλη με τους παλιούς και ονομαστούς καθεδρικούς ναούς, τα αναγεννησιακά κτίρια, τις πανεπιστημιακές σχολές, τα μουσεία και τις βιβλιοθήκες, τα αλλοτινά μαγειρεία και τις μικρές περιφερειακές πλατείες, που δορυφορούν το κέντρο της Grenoble ανεπανάληπτα, σε μία από τις κοντινές πάλαι ποτέ βιομηχανικές της περιοχές, μετασκευάστηκε ένας πρώην εργασιακός χώρος σε Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης. Η νετή εκθεσιακή διαθεσιμότητα που προσφέρει (3.000 τ.μ. περίπου), μαζί με τον κατάλληλο φωτισμό και τις απαραίτητες παρεμβάσεις, έτσι ώστε να γίνει απόλυτα λειτουργικό το κτίριο, επιτελώντας τον σημερινό του σκοπό, μαζί με το ικανό, εκπαιδευμένο και δραστήριο προσωπικό του, έκαναν το «Magazin» ένα από τα σημαντικότερα κέντρα όλης της Γαλλίας, με τη ημνη που ξεπερνά τα σύνορά της. Η έκθεση της «Germination» παρουσίαζε ενδιαφέρον ξεχωριστό, πόσο μάλλον οι εκδηλώσεις που την πλαισίωσαν, συνε-

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

Απόσπασμα από το έργο του Μιχάλη Αργυρού, που παρουσιάστηκε στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης της Grenoble.

Ας εστιάσουμε την προσοχή μας στην ελληνική παρουσία: Η «Ερωτική Σχιζοφρένεια μιας Γυναίκας» του Μιχάλη Αργυρού ήταν η ζωγραφική και σχεδιαστική απόδοση ενός μεγάλου τρισδιάστατου στο χώρο *project*, όπου με χιούμορ, αυτοσαρκασμό, ποιητικό αισθησιασμό και υπαινικτικότητα, παρουσιάζονταν η κυψέλη μιάς σειράς από κρυφών πτυχών στο σχήμα μιάς καρδιάς, απ' όπου διοχετευόταν με την πορεία του υποθετικού αίματος μία φανταστική περιπέτεια μυστηρίου και εντράπελου πάθους, καταγγέλλοντας, σατιρίζοντας και εξυμνώντας το φευγαλέο όραμα του ερωτισμού, μέσα από τα δόκανα και τις διαφορούμενες ασφαλιστικές του δικλίδες. Με θέμα τη γυναίκα, είχε ασχοληθεί και η Ντομινίκ Κριπαράκου, επεξεργαζόμενη με ιδιότυπες χρωματικές εντάσεις και ισορροπίες, δυναμικά αυτιστικές, τη δική της ζωγραφική φόρμα, που ξεχώριζε. Η Αλίκη Παλάσκα, με την installation που απλωνόταν υποβλητικά στο χώρο, έθετε το αίνιγμα του μπουκαλιού και του περιεχομένου του, ως μία ενέργεια ανάδυσης μορφής και ιδεών, μέσα από ένα κλίμα μεταφυσικής ποιητικής διάθεσης που δεν απέκλειε την έκπληξη σχετικά με την ανατροπή της λογικής και το άνοιγμα προς το τυχαίο. Ασκητικό, λιτό, μα δυναμικά πειστικό έργο, με εσωτερική οικονομία και ευρηματικότητα, χωρίς σπατάλη φαντασίας και επίδειξη ικανότητας, που την διαθέτει χωρίς να την δηλώνει η καλλιτέχνης. Τέλος, ο Αλέξανδρος Ξανθάκης, με βάση την επεξεργασία χειροποίητου γυαλιού, τους ήχους μιάς αναπνοής ρυθμικά και συντονιστικά αποδιδόμενης καθώς και στη δική του installation αυτά συνδυάζονταν με αντιπαρατιθέμενα video, διατύπωνε την έννοια και την αίσθηση του χρόνου, μέσα από τις φευγαλέες και ανατρεπτικές ειρωνικές εικασίες των σχεδιοσχημάτων που εμφάνιζαν και εξαφάνιζαν οι οθόνες του. Τα αιωρούμενα σώματά του, σαν απειλές και οπτασίες, σαν επιθυμίες και εξορκισμοί λαχτάρας και θανάτου, έδιναν την αίσθηση του μετέωρου και αναπότρεπτου, του αδιασφάλιστου και μοιραίου. Γι' αυτούς τους καλλιτέχνες το μέλλον είναι μπροστά. Και δεν το βεβαιώνουμε μόνον εμείς, αλλά και όλοι όσοι είδαν τα έργα. Έργα που μιλούσαν μέσα από ψιθύρους, τόσο όμως σίγουρα διατυπωμένους και με μία εκπληκτική περιεκτικότητα αποσαφηνισμένους, που μας εγγυώνται την εξέλιξη των δημιουργών αυτών, μέσα από μία συνέχεια, από την οποία περιμένουμε πολλά. Εν πρώτοις, ας ελπίσουμε, όταν θα τελειώσει η «Germination», να υπάρξει το ανάλογο ενδιαφέρον και η διάθεση να δούμε και στην Ελλάδα τα έργα αυτά, περισσότερο επισταμένα και με το ανάλογο ενδιαφέρον που τους αρμόζει.

Α. Σ.

δριάζεις, ομιλίες, επισκέψεις μουσείων και συζητήσεις (Lyon, St. Etienne κ.λπ.), αλλά ας επικεντρωθούμε στις τάσεις που διαπιστώθηκαν.

Χωρίς εντυπωσιακές εξάρσεις, αλλά μέσα σε ένα κλίμα υποβλητικό, παρουσιάστηκαν διάφοροι πειραματισμοί και ανασχηματισμοί ιδεών και προτάσεων. Η ελληνική ομάδα υπήρξε από τις καλύτερες και τα έργα των νέων μας δημιουργών συχνά ήλξαν την προσοχή αλλά και τον ενθουσιασμό του κοινού και των

ειδημόνων. Μπορεί το βραβείο *Georges Boudaille* να δόθηκε, το μεν πρώτο στον Γάλλο *Matthieu Manche* και το δεύτερο στον Ουγγαρέζο *Balázs Beöthy* για λόγους εσωτερικών ισορροπιών (αν και δεν μπορούμε να αρνηθούμε την ποιότητα των έργων αυτών), πλην όμως κανείς δεν αμφισβήτησε την εμφάνιση παρουσία των καλλιτεχνών μας, με έργα αντιπροσωπευτικά και ενός υψηλού επιπέδου, που όχι μόνον δεν πέρασε απαρατήρητη, αλλά προσιωνίζεται ελπιδοφόρες εξελίξεις. □

ΝΙΚΟΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ΠΕΝΤΖΙΚΗΣ

Στις 13 Ιανουαρίου ο λογοτέχνης Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης «έφυγε» ήσυχα, σε ηλικία 85 ετών. Κηδεύτηκε την επομένη στο Ορμύλιο Χαλκιδικής. Αυτοβιογραφούμενος, περιέγραφε τη ζωή του ως εξής:

«Γεννήθηκα στα 1908. Πήγα σχολείο μονάχα στην Στ' Δημοτικού, διδαχθείς κατ' οίκον. Οι οικοδιδάσκαλό μου, μου εμφύτευσαν την αγάπη στη Γεωγραφία και το Δημοτικό τραγούδι.

Δεκατεσσάρων χρονών έγραψα μια Παγκόσμια Γεωγραφία. Εν συνεχεία άρχισα να γράφω εκφραζόμενος προσωπικά πάνω στο σχήμα "Η Λαφίνα" και "Τον Κίτσου η μάννα". Θαύμαζα τον Καρκαβίτσα για το ότι μνημόνευε και εκμεταλλευόταν πάρα πολλές παραδόσεις μας.

Φοιτητής στο Παρίσι, η Νορβηγική και γενικότερα η Σκανδιναβική Συμβολιστική λογοτεχνία μ' επηρέασε και άρχισα να κινούμαι σε άλλο επίπεδο. Τότε ήταν που διάβασα και το θεατρικό έργο του Λουίτζι Πιραντέλο Έξι πρόσωπα ζητούν συγγραφέα.

Στο Στρασβούργο, συνεχίζοντας τις σπουδές μου, μου επεβλήθη ο Γάλλος Κλωντέλ. Από το

1936 και μετά, πέρασα σε άλλον κόσμο, με τους βυζαντινούς χρονογράφους.

Από τους αρχαίους Έλληνες, επειδή ποτέ δεν υπήρξα ευφυής και έξυπνος, εκτός από τον Πίνδαρο και προπαντός τον Όμηρο, σε κανέναν άλλον επάνω δεν στηρίχτηκα.

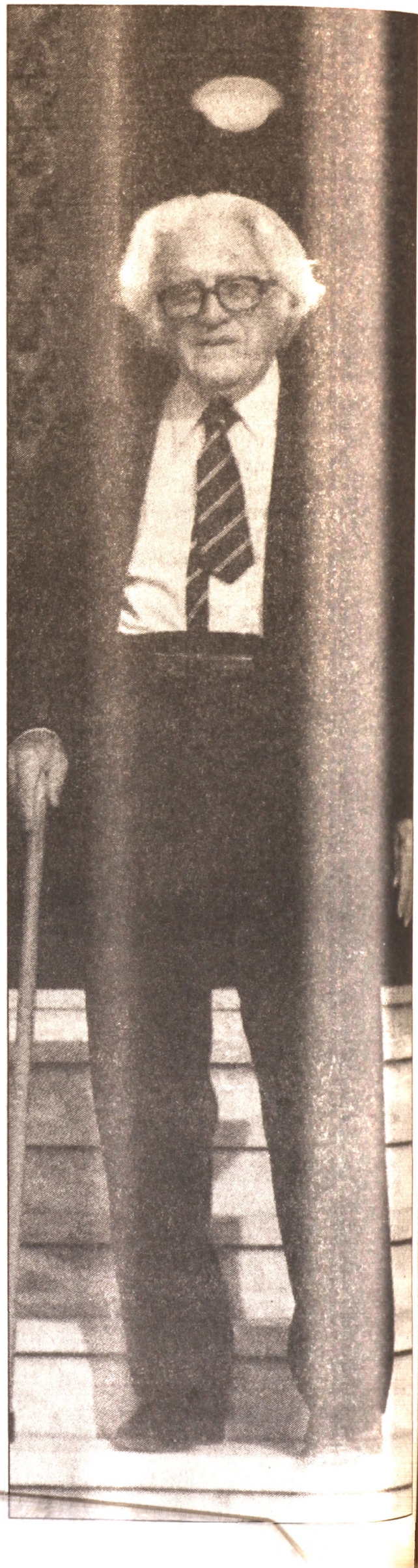
Μιας εξαρχής η τάση μου ήταν μυθικής και παραμυθικής ερμηνείας των εγχοσμίων. Τα βιβλία που εξέδωσα, ορίζουν σειρά συναισθηματικών απογοητεύσεων. Αυτό άλλωστε μ' έκανε ολοένα και φανατικότερο υπηρέτη και μιμητή των βυζαντινών συγγραφέων».

Όσο ζούσε κυκλοφόρησαν τα ακόλουθα έργα του: *Ανδρέας Δημακούδης, Ο πεθαμένος και η Ανάσταση, Εικόνες (ποίηση), Πραγματογνωσία, Η αρχιτεκτονική της σκόρπιας ζωής, Το μυθιστόρημα της κυρίας Έρσης, Συνοδεία. Η μητέρα Θεσσαλονίκη, Προς εκκλησιασμόν, Σημειώσεις 100 ημερών, Ομιλήματα, Αρχαίον, Πόλεως και νομού Δράμας παραμυθία. Ασχολήθηκε και με τη ζωγραφική.*

Το ANTI θα επανέλθει με εκτενές αφιέρωμα στη ζωή και στο έργο του σημαντικού Έλληνα λογοτέχνη.

Μ' αέρα φρέσκο στην τσάντα και στις τσέπες
επιχειρώ να κερδίσω μια καρέκλα ή καν ένα σκαμνάκι
στα γράμματά μας
ως ποιητής ή πεζογράφος, ας είναι και κριτικός,
αλλά τα μεταξωτά πέλαγα θέλουν επιδέξια κήτη,
μου κόβεται λοιπόν η ορμή προς τ' άστρα
δε μου μέλλεται να τα πλήξω μετάρσιος
ούτε να τα φορέσω διάδημα ούτε να καταστερωθώ.
Σουπιά ξαναγυρνώ στο θολάμι μου
στο κάτω της γραφής δε μου πέφτει πολύ στενάχωρο
– μα τι κάθομαι και τσαμπουνάω τώρα ο αχάριστος;
καλό και παρακαλό και με βολεύει στις ενέδρες
που λογαριάζω να σου στήνω για να σε λαφυραγωγώ.
Καθώς λοιπόν διαβαίνεις φυσώντας και κοιτώντας
και κουβαλās στα ζωντανά σου αμπάρια
τα χώματα τα χρώματα
τα μανταρίνια, τα καναρίνια, τα κομποσκοίνια
τους μυκηθμούς, τους αναβαθμούς, τους καημούς, τους αριθμούς,
τα χαλίκια, τα ραδίκια, τα ορτύκια, τα φύκια, τα πανωπροίκια,
τα γοφάρια, τα σκαθάρια, τα παλαμάρια, τα πουλάρια,
τα καλαμάρια και τα στιχάρια
κι όλη την ξυλική του Άθωνα –ω μέγα κήτος!–
ανεπαισθήτως με πλοκάμι δόλιο σου αρπάζω όσα προλάβω,
ούτε και που νογās πώς λείψαν τέτοια ψιλοτάρια,
όμως εγώ φρρρρ! ξαναχώνουμαι χορτάτος στη σουπιοφωλιά
και καμαρώνω το μεγάλο κούρσος.

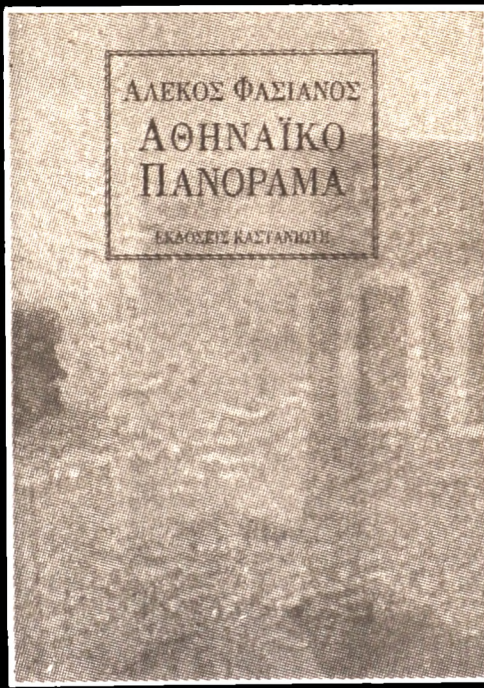
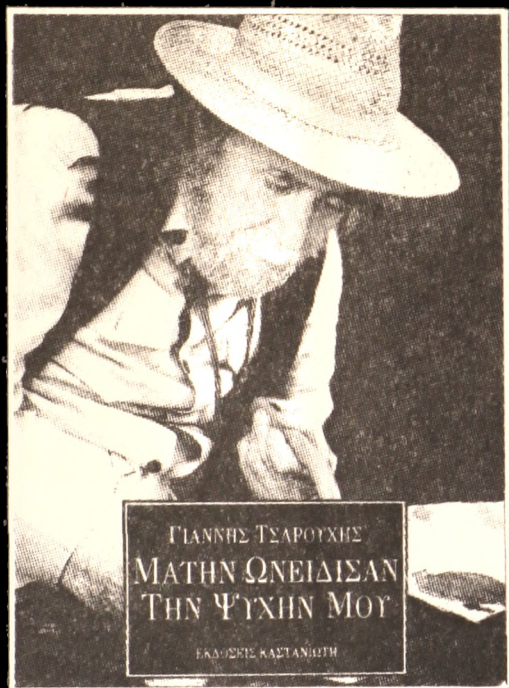
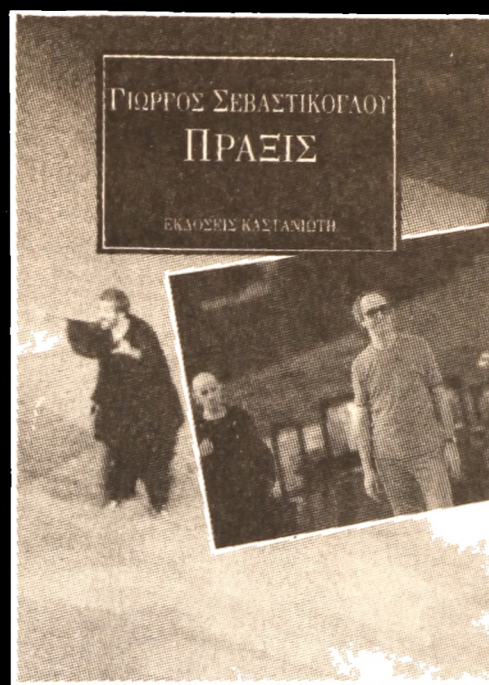
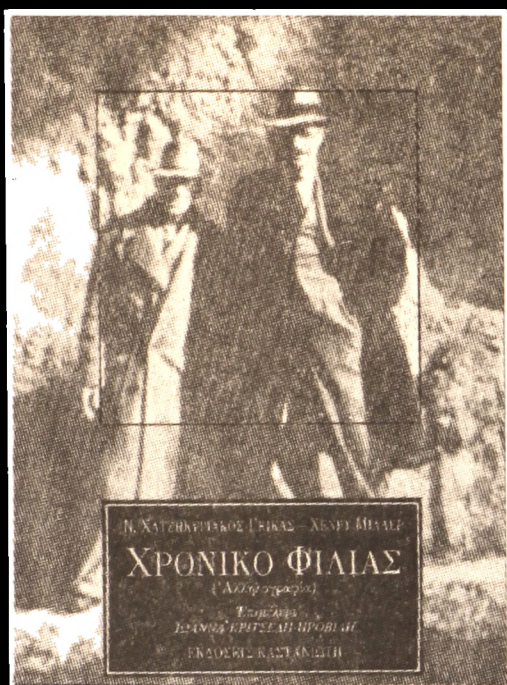
Νίκος Τριανταφυλλόπουλος

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ
ΣΚΕΨΗ, ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

**ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ-ΓΚΙΚΑΣ - ΧΕΝΡΥ ΜΙΛ
ΛΕΡ: ΧΡΟΝΙΚΟ ΦΙΛΙΑΣ / ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ: Ο ΠΕΖΟ
ΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΙΘΑΡΙ ΤΟΥ / ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΒΑ
ΣΤΙΚΟΓΛΟΥ: ΠΡΑΞΕΙΣ / ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ:
ΜΑΤΗΝ ΩΝΕΙΔΙΣΑΝ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΜΟΥ / ΑΛΕ
ΚΟΣ ΦΑΣΙΑΝΟΣ: ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ / ΣΑΒ
ΒΑΣ ΧΑΡΑΤΣΙΔΗΣ: Η ΣΚΗΝΗ ΚΑΙ Η ΓΡΑΦΗ**

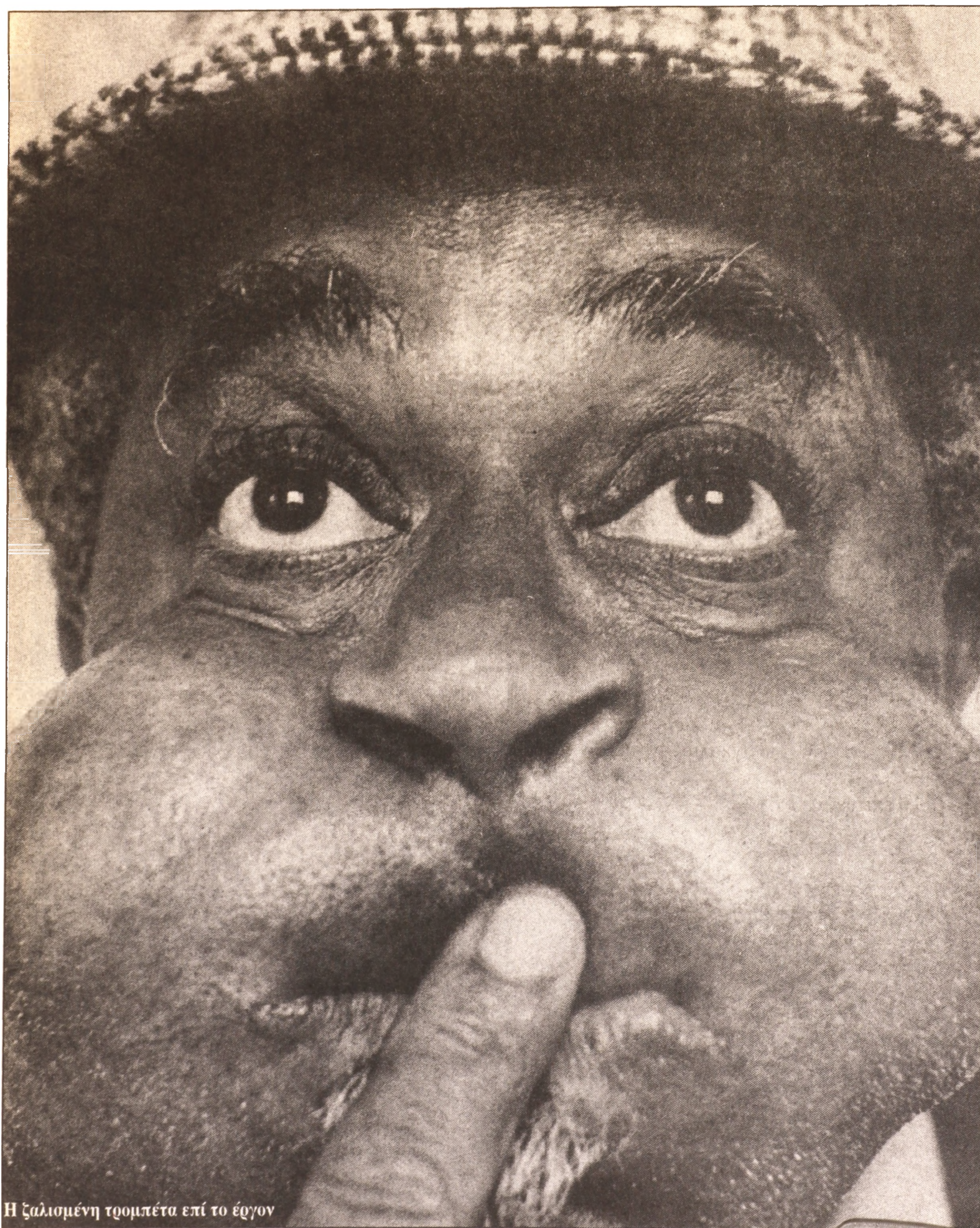

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία
στα ελληνικά γράμματα

DIZZY GILLESPIE

Το τελευταίο ταξίδι της ζαλισμένης τρομπέτας

του Νίκου Βρατσάνου

Η ζαλισμένη τρομπέτα επί το έργον

Οι βίοι των δύο μεγάλων νεκρών της προηγούμενης εβδομάδας, του Ρούντολφ Νουρέγιεφ και του Ντίζυ Γκιλέσπι, σίγουρα δεν επιτρέπουν πολλούς παραλληλισμούς. Ο πρώτος, οπαδός της σκληρής πειθαρχίας, της συνεχούς πρόβας και της άρρηκτης ομαδικότητας, πέθανε νέος, πλούσιος και διάσημος. Ο δεύτερος, πρεσβευτής του ατέρμονος αυτοσχεδιασμού και της μοναδικότητας του σολίστα, αντι-ηρωικός, είχε καταλήξει μια γραφική ηλικιωμένη φιγούρα κι έφυγε χωρίς τιμές και αναμνηστικά φιλιμάκια από την τηλεόραση. Τους ένωνε ωστόσο το ίδιο πείσμα και το ίδιο πάθος για δημιουργία. Και πάνω απ' όλα υπήρξαν και οι δύο λαμπροί αποστάτες· θαρραλέοι παραβάτες των κάθε λογής ορίων, είτε αυτά τα επιβάλλανε οι γραφειοκράτες του σοβιετικού κράτους είτε οι μανδαρίνοι της μουσικής βιομηχανίας.

Ο John Birks Gillespie γεννήθηκε το 1917 στη Νότια Καρολίνα των Ηνωμένων Πολιτειών. Ήδη από το 1935 έπαιζε τρομπέτα στο Σικάγο και στη Νέα Υόρκη. Εκείνη την εποχή βασιλευσε το «swing», η κλασική χορευτική μορφή τζαζ του μεσοπολέμου με τις μεγάλες ορχήστρες και τους εξέχοντες ερμηνευτές, όπως ο Μπένυ Γκούντμαν και ο Γκλεν Χάλεϋ. Στα τέλη όμως της δεκαετίας τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν.

Ο κόσμος έχει βαρεθεί το στυλιζάρισμα και την εμπορικότητα που αποπνέει πλέον το σουίνγκ. Ο έγχρωμος πληθυσμός, καθώς ανακτά τη φυλετική του συνείδηση, ν διασκεδάει πια στην εικόνα ομοφύλων μουσικών που, όσο μεγαλοφυείς κι αν ναι (π.χ. ο Λούις Άρμистρονγκ), για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της επιχίας εμμένουν στην εικόνα του καλοντυμένου αγαθού μαύρου με το καλωσυνάτο μόντελο και την απεριόριστη αισιοδοξία. Οι διανοούμενοι που στήριξαν το New ραλ του Ρούζβελτ αναζητούν τις ρίζες της λαϊκής μουσικής και ανασύρουν στην ιφάνεια τον «πρωτόγονο» ήχο της τζαζ της Νέας Ορλεάνης.

Και σε διεθνές επίπεδο, ο επιταχυνόμενος εξαστισμός περιοχών της Καραϊβικής, Ν.Δ. Αφρικής και της Βραζιλίας φέρνει λαούς που έχουν ζωντανή μέσα τους την ράδοση σε επαφή με το ραδιόφωνο και την αμερικανική τζαζ. Τα δεκάδες τοπικά γκροτήματα που δημιουργούνται τροφοδοτούν εξ αναδράσεως τα μητροπολιτικά ντρα με φρέσκα γι' αυτά, αρχέγονα ωστόσο μουσικά στοιχεία.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, στα καταγώγια του Χάρλεμ και του Βίλλατζ στη Νέα Υόρκη, τις μεταμεσονύκτιες ώρες που μαζεύονται οι μουσικοί μεταξύ τους, γεννιέται ο επαναστατικός ήχος του Be-bop.

Το Be-bop αναθεώρησε πολλές από τις κρατούσες απόψεις για το πώς πρέπει να ναι η μουσική. Απέδειξε ότι οι κακόφωνες συγχορδίες μπορεί να είναι μελωδικές. Ήγαγε νέες μουσικές βαθμίδες. Κατήργησε τον τονισμό των κλασικών 4/4 του σούινγκ και, αντί για τη ρυθμική υπόκρουση, ανέπτυξε το συνεχές ηχητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο δομούν τα σόλο όργανα. Αντικατέστησε τους στίχους των τραγουδιών με κραυγές και μιμητικούς ήχους.

Πέρα από μουσικές, το Be-bop ανέτρεψε και πολιτισμικές αξίες. Οι μουσικοί του ντρέπονται πλέον να παρουσιάζουν την εικόνα του «κακού» μαύρου. Δείχνουν μέλητοι, μεθυσμένοι, αξύριστοι. Οι μόνοι που τους ανέχονται είναι οι συνάδελφοί τους, ο Κέρουακ, ο Γκίνσμπουργκ και οι άλλοι «beatnik» ποιητές και, στην απέχθεια, οι γάλλοι υπαρκτιστές, που στα καφενεία του St. Germain des Près απαγλουν στίχους υπό τους ήχους του σαξοφώνου.

Ηγετική μορφή του Be-bop στο ξεκίνημά του ήταν ο Γκιλέσπι, που μαζί με τον Charlie Parker αποτελούν και το πρώτο διάσημο ντουέτο τρομπέτας-σαξοφώνου. Δεικτικά του ήχου της εποχής είναι τα παρωνύμιά τους: Ο Γκιλέσπι πέρασε στην ορία σαν «Ζαλισμένος» (Dizzy) λόγω της μεθυστικής μακρηγορίας των σόλο του. Πάρκερ σαν το «Πουλόν» (Bird) λόγω του νευρικού πεταχτού παιξίματός του.

Ομοτελειικά, στα χρόνια που ακολουθούν, το ρεύμα του Be-bop εμπορικοποιείται και εκφυλίζεται. Η σκυτάλη περνάει στους νεότερους μουσικούς και στις επόμενες μορφές της τζαζ («ψυχή», «ελεύθερη» κ.λπ.). Ο Πάρκερ πεθαίνει στα 35 του χρόνια, ενώ ο Γκιλέσπι συνεχίζει το ανήσυχο ταξίδι του αγκαλιάζοντας όλο και πολύ τη μουσική του Τρίτου Κόσμου.

Σήμερα, βέβαια, μας φαίνεται δεδομένη η επιτυχία εθνοορρυθμικών ακουσμάτων η ύπαρξη τοπικών οργάνων στα δυτικά σχήματα. Τη δεκαετία του '40 όμως, η αμερικανική μουσική, αν δεν απερρίπτετο σαν βάρβαρος ήχος, στην καλύτερη περίπτωση αποτελούσε το εξωτικό ντεκόρ στις ταινίες περιπέτειας.

Ήθελε πολύ θάρρος για κάποιον να προβάλλει αυτά τα ακούσματα στα δυτικά κοατήρια που, έπειτα από τόσους αιώνες ορθολογισμού, είχαν εθιστεί στον ρτονισμό των αρμονικών και στην υποβάθμιση των ρυθμικών στοιχείων της μουσικής.

Ο Γκιλέσπι τόλμησε, φέρνοντας το 1947 στην ορχήστρα του τον κυμβαλίστα Μπο Ροζο από την Κούβα και εγκαινιάζοντας μία μακροχρόνια σειρά πειραματισμών με μουσικούς της Καραϊβικής και της Βραζιλίας.

Ντιζυ Γκιλέσπι θέλησε να επεκτείνει τη φαντασία του ανθρώπου, να σπάσει τα μά που τον κρατούν προσγειωμένο και να ανακτήσει το διάλογο με την ψυχή. Κι όπως ο Νουρέγιεφ, υπήρξε από τους τελευταίους μεγάλους στο είδος του. Έρεα που η εξέλιξη της μοντέρνας τζαζ έχει οδηγήσει σε μια «Παγκόσμια μουσική» (World Music), ο ήχος της ζαλισμένης τρομπέτας του Γκιλέσπι μας θυμίζω ξεκίνησαν όλα και μας δίνει ένα μεγάλο μάθημα ελευθερίας.

Βιβλιοθήκη της τέχνης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- ΜΑΝΩΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ Ο Πλάτων και η Τέχνη
ΓΚΥΓΙΩΜ ΑΠΟΛΛΙΝΑΙΡ Οι κυβιστές ζωγράφοι
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ-ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΚΑΛΟ Οπτική σύνταξη
ΕΜΙΛ ΒΕΡΑΡΕΝ Ρέμπραντ
ΕΝΤΓΚΑΡ ΓΟΥΙΝΤ Τέχνη και αναρχία
ΔΑΝΙΗΛ Επιλογή από το ημερολόγιο 1973-1985
ΜΠΡΟΥΝΟ ΖΕΒΙ Η μοντέρνα γλώσσα της
αρχιτεκτονικής
ΒΑΣΙΛΙ ΚΑΝΤΙΝΣΚΥ Για το πνευματικό στην τέχνη
ΒΑΣΙΛΙ ΚΑΝΤΙΝΣΚΥ Τέχνη και καλλιτέχνες
ΠΑΟΥΛ ΚΛΕΕ Τα ημερολόγια 1898-1918 (Τόμοι 2)
ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΠΛΑΚΑ Ο Ροντέν και η αρχαία
ελληνική τέχνη
ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΠΛΑΚΑ Μπαουχάουζ
ΝΙΚΗ ΛΟΪΖΙΔΗ Ο υπερρεαλισμός στη νεοελληνική
τέχνη — Η περίπτωση Νίκου Εγγονόπουλου
ΝΙΚΗ ΛΟΪΖΙΔΗ Ο μύθος του Μινώταυρου στην
πρωτοπορία του μεσοπολέμου
ΝΙΚΗ ΛΟΪΖΙΔΗ Ο Τζιόρτζιο ντε Κίρικο και η
σουρεαλιστική επανάσταση
ΜΩΡΙΣ ΜΕΡΛΩ-ΠΟΝΤΥ Η αμφιβολία του Σεζάν —
Το μάτι και το πνεύμα
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΟΣ Θέματα αισθητικής και
φιλοσοφίας της τέχνης (Τόμοι 2)
ΜΟΝΡΟΕ ΜΠΕΡΝΤΣΛΕ-Υ Ιστορία των αισθητικών
θεωριών
ΤΣΕΖΑΡΕ ΜΠΡΑΝΤΙ Αρχάδιος ή περί γλυπτικής
ΜΑΡΣΕΛ ΜΠΡΙΟΝ Λεονάρντο Ντα Βίντσι
ΝΙΖΙΝΣΚΥ Ημερολόγιο
ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΝΤΕΛΑΚΡΟΥΑ Σελίδες ημερολογίου
ΕΡΒΙΝ ΠΑΝΟΦΣΚΙ Μελέτες εικονολογίας
ΖΩΡΖ ΠΕΓΕ Η ζωγραφική στον 19ο αιώνα
ΒΙΚΤΩΡ ΣΤΟΪΚΙΤΣΑ Μανιερισμός και τρέλα — Η
περίπτωση Pontormo
ΤΖΑΦΦΕ-ΡΟΤΕΡΣ Η ζωγραφική στον 20ο αιώνα
ΠΗΤΕΡ ΦΟΥΛΕΡ Τέχνη και ψυχανάλυση
Μόλις κυκλοφόρησε
ΝΙΚΗ ΛΟΪΖΙΔΗ
Απόγειο και κρίση
της πρωτοποριακής ιδεολογίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3639962
ΠΩΛΗΣΗ: ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΗΛ 9, ΑΘΗΝΑ 106 79
ΤΗΛ. 3604793 - FAX: 3609697

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΝΟΥΡΕΓΙΕΦ

Εναντίον του χρόνου

της Λήδας Καζαντζάκη

*Γιρλάντα η δόξα εμάδησε κι είναι οι γιορτές φευγάτες.
Μόνο πικρία μένει σ' εκείνον που 'χε ονειρευτεί
πολύ να μην επέβαινε και λίγο να σωθεί
και κάπως να τον αγαπούν χρόνοι, καιροί διαβάτες.*

(από τον "Επίλογο" του Κ. Καρυωτάκη)

Ο μεγαλύτερος εχθρός του κλασικού χορευτή είναι ο χρόνος, και ο πιο ανελέητος. Γι' αυτό και οι πολλοί και φρόνιμοι υποτάσσονται στα κελεύσματά του αφήνοντας την αυλαία να πέσει, όταν εκείνος ορίσει. Ο Ρούντολφ Νουρέγιεφ τόλμησε να αντισταθεί. Κι ήταν αυτή η διαρκής αναμέτρησή του με το χρόνο που σφράγισε πάνω απ' όλα την καλλιτεχνική του σταδιοδρομία από τις απαρχές της μέχρι το τέλος, όταν τα σημεία της ήττας ήταν πλέον εμφανή.

Ο γιός ενός σοβιετικού πολιτικού κομισσάριου, που γεννήθηκε μέσα στο βαγόνι του τραίνου, «δρασκελίσε» μέσα σε τρία μόλις χρόνια την οκταετή φοίτηση στην περίφημη σχολή κλασικού χορού του Λένινγκραντ. Η πρώτη του εμφάνιση στη σκηνή έγινε με τα μπαλέτα Κίροφ. Και πριν προλάβει καλά καλά να «ενηλικιωθεί», στα είκοσι δύο του, υπερπήδησε το κιγκλίδωμα στο αεροδρόμιο του Παρισιού και βούτηξε στα βαθιά νερά μιας διεθνούς καριέρας. Την επόμενη ήδη χρονιά εμφανιζόταν στο πλευρό του «τέρατος» του κλασικού μπαλέτου στη Δύση, της 42χρονης Μαργκότ Φοντέν. Επί μια δεκαετία σμίλευαν το μύθο του ιδανικού ζευγαριού του κλασικού χορού.

Η εκρηκτική παρουσία του Νουρέγιεφ, που «γέμιζε» με την αχαλίνωτη ορμή της την αυστηρά οροθετημένη χορογραφία του μπαλέτου, έμελλε να «χειραφετήσει» τον άνδρα χορευτή και να τον τοποθετήσει, ως ισότιμο παρτεναίρ πλέον, δίπλα στην πρίμα μπαλαρίνα, στο επίκεντρο της σκηνής. Ήταν εκείνος που προσέδωσε στους ανδρικούς ρόλους του κλασικού χορού σάρκα και οστά.

Γι' αυτό και το κοινό τον αποθέωσε. Τον αποκάλεσαν «ταταρικό Ταρζάν», «αίγρη με φτερά», «πουλί». Και όποιος αφέθηκε στη μαγεία των κινήσεών του πίστεψε πράγματι ότι αιωρείτο.

Ανεδείχθη σε σύμβολο του κλασικού χορού, χωρίς να αποδεχθεί ποτέ τα στενά πλαίσια της «αυλικής ετικέτας» των κινήσεών του. Ο τρομερός Τάταρος με αυστριακό διαβατήριο και τόπο διαμονής τις μεγαλύτερες πρωτεύουσες της Δύσης δεν έπαψε ποτέ να αναζητά την πρόκληση του καινούργιου, αποτολμώντας και τη συνεργασία με τους μεγάλους ανανεωτές, τον Μπεζάρ ή τη Μάρθα Γκράχαμ.

Όμως κάποια στιγμή τα φτερά του άρχισαν να λυγίζουν. Η τελευταία του εμφάνιση στο Ηρώδειο, το '84, αποκάλυψε έναν κύκνο ασθμαίνοντα, που με κάθε μέσο επιχειρούσε να κατανικήσει τη βαρύτητα, αλλά οι δυνάμεις του τον επανέφεραν πάλι στη γη. Απέμενε μονάχα η περηφάνια της στάσης του, που η απεγνωσμένη προσπάθεια αυτοσυγκράτησης την μετέτρεπε σε αλαζονεία.

Για τον 45χρονο καλλιτεχνικό διευθυντή, χορογράφο και πρώτο χορευτή της Όπερας του Παρισιού είχε ήδη αρχίσει η αναγκαστική προσγείωσή του πάνω στη σκηνή. Ο χρόνος, για πρώτη φορά, κέρδιζε αισθητά έδαφος. Μόνο που ο Νουρέγιεφ ήταν, όπως τόσοι άλλοι μεγάλοι, ανίσχυρος μπροστά στους αμείλικτους προβολείς της δόξας.

Η μετέπειτα ενασχόλησή του με τη μουσική αποτελούσε μια από τις

απεγνωσμένες κινήσεις, να τους στρέψει ξανά προς τη μεριά του. Και η AIDS, η αρρώστια που τον κατέβαλε, ίσως να αποτελούσε την οριστική αποσύνδεση ενός κλινικά νεκρού από τα μηχανήματα της τεχνητής διατήρησής του εν ζωή. Όσο σκληρά και αν ακούγεται. Ο χορός ήταν πράγματι η ίδια του η ζωή.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ. ΔΟΞΙΑΔΗΣ

Ὁ θεῖος Πέτρος
καί ἡ
Εἰκασία τοῦ Γκόλντμπαχ
Μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

— Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα —

ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΜΠΕΛ

• Οι Έλληνες εξεγείρονται, οι Σουηδοί ανησυχούν

Στην *Ελευθεροτυπία* της 25ης Ιανουαρίου '93, και υπό τον τίτλο «Σας παρακαλώ, μην με κρίνετε...», δημοσιεύεται κείμενο της Βένας Γεωργακοπούλου. Θέμα του η εκ προοιμίου άρνηση του συγγραφέα Τάκη Θεοδωρόπουλου να αποδεχτεί το κρατικό λογοτεχνικό βραβείο, εφόσον του απενέμετο, – πολύ περισσότερο: η άρνησή του να θέσει έστω το βιβλίο του υπό την κρίση της αρμόδιας επιτροπής. Δεδομένου ότι όλα τα βιβλία είναι θεωρητικά υποψήφια για το κρατικό λογοτεχνικό βραβείο, ο Τάκης Θεοδωρόπουλος δεν διαφοροποιείται βιαίως από τους ευάριθμους συνυποψηφίους του αλλά από το σύνολο των εν ζωή Ελλήνων συγγραφέων που εξέδωσαν πέρυσι (ή πρόπερσι;) βιβλίο, συγγραφέων που εικάζουμε ότι διά της σιωπής τους συγκατατίθενται στον επαίσχυντο θεσμό των βραβείων. Η διαφοροποίησή του έχει επομένως κάτι το ηρωικό, καθώς σωστά διέγινωσε και η αρμόδια δημοσιογράφος: «... για πρώτη φορά στην ιστορία του θεσμού...», υπογραμμίζει. Και παρακάτω επισημαίνει: «Η κίνηση του Τάκη Θεοδωρόπουλου δεν θα είχε τόση σημασία αν ο ίδιος δεν ήταν ένας από τους καλύτερους πεζογράφους της νέας γενιάς, κι αν το βιβλίο του δεν ανήκε στη μικρή ομάδα των φαβορί για κρατικό λογοτεχνικό βραβείο».

Η Ελλάδα κινδυνεύει να υποστεί οδυνηρή ήττα στο εθνικό ζήτημα – και χειρονομίες πανεθνικής εμβελείας (έστω και εντέχνως μεταμφιεσμένες σε γκριζα διαφήμιση για λόγους σεμνότητας) τονώνουν οπωσδήποτε το ηθικό μας. Αλλά γιατί ο Τάκης Θεοδωρόπουλος να μετρά το ηθικό του ανάστημα με την κλίμακα των ιθαγενών βραβείων και μό-

νον; Τα μεγάλα σκάνδαλα γίνονται αλλού, και θεσμοί παγκόσμιου κύρους εκφυλίζονται δεν θα πρέπει οι ελάχιστοι ευσυνείδητοι άνθρωποι των γραμμάτων μας να παρέμβουν κι εκεί; Περιμένουμε εναγωνίως νέα επιστολή του Θεοδωρόπουλου με την οποία θα αρνείται εκ προοιμίου, με την παρηγορία που τον διακρίνει, το Νομπέλ. Από τώρα – όχι εκ των υστέρων, όπως ο Σαρτρ...

Έκτωρ Παγώνης

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΓΥΜΝΟΣ

• Η «εθνική γατούλα» συνεντευξιάζεται στο «Ενώπιος Ενωπίω» και τα προβλήματα της ηλεκτρονικής και έντυπης δημοσιογραφίας προβάλλουν εντονότερα.

Τώρα πια τα μάθαμε όλα. Ή σχεδόν όλα. Αφού η εθνική σταρ υποσχέθηκε πως κάποτε θα πει για όλες εκείνες τις περιπτώσεις που κατάφερε να εξαπατήσει τον Τύπο, να αποκρύψει τα μυστικά της. Και θα τα πει πάλι απ' την TV, όταν εκείνη κρίνει ότι το χρειάζεται. Μ' άλλα λόγια, όταν θα διαπιστώσει πως η δημοτικότητά της δεν βρίσκεται στο επιθυμητό επίπεδο και θα ζητήσει για μια ακόμη φορά να επιβεβαιώσει τη δύναμή της. Έως τότε όμως, ακόμη και τα μικρά παιδιά θα 'χουν μάθει απ' έξω τις ταινίες της κι έτσι θα 'χει αποκτήσει ένα άλλο, καινούργιο πια κοινό, αφού εκείνο που την πρωτοθαύμασε θα 'χει πια γεράσει και θα υπομειδιά αποχαυνωμένο μπροστά στο κουτί.

Δεν μας απασχολεί όμως αυτή καθεαυτή η συνέντευξη της εθνικής σταρ με τον Νίκο Χατζηνικολάου. Αλλά το γε-

Το χειρότερο απ' όλα ήσαν οι ευχές και τα συγγνώμη. Και κάποτε, που κράταγα λογαριασμό κι η πόρτα ανοιγόκλεισε εξήντα τέσσερις (64) φορές, κι άκουσα 2264 συγγνώμη και τουλάχιστον 4264 ευχές, συνέβη να της πω κάτι για το οποίο σήμερα μετανοώ και έχω τύψεις. Ήταν η ημέρα που μας είχαν φέρει κόλλυβα από την κηδεία Περικλέους του περιπτερά: με ρώτησε λοιπόν τι έχω στο πιάτο, γιατί δεν έβλεπε καλά.

— «Φτιάξαμε κόλλυβα», της απήντησα.

— «Για ποιον, παιδάκι μου, ποιος δυστυχισμένος απέθανε, ο Βήχας ή ο ανάπηρος ο άντρας της Καλλιόπης;». (Περιττόν να σημειώσω ότι η Καλλιόπη ήτο ήδη χήρα από δεκαετίας και πλέον.)

— «Μπα, κανείς' έτσι τα φτιάξαμε, να γλυκαθούμε». Και με πρωτοφανή κακία, νομίζοντας πως δεν θα καταλάβει, συμπλήρωσα: «Τέλος πάντων, γλυκειά μου θεία Αδελας, εμείς το καθήκον μας το πράξαμε, εσύ πότε θα κάμεις το δικό σου;».

— «Μα εγώ, παιδάκι μου, πάντοτε έκανα το καθήκον μου. Το στάρι το 'βραζα σε σιγανή φω-

τιά όλο το βράδυ, αχ! Αλέξανδρε σ' αυτόν έκαμα κόλλυβα που όλοι στην Αγία Θέκλα πήρανε και δεύτερη και τρίτη φορά. Ο πρωτοσύγγελος πήρε και για το σπίτι. Και του 'κανα μια κηδεία του Αλέξανδρου, μέχρι και ο συχωρεμένος ο μητροπολίτης ήρθε, και διαβάστηκαν όλα. Μία ώρα η ακολουθία, κι άλλη μία οι επικήδειοι. Αλλά το πιο ωραίο ήτανε τα κόλλυβά μου. Και στους άλλους δηλαδή την ίδια επιτυχία είχα. Έθαψα εγώ, παιδάκι μου, πολλούς, αλλά πάντα ήμουν κυρία. Έθαψα τρεις άντρες, τον πατέρα μου, πέντε αδέρφια, να μη σου πω για συνυφάδες Τα πάντα τα είχα προβλέψει. Και τώρα τα σάβανά μου και τα λεφτά για τα θαφτικά μου θα σας ειπώ, όταν κοντεύει η μέρα, πού τα έχω φυλαγμένα. Όλα θα γίνουν τέλεια. Θα μου κάνετε όμως κανένα μνημόσυνο; Καλού-κακού εγώ παρήγγειλα του παπα-Ηλία...

»Το μυστικό, που λές, Τρύφωνα, είναι να βράζουνε ώρες πολλές σε σιγανή φωτιά, και μετά να απλώνεις το στάρι σε σεντόνι να στεγνώνει, και μην ξεχνάς να το σταυρώνεις. Κι ύστερα: ρόδι, ρεβίθι αλεσμένο, τριμμένη φρυγανιά, αμύγδαλα, καρύδια χοντροκοπανισμένα, σουσάμι καλοκαβουρντισμένο, ζάχαρις άχνη, αν θέλεις κι απ' την άλλη, δυόσμος, μαϊντανός, κανέλλα μπόλικη. Και μη φοβάσαι, γεννήθηκα το 1900. Θα 'μαι ογδόντα, δεν θα 'μαι; Γιατί το σκέφτηκα καλά,

χθες που μου είπες πως είμαι εξήντα μόνο. Σας ξέρω εγώ καλά εσάς τους άντρες, είσασι βιαστικοί, γι' αυτό κι έθαψα τρεις.

»Πάντως κάτι μου λέει πως δεν θα σ' ενοχλώ τον καινούργιο χρόνο. Έζησα τόσους πολέμους, κατοχή, τον καιρό της πανώλης, το μεγάλο σκότος στο διάβα του κομήτη, τον μεγάλο σεισμό, και τώρα το αισθάνομαι ότι το λάδι στο καντήλι μου τελειώνει, ζω τη μεγάλη μοναξιά, την παντέρμη ζωή, το διαμέρισμα, τον καιρό των κραυγών και της σιωπής' ευτυχώς που υπάρχει το καναρίνι μου κι έτσι ζητιανεύω κάπως λιγότερο. Μια εβδομάδα τώρα βλέπω πεταλούδες να γυροφέρνουνε το φως στην κάμαρή μου' είναι οι ψυχές των αποθαμένων μου που έρχονται κι αν να δούνε ζωή βλέπουν εμένα στα χάλια μου' κίνε μου τη χάρη, παιδάκι μου, να πας το συχωρόχάρτι στον παπα-Ηλία να τους μνημονέψει –απόψε μόνο κι αυραγά' θα νά μαστεν ομάδα / κι ύστερα ξεχωρίζομε σαν της ελιάς το λάδι–, εφέτος θα γράφεις στη φορολογική δήλωσή σου «απεβίωσε» και στείλε την εγκαίρως σε παρακαλώ, και –οπωσδήποτε– να πας το ρολόι μου στον ρολογά να το φτιάξει, έτσι, Αλέξανδρε;».

Μανώλης Βασιλάκης

1. αυραγά: αίγριο βράδυ, ομάδα: μαζί.

ός ότι ολόκληρος σχεδόν ο ελληνικός Τύπος σύρθηκε απ' αυτήν, της αφιέρωσε έως και πρωτοσέλιδα, μ' αλλόγια την εποχή που η Βουγιουκλάκη βρισκόταν στο να- της δημοτικότητάς της –και τα πάμπολλα εθνικά και νωνικά θέματα στο ζενίθ τους– ένας πολιτικός συντά- ς αποφασίζει να την καλέσει σ' ένα απ' τα πιο δημοφιλή -όου της ιδιωτικής τηλεόρασης και με μια κάλπικη συνέ- υξη να την επαναφέρει στην επικαιρότητα χωρίς λόγο αιτία. Κι ο Τύπος, ακόμα μια φορά, βρέθηκε να ακο- θεί κατά πόδας την τηλεόραση, έστω κι αν όσα είπε η ίκη έχουν περάσει εδώ και πολλά χρόνια απ' τις καλλιτε- κές σελίδες ή τις κουτσομπολίστικες στήλες του. Αποποι- με λοιπόν ο Τύπος ό,τι πρωτοανακάλυψε εκείνος, το ραχώρησε στην TV και απ' εκεί και πέρα το προσέφερε ξαναξεσταμένο φαγητό στους αναγνώστες του. Απέδει- έτσι τον παραπληρωματικό ρόλο του στην ενημέρωση. α ρόλο που τον παραχώρησε στο νέο μέσο χωρίς ν' ανα- ρώσει το κενό που δημιουργήθηκε. Δεν είναι τυχαίο πόν που χάνει πια τους αναγνώστες του, το κοινό του, τη φήμιση που τον συντηρεί, αφού οι τηλεθεατές, ό,τι θα ν το βράδυ, θα τ' αναγνώσουν αναμασημένο την επομέ- π' τις εφημερίδες και λίγο αργότερα απ' τα περιοδικά. αυτήν την τακτική, ο Τύπος δεν κάνει τίποτε άλλο από α δείχνει τη γύμνια του, την αδυναμία του να εξασφαλί- ή να δημιουργήσει θέματα από μόνος του και σύρεται ιτα σ' ό,τι προβάλλει η TV.

Ε' άλλα λόγια, ο Τύπος δείχνει να υποστηρίζει πως δεν ρχει άλλος τρόπος να επιβιώσει παρά μιμούμενος την εόραση. Ωστόσο, δεν επιβιώνει, κι αυτό γίνεται φανερό παρακολουθήσει κάποιος τις κυκλοφορίες τόσο των μερίδων όσο και των περιοδικών. Μπορεί το κοινό να εκμαυλιστεί απ' την TV και να σύρεται απ' αυτήν. Τι νε όμως ο Τύπος για να αναχαιτίσει αυτό το φαινόμενο; μόνο που επεδίωξε ήταν, όταν η TV εξασφάλισε τον

ΠΕΤΣΟΚΟΜΜΑΤΑ

Είναι γνωστή η «ευαισθησία» των εγχωρίων τηλε- τικών βαρώνων, ιδιαίτερα όσον αφορά τις προβολές ηματογραφικών ταινιών, όπου μας έχουν συνηθίσει κοψίματα τίτλων, ξαφνικές αλλαγές ωρών, αναβολές π.

Ο ANTENNA όμως, την Τετάρτη 13 του μηνός, ξεπέ- με κάθε όριο, σκυλεύοντας την ταινία-σταθμό του ελ- κικού κινηματογράφου, τη «Συνοικία το Όνειρο» του έκου Αλεξανδράκη, η οποία σημειωτέον είχε κυνηγη- από τη Φρειδερίκη πριν 30 χρόνια.

Οι τρεις σκηνές, που όχι μόνον αποτελούσαν το δρα- κικό αποκορύφωμα του έργου, αλλά και συμπύκνωναν ς φιλοσοφικούς του προβληματισμούς, δηλαδή η οκτονία του μικροπωλητή, η ληστεία της κατάκοιτης η επιστροφή της Στέφης, εξαφανίστηκαν εν ψυχρώ ανεξήγητα.

Ιεροφανώς, ο πολύχρωμος και εκθαμβωτικός «Τροχός Τύχης», που ακολουθούσε, έχει αμετακίνητα χρο- όρια, σε αντίθεση με τις συγκλονιστικές μαυρόα- ς εικόνες από την παραγκούπολη του Ασυρμάτου' ές, όπως άλλωστε και η ιστορική μνήμη, προσφέρο- ι για κάθε λογής κοψίματα.

Νίκος Βρατσάνος

πρώτο λόγο στην ενημέρωση σε παγκόσμιο επίπεδο, ν' ανα- καλύψει τα ταμπλόιντ, την αναπαραγωγή δηλαδή της τηλεο- πτικής ενημέρωσης μέσω των μεγάλων φωτογραφιών και του ελάχιστου κειμένου, έτσι, ώστε ο αναγνώστης να ει- σπράττει την είδηση και την εικόνα χωρίς να κουράζεται να διαβάσει και να χάνει τον πολύτιμο χρόνο του. Παραχώρη- σε δηλαδή, χωρίς ανταλλάγματα, το μοναδικό του προνό- μιο, να φιλοξενεί την άποψη, την ανάλυση, τη διαφορετική άποψη, μαζί με την είδηση.

Απ' την άλλη πλευρά, η τηλεόραση –η ιδιωτική τουλά- χιστον, έτσι όπως λειτουργεί στην Ελλάδα– δεν κάνει τίπο- τε άλλο απ' το ν' αναπαράγει τη λογική μιας ξεπερασμένης έντυπης δημοσιογραφίας, μ' αποτέλεσμα το επίπεδό της να πέφτει όλο και πιο χαμηλά. Δεν επιχειρεί τίποτε άλλο απ' την οπτικοποίηση των γεγονότων, χωρίς να προτείνει μιαν άλλη αντίληψη για την παρουσίασή τους, δεν την απασχολεί η σωστή ενημέρωση αλλά η ταχύτητα, κι ούτε λόγος γίνεται για την αισθητική βελτίωση του τηλεοπτικού προϊόντος. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οι πρώτες σε ακροαματικότητα ενημερωτικές εκπομπές στα ιδιωτικά κανάλια χρησιμοποι- ούν θέματα που χρόνια πριν είχαν αποτελέσει αντικείμενο ερευνών στον ημερήσιο και τον περιοδικό Τύπο. Φαίνεται λοιπόν πως αυτή η παράμετρος δεν μπορεί να αξιολογηθεί, ν' αντιμετωπιστεί κριτικά και σε τελευταία ανάλυση να χρη- σιμοποιηθεί προς όφελος του Τύπου.

Έτσι, μια προκατασκευασμένη και χωρίς περιεχόμενο συνέντευξη της εθνικής σταρ, πέρα απ' το γεγονός ότι θα εισπράττει το μεγαλύτερο μερίδιο στην ακροαματικότητα, θα αποδεικνύει και το αδιέξοδο της έντυπης δημο- σιογραφίας.

Πέγκυ Κουνενάκη

Από την εποχή της «Μανταλέ- νας» ως την εκ- πομπή στην οποία την φιλοξένησε ο Χατζηνικολάου, γατούλα.

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΗ, ΕΡΕΒΩΔΗΣ ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΥ

Αρκούντως αποδεκτό από την κατανάλωση το φαινόμενο της δισκογραφικής εμφάνισης των σάουντρακ διαφόρων ταινιών. Και στην περίπτωση που το ηχητικό αυτό υλικό αποτελείται από τραγούδια και ρυθμούς ευρείας κατανάλωσης, που μάλλον «άσκοπα» ενυπάρχουν στην ταινία, η δισκογραφική τους σταδιοδρομία είναι επιβεβλημένη.

Στην άλλη περίπτωση, όμως;

Μια μουσική γραμμένη για να σχολιάσει και να πλαισιώσει την εξέλιξη των «εικόνων», λειτουργικά δεμένη μαζί τους, άρα και «καλή» για τις ανάγκες της ταινίας, δεν είναι κατ' ανάγκην «λειτουργική» όταν ηχεί μόνη της, αποκομμένη από την αιτία που την γέννησε.

Συγκριτικά λίγες είναι οι περιπτώσεις που μουσικά θέματα, χωρίς την «εμφάνιση» της «εικόνας» που εύστοχα σχολίασαν και υπηρέτησαν, έχουν τη δυνατότητα να ηχήσουν, χωρίς να χάνουν το «λόγο» και την ατμόσφαιρά τους. Σε αυτές ακριβώς συγκαταλέγονται και τα μουσικά θέματα της Ελένης Καραϊνδρού. Μια έξοχη συνθέτις κινηματογραφικής μουσικής, που η μουσική της υπερβαίνει τα όρια της υπόκρουσης.

Αξιοσημείωτη είναι η ενθουσιώδης κριτική με την οποία έγινε δεκτή η «εμφάνισή» της στο εξωτερικό. Με αφορμή τους δίσκους που παρουσίασε η ECM: «Music for films» με θέματα από ταινίες των Χριστοφή, Ξανθόπουλου και Αγγελόπουλου, καθώς και για το «Μετέωρο βήμα του πελαργού» του τελευταίου, ο διεθνής Τύπος αφιέρωσε διθυραμβικές κριτικές στην ελληνίδα συνθέτιδα.

Σχόλια, όπως: «Είναι μια δυνατή αυθύπαρκτη μουσική με μεγάλη βαρύτητα» – «Μουσική με εσωτερικό βάθος» – «Μια εξέχουσα φυσιογνωμία, που αξίζει την μέγιστη προσοχή» – «Μελαγχολικός, ερεβώδης, αλλά πάντα ελεγειακής ομορφιάς είναι ο μουσικός της κόσμος, που ακόμα και χωρίς την κινηματογραφική εικόνα, αναπτύσσει τις υποβλητικές του ιδιότητες».

«Αν και οι μελωδίες της προέκυψαν παράλληλα με το φιλμ, η συνθέτις ωστόσο τις υπερβαίνει».

N.M.

* Νέο βιβλιοπωλείο στο Χολαργό. ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ II

«ΙΣΤΟΡΙΕΣ»

«Είναι έργα που το ένα φέρνει το άλλο. Είναι και προσπάθεια να μένουν μετέωρα. Είναι η επιθυμία να σηκώσει κάποτε το σπαθί της αυτή η κοπέλα που περιμένει, να παλέψει και να νικήσει. Παραμύθια. Όπως των Αγίων τα παραμύθια που τελείωσαν και δεν τα νοσταλγούμε. Ετσι, χωρίς νοσταλγία και με τα μάτια προς τα εμπρός κάνουμε ένα βαθύ χαντάκι να μας φυλάει. Για να μη βγούμε ποτέ. Αυτή είναι η εικόνα που έχω. Κι αυτή την εικόνα προσπαθώ να σχολιάσω με τον τρόπο μου. Οι ήρωες υπάρχουν στα πρόσωπα, στα κρεμμυδάκια, στα ξύλα, χάνοντας την ισορροπία των κανόνων επίτηδες κι αυτό είναι πολύ δύσκολο».

Λόγια του Κυριάκου Κατζουράκη για την έκθεσή του στη γκαλερί «Έκφραση» της Κηφισιάς, που θα διαρκέσει ως τις 6.2. Να πάτε.

– μετά την πολυετή επιτυχημένη λειτουργία του πρώτου βιβλιοπωλείου με το ίδιο όνομα. Ένα στέκι του βιβλίου πραγματικά είναι πάντα καλώςδεχτο. Στο εμπορικό κέντρο Χολαργού.

* Την 1η Φεβρουαρίου στην αίθουσα Φίλων της Μουσικής, του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, η Κα-

μεράτα, Ορχήστρα των Φίλων, θα δώσει μία συναυλία με έργα Χάυντν, Μέντελσον, Νίlsen Μότσαρτ. Σολίστ, ο Άρης Γαρουφαλής, πιάνο, ο εύθυνση ορχήστρας από τον ιρλανδό μασέτρο Kenneth Montgomery. Η συναυλία θα επαναληφθεί στις 2.2., στην αίθουσα Δημήτρη Μητρόπουλου.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

- **Post-human/Μετα-άνθρωπος.** Μια εκδοχή της σύγχρονης τέχνης με τη φροντίδα του Jeffrey Deitch. Στο της Κύπρου, Ηρακλείτου 10, Κολωνάκι. Ός τις 14.2.1993.
- **Γιαννούλης Χαλεπάς.** Αντιπροσωπευτικά γλυπτά του καλλιτέχνη, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 5 χρόνων από το θάνατό του. Αίθουσα Τέχνης Ν. Ψυχικού, Κηφισιάς 328 και Ελευθ. Βενιζέλου 2, Ν. Ψυχικό, έως 20.2.
- **Βασίλης Προκόβος.** Ανθρώπινα τοπία V, ζωγραφική. Αέναον, Άντερσεν 18, Κατεχάκη. Έως 30.1.
- **Γιάννης Στεφανάκης.** Το Παράθυρο της Εικόνας, ζωγραφική, Γκαλερί 3, Φωκυλίδου 3, Κολωνάκι. Έως 6.2.
- **Αλέξανδρος Ίσαρης.** Ζωγραφική. Κρεωνίδης, Κανάρη 24, Κολωνάκι. Έως 30.1.
- **Οτο Ντιξ,** «Ο πόλεμος», χαρακτικά. Έργα του χαρακτηριστικότερου, ίσως, των εκπροσώπων της ζωγραφικής την περίοδο της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, στο Γαλλικό Ινστιτούτο.
- **Πάμπλο Πικάσο,** Σχέδια. Στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τη γαλλογερμανική φιλία. Στο Ινστιτούτο Γκαίτε.

Παιγνιώδης μυθιστορία

Πάνος Θεοδωρίδης:

Το Θεόπαιδο

«Κέδρος», Αθήνα 1992, σσ. 119

Μέ γοητεύουν ιδιαιτέρως τά βιβλία, οί μυθιστο-
ες τών οποίων λαμβάνουν χώραν σέ χώρους τής
νατολικής Μακεδονίας – ἐκεῖ ὅπου, μέ ἐπίκεντρο
ν Καβάλα, διήλθα καί ἐγώ δέκα συναπτά ἔτη τοῦ
μου. Πέραν τῆς λογοτεχνικῆς τους ἀξίας, τά
βιβλία αὐτά μέ θυθίζουν σέ χώρους μαγικούς, ἔτσι
θῶς κουβαλᾶν τέτοια φορτία καί τῆς δικῆς μου,
οσωπικῆς μνήμης.

Αναφέρομαι σέ συγγραφείς, ὅπως ὁ ποιητής καί
Σογράφος Πρόδρομος Μάρκογλου, μέ τήν ὅλως
όσφατη συλλογή διηγημάτων Σταθερή Ἀπώ-
α, ὁ Δημήτρης Νόλλας μέ τόν *Τύμβο κοντά στή
λασσα* – ἀλλά καί ὁ Γιάννης Γαϊτάνος μέ τό
ός *Ροναγιάλ*, ὁ Νίκος Βασιλειάδης μέ τό *Ἀγνη-
Τιμῶν* καί, τώρα, ὁ Πάνος Θεοδωρίδης μέ *Τό
όπαιδο*.

Ἐχω καί ἄλλοτε ἀναφερθεῖ (τό 1978) σέ αὐτόν
μυστήριο Μακεδόνα, ἀρχιτέκτονα κατά τίς
ουδές, πού ἀσκώντας ἐπαγγελματικά τήν ιστορι-
τοπογραφία εἶχε κυκλοφορήσει τό 1977 ἀπό τίς
όσεις «Τράμ» τήν ποιητική συλλογή *Προσπέκ-
ς*: ἐκεῖ, μέ μία ἀπροσδόκητη (καί τελεσίδικη)
αση, ἀποκάλυπτε ἕνα ἄλλο πρόσωπο τοῦ
κεδονικοῦ χώρου.

Μέ *Τό Θεόπαιδο* ξεκινάει ἕνα συναρπαστικό τα-
ς, πού ἀπό τή Θεσσαλονίκη, διά τών παρυφῶν
λίμνης Βόλβης, τών στενῶν τῆς Ρεντίνας καί
Στρυμόνος, καταλήγει, μέσω Ἐλευθερούπο-
στό μυθικό κάστρο τῆς Ἀνακτορούπολης πα-
τήν Καβάλα – ἐκεῖ ἀκριδῶς ὅπου, κατά δαιμονι-
συγκυρία, τελευτοῦν ἐξανδραποδιζόμενοι καί
ροαναφερθέντες ἥρωες τοῦ Νόλλα!

αἱτοί περιττεύει τελείως, ἄς τό σημειώσω: δέν
κενται, βέβαια, γιά βιβλίο ταξιδιωτικῶν
πώσεων, ἀλλά γιά μυθιστόρημα – τό ὅποιο, μά-
α, συντελεῖται κατά τήν ἀνοιξη τοῦ 1339 (τοῦ

χίλια τριακόσια τριάντα ἑννέα), σέ ἐποχή καί χώ-
ρους πού ὁ Θεοδωρίδης φαίνεται νά γνωρίζει κα-
λύτερα ἀκόμα καί ἀπό τό χωριό Ἀγροσυκιά
Πέλλης, ὅπου σήμερα διαμένει!

Καί, φυσικά, δέν πρόκειται γιά κανένα «ιστορι-
κό μυθιστόρημα», ἀπό ἐκεῖνα τά ἄθλια ὅπου οἱ
ἥρωες ἀνασύρονται ιστοριοδιφικῶς μέσα ἀπό τίς
στάχτες τών αἰώνων καί δῆθεν ἀνασυντίθενται,
ἐνῶ ἀπλῶς περιφέρονται στά κράσπεδα τοῦ ἐνδια-
φέροντος τών ἀναγνωστῶν ὡς σκιές ψόφιος καί
ἀμήχανες. Τό ἐπίτευγμα τοῦ Θεοδωρίδη εἶναι
ἀκριδῶς αὐτό: Οἱ ἥρωες, παρά τή σκευή τους, εἶναι
σημερινοί – καί ὁ τόπος, παρά τή σημερινή διαρ-
παγή του, εἶναι αὐθεντικός καί ἀναγνωρίσιμος.

Τό μυθιστόρημα (ἡ νουδέλα μᾶλλον) ξεκινώντας
ἀπό «τῆς Σαλονίκης τά ἰδιοσύστατα ἀρτύματα», μέ
Παλαιολόγους, Κατακουζηνούς καί τόν Ἀπόκαυ-
κο (ἀλλά καί μέ μία Μάριον), ἐξελίσσεται κατ' ἐξο-
χήν χωροταξικῶς, ὀδηγούμενο ἀριστοτεχνικά ἀπό
αὐτόν, «τόν μύστη τών τόπων», στήν κορυφαία
σκηνή τῆς μάχης τῆς Ἀνακτορούπολης.

Μέ ὥραϊα καί εὐγενικά ἑλληνικά, μετατοπίζο-
ντας πού καί πού, μέ γνώση καί σεμνότητα, κάποι-
ον τόνο, ἀλλάζοντας τή σειρά τών λέξεων, ἐπιλέγο-
ντας κάποια λόγια ρηματική αὐξηση ἢ καμιά λε-
ξούλα τῆς ἐποχῆς, ὁ Θεοδωρίδης (παρά τίς ἀδεξιό-
τητες –ἐνίστε– τῆς μυθοπλασίας) συντονίζει ἀπο-
λύτως τό ὕφος τῆς διηγήσεως μέ τό χρόνο τῆς μυθι-
στορίας.

Ἔτσι τό ἱπποτικό καί δονκιχωτικό αὐτό ταξίδι
καλά κρατεῖ – ὅπως καί τό ὅλο παιχνίδι, ἄλλωστε.
Ἀνακατευόντας τοὺς ληστές τών ὁρέων μέ τά πλώ-
μα μέσα, τοὺς ἀπόφυγους ἱππότες μέ τοὺς ἀπόκλη-
ρους, παρεμβάλλοντας στή δράση ὄνειρα γλυκά ἢ
καί μαγγανεῖες, καθῶς καί συνήθεις σκηνές τοῦ
καθ' ἡμέραν βίου, ἐμπλέκοντας σημαντικά καί
ἀσήμαντα στοιχεῖα τῆς βιοτῆς μέ χιούμορ καί
συντακτικές ἀκροθασίες, ὁ Θεοδωρίδης (ὡς εἶδος
θαυματοπώλη καί μηχανοποιῶ) μᾶς πείθει πῶς:

«Ὅ,τι σᾶς εἶπα νά τό πιστέψετε, διότι εἶναι μό-
νον ἀπό τή φαντασία μου».

Ἡλίας Χ. Παπαδημητρακόπουλος

«Τόσο νερό που σου ἔδωσα /
έμεινα δίχως στόμα / κι ας μη
μπορώ να σου το πω / σε
αγαπῶ ακόμα. / Σαν δεύτερη
φωνή σου στάθηκα / το μέρος
το δικό σου το σεβάστηκα / τα
λόγια σου στα χέρια μου τα
κράτησα / σου χάρισα τους
δρόμους που περπάτησα. / Στο
μάρμαρο τα σφάλισα / τα
λόγια τα δικά σου / μα
σκούριασε και μαύρισε / από
τα ψέματά σου». *Τραγούδια
του Θεοδωρή Γκόνη* (εκδ.
Ἄγρα, 1992): τα πιο πολλά
γνώριμα μεσ' απ' τις μουσικές
του Νίκου Ξυδάκη.

Υ.Γ. του Μανόλη
Αναγνωστάκη (εκδ. Νεφέλη,
1992): μετά εννέα ἔτη ἀπὸ τὴν
πρώτη, ἐκτὸς ἐμπορίου,
ἐκδοση: σπαραγμός τῆς
σιωπῆς, ὅταν διακόπτεται

Φτερά μεκατάσας του
Θανάση Βαλτινού (εκδ. Ἄγρα,
1992): Ἐνα ζευγάρι «συζητά»:
ένας κανγᾶς; ένας λόγος
αφασικός; ένας πα-
ραληρηματικός διάλογος; ένα
μονόπρακτο θεάτρου του
παραλόγου; Μήπως τα φτερά
τῆς μεκατάσας βρίσκονται στο
ξεπουπούλιασμα του
αναγνώστη;

Χρονικό μιας εκστρατείας.
Μικρασία 1919-922.

Κατάλογος τῆς ἐκθεσης
φωτογραφίας ἀπὸ το ἀρχεῖο
τῆς ΕΡΤ που ἐγίνε τον
Οκτώβριο του '92 στο
Πνευματικό Κέντρο του
Δήμου Αθηναίων. Μια πολὺ
ωραία ἐκθεση ἀποτυπώνεται
στον κατάλογο που
διαρθρώνεται σε δύο
θεματικούς κύκλους: «Μνήμες
ἀπὸ το Μικρασιατικὸ
Μέτωπο» καί «Ἡ ἀνάπαυση
του πολέμιστή πρὶν ἀπὸ τὴ
μάχη». Ἐνα υλικὸ
ἐκπληκτικῆς ἐνάργειας! Θα
πρέπει, βέβαια, κάποτε οἱ
εἰκόνες αὐτές να μιλήσουν ἕνα
λόγο πέρα ἀπὸ τὴ νοσταλγία

Ψάχνοντας, βρίσκεις *Ποιήμα-
τα*, ὅπως αὐτά τῆς Ανθῆς
Χαραλάμπη (εκδ. Ἐντομο,
Θεσσαλονίκη, 1992):
«Σκέφτομαι συχνά / τον γερο-
οιητή / με το εβραϊκό ὄνομα /

Ἡ «ἀλήθεια» τῆς μυθοπλασίας

Αλέξανδρος Ἀδαμόπουλος

Δώδεκα καί ἕνα ψέματα

δόσεις «Ἰκαρος», Ἀθήνα 1991

ρόσφατης κυκλοφορίας (πα-
σην ἀναγραφόμενη παλαιότε-
ρονολογία ἐκδόσεώς τους), τά
τέσσερα –μαζί με τόν πρόλο-
σίντομα κείμενα τοῦ Ἀ.

Ἀδαμόπουλου δέν ξεπερνοῦν,
τά πὶο μεγάλα, τίς δυόμισι σελί-
δες. Αὐτό, ὥστόσο, δέν ἐμποδίζει
νά δημιουργοῦν ἕνα δικό τους
μικρόκοσμο, ὅπου, χωρίς τά πα-
ραδοσιακά στοιχεῖα τοῦ μύθου,
τῆς πλοκῆς ἢ τῶν ἀληθοφανῶν
ἡρώων, ἡ γραφή ἀγγίζει τή δρα-
ματική τῆς ἐνταση καί τήν κορύ-
φωσή τῆς μέ τό ἴδιο τῆς τό τέλος.
Καί αὐτό, διότι ἡ θεματική πη-

γάζει ἀπὸ τό μικρό καί ἀσήμα-
ντο, ἀπὸ τή λεπτομέρεια πού
φτιάχνει τό ἀναπάντεχο, τό
θαυμαστό πού ξεπηδᾷ ἀπὸ τή
σύζευξη τῶν λέξεων, τήν ἥπια
ἀντιπαλότητα τῶν φράσεων πού
τίς ἐνέχουν ἢ ἀκόμα ἀπὸ τή διά-
σταση τοῦ ἀπείρου χωροχρόνου
τῆς ἱστορίας πρὸς τό ἀπόλυτα
περατό καί ὀροθετημένο τοῦ χω-
ροχρόνου τοῦ κειμένου:

τρελό για δέσιμο / στο κλουβί
του, / κάτω απ' τον καυτό ήλιο.
/ Φτωχό πουλάκι, / χτυπιέται
στα κάγκελα. / Μεσ στη
βρομιά / ψάχνει / -πίσω- τις
νεκρές γλώσσες / -πίσω- τα
σβησμένα ηφαίστεια. / Ήταν
αστέρι; / Ήταν σκόνη,
σύννεφο / νερό εξ ουρανού; /
Φώτισε για λίγο τα φύλλα μας
/ πριν κιτρινίσουν / και
σκορπιστούν / όπου φυσάει ο
άνεμος».

Ωραία γιατί είναι αληθινά

«Αν πω μια λέξη - μέλι - βόμ-
βος μικρός / κρυφά μες το δω-
μάτιο / ταξίδι θα 'ναι του ενός
/ με το διπλό πελέχι Κτίπα
με».

Ιουλίτα Ηλιοπούλου, *Δίγαμμα*
(Εκδ. Ύψιλον, 1992).

Βαλκανικά Σύμμεικτα.

Περιοδική έκδοση του
Ιδρύματος Μελετών
Χερσονήσου του Αίμου (τχ. 4,
Θεσσαλονίκη 1992). Ξεχώρι-
σα τα «Πατριωτικά Ποιήματα
1889-898» του Θεμιστοκλέους
Σολωμού: «Αχ ναι! μαχαίρι δί-
κοπο / ντροπής μαζί και
πόνου. / Τ' αδέρφια μας στο
θάνατο / πως τρέχουν να
σκεφτούμε / Κι εμείς ενός
ολόγουρα / ξεθωριασμένου
θρόνου / Ξεθωριασμένοι
Έλληνες / ακίνητοι κοιτούμε».
Αυτό το «ξεθωριασμένοι
Έλληνες» κρατώ κι
ανατριχιάζω.

Γεύση από μέλι ή ο γλυκοξίνος
έρωτας (εκδ. Θυμάρι,
μετάφραση: Μαργαρίτα
Κουλεντιανού, 1992). Ένα
«οδοιπορικό στις φιλοσοφικές
κορυφογραμμές των λαϊκών
πολιτισμών» ή μήπως η
λακανοποίηση της εθνολογίας;
Ωστόσο, παραμένει ένα
γοητευτικό αφήγημα για τους
λάτρεις του «εξωτισμού»,
γραμμένο υπό τη σκιά του
Κλωντ Λεβί Στρως από την
Κατρίν Κλεμάν, με την
προσθήκη μπόλτικου σκόρδου,
πιπερόριζας και κάρδαμου.
Γευστικότητα

«Όμως είχα ήδη φορέσει τό-
'να μανίκι του πανωφοριού μου.
"Επρεπε νά φορέσω και τό άλλο.
Καί οι άλλοι έφευγαν. Δέν είχα
καιρό». ("Τό όγδοο ψέμα. Τό
φασόλι", σελ. 59).

Λόγος λιτός αλλά μεστός, ήτοι
σαφής, είναι ταυτόχρονα λόγος
του άδιαπέραστου και άδια-
φανούς, αυτού που θά έπρεπε νά
είπωθει, που ίσως είπώθηκε ήδη
κάποια άλλη στιγμή, άλλου και
άλλοτε, λόγος, πάντως, αυτού
που φθάνει σέ μας ως τό ήδη τε-
λειωμένο αν και άμορφοποίητο.
Νά φταίει άραγε γι' αυτό τό
άπειρο που πραγματεύεται ή
ίδια ή ιστορία ή μήπως ή συνεί-
δηση των όρών του λόγου, του
μή διαπραγματεύσιμου από τή
γραφή και τά άναγκαία της ψεύ-
δη, αυτού που είναι πραγματικό
έστω και για μία μόνη στιγμή,
όσο διαρκεί ή άνάσα;

«Σκέφτομαι τώρα: σά νά πιά-
νεις μιάν άνάσα. Τί μετράει πε-
ρισσότερο, ή έκπνοή ή ή είσπ-
νοή;» ("Τό δεύτερο ψέμα. ' Η
συνταγή", σελ. 23).

Γιά τόν άφηγητή, ό κίνδυνος
ύπάρχει. ' Η μετάπλαση του
φευγαλέου «κάτι» σέ λέξεις πά-
νω στό χώρο του χαρτιού κλείνει
ή διανοίγεται, έτσι ώστε τό νόη-
μα νά μένει μετέωρο πέρα από
τήν αλήθεια και τό ψέμα, στά
όρια του σημαντικού και του
άσήμαντου, στά σημάδια που

δημιουργούν μόνες οι λέξεις μέ-
σα από τήν έκφορά και τό
συνταίριαγμά τους στό χώρο της
φράσης, σάν σχήματα που θέ-
λουν νά είναι όμοια μεταξύ τους
χωρίς νά τό κατορθώνουν:

«Όλα μπερδεύονται. Σάν τά
σχήματα που δέν είναι κανένα
ίδιο μέ τό άλλο, γιατί τό χέρι μου
είναι χέρι» ("Ο πρόλογος. Οι
κύκλοι, έγώ, έσύ, τό χέρι μου",
σελ. 10).

Τό χέρι του δημιουργού, του
γραφιά, του τεχνίτη του λόγου,
τό όργανο της κατασκευής του
κειμένου, ή άπεικόνιση της
πραγματικότητας, τό αδύνατο
της εικονικότητάς της μέσω της
γραφής, της μυθοπλασίας. Τό
χέρι, ως έργαλειό καταγραφής
του ψέματος μέσα στην 'Ιστορία.
Στήν ά-χρονική και ά-χωρική
ιστορικότητα όπου τά όρια του
αίώνιου και της άνυπαρξίας
συνυφαίνονται παράλληλα και
κάπου ταυτίζονται:

«Πέρασαν άλλα εκατό χρόνια
έτσι και κάθε δέκα χρόνια μία
φορά "Ααα" έλεγε τό ένα
"Οαα" έλεγε τό άλλο. Καί άκού-
γαν τή φωνή και προσπαθούσαν
νά τή νιώσουν, νά τή μυρίσουν,
νά τήν άγγίξουν. Κι ήταν καλά»
("Τό τελευταίο ψέμα. Τό 'Ααα'
και τό ή 'Οαα', ελ. 88).

«Κι ήταν καλά», γράφει και
ξαναγράφει ό Α.Α. μετά από κά-
θε έπικοινωνία των δύο αυτών

πλασμάτων, του «Ααα» και του
«Οαα», μέχρι που τό ένα πέθα-
νε. Μέχρι που ό κύκλος έκλεισε
μετά από εκατοντάδες χρόνια.
Και ό άναγνώστης δέν μπορεί
παρά νά νιώσει άνατριχίλα σέ
όλο του τό κορμί, έστω και αν
δέν έμαθε ποτέ του τίποτα γι'
αυτά τά πλάσματα. "Εστω και αν
ούτε μία στιγμή δέν έμοιασαν μέ
πρόσωπα κάποιας μυθοπλασίας.
'Η γλώσσα τά έκανε πλάσματα
ύπαρκτά, συνταίριαξε αυτή γι'
αυτά τους φθόγγους που τά γέν-
νησαν, περι-έγραψε τόν άπειρο
χωροχρονο που τά φιλοξένησε
σέ μιáμιση σελίδα και έπειτα
αυτά τελείωσαν μέσα στην ίδια
διακριτική ζύμωση μέ τίς λέξεις.
τό «κάτι» έλάχιστο της έπικοι-
νωνίας τους ύπηρεξε τό όλο νόη-
μα της τυχαίας ύπαρξής τους. 'Η
δική τους αλήθεια.

Ο 'Α. 'Αδαμόπουλος άφι-
ρώνει τό βιβλίο του «Στό άγε-
νητο κάτι. Ξανά». Σάν έκκληση.
Μιά έλπίδα ή μιá άναμονή. Μιά
άνασυγκρότηση, ίσως, για μιá
νέα αρχή. Στό μικρό αυτό «κάτι»
που, ως ψέμα, ύπεισέρχεται στην
άληθοφάνεια μιās διήγησης για
νά τήν έμποτίσει μέ μιá άλλη,
διαφορετική, αλήθεια. 'Αφού τα
Δώδεκα και ένα ψέματα δέν γί-
νουν άλλο από τό νά δείχνουν
έκείνη τήν άλλη αλήθεια της
μυθοπλασίας μέσα στή ζωή μας.

Δημήτρης Τσατσούλης

Ηρωισμός ή φαρσοκωμωδία;

Knud H. Thomsen
Η Καμπάνα της Μακεδονίας
Μετάφραση από τα δανικά:
Γιώργος Παπαδογιάννης
Εκδ. Καλέντης, Αθήνα 1992

Λίγο πριν το τέλος του Β'
Παγκοσμίου Πολέμου, ένας Αθη-
ναίος μηχανικός, υπάλληλος ενός
πλουσιότατου αλλά και ύποπτου
για συνεργασία με τους Γερμανούς
επιχειρηματία, αναγκάζεται από το
αφεντικό του να μετακινηθεί σε
ένα χωριό της Μακεδονίας, όχι μα-
κριά από τα γιουγκοσλαβικά σύνο-
ρα, για να φροντίσει για την επανα-
λειτουργία ενός κατεστραμμένου
κλωστήριου. Η σύντομη σχετικά εν-

σωμάτωσή του στην κοινωνία του
χωριού θα τον καταστήσει κοινωνό
των βασικών προβλημάτων των κα-
τοίκων του. Αφενός της ανεύρεσης
της καμπάνας της εκκλησίας του
χωριού, της Ωσανά, που σε μία επι-
δρομή τους οι Βούλγαροι είχαν
αποκομίσει αλλά που, σύμφωνα με
μαρτυρίες, είχε περάσει σε ξένα
χέρια πριν προλάβουν να την λιώ-
σουν για πυρομαχικά. Και αφετέ-
ρου, της ερωτικής ικανοποίησης
όλων των γυναικών του χωριού που
αποδεδειγμένα είχαν χηρέψει και
που οι γέροντες που είχαν απομεί-
νει δεν μπορούσαν να ικανοποιη-
σουν. Ο πενηντάρης, σχεδόν ανέ-
ραστος Αθηναίος, θα υποχρεωθεί

προκλήσεις των πενηντάρηδων χη-
ρών που θα τον φιλοξενήσουν σε
σειρά, ανακαλύπτοντας σε κάθε
μία από αυτές ένα νέο ερωτικό
ηφαίστειο που θα τον μυήσει σε
όλα τα μυστικά του έρωτα που δεν
είχε δοκιμάσει μέχρι τότε, ποθα-
ντας όμως μία και μόνη νεότερη χη-
ρα που, λόγω του αναπόδεδεικτου του
θανάτου του άνδρα της, θα παρα-
μείνει απαγορευμένος καρπός γι'
αυτόν. Όπως είναι φυσικό, όλα
αυτά γίνονται κάτω από την πλήρη
αποδοχή όλων των χωριανών, χω-
στιανών και μουσουλμάνων, που
δεν παραλείπουν να εκφράζουν την
ευγνωμοσύνη τους για την περιποι-
ηση και τα επιτεύγματα του Αθη-
ναίου.

ίου πάνω στις συγχωριανές τους. Ξάλλου, λίγο πριν από αυτόν, το λο έπαιζε, κάτω από τον γενικό νυμασμό για τις επιδόσεις του, ο τσπάνος του χωριού, ένας ακμαίος ροντας του οποίου η ερωτική φή- αλλά και το λαθρεμπόριο δεν ύριζε τα σύνορα των ομόρων ατών. Είναι αυτός άλλωστε που τόπιν παράκλησης του παπά του ριού έχει βάλει στόχο του να ακαλύψει τη χαμένη καμπάνα. ει πράγματι την ανακαλύπτει. ρσι, ο Αθηναίος, ο παπάς και ο κανος ερωτικά ταβερνιάρης, μα- με τον τσοπάνο θα ξεκινήσουν ι μακρύ οδοιπορικό για ένα μο- πηρι της Γιοργκουλάβιας όπου

Πόσεις

ΠΟΙΗΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

και Διαφωτισμός

νταξης: Η πολιτική οικονομία της άρρευσης

ς Κρεμμυδάς: Υποδοχή των ευρω-ικών ιδεών από τον ελληνισμό στο ος της τουρκοκρατίας

δρου Υψηλάντη: «Μάχου υπέρ Πί-ως και Πατρίδος»

Μηλιός: Μια παρατήρηση για την ενή «τάση ολοκληρωτισμού» του θε) έθνους. (Με αφορμή την προκή-η του Α. Υψηλάντη)

ηρός: Τα κοινωνικά ρεύματα και ματα της ελληνικής επανάστασης

ς Σταυρόπουλος: Η άμεση Δημο-τία στο πολίτευμα και την πολιτι-του Ρήγα Φεραίου

ης Ξιφαράς: Η «ακατάλυτη συνέχει-του Ελληνισμού: ορισμένες επίκαι-σκέψεις για την ελληνική ιστορία.

ρος Α'

Ιταλιμπάρ: Η πρόταση της ισοελευ-ας

είμογλου: Για τη στρατηγική του α-απιταλιστικού κινήματος

ρος Γ')

ος Φακιολάς: Η θεώρηση της θρη-ας και ο σύγχρονος ρόλος της

ικό και Χρονολογικό Ευρετήριο

ΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1993 42

ηχεί η κλεμένη Ωσανά. Η πορεία θα έχει άπειρες δυσκολίες, αφού οι ήρωές μας θα πρέπει να διασχί-σουν βουνά που λυμαίνονται οι αντάρτες, γερμανικές εφοδιοπο-μπές, αντάρτες του Τίτο, αλλά και Κροάτες ουστάζι. Θα φθάσουν παρ' όλα αυτά στο μοναστήρι και όχι μόνο θα κλέψουν πίσω την τε-ράστια καμπάνα που θα ζαλώσουν σε ένα κάρο που σέρνουν από το χωριό με δύο μουλάρια, αλλά και ο άτυχος ταβερνιάρης θα ξαναβρεί τον ανδρισμό του με τη βοήθεια μιας ακράτητης καλόγριας του μο-ναστηριού, επιστρέφοντας πλέον ευτυχής στην πιστή αλλά όλο φλόγα γυναίκα του. Μία επιστροφή, φυσι-κά, ακόμα πιο δύσκολη, αφού τώρα κουβαλούν τον τεράστιο όγκο της καμπάνας...

Ο συγγραφέας δεν θα φεισθεί των όσων εμποδίων θα μπορούσε να φαντασθεί εύκολα κανείς σε μία εμπόλεμη εποχή και σε ένα τόσο νευραλγικό τόπο. Αποφασισμένος όμως να μιλήσει για Έρωτες, θα εφεύρει άλλες τόσες λύσεις ώστε οι ήρωες να επιστρέψουν, εν τέλει, αλώβητοι πίσω στο χωριό χωρίς να έχει πειραχτεί ούτε το μικρό τους το νυχάκι. Γύρω τους, φυσικά, οι καταστροφές δεν παύουν να συμβαίνουν, αλλά η τύχη τους —κι έχουν γι' αυτό τον Αθηναίο— είναι απεριορίστη. Εξάλλου η πρωτο-πρόσωπη αφήγηση, μέσα από τη φωνή του μηχανικού, εφησυχάζει ότι αυτός τουλάχιστον δεν πρόκει-ται να πάθει τίποτε ποτέ αφού μας διηγείται τώρα αυτή την ιστορία. Άλλωστε, η αφήγηση, δίχως εκπλή-ξεις, εγγυάται ένα ανάγνωσμα με αίσιοιον πέρας.

Το κεντρικό δίδυμο Αθηναίος/τσοπάνος δεν μπορεί, χαρακτηρο-λογικά, να κρύψει την εμφανή του συγγένεια με το κεντρικό δίδυμο του Αλέξη Ζορμπά με τον άγγλο αφηγητή του. Η σύγκριση, οπωσδή-ποτε αποβαίνει σε βάρος τούτου του μυθιστορήματος του Δανού Knud Thomsen. Ο τελευταίος, έχο-ντας ζήσει κάποιες διακοπές στη Μακεδονία, εμπνεύστηκε εκεί το έργο του αυτό, που υπήρξε και η πρώτη πεζογραφική του δουλειά στα 1981. Οι αγαθές προθέσεις του είναι αναντίρρητες, όπως και η χρήσιμη μαρτυρία του για μία πα-λιότερη εποχή ως προς το ρόλο κά-

ποιων δυνάμεων στον ευαίσθητο χώρο της Μακεδονίας. Η αξία της μετάφρασης του έργου αυτού στα ελληνικά δεν μπορεί παρά να δι-καιώνεται σε αυτές ακριβώς τις πληροφορίες και θέσεις που περ-νάει μέσα από τα μυθιστορήματα, αν και είναι χρησιμότερες να δια-βαστούν από τους δικούς του συμπατριώτες και όχι τόσο από ένα ελληνικό κοινό που ίσως λίγο ενο-χληθεί από τη φολκλορική αντιμε-τώπιση της θεματικής του και την παντελή έλλειψη αφηγηματικής τε-χνικής. Από την άλλη, ο πρωτοπρό-σωπος ήρωάς του θα ήταν ίσως πει-στικότερος ως Δανός μηχανικός, καθιστώντας αληθοφανέστερη έτσι την αποστασιοποιημένη ενσωμάτω-σή του και τη φολκλορικότητα της εστίασης που υιοθετεί. Αν κάτι δια-σώζει την αφήγηση, είναι το εμφα-νές χιούμορ που διατρέχει με την υπερβολή του τη διήγηση, με κίν-δυνο όμως, να ανατραπούν οι προηγούμενες ισορροπίες και οι λόγοι που διακρίναμε ως νομιμο-ποιητικούς της μετάφρασής του. Φοβάμαι όμως τότε πως *Η καμπά-να της Μακεδονίας* γέρνει επικίν-δυνα προς την άλλη μεριά και ο μι-κρός άθλος των ανώνυμων μακεδό-νων ηρώων της ιστορίας της κιν-δυνεύει να μοιάζει με φαρσοκωμω-δία...

Για κάτι τέτοιο, άλλωστε, προ-σπαθούν να μας πείσουν και κά-ποια ακατανόητα κομμάτια του κει-μένου που υποθέτω, χωρίς όμως και να μπορώ να ελέγξω, πως οφεί-λονται σε κακές μεταφραστικές στιγμές και όχι σε ένα τόσο εμφα-νώς κακογραμμένο βιβλίο. Εκτός αν αποδεχτούμε ότι *Η καμπάνα* τε-λικά γράφτηκε από οπαδό της σουρρεαλιστικής γραφής που σκό-πιμα διαβάλλει τις καθιερωμένες σημασίες, αναιρώντας το νόημα που παράγει μία καθ' όλα κλασική αφήγηση που ούτως ή άλλως φλερ-τάρει με σενάριο ελληνικής «επικής» ταινίας του Τζέιμς Πάρις σε συνδυασμό με έναν βουκολικό ερωτισμό τύπου Όμηρου Ευσταθιάδη... Τελικά, αρκούν άρα-γε οι φαινομενικά καλές προθέσεις μιάς μέτριας λογοτεχνίας για την εξυπηρέτηση εθνικών μας στόχων ή γίνονται επιζήμιες και για το στόχο και για τη λογοτεχνία;

Δημήτρης Τσατσούλης

Διάλογος για τη σημερινή κα-τάσταση της κλασικής φιλολο-γίας είναι το θέμα που πραγματεύονται με δικανική σχεδόν επιχειρηματολογία οι Manfred Fuhrman και Hermann Tränkle σ' ένα μικρό βιβλίο (αλλά εξαιρετικά διαφωτιστικό) με τον ερεθιστικό τίτλο/ερώτημα: *Πό-σο κλασική είναι η κλασική αρχαιότητα;* (μετάφραση: Μίλτος Πεχλιβάνος, εκδ. Καρδαμίτσα, 1992). Ποιος όμως δικάζεται; Συνοψίζοντας, θα έλεγα: η μέθοδος προσέγγισης της αρχαιότητας — αφενός η παραδοσιακή αντίληψη που την κρατά σε απομόνωση και αφετέρου η σύγχρονη άποψη που θέλει την ένταξη της σε μια ενιαία γραμματολογία που θα εμπεριέχει όλες τις φιλολογίες και θα αναζητά διαρκώς συσχετισμούς. Η νίκη του νέου πάνω στο παλιό, αν και μοιάζει βέβαιη, προκαλεί σχεδόν πάντα τραυματισμούς. Πώς αλλιώς;

Εκδόσεις «Πέλλα» από την Νέα Υόρκη και ένα καινούργιο τους βιβλίο: *The New Oresteia of Yannis Ritsos*. Μετάφραση, σημειώσεις και σχόλια των George Piliotis και Philip Pastas, καθώς και εισαγωγή του Kostas Myrsiades. Μια πολύ φροντι-σμένη δουλειά, ένας άθλος με-ταφραστικός! Ωστόσο αναρωτιέμαι αν είναι σωστή η απόδοση του «Φανταστική και αυθεντική ιστορία μιας πανάρχαιας ελληνικής οικογένειας» σε «*Fantastic and Authentic History of a very ancient Greek Family*».

Γκρίνια —έστω και καλοπρο-αίρετη— για ένα βιβλίο που πε-ρικλείει τόσο μόχθο, ίσως είναι υπερβολή. Ας είναι: «Τώρα γυρίζουμε μονάχες οι δύο μικρές αδελφές μέσα σε τούτο το απέραντο σπίτι / μικρές, που λέει ο λόγος, —από χρόνια γεράσαμε κι' εμείς / είμαστε οι μικρότερες, της φαμίλιας— κ' οι μόνες, άλλωστε, που απομείναμε»

Ο Χαρτοκόπτης

Ένας φανταστικός διαποούμενος

Λίβελος = υβριστικό σύγγραμμα

Τα φάλλω ενός ξεμωραμένον εργολάβον
που ρείρεται στο ρυθμό του δεκατρισυλλάβου

Δύο ακραίους (i) διαποούμενους ξεχωρίζω. Ο πρώτος είναι ένας στερημένος ηθοιοβλεψίας. Δεν βιώνει τη σκέψη. Την μπαρίζει. Ορφανός από τα γενοφάσκιά του, αναζητεί τον πατέρα μακριά από το ενδιαίτημά του. Έτσι μισεί τη χθόνια σκέψη και τρελαίνεται για την αλλοδαπή. Τον φαντάζομαι σαν έναν μπουφόνο, ένα ιλαρό κλάσμα της ύπαρξης που βγαίνει μέσα από την ανθρωπομάζα του Παρταγκρνέλ, φορώντας κουδούνια και σέρνοντας φαλιδωτή ουρά. Είναι αυτός που βουτάει με το κεφάλι ένα σπασμωδικό και νευρωσικό πλονζόν στη «μεγαλειώδη» εποποιία του σύγχρονου δυτικού πνεύματος. Ένας λαθραναγνώστης είναι, τον Ντερριντά, τον Φουκώ και τον Λυοτάρ, που τους διαβάσει ανάποδα, όπως διαβάζουμε τις αναποδογυρισμένες εφημερίδες στα κιόσκια της Ομόνοιας. Εκσφενδορίζει σμάρι λέξεις, χρεμέτες από κόμμα. Γράφει με υπαιτιγμούς και υποποούμενα, τρανλίζοντας τις μετέωρες φράσεις του, σαν την πόρνη που σε δελεάζει φορώντας μαθητική ποδιά. Αλήθεια, δεν είναι ένας Μπαμπούρος με σοσόνια, να να πει ένα υβρίδιο που μιλάει αλλοελληνική αργκό;

Από την άλλη μεριά σπαραζικάρδια συνοφρυωμένος ίσταται ο διαποούμενος της παράδοσης. Ένας Βαλκάνιος με φράκο που αντικρίζει το καινούργιο με συγκатаβατική αυτοικανοποίηση. Τα όπλα του, έννοιες που αγκυροβολούν και βαλτώνουν στην ακινησία του εφηνυχασμού. Κάποιες στιγμές, σαν κιώθει να τον ζώουν τα φίδια, παθαίνει κάτι αλλόκοτους και ανάποδους Καραμαζωφικούς σπασμούς που τον βγάζουν από την ρότα του. Τότε είναι που γίνεται μία αξιοθρήνητη καρικατούρα, ένας δυσκίνητος Φάλοταφ της κριτικής, ένας γκρίζος και παχύς μοσχοπόντικας που φάχκει να βρει αιώνιες ουσίες και συμπαιτικές σταθερές. Κανείς δεν λάτρεψε όπως αυτός τις λέξεις λειτουργία, οργάνωση, οργανικότητα, δομή, συνοχή, ισορροπία και εξισορρόπηση, εγκρίεια και διαφάνεια. Η διάχυση τον ενοχλεί, η διάλυση τον παρικοβάλλει, η αλητεία τον σπαράζει. Τρελαίνεται για το μύθο, για τις ενσύνοπτες ιστορίες, για τις νατουραλιστικές αναπαραστάσεις, για τη λογοτεχνία

που τη διαβάζουμε μοιρούφι, για τα ζαχαρωμένα σονέτα. Φάχκει για ήρωες οικουμενικούς, που συμβολίζουν την ανθρωπινή μοίρα. Θέλει όλα να έχουν μία αρχή, μέση και τέλος, ένα βελούδινο κόμμα, ένα αβρό κυμάτισμα. Ανήδονος και αναφροδισιακός κατεβάζει το κεφάλι μπροστά στη ροσηρή ηθογή. Τι καταλαβαίνει από τη λύσσα της γλώσσας; Από την ακραία φρενίτιδα του λόγου; Από την ιερή λάσπη του παράλογου; Από εκείνον τον αναβρασμό που εγκυμονεί περιπτωματικές εκρήξεις; Μέσα στην ξιπασμένη σιγουριά του, δεν εννοεί τίποτα από τα ύστατα σκιρτήματα της ψυχής. Κάθε φορά που τα κύματα της συνειδήσεως σπάνε τα αναχώματα της μυθοπλασίας και ο λόγος, αχαλίνωτος, τρέχει προς κάποιες μυστικές καταπακτές, που κανένας ορθολογισμός δεν θα μπορούσε να αγγίξει, τότε ο ραφωδός της ενταξίας θα διαβάσει παρηγορικά το ανάθεμα του μοντερνισμού. Και όποτε η αιχμή του μεταμοιτέρνου θα απειλήσει τη βολή του τότε, σαν μία υστερική χώρα, θα ανακαλέσει με νοσταλγία τις μεγάλες συνδέσεις, τις ρεαλιστικές εποποιίες, τον θρίαμβο της αμεσέπυτης αναπαράστασης. Και αν τέλος κάποιος τολμηρός αιρεσιάρχης διακηρύξει τη ριζική αφασία της γλώσσας, το αν-υπέρβλητα μεταφορικό της πεπρωμένο, που την κάνει όχι να μιλάει αλλά να φελλίζει, τότε εν μέσω του καταρρεσαντος κομμουνισμού των σκατών (Céline, *D'un chateau l'autre*) θα επικαλεστεί τον κομμουνισμό της επικοινωνίας.

Πρέπει να είναι ευτυχισμένος. Πρέπει να είμαστε ευτυχισμένοι. Γιατί σαν δεινοί σκαπαρείς και αρχαιολόγοι ανακαλύψαμε και αναβιώσαμε την αστική ηθογραφία, τα νατουραλιστικά λασπόλουτρα, τους κουδουνιστούς ήχους του ρετρό σονέτου. Ας είναι. Αξίζει εδώ να θυμηθώ κάτι που έγραφα παλιότερα; (Γεν. 1897).

Κι' α σε κρατούν πιστάγκωνα δεμέρη, / Κι' α χίλια μύρια βάσανα παθαίνεις, / Μα στο τέλος δε γάβγεις κερδεμένη / είσαι ποίηση ελληνική και δεν πεθαίνεις / Αν είναι ένας Θεός δικαιοκρίτης. / Σν θα το δείξης, ρίμα κι όχι ο Ελύτης.

Γιώργος Αριστήνος

ΑΠΟ ΤΟΝ

ΓΙΩΡΓΟ
ΑΡΙΣΤΗΝΟ

Γ. Γενναδίου 3 — Τηλ. 36.09.712 - 36.02.007

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Πέτρου Αμπατζόγλου ΜΕ ΤΟΝ ΜΙΝΩΤΑΥΡΟ

Μετά από 30 χρόνια συγγραφικής δουλειάς του Πέτρου Αμπατζόγλου, κυκλοφορεί σε επανέκδοση το πρώτο βιβλίο του με διηγήματα *Με τον Μινώταυρο*.

Αν και αυτό το βιβλίο εκδόθηκε το 1962, ήδη φέρει το ξεχωριστό ύφος και την πρωτοτυπία που χαρακτηρίζουν τη γραφή του. Επισημαίνοντας την ιδιαιτερότητα της περίπτωσης του, ο Βάσος Βαρίκας στο «ΒΗΜΑ» της εποχής εκείνης έγραφε: «...ό,τι ιδιαίτερα χαρακτηρίζει τα διηγήματα είναι μια "ιδιοτυπία", κυρίως στη σύλληψη αλλά και την εκτέλεσή τους...»

Παντελή Καλιότσου Ο ΜΕΣΑΙΟΣ ΤΟΙΧΟΣ

Ο *Μεσαίος Τοίχος* είναι το πρώτο μυθιστόρημα με το οποίο εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα ο Παντελής Καλιότσος. Δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στο περιοδικό «Ταχυδρόμος», πριν βγει σε βιβλίο το 1964.

Πρόκειται για την ιστορία ενός νέου ανθρώπου γεμάτου ιδανικά και αγωνίες, που «αναχωρεί στην έρημο» για να γίνει άγιος ή προφήτης, αντ' αυτού όμως γίνεται δολοφόνος.

Ομόφωνα η κριτική χαρακτήρισε το βιβλίο αυτό συναρπαστικό και γεμάτο πάθος, ενός εκρηκτικού ταλέντου που αναμοχλεύει με ευθύνη τρισμέγιστα προβλήματα του ανθρώπου, διαχρονικά όσο και της εποχής του.

GGK/ABC Athens

σύμπραξη

Σύμπραξη: Η από κοινού ενέργεια, συμμετοχή με κοινό στόχο.

Ο μονόλογος δεν έχει ακροατές. Οι μονόδρομοι καταλήγουν σε αδιέξοδο.

Οι λύσεις γεννιούνται μέσα από πνεύμα συνεργασίας. Η Εμπορική Τράπεζα, με νέους, πιο φιλόδοξους στόχους και

σύγχρονα τραπεζικά κριτήρια, απαντά στις σημερινές μεγαλύτερες απαιτήσεις σας. Για συνεργασία, αποτελεσματικές κινήσεις και εύστοχες λύσεις. Συμπράττει μαζί σας. Είναι παρούσα αποδεικνύοντας ότι το μέγεθός της σημαίνει σιγουριά και εμπιστοσύνη.

Η Εμπορική Τράπεζα είναι σε θέση να δει τα οράματά σας στο βάθος

του ορίζοντα.

Η συμβολή της στην οικονομική και πολιτιστική ζωή της χώρας μας άλλωστε, έχει τελικό αποδέκτη εσάς.

Συμπράττοντας μαζί σας εξυπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο εσάς αλλά και την ανταγωνιστική θέση της στο διεθνή χώρο.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
η τέχνη να είσαι Τράπεζα